BİTMEYEN ROMANLAR

charles dickens
edwin drood'un gizemi

İngilizce Aslından Çeviren: Işıl Aydın

İMGE kitabevi

İMGE kitabevi

Charles Dickens, 7 Şubat 1812'de Portsmouth'da doğdu. Ailenin sekiz çocuğundan ikincisiydi. Dickens'ın çocukluk deneyimleri David Copperfield'da anlatılanlarla büyük benzerlik gösterir. Bir devlet memuru olan babası borç yüzünden hapse girince, Dickens on iki yaşında bir ayakkabı boyası deposunda çalışmak zorunda kalır. Oldukça sınırlı bir eğitim alan Dickens, kendi kendine steno öğrendikten sonra *Morning Chronicle* gazetesinde parlamento müzakereleri muhabiri olarak işe başlar. Ardından çeşitli gazetelerde skeçleri yayımlanmaya başlayan Dickens'ın bu yazdıkları, daha sonra *Boz'un Skeçleri* adıyla kitaplaşır. Bunu 1836-1837 arasında yayımlanan *Bay Pikvik'in Serüvenleri* izler. Kitap kısa sürede yayın dünyasında bir fenomene dönüşürken, karakterleri de kültleşir. Onun bu başarısının sırrının bir kısmı, romanlarının ilk önce düşük maliyetli tefrikalar halinde yayımlanmış olmasıdır; daha sonra bu uygulama Dickens'ın bütün romanları için kullanılmıştır. 1837 yılında başladığı *Oliver Twist* adlı romanını, *Nicholas Nickleby* (1838) ve *Antikacı Dükkânı* (1840-1841) adlı romanları izler. *Barnaby Rudge* adlı romanı bitirdikten sonra Dickens, Amerika'ya gitmek üzere yola çıkar; bu yeni ülkeye doğru büyük bir hevesle çıktığı bu yolculuktan hüsranla geri döner. Oradaki deneyimlerini *Amerika Anıları* (1842) adlı eserinde anlatır. Bir yandan 1843'te çıkan *Bir Noel Şarkısı* adlı kitabı gelmiş geçmiş en popüler Noel kitapları arasındaki yerini çok geçmeden alırken, bir yandan da 1843-1844 yılları arasında Amerika yolculuğunu kurgusallaştırarak anlattığı *Martin Chuzzlewit* adlı eseri yayımlanır. 1844-1846 yılları arasında Dickens yurtdışına sürekli seyahatler gerçekleştirir ve İsviçre'deyken *Dombey ve Oğlu* adlı romanına başlar. Bu ve *David Copperfield* önceki romanlarına kıyasla daha ciddi konulara eğilen, daha iyi tasarlanmış romanlardır. Daha sonraki eserleri *Kasvetli Ev* (1853) ve *Küçük Dorrit*'de (1857) okur, radikal bir toplumsal eleştiri ve acımasız bir mizahla karşılaşır. 1850 yılına gelindiğinde, Dickens, *Sıradan Sözler* adlı haftalık dergiyi yayınlamaya başlar ve bu dergiyi, 1859'da *Bir Yıl Boyunca* izler. Dickens bu dergilerde, *Zor Zamanlar* (1854), *İki Şehrin Hikâyesi* (1859) ve *Büyük Umutlar*'ı (1960-1961) dizi halinde yayımlar. 1858'de eserlerini topluluklar önünde okumaya başlamasıyla artan bedensel gerilimi, sağlığının bozulmasına uzanan süreci hazırlar. 1860'lara gelindiğinde, ciddi sağlık sorunları yaşamaya başlamıştır. Yine de 1865 yılında yayımlanan *Ortak Dostumuz* adlı romanı, Dickens mizahının zirveye çıktığı eser olur. Son romanı *Edwin Drood'un Gizemi*'ni ise tamamlayamadan 9 Haziran 1870 tarihinde hayata gözlerini yumar. Ölümü ardından yaşanan o büyük toplumsal üzüntü içerisinde, Westminister Abbey'deki Şairler Köşesi'ne gömülür.

Dickens'ın Türkçe'deki Başlıca Eserleri:

- *Oliver Twist* (1837)
- *Bay Pikvik'in Serüvenleri* (1837)
- *Nicholas Nickleby* (1838-1839)
- *Antikacı Dükkânı* (1840-1841)

- *David Copperfield* (1849-1850)
- *Zor Zamanlar* (1854)
- *Iki Şehrin Hikâyesi* (1859)
- *Büyük Umutlar* (1860-1861)
- *Perili Ev* (1862)
- *Edwin Drood'un Gizemi* (1870, İmge Kitabevi Yayınları, 2011)

Işıl Aydın, 1983 yılında Yalova'da doğdu. 2001 yılında Kabataş Lisesi'nden, 2005 yılında ise İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. O zamandan bu yana, edebiyat alanında İngilizce ve İspanyolcadan çeşitli kitap çevirilerine imza attı. Kırgızistan Manas Üniversitesi İngilizce Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Aydın'ın Çevirileri:
- *Boyalı Davul* (Galata Yayınları, 2006)
- *Şiraz'ın Eylülleri* (Goa Yayınları, 2007)
- *Bir İlham Perisinin Anıları* (Goa Yayınları, 2007)
- *Lulu Köprüde* (Can Yayınları, 2009)
- *Aile Reisinin Katı Devrilişi* (Sel Yayınları, 2010)
- *Kıskançlık - Sevginin En Çok Düştüğü Tuzak* (Sel Yayınları, 2010)
- *Edwin Drood'un Gizemi* (İmge Kitabevi Yayınları, 2011)

İmge Kitabevi Yayınları

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11
Faks: (312) 425 29 87
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Taksim
İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 2/4
Tel: (212) 249 34 79
Faks: (212) 249 35 79
E-Posta: imge@imge.com.tr

Genel Dağıtım

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 417 50 95 - 417 50 96
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Cağaloğlu
Ankara Caddesi No: 45/A
Tel: (212) 527 40 57
Faks: (212) 527 41 45
E-Posta: imge@imge.com.tr

Charles Dickens

Edwin Drood'un Gizemi

İngilizce Aslından Çeviren: Işıl Aydın

İMGE kitabevi

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-634-3

Özgün Adı
The Mystery of Edwin Drood

© İmge Kitabevi Yayınları, 2011

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Şubat 2011

Editör
Nafer Ermiş

Düzelti
Ayten Koçal

Kapak
Duysal Yaşar

Dizgi
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Matbaacılar Sitesi
558. Sok. No: 28 Yenimahalle-Ankara
Tel: (312) 395 25 80-83 • Faks: 395 25 84
www.pelinofset.com.tr

İmge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10-11 • Faks: (312) 425 29 87
İnternet: imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr

İçindekiler

1. Şafak Vakti 7
2. Bir Başpapaz ve Bir de Kilise Cemaati Mensubu 15
3. Rahibeler Evi 33
4. Bay Sapsea 53
5. Bay Durdles ve Bir Arkadaşı 69
6. Yardımcı Papaz Evinde Hayırseverlik 79
7. Bir Dizi İtiraf 95
8. Kamalar Çekiliyor 111
9. Çalıkuşları 127
10. Arabuluculuk 149
11. Bir Resim ve Bir Yüzük 171
12. Durdles ile Bir Gece 193
13. İkisinin de İyiliğine 217
14. Bu Üçlü Bir Daha Ne Zaman Bir Araya Gelir? 235
15. Zanlı 257
16. Fedai 273
17. Profesyonel ve Amatör Hayırseverlik 289
18. Yeni Bir Cloisterham Sakini 313
19. Güneş Saatinde Bir Gölge 327
20. Firar 339
21. Eski Bir Dost 357
22. Ve Tozlu Yollara Girilir 367
23. Yine Bir Şafak Vakti 395

BİRİNCİ BÖLÜM

Şafak Vakti

Antik bir İngiliz katedral kenti öyle mi? Antik bir İngiliz katedral kenti burada ne arasın ki! Eski katedralin o bilinen, devasa gri dörtgen kulesinin burada işi ne? Nasıl olur da burada çıkar karşıma! Neresinden bakılırsa bakılsın, bu yapının asıl manzarasında görüş açısını engelleyen paslı demir parmaklıklar yoktur. Öyleyse bu parmaklıkların burada ne işi var; bunları kim diktirmiş acaba? Belki bir sultanın emriyle,[1] bir Türk hırsız çetesinin kazığa oturtularak birer birer öldürülmesi için dikilmişlerdir. Hal böyleyse, bu sırada ziller çalınmakta, sultan sarayına doğru uzun bir tören alayı eşliğinde ilerlemektedir. Güneş ışığında on binlerce pala şavkırken,

[1] Buradaki sultan, alay, cariye ve fil bakıcılarının tasvirleri *Arap Geceleri Eğlenceleri*'ni anımsatır. Bununla ilgili elimizde başka ayrıntının olmayışı, bize, Dickens'ın çocukken bayıldığı *(David Copperfield 4. Bölüm)* 'küçük bir kitap dizisi'nin bir parçası olan bu kitaptan serbestçe alıntı yapıldığını düşündürür (ç.n.).

bunun üç katı kadar kız da dans ederek havaya çiçekler savurmaktadır. Bunu sırtları sayısız, göz alıcı renkle bezenmiş beyaz filler izlemekte, sonu gelmeyen bu hayvan sürüsüne bakıcıları eşlik etmektedir. Oysa arka planda, katedralin kulesi, olmaması gereken bir yerde yükselirken, o amansız parmaklıklarda kıvranan kimseler yoktur. Bir dakika! Peki, ya bu parmaklıklar da tıpkı eski bir karyola parmaklığı gibi eğilip bükülecek kadar dayanıksız çıkarsa? Bu olasılığı aklından geçirenin yüzünde, bir anlığına kesinlikle müphem, bezgin bir gülüş peyda olmuştur.

Baştan ayağa titreyen, böylesi hülyalara savrulmuş darmadağın bilincini[2] birden toparlayıveren adam, doğrulur; sarsılan gövdesine kollarıyla destek olur ve etrafına bakar. Olabilecek en kasvetli ve en basık odadadır. Günün ilk ışıkları, o perişan avludan geçip pencerenin eski püskü perdesinden içeri süzülmektedir. Taşıdığı ağırlıktan pes etmiş bir karyola üzerindeki o koskoca, çirkin yatağa enlemesine, kıyafetleriyle uzanır. Bu yatakta, yine kıyafetleriyle ve yine boyuna değil de kendi gibi enine uzanmış Çinli bir adam, Hintli bir denizci ve de bitkin bir kadın vardır. İlk ikisi bir uyku ya da uyuşukluk içindeyken, kadın, elindeki pipoyu hızlı hızlı çekerek yakmaya uğraşır. İncecik elinde tuttuğu pipoyu içine çektikçe ucundaki alev büyümekte, bu da sabahın alacakaranlığında bir lamba gibi parlayıp, karşısındaki adamın yüzünü seçebilmesini sağlamaktadır.

---

[2] Jasper'ın bir durumun eriyerek diğerinin içine karıştığı, sürekli akış halinde yansıtılan bilinci ondan sonra gelen modern akımların öncüsü gibidir. Örneğin, Henri Bergson'ın *Madde ve Bellek*'indeki bilincin akışkan psikolojik süreçleri üzerine yaptığı incelemeye ya da T. S. Eliot ve James Joyce'un bilinci faaliyet halinde yansıtma girişimlerine (Harry Stone, *Dickens and the Interior Monologue*, *Pyschological Quaterly* 38 (1959), s. 52-65) bakınız (ç.n.).

Kadın, "Bir tane daha mı?" diye sorar, mızmızlanırcasına. Sinir bozucu bir ses tonuyla, "Yeni bir tane daha mı?" diye fısıldar.

Adam, eli alnına yaslı, diğer adama bakar.

Kadın, sesinde o süreğen yakınmayla ve sözcükleri güçbela seçilir bir konuşmayla, "Gece yarısı geldiğinizden bu yana beş tane içtiniz," diye sürdürür sözlerini. "Ah zavallı ben, yazık bana, başım öyle kötü ki. O ikisi senden sonra geldiler. Ah, zavallı ben, işler öyle kesat, öyle kesat ki! Limanlarda Çinliler de, Hintli denizciler de günbegün azalıyorlar. Bugünlerde gemilerin falan da uğradığı yok artık, diyorlar! İşte senin için bir tane daha hazırladım, tatlım. Ama hatırşinas biri gibi davranıp, şu aralar piyasa fiyatlarının korkunç yüksek olduğunu da hesaba katacaksın, değil mi? Şuncacık şey tamı tamına 3 şilin 6 sent ediyor! Ayrıca yalnızca benim (belki bir de Çinli Jack, ama o bile benimle bu konuda aşık atamaz) doğru karışımın sırrını bildiğimi de aklından çıkarmayacaksın, değil mi? Bunları göz önünde bulundurarak yapacaksın ödemeyi, anlaştık mı tatlım?"

Kadın konuşurken bir yandan da pipoyu tutuşturmak için ağzına üfler, arada bir de okkalı bir nefes çeker.

"Ah, zavallı ben, zavallı, ciğerlerim öyle zayıf, öyle perişanlar ki! Tatlım, neredeyse ağzına layık kıvama geldi işte. Ah şu talihsiz başım, şu zavallı elimin nasıl da kopacak gibi titrediğine baksanıza! Senin ayıldığını görünce şu zavallı halimle bile kendi kendime diyorum ki, 'Ona bir tane daha hazırlayacağım, ama o da afyonun piyasa fiyatını düşünüp, ona göre ödeme yapacak.' Ah şu zavallı başım! Ben pipolarımı şu eski, 1 penilik mürekkep şişelerinden yaparım, gördün mü tatlım, bu da onlardan biri; önce onu şöylece bir ağızlığa oturttum

Avluda

mu tamamdır, sonra şu yüksükten kemik kaşığımla karışımımı aldığım gibi pipoma doldururum, hayatım. Ah, zavallı sinirlerim! Buna başlamadan önce, on altı yılımı körkütük sarhoş geçirdim, daha da önemlisi, bunun zararı bile dokunmuyor bana. Ayrıca hem açlığımı alıp götürüyor hem de kilolarımı, tatlım."

Kadın, içi neredeyse boşalan pipoyu adama uzatır, yüzüstü tekrar yatağa gömülür.

Adam güçbela yataktan kalkar, pipoyu şöminenin taşına bırakır, o eski püskü perdeleri çeker ve odadaki üç arkadaşına tiksintiyle bakar. Kadının, afyonun etkisiyle mest olup tuhaf bir şekilde Çinli'ye benzediğini görür. Çinli'nin elmacık kemiklerinin, gözlerinin, şakaklarının biçimi ve teninin rengi sanki kadınla birebir aynıdır. İşte bu Çinli, orası burası seğirir halde, rüyasında kim bilir onca Tanrı ve İblisinden hangi biriyle güreşiyorsa, korkunç hırıltılar çıkarmaktadır. Denizci güler ve ağzından salyası akar. Ev sahibesi kadın ise kımıltısızdır.

Kalkmakta olan adam kadına bakarak derin düşüncelere dalar, yüzünü yüzüne çevirir ve durup onu seyrederken, "Şimdi ne görüntüler geçiyor aklından acaba?" diye sorar kendine. "Bir sürü kasap dükkânı, barlar, bolca veresiye mi? Gizli müşterilerinde bir artış, şu korkunç karyolanın tamir edildiği ve bu felaket avlunun süpürülüp temizlendiği mi? Afyonla, bir insanı, onun şu an gezindiği yerlerden daha yukarılara çıkarabilmek mümkün müdür acaba?"

Sayıklamalarını duymak için eğilip kulağını kadına yaklaştırır.

"Anlamsız laflar!"

Kadının uzuvlarında ve yüzünde, kara bir gökte rasgele çakan şimşekler gibi patlayan kasılmalar ve ani

seğirmelerdeki bir şey, adama adeta bulaşır; adam bunun içine öyle bir çekildiğini hisseder ki aniden geri kaçıp şöminenin başında duran -belki de bu gibi acil durumlar için konulmuş- sandalyeye yaslanmak zorunda kalır. Bu bulaşıcı "kirli ruh"un etkisinden çıkıncaya kadar da, kolçağına sıkıca yapıştığı sandalyeden kalkmaz.

Sonra geri gelir, aniden Çinli'nin üzerine atılır, iki eliyle boğazına yapıştığı gibi yüzünü hışımla yatağa bastırır. Çinli bu haşin elleri yakalar, onlara direnir, onları sıkar ve karşı koymaya çalışır.

"Ne diyorsun?"

Dikkat kesilir.

"Anlamsız laflar işte!"

Konuştukları bu tutarsız, karman çorman dili pür dikkat çatık kaşlarla dinlerken sıkılı avuçlarını yavaş yavaş gevşetir. Denizciye döner ve onu kapıya doğru yerde epeyce bir sürükler. Düşünce, adam biraz kendine gelir, öfkeyle bakarken aniden kollarını kaldırıp diğer adamın üstüne atılır ve görünmez bıçağını çeker. Sonradan, kadın yerinden doğrulup, hem söylenir hem adamları zapt etmeye çalışır; ikisi de uyuşuk bir halde bir o yana bir bu yana yuvarlanırlar. Bu sırada bıçağın ucu adamın değil, kadının elbisesinden görününce, güvenlik önlemi mahiyetinde, bıçağa onun el koymuş olduğu anlaşılır.

Bir gürültü patırtı kopmuş, bir atışma olmuş, ama hiçbir yere varılamamıştır. Ortaya seçilebilir tek bir laf atıldığında bile bunda ne bir anlam ne bir düzen vardır. Bu nedenle de "Anlamsız laflar!" yorumu, izleyenin, kendinden emin bir şekilde başını iki yana sallayıp, kederli bir tebessümle yapabileceği tek yorumdur. Sonra bu adam masanın üzerine sahici bir gümüş para bırakır, şapkasını bulur, el yordamıyla kırık dökük basamaklar-

dan aşağı iner, merdivenlerin altında kara demir kafesle çevrili bölmeye yerleştirdiği yatakta uzanan sıçan avcısı apartman kapıcısına günaydın der ve çıkıp gider.

ꕥ

Aynı öğleden sonra, bitkin bir yolcunun karşısında o devasa eski katedralin dörtgen gri kulesi yükselir. Akşam duası için çanlar çalmaktadır; yolcunun, açık katedral kapısına ilerlerkenki acelesine bakılırsa, mutlaka bu ayine yetişmesi lazımdır. Korodakiler telaşla kirli beyaz cüppelerini kuşanırlarken, yolcu da aralarına karışıp hızla kendi cüppesini üzerine geçirir ve tek sıra halinde ilerleyen alaya katılır. Kilise görevlisi mihrap ve mabedi ayıran demir sürgülü kapıları örter, sessizce yerini alan alaydakiler yüzlerini gizlerler ve hep bir ağızdan gayet tekdüze, "İşte GÜNAHKÂR ADAM..." sözleri yükselir. Bu ses, kemerlerin kesişme yerlerine, çatının kirişlerine çarparken içeriyi homurdanma gürültüsü sarar.

İKİNCİ BÖLÜM

Bir Başpapaz ve Bir de Kilise Cemaati Mensubu

Kim bir ekinkargası[1] gördüyse, belki bu ağırbaşlı, din adamlarını hatırlatan kuşun gece olurken, yanında yine ağırbaşlı ve ruhban edalı bir dostuyla yuvaya kanat çırpışına da tanıklık etmiştir. Yuvaya kanat çırpan bu çiftin aniden diğer kuşlardan ayrılıp bir süre geldikleri yoldan geri uçuşlarını, sonra havada asılı kalıp, bu halleriyle sıradan insanın aklına, bu hileci çiftin sürüyü terk etmiş gibi yapışlarının ardında, aslında ne mühim, ne esrarengiz bir şey olduğu fikrini düşürüşünü de gözlemlemiş olmalıdır.

Benzer şekilde, dörtgen kuleli eski katedraldeki ayinin sonuna yaklaşılırken, koro tekrardan itişip kakışmaya başlar. Birbirinden muhterem pek çok kişi ekinkargaları gibi dağılmayı beklerken, bunlardan ikisi, geri adım atar ve aksisedalarla dolu avluya yönelir.

---

[1] Ekinkargası, kilise üyeleri için kullanılan geleneksel bir semboldür (ç.n.).

Sonuna yaklaşılan yalnızca o gün değil, o senedir de. Alçalan güneş manastır harabelerinin ardından, ateş kızılı renkte ama donuk görünür. Katedral duvarındaki beşlim sarmaşığı ise şimdiden koyu kırmızı yapraklarıyla kaldırımı şenlendirmiştir. Bu öğle sonrasında yağmur yağmıştır; ürperten bir kış esintisi çatlak, biçimsiz kayrak taşlarının arasındaki gölcükleri yalayıp geçmekte ve heybetli karaağaçların arasından süzülüp onları iki göz iki çeşme ağlatmaktadır. Ağaçların düşen yaprakları kalın bir tabaka halinde yere yayılmıştır. Bu yapraklardan kimi ürkek bir telaş içinde alçak kemerli katedral kapısından içeri girip sığınak ararken, dışarı çıkan iki adamın ısrarcı adımları altında tekrar ileri sürükleniverir. Adamlardan biri, elindeki okkalı anahtar destesiyle arkalarından kapıyı kilitler, diğeri ise elinde tuttuğu yaldızlı bir müzik kitabıyla içeriye sıvışır.

"Bu Bay Jasper mıydı, Tope?"

"Evet, Sayın Başpapaz."

"Epeyce kaldı."

"Evet, Sayın Başpapazım. Ben de onunla birlikte kaldım, efendim. Epey rezil bir yolculuk geçirdiydi."

Şu ekinkargalarından genç olanı, "Başpapazla konuşuyorsun, Tope, 'Geçirmiş', desene" diye söze karışarak sessizce diğerinin dilbilgisini düzeltir ve ekler: "Kimilerinin diyeceği gibi 'Sokaktaki adama ya da daha alt sınıftan bir papaza bozuk dilbilgisiyle hitap edebilirsin belki ama başpapaza asla.'"

Kilisenin başzangoç ve şovmeni olan, ancak eş dost arasında kafası dumanlanınca havalarda uçmaya alışkın Bay Tope'un başı, bu kez de kendisine bir öneri bahşedilmiş olduğunu fark etmesi üzerine adeta göğe erer ve bunu suskun bir boyun büküşle dile getirir.

"Peki Bay Jasper ne zaman ve nasıl gelmiş buraya -demin Bay Crisparkle'ın[2] da belirttiği gibi '-miş' demek daha doğru olacak- 'gelmiş'?" diye yineler Başpapaz. "Bay Jasper buraya nasıl ve ne zaman gelmiş?"

Tope itaatkâr bir şekilde, "Tabii ya, doğrusu 'gelmiş' olacak, efendim," diye mırıldanır.

"-ve de rezil bir yolculukmuş, öyle mi Tope?"

"Neden derseniz efendim, Bay Jasper'ın amma da soluksuz kaldığını bir görseydiniz!"

Bay Crisparkle söze karışarak, bir önceki müdahalesine benzer şekilde, "Yerinde olsam 'amma da soluksuz' demezdim Tope," dedi, "Başpapaza hitap edilecek İngilizce değil bu."

Başpapaz tepeden bakan bir tavırla, (bu üstü kapalı hürmet gösterisinden kendince hoşnut), "Nasıl da soluksuz kaldığını' demen daha uygun olur tabii," diye ekledi.

Bay Tope kırdığı potları toparlamaya çalışarak gayet temkinli bir şekilde, "Bay Jasper geldiğinde öylesine soluk soluğa kalmıştı ki notlarını çıkarmaya çalışmak bile ona müthiş bir zulüm oldu ve muhtemelen kısa bir süre zarfında yakalandığı nöbetin sebebi de buydu. Hafızası *bulanıklaşıverdi.*" Bay Tope, bu sözcüğü üzerine basa basa, gözlerini Sayın Bay Crisparkle'ın gözlerine dikip adeta düzeltecek bir şey bulması için meydan okurcasına telaffuz etmişti: "Ve bu sırada üzerine daha önce hiç görmediğim tuhaflıkta bir karanlık çöküp onu sersemlettiyse de o, buna pek aldırış eder görünmedi. Ama biraz zaman ve biraz su onu bu hafıza bulanıklığından çıkarmaya yetti." Bay Tope bu sözcüğü, "Bakın işte başa-

[2] Bu isim, "Christ" yani "İsa" veya "Christian" yani "Hıristiyan" köküyle; "sparkle" yani "parıltı, ışıltı, canlılık" sözcüklerini çağrıştıran bir birleşik sözcüktür (ç.n.).

rıyla söyledim ve yine yapacağım," der gibi bir hafiflikle, iyice vurgulayarak yineler.

Başpapaz, "Ve Bay Jasper dairesine yalnız başına gitti, değil mi?" diye sorar.

"Efendim, dairesine kendi başına gittiği doğru. Şu anda da ateşini yakabildiğini gördüğüme seviniyorum, ne de olsa yağıştan sonra hava soğudu, ayrıca bu öğleden sonra katedrale hem bir rutubet kokusu hem de hissi sindi kaldı, zaten o da tir tir titriyordu."

Ardından üçü de, avlunun bir ucundan diğerine uzanan, kemerinin altından anayolun geçtiği eski taş eve doğru bakar. Kafesli penceresinden yansıyan alevler hızla kararan gecede balkırken, binanın dış cephesini saran salkım saçak asma ve duvar sarmaşıklarını yine de gölgede bırakmaktadır. Katedralin çanı derinden bir sesle saati vururken iki vuruş arasına bir rüzgâr karışmakta, bu rüzgâr, hemen yakınındaki kabir ve kuleye sürünüp, sonra da kırık bir duvar ve üzerindeki eski püskü heykelin arasından homurtuyla geçen kutsal bir sese dönüşmektedir.

"Bay Jasper'ın yeğeni de yanında mı?" diye sorar Başpapaz.

"Hayır, efendim," diye yanıt verir zangoç, "ancak, onu bekliyordu. Şu anda biri bu tarafa, diğeri de High Caddesi'ne bakan pencerelerinin perdelerini çekerken görünen, Bay Jasper'ın yalnız gölgesinden başkası değil."

Başpapaz bu kısa bilgilendirmenin ardından havayı dağıtmaya çalışırcasına, "Peki bakalım," der, "umarım Bay Jasper o kadar da kaptırmamıştır gönlünü yeğenine. Şu geçici dünyada, her ne kadar övülesi bir şey olsa da sevgilerimiz yönetmemelidir bizi, biz onları yönetmeliyiz, biz. Sonunda akşam yemeğini hatırlatan zili duy-

duğuma sevinmedim diyemem doğrusu. Bay Crisparkle, belki eve gitmeden uğrayıp Jasper'a bir göz atabilirsiniz, ne dersiniz?"

"Elbette, Sayın Başpapaz. Ve sizin, kendisinin nasıl olduğunu merak etme inceliğini gösterdiğinizi de söylesem mi?"

"Tabii ya, söyle, söyle bakalım. Nasıl olduğunu merak ettiğimi söyle. Her anlamda. Kendisini merak ettiğimi..."

Bu korumacılığının verdiği memnuniyet hissiyle, tıpkı keyfi yerinde bir başpapazın yapacağı gibi o tuhaf, tarihi şapkasını başına iyice oturtup, eşi ve kızıyla birlikte geçici ikamet ettikleri, sıcacık eski kırmızı tuğladan evinin o kıpkırmızı yemek odasına doğru zarif adımlarla ilerler.

Düşük rütbeli Bay Crisparkle, kumral, pembe beyaz tenli, civarda bulduğu bütün derin su kaynaklarına balıklama dalmaktan yorulmayan adam; erken kalkan, müzik sever, gelenekçi, neşeli, nazik, iyi huylu, sosyal, halinden memnun, çocuksu, düşük rütbeli Bay Crisparkle, iyi biri olmanın yanı sıra Pagan otoyollarında "eğitmenlik" yaptığı sırada, (oğlunun aldığı iyi eğitimden ötürü minnettar) bir patron tarafından şu anki işine yani "Hıristiyan yolu yolcusu" olmaya terfi ettirilen bu adam, akşam çayını içmek için eve gitmeden önce avludaki taş eve uğrar.

"Tope'tan, iyi olmadığını duyunca üzüldüm Jasper."

"O mu? Önemsiz bir şeydi, hiç önemi yoktu."

"Biraz bitkin görünüyorsun ama."

"Ben mi? Ah, sanmıyorum. Daha iyi olamazdım. Sanırım Tope iyice abartmış. Katedralle ilgili mevzuları abartmakta üzerine yoktur, bilirsin."

"O halde Başpapaz'a -onun isteği üzerine bir uğradım zaten- tekrar iyi olduğunu söyleyebilirim değil mi?"

Jasper, hafif bir tebessümle karşılık verir: "Elbette; ayrıca Başpapaz'a saygı ve selamlarımı da iletirsin."

"Drood Beyefendi ile görüşeceğini duymak ne güzel."

"Eli kulağındadır, o sevgili delikanlı her an gelebilir."

"Ah, sana bir doktordan iyi geleceği kesin, Jasper."

"Bir düzine doktordan bile daha iyi gelir o bana. Çünkü ona derinden bir sevgi besliyorum. Oysa ne doktorlara ve ne de onların ilaçlarına[3] karşı böyle hislerim var."

Bay Jasper bir seksenin üzerinde boyu, kaba, ışıltılı, iyi taranmış siyah saçları ve favorileriyle oldukça karanlık tipli esmer bir adamdır. Tıpkı çoğu karanlık tipli adam gibi o da olduğundan yaşlı görünür. Sesi tok ve güzeldir, yüzü ve vücudu da öyle, tavırları ise biraz kasvetlidir; tıpkı odası gibi. Belki de tavırlarını etkileyen de budur. Genellikle loştur. Güneş pırıl pırıl parlarken dahi ışıkları, nişte duran piyanoya ya da ayaklıktaki yaldızlı müzik kitaplarına, duvardaki kitap raflarına, şömine bacasının çıkıntısına asılmış resmin üzerine, omuzlarından aşağı dökülen kahverengi saçları mavi bir kurdeleyle toplanmış, çocuksu, hatta bebeksi bakışından dışa vuran küstah memnuniyetsizliği ve bu halinin gülünç farkındalığıyla güzelliği hepten göz alıcı hale gelen çiçeği burnunda bir liseli kız resminin üzerine, pek nadiren düşer. (Bu resmin en ufak bir estetik değeri yoktur, hatta düpedüz bayağı bir tablodur; ama sanatçısının onu

[3] Aslında zamanının en etkili ağrı kesicisi olan afyon da tercihe göre tedavi amaçlı olarak kullanılıyordu (ç.n.).

mizahi bir yaklaşımla, hatta nesnesinden yansıyana benzer bir öç alma hissiyle resmettiği aşikârdır.)

"İki haftada bir düzenlenen 'Müzikli Çarşamba'ların bu akşamki davetinde gözlerimiz seni arayacak, Jasper; ama evde rahatının daha yerinde olacağına şüphe yok. İyi geceler. Tanrı seni korusun! 'Söyleyin bana çobanlar, söy-le-yin, gördünüz mü (Gördünüz mü, gördünüz mü, gördünüz mü) ben-iiim Flo-oo-ram'ın bu yoldan geçtiğini!'"[4] Düşük rütbeli, Muhterem Yedinci Crisparkle, o sevimli suratını dönüp, merdivenlere ilerleyip, aşağı inmeye başladığında tekrardan tüm benliğiyle müziğin ritmine teslim olur.

Merdivenlerden Muhterem Yedinci ile bir başkası arasında tanışıklıklarını belli eden selamlaşma sesleri yükselir. Bay Jasper kulak kesilir, sandalyesinden kalkar ve sonra karşısındaki delikanlıyı kollarından yakalayıp sarılırken haykırarak:

"Benim sevgili Edwin'im!" der.

"Benim Sevgili Jack'im! Seni gördüğüme çok sevindim!"

"Çıkar şu paltonu, akıllı çocuk ol da kendi köşene kurul bakalım. Ayakların ıslak değil mi? Botlarını çıkar hadi. Çıkarsana, ne duruyorsun!"

"Sevgili Jack, kupkuruyum. Karşında böyle lüzumsuz nezakete pabuç bırakmayacak kadar hoş biri var. Böyle lüzumsuz nezaket görmek bana göre değil."

Nezaketten hayli yoksun ancak gayet sahih, böyle bir isteğin dışavurumuyla dizginlenen Bay Jasper hareketsiz dikilir ve dikkatlice paltosunu, şapkasını ve eldivenlerini çıkarmakta olan bu genç delikanlıyı süzer. An-

[4] "The Wreath" isimli J. Mazzinghi imzası taşıyan, üç sesli, pastoral bir kilise korosu parçasından alıntı (ç.n.).

cak eninde sonunda Jasper'ın yüzü ne zaman o yöne dönse, hep bir dikkat ve bir yoğunluk, aç, çetin, uyanık ancak sadık, sevgi dolu bir bakış seçilir; bu, şimdi böyledir, daha sonra da böyle olacaktır. Ve ne zaman ki karşısındakine tam anlamıyla hitap eder, o zaman dikkat dağınıklığından eser görülmez; daima pür dikkattir.

"Şimdi hazırım ve gidip köşeme kurulacağım. Akşam yemeği yiyecek miyiz, Jack?"

Bay Jasper odanın öbür ucundaki kapıyı açar ve daha küçük, ışıklandırılıp hazır edilmiş bir başka odanın kapısını aralar. İçeride nazik bir bayan masaya yemekleri koymaktadır.

Genç adam alkış tutarak, "Şu yaşlı Jack nasıl da müthiş bir adam böyle!" diye bağırır. "Bu da ne böyle Jack, söylesene kimin doğum günü bugün?"

Bay Jasper bir an için düşünceli bir şekilde duraklayarak, "Seninki olmadığını biliyorum," diye yanıt verir.

"Benimki değil, biliyorsun değil mi? Hayır, benimki değil, buldum! Pisicik'inki!"

Genç adamın gözleri, karşısında oldukça sabit bakışlar bulsa da, bu bakışların aniden şömine bacasına asılı resmi de kapsayabilme kudretine, bu tuhaf güce tanık olur.

"Pisicik'in, Jack! Mutlu yıllara diyerek, şerefine kadeh üstüne kadeh kaldırmalıyız. Hadi amca, şu sorumluluk sahibi ve karnı açlıktan sırtına yapışmış yeğenini yemek masasına götür artık."

Çocuk, Jasper'ın omzuna elini koyunca (boyu Jasper'dan az uzundur), Jasper da canıgönülden, şen bir tavırla elini çocuğun omzuna koyar ve fonda Marseyyez[5] çalıyormuşçasına bir edayla içeriye, yemeğe giderler.

[5] Fransız Milli Marşı (ç.n.).

Çocuk, "Ah Tanrım! İşte Bayan Tope!" diye bağırır. "Her zamankinden de güzel."

Zargoç'un karısı bu sözlere, "Beni boş verin siz, Bay Edwin. Ben başımın çaresine bakabilirim," diye sert bir karşılık verir.

"Hiç de bakamazsınız. Bunun için fazla güzelsiniz. Hadi bir öpücük verin bana, ne de olsa bugün Pisicik'in doğum günü."

Bayan Tope, içeri buyur edildikten sonra sert bir şekilde, biraz da kızararak, "Ben, senin deyişinle şu 'Pisicik'in yerinde olsam göstermiştim sana pisiciği," der. "Bunların hepsi amcanın sana fazla karışıyor oluşundan. Seni öyle bir yere göğe sığdıramıyor ki sen de elini sallasan pisiciklerin ellisi birden kapında bitecek sanıyorsun."

Bay Jasper yüzünde sahici bir gülümsemeyle masanın başına geçerken, araya girip, "Bayan Tope," der. "Ve siz de Ned, unutuyorsunuz ki burada amca ve yeğen sözcükleri ortak uzlaşım ve aleni bir anlaşma uyarınca yasaklanmış sözcüklerdir. Ve bize sunduğu nimetler için, 'Kutsal Ad'ın huzurunda eğiliyoruz!'"

"Başpapaz'ın konuşmaları gibi oldu! Biraz örnek al, Edwin Drood! Lütfen, Jack, buyur da eti kesmeye başla, benim harcım değil bu iş."

Bu nükteli atışmalar yemek boyunca sürer. Masa hazırlanırken, ne o, ne de başka bir zaman için bir anlamlıdır söylenenler. Bir süre sonra masa örtüsü serilir, kestaneli ana yemek ve bir sürahi dolusu şeri masadaki yerini alır.

Genç adam, "Merak ediyorum da, Jack, söylesene," diye aynı hızla sözlerine devam eder, "aramızdaki akrabalık ilişkisinin bizi uzaklaştırdığını düşünüyor musun? Ben şahsen düşünmüyorum."

Jack, "Ned, amcalar, kural gereği, yeğenlerinden yaşça epey büyüktürler, bu hissimden kuşkun olmasın," diye yanıt verir.

"Kural gereği mi? Ah, belki de. Ama ha beş yaş fark ha on, ne fark eder ki? Ayrıca büyük ailelerden öyle amcalar çıkıyor ki yeğenlerinden bile genç olabiliyorlar. Aziz Yorgi'nin huzurunda söylüyorum ki bizde de durumun böyle olmasını çok isterdim doğrusu!"

"Neden?"

"Çünkü eğer durum bu olsaydı, liderliği elime geçirir ve genç bir adamın saçlarını beyaz, yaşlı bir adamı da toprak eden 'Defol Kasvetli Sıkıntı'nın[6] yazarı kadar bilge olurdum da ondan. -Hey Jack! Sakın içme."

"Niye?"

"Niye olacak, bugün Pisicik'in doğum günü ve daha bir kez bile 'Nice mutlu yıllara' denilmedi de ondan. Pisicik, Jack ve hepinize 'Nice mutlu yıllara,' demek istiyorum."

Bay Jasper, yüzünde gülümsemeyle çocuğun ileri uzanmış eline sevgiyle dokunur ve dönüp duran kafasıyla, hafiflemiş yüreği bir bütün olmuşçasına sessizce içkisini yudumlar.

"Lay, lay, lay... bir ki üç... bir ki üç... nasıldı bu şarkının sözleri yaaa... Oley, oley, oley! Evet, Jack şimdi de biraz Pisicik'ten bahsedelim. İki tane mi ceviz kıracağı var? Birini bana uzat, diğerini de kendin al. Çatırt! "Pisicik nasıl gidiyor Jack?"

"Müzikle arasını mı soruyorsun? Hiç fena değil."

"Senin kadar iyi niyetli adamdan korkulur doğrusu, Jack. Ama ben biliyorum ki Tanrı seni kutsuyor! Özensiz ama değil mi?"

---

[6] Jack Palyford'un 1667'de yazdığı ünlü şarkısı (ç.n.).

"İsterse her şeyi öğrenebilir o."

"Eğer isterse. Aman Tanrım, tabii ya. Peki ya istemezse?"

Çatırt! Bay Jasper'ın tarafından.

"Nasıl görünüyor peki, Jack?"

Bay Jasper'ın odaklanmış bakışları duvardaki o resmi de kapsayacak kadar genişlediğinde, döner ve "Çizimdekine epey benziyor aslında," der.

Genç adam, halinden pek memnun, çizime bakıp, "Ben de onunla gurur duyuyorum aslında," der ve bir gözünü kısar, ceviz kıracağının kemeri üzerinden ölçümün doğruluğunu kontrol edercesine bakar: "Ezberden yapılan bir iş için fena sayılmaz. Bu ifadeyi pek sık gördüğümden olacak, aklıma kazınmış artık."

Çatırt! Edwin Drood'un tarafından.

Çatırt! Bu kez de Bay Jasper'dan.

Edwin Drood, biraz gücenmiş bir havayla, sessizce elindeki ceviz kabuğunun içindeki parçaları ayıklayıp atıştırırken, "Aslına bakılırsa yüzündeki bu ifadeye Pisicik'i her gördüğümde rastlıyorum. Bunu yüzünde görmediğimde bile, bir yolunu bulup ben konduruveriyorum oraya. Bunu yaptığımı biliyorsun Bayan Nankör Şımarık. Ah ah!" Elindeki kıracağı hızla portreye doğru döndürür.

Ağır ağır. Çatırt! Çatırt! Çatırt! Bay Jasper'dan.

Sertçe. Çatırt! Edwin Drood'dan.

Karşılıklı sessizlik.

"Dilini mi yuttun Jack?"

"Sanki sen çok konuşuyorsun da Ned!"

"Pek sayılmaz; ama sahiden, sonuçta sence de öyle değil mi?"

Bay Jasper kara kaşlarını sorgularcasına kaldırır.

"Yani böylesi bir konuda seçim hakkının elinden alınmış olması kötü bir şey değil mi? Öyle işte Jack! Kesin öyle! Gerçi benim bir seçim hakkım olsaydı, dünyanın en güzel kızları arasından yine de Pisicik'i seçerdim."

"Ama senin böyle bir hakkın olmadı işte!"

"Benim yakındığım da bu ya. Benim ölüp giden babam ve Pisicik'in ölüp giden babası nedense, kafa kafaya verip bizi beşik kertmesi usulüyle nişanlama[7] gereğini duymuşlar. Ama hangi akla hizmet böyle bir işe kalkışmışlar? Tabii kemikleri sızlamasın, ama bizi rahat bıraksalar olmaz mıymış?"

Bay Jasper içten içe önemsemez bir tavırla, "Aman ha! Şşt, sevgili oğlum," diyerek kınar bu söylediğini.

"Aman ha mı? Tabii ya, Jack senin için hayat günlük güneşlik. Sen hafife al söylediklerimi. Hayatı bir araştırma planı gibi ölçeğe oturtulup, çizilip, işaretlenen sen değilsin tabii! Senin kimseye kakalanmış olduğuna dair şüphelerin, ya da kimsenin senin ona kakalanmış olduğuna dair şüpheleri yok. Sen kendi seçimlerini kendin yapabilirsin. Senin için hayat, henüz dalında, çiçeği üzerinde bir meyve gibi; kimse senin için onu kendi elleriyle olgunlaştırmış falan değil."

"Susma, sevgili adamım. Devam et."

"Acaba söylediklerimle seni incitmiş olabilir miyim, Jack?"

"Beni incitmek mi, yok canım."

---

[7] Doğuya özgü bu durumun çeşitli roman kaynaklarında da, Dickens'ın diğer romanlarında da kullanıldığı görülür. Örneğin *Ortak Dostumuz*'da Bella Wilfer, yaşlı Harmon'ın zoruyla John Harmon ile nişanlanır. Evlenmek üzere nişanlanan iki gencin hikâyesine *Book of Memoranda*'da da rastlanır. Ancak Dickens, orada bu hikâyenin o iki gencin "izledikleri farklı yolların" izini sürebilmek için kullanıldığını belirtir (ç.n.).

"Çok şükür, Jack, çünkü fena halde hasta görünüyorsun gözüme! Gözlerin tuhaf bir zarla kaplandı sanki."

Bay Jasper zoraki bir tebessümle, kötü varsayımları savuşturmak ve zaman kazanmak istercesine sağ elini uzatır. Bir süre sonra da donuk bir ifadeyle:

"Bir süredir, bir ağrı için afyon alıyorum, ama bazen bu şiddetli acı bana galip geliyor. İlacın etkisi kıran gibi, bir bulut gibi çöküyor üstüme, ama sonra geçip gidiyor. Senin gördüğün, onların bu yoklayıp geçişleri, yakında hepten kaybolacaklar. Başını öteye çevir. Pek yakında tamamen silinecekler."

Genç adam, korkmuş bir suratla söylenene razı olur ve gözlerini yere indirip bakışlarını şömine taşına diker. Alevlere dikili kendi bakışları rahatlamak bir yana, gitgide dehşetle bilenen Jack'in eli ise iskemlenin kolçağını sıkmaktadır. Birkaç saniyeliğine kaskatı kalan vücudu alnından damlamaya başlayan iri birkaç damla ve aldığı birkaç derin solukla sonunda normale dönmeye başlar. Yeğeni, sandalyesinde usuldan sakinleyen amcasına yumuşakça ve temkinle yaklaşırken, amcası epeyce toparlanmıştır. Jasper kendine geldiğinde yeğeninin omzuna şefkatle dokunur ve sözlerinin içeriğine kıyasla oldukça sakin, hatta biraz alaycı ve şakayla karışık bir ses tonuyla ona seslenir:

"Her evin bir sırrı olduğu söylenir; oysa sen benimkinde sır falan olmamış gibi davrandın, Ned."

"Hayatım üzerine yemin ederim ki Jack, bunu düşünmüştüm, fakat böyle bakacak olursam Pisicik'in evinde bile -tabii bir evi olsaydı- ya da benim evimde -tabii şayet benim de bir evim olsaydı- bile bu böyle olurdu."

"Oysa sen, tam da (tabii kendimi sözünü kesmekten alıkoyabilseydim eğer) ne kadar sakin bir hayatım olduğunu söyleyecektin bana. Gürültüsüz patırtısız, velvelesiz, dikkat dağıtıcı hesap kitap işlerinden uzak, risksiz, mekân değişikliği olmadan sanatıma adadığım bir yaşamım ve işimin de zaten en büyük keyfim olduğunu da."

"Haklısın, tam da bunun gibi bir şey diyecektim, Jack; ama sen kendinden bahsettiğin için, neredeyse mecburen, benim değinmekten çekinmeyeceğim noktaları atladın. Örneğin: Ben olsam, ilkin senin bu katedralin laik koro şefi veya laik görevlisi -ya da siz nasıl diyorsanız artık öyle- olduğunu; koroyla böylesi harikalara imza atmış olmanın haklı şöhretinin sefasını sürdüğünü; kendi cemaatini kendisinin seçtiğini ve bu acayip, eski mekânda böylesine bağımsız bir konumu elinde bulundurduğunu söyler, senin o Tanrı vergisi (kendisine hiçbir şey öğretilmesini sevmeyen Pisicik'e bile senin gibi bir üstat görmediğini söyletmeye kadir) öğretmenlik ve iletişim yeteneğinden bahsederdim."

"Evet, nereye varmaya çalıştığını anlıyorum. İşte bundan nefret ediyorum."

"Nefret etmek mi, Jack? (Hayretler içinde.)"

"Nefret ediyorum işte. Tekdüze varoluşumun darboğazında kanımın son damlasına kadar ezilip tükeniyorum. Bizim ayinlerimiz nasıl geliyor kulağına?"

"Çok güzel. Oldukça ulvi."

"Bana ise çoğu zaman oldukça şeytani geliyor.[8] Bundan bezdim artık. Kemerlerin arasında yankılanan sesim

[8] De Quincey, müziğin, afyon içenleri bunaltabildiğini, onlarda yalnızlık ve sessizlik gereksinimi yarattığını yazmıştır (ç.n.).

sanki benim bu önemli görev peşinde koşturmalarımı düpedüz alaya alıyor, yine de benden önce bu kasvetli yerde hayatını tüketmiş, perişan haldeki hiçbir keşişin yaptığından benim kadar bezmiş olamaz. Diğerleri taburelerden, sıra ve masalardan iblisler oyup çıkararak gönüllerini ferahlatabilirler (bunu yapmışlardır da). Peki ben ne yapayım? Ben de bunları kalbimden oyup çıkarayım mı?"

Edwin Drood şaşkınlıkla dönüp, sandalyesinde öne doğru eğilerek, halden anlar bir tavırla Jasper'ın dizine dokunur ve gergin bir ifadeyle ona, "Ben senin hayatının işini bulduğunu sanıyordum, Jack," der.

"Böyle düşündüğünü biliyorum. Herkes böyle düşünüyor."

Edwin sesli düşünerek, "Eh, eminim düşünüyorlardır," der. "Pisicik de öyle düşünüyor."

"Sana ne zaman söyledi bunu?"

"Son görüşmemizde. Sen de hatırlarsın. Üç ay önce."

"Peki, bunu nasıl söze döktü?"

"Haaa! Sadece senin öğrencin olduğunu ve senin tam da bu meslek için yaratılmış olduğunu söyledi, hepsi bu."

Genç adam resme şöyle bir bakar. İhtiyar ise resmi genç adamın yüzünde görür.

Jasper konuyu bağlama çabasıyla, başını vakur bir neşeyle sallayarak, "Yine de sevgili Ned, mesleğime dört elle sarılmalıyım, zaten dışarıdan görünen şekliyle yaptığım bu. Yeni bir meslek bulmak için artık çok geç. Bu da aramızda sır olarak kalsın."

"Kutsal bir emanet gibi saklanacağından şüphen olmasın, Jack."

"Sana açılmamın nedeni-"

"Seni temin ederim ki bunu anlayabiliyorum. Çünkü biz içi dışı bir adamlarız ve birbirimizi seviyor, birbirimize güveniyoruz. Ver ellerini, Jack."

Ayakta durmuş birbirlerinin gözlerinin içine bakarlarken amca uzanıp yeğeninin elini tutar ve sözlerini sürdürür:

"O zaman bir mesleği olsa da, yine de benim gibi zavallı, yaşamı hayli tekdüze bir koro şarkıcısı ve laternacının, bir nevi tutku yoksunluğundan, istek kaybından, huzursuzluktan, tatminsizlikten -ya da adına ne dersen de- mustarip olabileceğini anlamış olmalısın, değil mi?"

"Evet, sevgili Jack."

"Ve bunu hep hatırlayacaksın, değil mi?"

"Benim güzel dostum, soruyorum sana, bana ettiğin bunca duygu dolu lafı unutabilir gibi bir halim mi var?"

"Sadece bir uyarı farz et o zaman."

Elleri serbest kalan ve bir adım geri atan Edwin, durur ve sarf edilen bu son sözlerin ucunun nereye dokunduğunu bir düşünür. Hemen akabinde ise derinden etkilenmişçesine şöyle der:

"Korkarım ki, Jack, ben sığ, derinlikten nasibini almamış herifin tekiyim ve şu gördüğün kafam da öyle çok nadide bir parça sayılmaz. Ancak daha çok genç olduğumu söylememe gerek yok herhalde. Kim bilir, yaşlandıkça durumun vahameti artmayıp böyle de kalabilir. Her şeye rağmen, umarım ki, en azından senin, iç dünyanı sancılı da olsa tüm çıplaklığıyla ortaya sererken zerre kadar şahsi çıkar gözetmediğini ve bunu da kulağıma küpe olsun diye yaptığını anlayıp, bunu derinden hissedecek duyarlılıkta bir yanım vardır."

Bay Jasper'ın yüzü ve bedenindeki kıpırtısızlık öyle büyümüştür ki, soluk almıyor gibidir.

"Ne bunun sana büyük bir çabaya mal olduğu ne de senin her zamanki haline nazaran epeyce farklı, çok daha duygusal olduğun gözümden kaçtı Jack. Elbette benden çok hoşlandığını biliyordum ama senin, deyim yerindeyse, kendini bana bu şekilde bağışlamanı da beklemiyordum."

Bay Jasper, birbirinin taban tabana zıddı bu iki hal arasında en küçük bir geçiş süreci yaşamaksızın tekrar soluk alan bir adama dönüşür. Omuzlarını kaldırır, güler ve sağ kolunu sallar.

"Hayır, Jack, duygusallığı bir kenara atma; lütfen yapma bunu; her söylediğini can kulağıyla dinliyorum. Böylesine etkili bir biçimde ortaya koyduğun bu ruh halinin, taşınması güç, gerçek bir acıyı barındırdığına şüphem yok. Ancak izin verirsen, Jack, sana bunun beni bile aştığını söylemek istiyorum. Aynı yoldan geçtiğimizi sanmıyorum. Bir yıla kalmadan, senin de bildiğin gibi Pisicik'in okuldan mezun oluşuyla, onu Bayan Edwin Drood olarak yanıma almaya hazırlanıyorum. O zaman Doğu'ya mühendislik okumaya gideceğim ve Pisicik'i de götüreceğim. Her ne kadar akıbetimizin başkalarınca belirlenmiş oluşunun payıyla, kaçınılmaz olarak sıradanlaşan sevişmelerimizden ötürü atışsak da, o zaman herkesin parmakla göstereceği kadar uyumlu bir çifte dönüşeceğimizden kuşku duymuyorum. Sözün kısası, Jack, akşam yemeğinde gelişigüzel mırıldandığım o eski şarkı gibi (eski şarkıları kim senden iyi bilebilir ki!) karım dans edecek ve ben şarkı söyleyeceğim ve günümüz böyle şen geçecek. Pisicik'in güzelliğine diyecek yok -bir de sen kendini iyi hissedersen. Bayan Küçük Küstah, o

zaman portreyi tekrar elden geçireceğim ve suratındaki şu gülünç ifadeyi silip, müzik hocan için yeni bir tane yapacağım."

Bay Jasper eli çenesine yaslı, yüzünde esin dolu bir babacanlıkla, yeğeninin ağzından çıkan bu sözlere eşlik eden coşkulu her bakışı ve hareketi dikkatle izlemektedir. Sözcükler bittikten sonra dahi bu halini, yeğeninin büyük bir aşkla bağlı olduğu bu genç ruha beslediği ilgi karşısında adeta büyülenmişçesine, bir müddet daha korur. Ardından durgun bir tebessümle:

"O halde senin uyarıya ihtiyacın yok, öyle mi?"

"Hayır, Jack."

"Yani seni uyarmam mümkün değil, öyle mi?"

"Hayır, Jack, senin bunu yapman mümkün değil. Ayrıca ben kendimi hiç de tehlikede görmüyorum, kendin için bunu düşünmenden de hoşlanmıyorum."

"Çıkıp avluda yürüyelim mi?"

"Hayhay. Çıkmışken, bir saniyeliğine Rahibeler Evi'ne uğrayıp oraya bir paket bırakmamın bir sakıncası yoktur herhalde. Pisicik için aldığım eldivenler, kaç yaşına bastıysa o kadar çift eldiven. Çok şiirsel değil mi, Jack?"

Bay Jasper, hâlâ aynı ifadeyle mırıldanır: "Hayatta bunun kadar tatlı bir jest daha görmedim, Ned!"

"İşte paket paltomun cebinde. Bu gece verilmeleri gerek, yoksa şiirselliklerinden eser kalmaz. Pisicik'i gece yarısı aramam kurallara aykırı, ama paket bırakmam da değil ya. Ben hazırım, Jack!"

Bay Jasper sonunda duruşunu değiştirir ve birlikte dışarı çıkarlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Rahibeler Evi

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde anlaşılacak olan nedenlerden ötürü bu eski katedral kentine hayali bir isim bahşedilmelidir. Hadi buna Cloisterham diyelim. Herhalde Druidlarca başka, elbette Romalılarca başka, Saksonlarca ve Normanlarca da başka başka isimlerle anılmış olan bu yerin pek çok asırlık tarihinin tozlu sayfalarında yeni bir ismin çok fazla bir önemi olmayacaktır.

Antik bir kent olan Cloisterham, gürültülü bir dünyaya ve onun düşkünlüklerine alışmış biri için uygun bir yer değildir. Burası yeknesak, sessiz, insanın ağzında baştan sona toprak tadı bırakan bir kenttir. Ağızda kalan bu tat, katedralin bol bol keşiş mezarına ev sahipliği yapan ve Cloisterham çocuklarının başkeşiş ve başrahibe tozlarında[1] yeşillik yetiştirdiği, rahibeler ve Tanrı

[1] Buradaki "toz" sözcüğü ile İncil'e ve Shakespeare'e gönderme yapılmıştır: "Tozsun sen, yine toza döneceksin" *Yaratılış* (3.19).

Hamlet:
Koca imparator Sezar ölüp toprak olunca
Bir deliği tıkayabilir rüzgâra karşı
Ey bir zamanlar dünyayı titreten kasırga
Şimdi duvarda harç, kışın soğuğuna karşı (ç.n.).

yoluna baş koymuşlardan arta kalanlarla çömlek hamuru yaptığı dehlizlerinden gelir. Burası, tüm bunlar olup biterken, civardaki tarlaları süren sabancıların, bir zamanların mühim kral, başpiskopos, piskopos ve bunun gibilerinin hazinelerine büyük bir ilgi besleyip, masaldaki Dev'in davetsiz misafirlerine yaptığı gibi,[2] onların kemiklerini una çevirip, bundan ekmeklerini yaptıkları bir kenttir.

Miskin kent Cloisterham'ın sakinleri, tuhaf olmaktan öte müstesna bir tutarsızlıkla, kentteki bütün değişimin mazide kaldığına, bundan böyle hiçbir yeniliğin olmayacağına inanır. Kökleri böylesi eskiye dayanan, hatta bilinen bütün tarihi kayıtlardan da eskilere uzanan bir geçmişten, çıka çıka epey garip bir ahlak anlayışı çıkmıştır. Cloisterham'ın caddeleri öyle sessizdir ki (en ufak bir seste yankı çıkarmaya pek müsait olsa da) yaz günü güneyden gelen bir yel, dükkân kepenklerini dalgalandırmaya dahi pek nadiren cüret eder; bu sırada güneş yanığı teniyle buradan geçen bir avare dönüp baktığında, bu baskıcı saygınlığın hudutlarından bir an önce uzaklaşmak ister gibi, aylak adımları biraz hızlanır. Bunu başarmak da büyük ustalık gerektirmez zaten, ne de olsa Cloisterham'ın daracık, bir ucundan girip diğerinden çıkıvereceğiniz tek bir anacaddesinden başka pek bir yolu da yoktur. Geri kalanlar genelde engebeli, çıkmaz ve dolayısıyla hüsrana açılan toprak yollardan ibarettir. Buna istisna oluşturan yerlerden biri katedral avlusu, diğeri de renk ve genel yapı itibariyle kafalarındaki Quaker şapkalarıyla gayet uyumlu, güneş almayan bir

[2] Sözü edilen masal "Jack ve Fasulye Sırığı" olup masaldaki devin yapacağını söylediği şey ise şöyledir: "İster ölü olsun, ister diri/ ekmeğimi yapmak için öğüteceğim kemiklerini." (ç.n.).

köşede kurulu Quaker[3] yerleşiminin taş döşeli giriş yoludur.

Bir başka deyişle Cloisterham, o boğuk sesli katedral çanı, katedral kulesinin tepelerinde gezinen boğuk sesli ekinkargaları ve aşağılarda, dört duvar ardında bunlardan çok daha boğuk sesli ve türlü ekinkargalarının var olduğu başka bir geçmiş zaman kentidir. Burada eski duvar kalıntıları, azizin şapeli, ruhban meclisi toplantı salonu ve hem rahibeler manastırı hem de genel manastır, doku uyuşmazlığı yaratıyor ya da zorlama görünüyor olsa da; tıpkı bunun beraberinde getirdiği karman çorman pek çok kavramın kent sakinlerinin zihnine yerleşmiş olması gibi, bu yapılar da kentin pek çok ev ve avlusunun sınırları dahiline yerleşmiştir. Buraya ait her şey aslında geçmişe aittir. Bu kentin tefecisi bile bir şey rehin almayalı uzun zaman olmuştur; bunun yerine vakur bir tavırla itfa edilmemiş malları satılığa çıkarır; bunların arasında en çok para edeni, olsa olsa kararmış, solmuş, tekleyen eski saatler, ayakları tutmayan ayaklıklı şekerlikler, beş para etmez kitapların tek ciltleridir. Cloisterham'da hayatın hâlâ işlerliğinin en bereketli ve en anlaşılabilir kanıtı pek çok bahçede rastlanan bitkisel hayattır. Kentin kırık dökük, iç karartıcı küçük tiyatrosunun bahçesinde bile, kötü niyetli cinleri bulundukları yerden cehennemi düzlemlere geçerken yollarından edip, mevsimine göre sırık fasulyeleri ya da tekesakalları arasında gezdiren bir sıra ekili alan mevcuttur.

Cloisterham'ın orta yerinde de Rahibeler Evi yer alır. Burası tuğladan kutsal bir bina olup, mevcut ününü

[3] "Quaker" bir Hıristiyan mezhebi olup kilise, rahip vs. kurumlar olmadan da Tanrı'ya ulaşılabileceği fikrini benimser (ç.n.).

şüphesiz nice dini cemaatte ev sahipliği yaptığı efsanesine borçludur. Düzenli avlu girişini süsleyen göz alıcı pirinç tabelada, bu efsane ifşa olunur: "Bayanlar İlahiyat Fakültesi, Bayan Twinkleton." Evin ön cephesi öylesine eski ve yıpranmış, bu göz alıcı pirinç tabela ise öylesine ışıltılı ve dikkat çekicidir ki; burası, hayal gücü kuvvetli bir yabancıya, savaştan çıkma, ahı gitmiş vahı kalmış, ama süsünden de geri kalmayan bir adam gibi görünür.

Bugünkü dik kafalı yeni kuşağa göre çok daha uysal olan eski rahibeler, evin pek çok odasının alçak tavanlarına yansıyan güneş ışınlarından gözlerini kaçırmak için, o tefekkürdeki başlarını bir alışkanlıkla eğmiş ya da eğmemiş; buranın o uzun, alçak pencere kenarlarında oturup, süsleri için kolye yapmak yerine, nefsi terbiye amacıyla boncuk saymış ya da saymamış; bu rahibeler, vakti zamanında pek meşgul olan Doğa Ana'nın içlerinde o zamandan bu yana büyütüp diri tuttuğu engellenemez coşkunluklar yüzünden garip açılı, üç duvarlı çatı katlarında hücre hapsine sokulmuş ya da sokulmamış; işte tüm bunların, belki evin (şayet varsa) hayaletleri için bir önem teşkil edebilirse de, Bayan Twinkleton'un yarıyıllık planlarında en ufak bir yer bulması dahi mümkün değildir. Ne de olsa bunlar, Bayan Twinkleton'ın ne genel masrafları sınıfına ne de ekstraları sınıfına girer. Böylesi saygın (?) bir kurumun şiir derslerinden sorumlu rahibesinin de dinletiler listesinde, böylesi kâr getirmekten uzak meselelere değinen eserlere ayrılacak yer yoktur.

İnsanda, biri sarhoşken diğeri ise hayvan manyetizması sırasında ortaya çıkan ve asla kesişmeyen iki farklı bilinç durumu mevcuttur; bunların her biri, kesintiye uğramaksızın, süreğen bir seyir halinde kendi

yolunu izler.[4] (Böylece, diyelim ki sarhoşken saatimi sakladım, nereye koyduğumu anımsayabilmem için tekrar sarhoş olmam gerekir.)[5] İşte Bayan Twinkleton'ın varoluşunda da böyle apayrı, birbirinden bağımsız iki farklı ruh hali vardır. Her gece, kızlar dinlenmeye çekildiğinde, Bayan Twinkleton saçlarının dalgalarını dolgunlaştırıp gözlerini biraz parlatır ve kızların daha önce hiç görmedikleri capcanlı birine dönüşür. Her gece aynı saatte, Bayan Twinkleton bir önceki gün anlatılan konunun üzerinden geçer, örneğin bir gün önce bihaber olduğu Cloisterham ihalesi skandalını kavramaya çalışır ya da Tunbridge Wells'te[6] (Bayan Twinkleton'un havai ruh halindeyken, "Kaynaklar" diye kısaltarak kullandığı yer) belirli vakitler yaşanan bir mevsime yapılan

---

[4] Hipnoza hayvan manyetizması adını veren Franz Anton Mesmer (1734-1815) Avusturyalı bir doktordur. Hekimlerin bile pek çok hastalığın tedavisinde mıknatısa başvurduklarını söyleyen Mesmer, "kendisini şiddetli kardiyaljiden mıknatıs yardımıyla kurtardığını" öne sürmüştür. Bu kuramı daha da ileri götüren Mesmer, "Bildiğimiz mıknatıstan farklı olarak, kaynağını sanat ve doğadan alan, yaşayan ve canlı her şeyin içinde akışkan olarak bulunan bir maddeye bağlı, evrensel bir manyetik gücün varlığı"ndan söz eder. Elin hasta karşısında sürekli olarak sallanmasıyla hipnoza giren hasta, Elliotson'ın "çifte bilinç" olarak nitelediği durumu deneyimler. Ellitoson'a göre, "Kişiler kendinden geçmişçesine sabukladıkları durumda, doğal bilinç durumlarına dair hiçbir şey bilmez: Ne kim olduklarını, ne yaşlarını ne de sağlıklıyken öğrenmiş oldukları herhangi bir şeyi: Doğal bilinç durumundayken ise o sabuklama sırasında neler olup bittiğine dair en ufak bir bilgileri yoktur" (Human Phsyiology, s. 646) (ç.n.).

[5] Burada Elliotson'ın iki bilinç durumunu anlatmak üzere Irlandalı bir kapıcı üzerinden verdiği örneğe gönderme yapılmaktadır. Bunlardan birinde, kapıcı sarhoşken bir paket kaybetmiştir ve ayıkken hiçbir şekilde bu durumu açıklayamaz. Ancak alkolün etkisinde olduğu vakit, paketi bıraktığı evi net biçimde hatırlar, üzerinde adres olmadığı için paket dokunulmadan kalmış, böylece gelip alınmayı beklemiştir (*Human Phsyiology*, s. 646). Dickens'ın hipnoza olan ilgisi Fred Kaplan tarafından incelenmiştir (*Dickens and Mesmerism*).

[6] "Well"in pınar, kaynak anlamları vardır (ç.n.).

göndermeleri bir zamanlar (yine bu ruh hali içerisindeyken "Ahmak Bay Porters" diye çağırdığı), becerikli bir beyefendinin kendisine ilanıaşk ettiği -ki Bayan Twinkleton o skolastik ruh haline girdi mi, bu gibi duygulanımların kara cahili olur çıkar- mevsim şeklinde aklında tutmaya çalışır. Bayan Twinkleton'a her iki haletiruhiyesi süresince eşlik edip, her ikisine de uyum sağlayabilen tek bir kişi vardır, o da güçsüz sırtı, müzmin iç çekişleri ve kısık sesiyle hürmetkâr dul Bayan Tisher'dır. Bu kadının görevlerinden biri de okuldaki genç bayanların giysi dolaplarını denetlemek ve kızları, bundan daha güzel günler görmüş olduğuna bir şekilde inandırmaktır. Okuldaki hizmetçiler arasında, merhum Bayan Tisher'ın "gün görmüş" biri olduğuna dair kuşaktan kuşağa aktarılan söylentilerin kaynağı belki de budur.

Rahibeler Evi'nin gözbebeği Bayan Rosa Bud -kaçınılmaz olarak kendisine Rosebud[7] denilen bu bayan- müthiş güzel, müthiş çocuksu, müthiş kaprislidir. Bayan Bud'a, onun bir vasiyet üzerine reşit olunca kendisine bahşedilecek bir kocasının olduğunu bilen genç kızların kafasında uygunsuz (onlar için her romantik mevzu gibi -uygunsuz-) bir yafta yapıştırılmıştır. Bayan Twinkleton, eğer ilahiyat fakültesi mürebbiyesi havasındaysa, Bayan Bud'ın yazgısının bu romantik yönüne savaş açmışçasına, onun o gamzeli omuzları arkasından başını iki yana sallar; bu küçük kurbanın malum talihine yanıyormuş gibi bir ifade takınır. Fakat bu tavrın -bunda muhtemelen Ahmak Bay Proters'ın o hissedemediği

[7] "Rosebud" sözcüğü gül ve gonca sözcüklerinin birleşimiyle gül goncası anlamına gelmiş, "Rosa Bud" adındaki ses benzerliğinden yararlanarak böyle bir söz oyunu yapılmıştır (ç.n.).

dokunuşunun da payı vardır- kızlar üzerindeki etkisi, bütün yatakhaneyi hep bir ağızdan, "Ah! Bu Bayan Twinkleton da amma üçkâğıtçı bir ihtiyar canım!" diye bağırtmaktan öteye geçmez.

Rahibeler Evi'nde, hiçbir zaman, bu müstakbel damat Rosebud'ı görmeye geldiği zamanki gibi bir telaş olmaz (çünkü kızlar arasında bu adamın kanunen bir ayrıcalığı olduğu ve Bayan Twinkleton'un da buna karşı çıkmaya kalktığı anda tası tarağı toplayıp gitmesi isteneceği kanısı hâkimdir). Onun kapıyı çalması beklendiğinde ya da kapı fiilen çalındığında, kızların hepsi ellerinden gelen pozu takınarak camlardan sarkarlar, o sırada müzik dersinde tempo tutmakta olan kızların hepsi tempoyu kaçırırlar, Fransızca sınıfının tümü öyle bir kendinden geçer ki okuldan ihtar alanlara takılan rozet geçen yüzyılda düzenlenen o büyük partilerde elden ele dolaşan içki şişelerine döner.

Bir gece önceki akşam yemeğinin ertesindeki bu öğle sonrasında, her zamanki velveleyle sonuçlanan zil sesi duyulur.

"Bay Edwin Drood, Bayan Rosa'yı görmek üzere gelmiş bulunuyor."

Bu, baş sofra hizmetçisinin anonsudur. Bayan Twinkleton yüzünde ibretlik bir kederle kurbana dönerek, "Aşağı inebilirsin, canım," der. Herkesin gözü üzerinde olan Bayan Bud, denileni yapar ve aşağı iner.

Bay Edwin Drood, Bayan Twinkleton'un şahsi misafir kabul salonunda beklemektedir. Burası itinayla döşenmiş, içinde bir yer ve bir de gök haritasından başka doğrudan okulu çağrıştıran başka bir nesne bulunmayan bir odadır. Bu anlamlı nesneler de (ebeveynlere ve gözetmenlere) Bayan Twinkleton'un, mahremiyetin bağ-

rında dahi olsa yine de her an Gezgin Yahudi[8] misali yeryüzünü arşınlayıp gökyüzünü kat ederek, öğrencilerine eksik bir bilgiyi arayıp getirme güdüsünün, bir başka deyişle görev bilincinin nişanesidir.

Yeni gelen ve Bayan Rosa'nın nişanlı olduğu genç beyefendiyi görme şerefine henüz erişememiş olan hizmetçi, bekleme amacıyla açık tutulan kapının menteşeleri arasından delikanlıyla tanışmaya çabalarken, birden, başından yüzüne inen ufak, ipek bir peçeyle boy gösteren ve doğruca misafir salonuna giren o büyüleyici sureti bir anda karşısında görünce, suçlu bir edayla koşarak mutfak merdivenlerinden iner.

"Ah! Bu çok gülünç!" der bu suret, durmuş titremektedir. "Bunu yapma Eddy!"

"Neyi yapmayayım Rosa?"

"Daha fazla yaklaşma, lütfen. Bu çok saçma."

"Neymiş saçma olan, Rosa?"

"Durum baştan sona çok saçma. Nişanlı bir yetim olmak, kızların ve hizmetçilerin, lambri arkasına kaçmış fareler misali kaçması ve adımın anons edilmesi, bunların hepsi çok saçma işte."

Tüm bu yakınmalar sırasında bu suretin başparmağı sürekli dudağının kenarındadır.

"Bu ne sevgi dolu karşılama böyle, Pisicik; söylemeden edemeyeceğim."

"Şey, bir dakika sonra hoş geldin diyeceğim sana Eddy, ama şu anda yapamam. Nasılsın?" (Hızla sorar.)

"Ne yazık ki seni gördüm daha iyi oldum diyemeyecek durumdayım, Pisicik; henüz hiçbir şeyini de göremedim ya."

---

[8] Gezgin Yahudi, İsa'nın dirilişine dek, çarmıha gerilmek üzere götürülürken ona satışmak için avare dolaşmaya mahkûm edildiği söylenen efsanevi bir figürdür (ç.n.).

Bu ikinci serzeniş sonucunda peçenin bir ucundan somurtkan bir ifadeyle, parlak bir göz görünür, ama hemen tekrar kaybolur ve suret şöyle der: "Ah! Aman Tanrım, saçlarının yarısı gitmiş!"

Edwin, bir yandan bahsi geçen saçlarını dağıtır, bir yandan da, "Kellemi de beraberinde kestirseymişim, herhalde daha iyi etmiş olurmuşum," diye karşılık verir. Aynaya ürkütücü bir bakış fırlatır ve sabırsızca ayağını yere vurarak, "Gideyim mi?" diye sorar.

"Hayır, hemen şimdi gitmene gerek yok, Eddy. Yoksa bütün kızlar niye gittiğini sorup duracaklar."

"Rosa, Tanrı aşkına artık şu minik, gülünç kafanı açıp bana adam gibi bir hoş geldin der misin?"

Peçe o çocuksu kafadan çıkarılırken, peçenin sahibi şöyle der: "Hoş geldin, sefalar getirdin, Eddy. İşte! Eminim bu sefer olmuştur artık. El sıkışalım. Hayır, seni öpemem, çünkü ağzımda asitli damla var."

"Beni gördüğüne biraz olsun sevinmedin mi Pisicik?"

"Ah, tabii ki korkunç sevindim. -Hadi, gidip otursana.- Bayan Twinkleton."

Bu harika bayanın alışkanlığıdır bu, ne zaman böyle ziyaretler olsa, her üç dakikada ya bilfiil teşrif edip ya da vekâleten Bayan Tisher'ı göndererek, ihlal edilen bir kural olup olmadığını denetlemeye yeltenir ve aklınca bu namus mabedine bir kurban daha verir. Bu durumda ise Bayan Twinkleton nazikçe bir içeri bir dışarı dolaşıp durur ve geçerken şöyle der: "Nasılsınız Bay Drood? Çok memnun oldum. Müsaadenizi rica ediyorum. Cımbızı alabilir miyim? Teşekkürler!"

"Eldivenleri aldım dün akşam, Eddy, ve çok beğendim. Nasıl güzel şeyler onlar öyle!"

"Eh, bu da bir şeydir," diye homurdanarak karşılık verir nişanlı. "Sonunda ufacık bir takdir duymayı başardım. Peki, ya doğum gününün nasıl geçti Pisicik?"

"Harika! Herkesten bir hediye aldım. Önce bir ziyafet düzenledik, akşam da balo."

"Ziyafet ve balo öyle mi? Bensiz işler gayet iyi yürüyor gibi, Pisicik."

Rosa oldukça doğal, en ufak bir tereddüde düşmeden, "Haarikaa!" diye bağırır.

"Hah! Ziyafette neler vardı peki?"

"Turta, portakal, marmelat ve karides."

"Baloda kavalyeleriniz var mıydı peki?"

"Tabii ki birbirimizle dans ettik, bayım. Ama bazı kızlar erkek kardeşlerinin taklidini yaptılar. Ah, ne gülünçtü bilsen!"

"Peki hiç kimse şeyin taklidini yaptı mı?"

"Neyin, senin mi? Ah, evet tatlım!" diye bağırır Rosa ve pür neşe bir kahkaha patlatır. "İlk yapılan buydu zaten."

Edwin sesinde kuşkucu bir tonla, "Umarım kim yaptıysa adam gibi yapmıştır," der.

"Ah! Müthişti! Sen olsan, dans etmezdim zaten, biliyorsun değil mi?"

Edwin'in yüzünde, hafiften bu lafın ağırlığı altında ezildiği seçilir gibi olur, "Acaba neden?" diye sorabilmek için yanıp tutuşur bir hali vardır.

"Çünkü senden bıkmıştım artık," diye sözlerine devam eder Rosa. Ama nişanlısının yüzünde gördüğü hoşnutsuzluk üzerine o da yakarır bir tonla hemen ekler: "Sevgili Eddy, sen de tıpkı benim gibi bıkmıştın benden, öyle değil mi?"

"Ben öyle bir şey mi dedim, Rosa?"

"Öyle demek mi! Sen bunu hiç yapar mısın ki! Hayır, yalnızca belli ettin." Rosa, dün akşamki sahte nişanlısını düşünerek aniden büyük bir keyifle, "Ah, görsen ne şahane bir taklitti!" diye haykırır.

"Bana öyle geliyor ki bu kız olsa olsa melunun, ahlaksızın biridir," der Edwin. "Eee, Pisicik, demek bu eski evdeki son doğum gününü de kutladın öyle mi?"

Rosa ellerini çırpıp, "Ah, evet!" diye yanıt verir, sonra iç geçirerek başını öne eğer ve iki yana sallar.

"Üzgün görünüyorsun Rosa."

"Bu zavallı eski yer için üzülüyorum. Nedense bu kadar genç bir yaşta, uzaklara gittiğimde burası beni özleyecekmiş gibi bir his var içimde."

"Belki de yol yakınken bundan vazgeçmeliyiz Rosa."

Rosa pırıl pırıl gözleriyle nişanlısına hızlı bir bakış atar, sonra yine kafa sallar ve gözlerini yere indirir.

"Kastettiğin bu değil mi Pisicik, ikimizin de buna rıza göstermesi gerektiği?"

Rosa tekrar kafa sallar, kısa bir sessizliğin ardından, alışılmadık bir çıkış yaparak, "Biliyorsun ki bizim evlenmemiz lazım ve bunu buradan çıkarken yapmalıyız, yoksa zavallı kızlar korkunç hayal kırıklığına uğrayacaklar," der.

Bir an için nişanlısının yüzünde hem o, hem kendisi için, sevgiden çok merhamet duymaya başladığı görülür. Delikanlı kendine bir çekidüzen verir ve sorar: "Seni bir gezintiye çıkarayım mı, sevgili Rosa?"

Sevgili Rosa bundan hiç de emin değil gibi bakar, ta ki gülünç denebilecek kadar düşünceli olan yüzü birden aydınlanana kadar. Sonra, "Ah, tabii Eddy; hadi bir gezintiye çıkalım! Ve ne yapacağız biliyor musun? Sen bir

başkasının nişanlısıymış gibi davranacaksın, ben de hiç kimsenin nişanlısı değilmişim gibi davranacağım. Böylece tartışma falan çıkmayacak," der.

"Sence bu, bizim ayrılmamızı engelleyebilecek mi?"

"Bence işe yarayacak. Şşşşt! Camdan dışarı bakıyormuş gibi yap. - Bayan Tischer!"

Yol boyunca, olmadık bir kazalar silsilesinden geçip gelen müdüre yardımcısı Tisher, sonunda kapıda belirir ve odada hayalet gibi ipek eteğiyle hışır hışır gezindikten sonra, "Umarım Bay Drood iyidirler, aslında yüzünün rengi sormaya lüzum bırakmıyor ama... Kimseyi rahatsız etmediğimi sanıyorum, fakat burada bir mektup açacağı olacaktı... Ah, teşekkür ederim!" der ve kendine takdim edilen ödülle birlikte gözden kaybolur.

"Eddy, bana bir de iyilik yapmanı isteyeceğim senden," der Rosebud. "Sokağa çıkar çıkmaz benim dış taraftan yürümeme müsaade ederek sen de binaya yakın yürüyeceksin, kendini olabildiğince binaya yapışık tutacaksın."

"Sen öyle istiyorsan, pek tabii Rosa, ama müsaadenle, neden diye sorabilir miyim?"

"Ah! Çünkü kızların seni görmelerini istemiyorum."

"Hava güzel, ama yine de yanıma bir şemsiye alayım ister misin?"

Rosa asık suratla, bir omzunu kaldırarak, "Saçmalamayın bayım. Ayağınızda yeni cilalı deri çizmeler yok ya," der.

Edwin, çizmelerine bakar ve içinde onlara karşı ani bir tiksinti duyarak, "Belki bu, kızların gözünden kaçmama neden olabilir diye düşündüm, her ne kadar beni görmüş olsalar da," diye karşılık verir.

"Onların gözünden hiçbir şey kaçmaz, bayım. Sonra neler olur biliyorum. Kızların bazıları beni kastederek asla çizmeleri cilasız biriyle nişanlanmayacaklarını (kendileri bu konuda özgür olduklarından) söyleyip dururlar. Duydun mu! Bayan Twinkleton. Çıkmak için izin isteyeceğim."

Sanılanın epey aksine aslında sağduyu sahibi bu bayan, odaya yaklaşırken, ortada hiç kimse olmamasına rağmen biriyle sohbet ediyormuşçasına, havaya bir soru savurur: "Öyle mi sahiden? Benim sedef kol düğmelerimi odamdaki yazı masasında gördüğünden emin misin?" Bu sırada kendisine yönelen gezintiye çıkma isteğine, uysal bir biçimde onay verir. Sonunda genç çift Bay Edwin Drood'un alenen kusurlu çizmelerini gizlemek için ya da müstakbel Bayan Edwin Drood'a kusursuz bir huzur sağlamak için gerekli önlemleri alarak Rahibeler Evi'nden çıkarlar.

"Ne yöne gitsek Rosa?"

Rosa, "Ben lokumcuya gitmek istiyorum," diye yanıt verir.

"Nereye, nereye?"

"Lokum bir tür Türk şekerlemesidir, bayım. Tanrım sen bana sabır ver, sen bir şeyden anlamaz mısın? Mühendisim diye geçiniyorsun, ama ne biliyorsun ki?"

"Ama bunu nereden bilebilirim ki Rosa?"

"Çünkü lokum benim çok sevdiğim bir şey. Aman ya! Nişanlı değilmiş gibi yapacağımızı unuttum. Yok, onlarla ilgili hiçbir şey bilmene lüzum yok o halde, unut gitsin!"

Edwin yüzünde kederli bir ifadeyle lokumcu dükkânına sürüklenir, Rosa alışverişini yapar ve aldıklarından delikanlıya da ikram ettikten sonra (ki delikanlı pek de gurur yapmaksızın yumulur) büyük bir keyifle

lokumları atıştırmaya başlar, tabii bundan da önce elindeki pembe eldivenlerini çıkarıp birer gül yaprağıymışçasına nazikçe katlar. Lokumları yerken arada bir durup minik pembe parmaklarını, şekerlemelerin tozunu temizlemek için o gül pembe dudaklarına götürür.

"Evet, şimdi iyi huylu bir Eddy ol ve benimle nişanlım değilmişsin gibi davran. Aaa, demek nişanlısınız?"

"Demek nişanlıyım."

"Nişanlınız güzel mi peki?"

"Büyüleyici."

"Uzun boylu mu?"

"İnanılmaz uzun." (Kısa boylu Rosa'ya kıyasla.)

Rosa güç bela işitilen bir yorum yapar ve şöyle der: "O halde eminim oldukça sakardır da."

Edwin, "Kusura bakma ama hiç de sakar değil," diye itiraz eder. "Hoş bir kadın, harika bir kadın denebilir."

Yine sessiz sessiz, "Eminim burnu da kocamandır," diye söylenir Rosa.

Edwin, "Çok küçük sayılmaz tabii," diye karşılık verir (Rosa'nın minik burnuna kıyasla).

Rosa usulca lokumların tadını çıkarırken, halinden gayet memnun kafa sallar: "Uzun, solgun, ucu da kırmızı olsa gerek. Bu burun tipini iyi bilirim."

Edwin söze karışıp, "Bildiğini falan sanmıyorum," der, sonra sesi biraz yumuşar: "Çünkü hiç de sözünü ettiğin gibi bir burun değil o."

"Solgun bir burnu yok mu yani Eddy?"

"Hayır." Uzlaşmamaya kararlıdır.

"Kırmızı bir burun mu peki? Ah! Kırmızı burunları hiç sevmem. Ancak, dilediği zaman pudrayla kapatmakta özgür tabii."

Edwin'e sıcak basmaya başlar, "Pudralamaya tenezzül etmeyecektir," diye karşılık verir.

"Öyle mi? Ne aptal bir kızmış bu o zaman! Her konuda böyle aptallıkları var mı?"

"Hayır. Başka hiçbir konuda yok."

Bir sessizlik olur, ancak o kaprisli, muzip surat bir an olsun delikanlının yüzünü incelemeyi bırakmaz, sonra Rosa tekrar konuşur:

"Ve bu süper zekâlı yaratık ta Mısırlara kadar götürülme fikrinden de hoşlanıyor öyle mi, ha, Eddy?"

"Evet. Mühendislik becerisinin kazandırdığı zaferlere karşı gayet sağduyulu bir ilgisi var: Özellikle de gelişmemiş bir ülkenin tüm şartlarını değiştirmeye kadir olduğunda."

Rosa omuz silker ve meraklı, hafif bir kahkaha atarak, "Tanrım!" der.

Edwin, gözlerini büyüleyici bir hızla karşısındaki peri kızını andıran nişanlısına çevirir ve sorgularcasına, "Ne yani, Rosa, onun bu ilgisine itirazın mı var?" diye sorar.

"İtirazım mı? Sevgili Eddy! Yapma ama. O da buhar kazanları ve onun gibi şeylerden nefret etmiyor mu?"

Edwin öfkeli bir vurguyla, "Onun adına söyleyebilirim ki o, buhar kazanlarından nefret edecek kadar ahmak biri değildir; ancak onun kimi nesnelere, daha bu nesnelerin ne olduğunu anlamadan, nasıl bakacağının yanıtını da aslında ben veremem."

"Ama o da Araplardan, Türklerden, Fellahlardan ya da o tip insanlardan nefret etmiyor mu?"

"Elbette hayır." Yanıtı oldukça katıdır.

"En azından piramitlerden nefret ediyor olmalı, yapma ama Eddy?"

"Neden piramitlerden nefret edecek kadar küçük -pardon koca- bir ahmak olsun ki Rosa?"

Bir yandan lokumların tadına iyice varırken: "Ah! Bayan Twinkleton'un onlardan bahsedişini duymalısın, o zaman neden diye sormazdın. İnsanı bezdiren şu eski mezarlar! Isis, İbis, Keops ve firavunlar kimin umurunda? Bir de Belzoni[9] mi öyle biri var, sapına kadar deli, tapınaklara gire çıka neredeyse toz yutmaktan boğulmak üzereyken ayaklarından sürüklenerek çıkarılan bir adam. Bütün kızlar onun müstahakkını bulduğunu düşünüyor ve canının yanmış olduğunu ummakla kalmayıp boğulsaydı daha iyi olurdu diyor."

Bu kez kol kola değil yan yana yürüyen bu iki tazecik genç, hoşnutsuz bir şekilde eski avluya doğru ilerlerken, arada biri, yerdeki yaprakların üzerine sıkıca basıp üzerlerinde ayak izini çıkarmaya yeltenir.

Uzunca bir sessizliğin ardından, "Pekâlâ," der Edwin. "Her zamanki gibi yine geçinemiyoruz Rosa."

Rosa umursamazca başını sallayarak, zaten geçinmek istemediğini ima eder.

"Bu ne güzel hassasiyet böyle Rosa, tabii bir şey göz önüne alınırsa..."

"Neymiş o?"

"Ne olduğunu söylersem yine bozulacaksın."

"Kendinin bozulacağını kastediyorsun sanırım Eddy. Baklayı ağzında ıslatıp durma."

---

[9] Belzoni (1778-1823), İtalyan asıllı hidroloji mühendisi ve ünlü bir kâşiftir. Mısır ve Nil Vadisi'ndeki mezar, piramit ve tapınaklar üzerinde yaptığı kazılar, on dokuzuncu yüzyıl başında antik dünyaya yönelik arkeolojik merakın uyanmasına neden olmuştur. Mumyalar ve çeşitli hazinelerle dolu dehlizlere ayak basan kâşif şöyle der: "İçeriden öyle ince taneli bir kum tabakası havaya kalkar ki boğazınızı ve burun deliklerinizi doldurur, burnunuzu ve ağzınızı tamamen tıkadığı için, bu toza ve mumyalardan çıkan gaza dayanmak için inanılmaz güçlü ciğerlerinizin olması gerekir" (*Narrative of the Operations and Recent Discoveries...in Egypt and Nubia*, 2 cilt, 1820, I.242-3) (ç.n).

"Baklayı ıslatmak ha! Bunu sevdim."

"Sen sevdiysen ben sevmedim, o zaman daha basit ifade edeyim," diye karşılık verir Rosa.

"Bak Rosa, anlatacağım o halde. Benim mesleğime, gideceğim yere dil uzatan kimdi?"

Rosa, o narin kaşlarını kaldırarak, "Sen de o piramitlere gömülmeyeceksin umarım, değil mi?" diye söze karışır. "Öyle olacağını söylemedin ama. Eğer öyleyse neden bundan bana hiç söz etmedin? Senin planlarını sezemem ya!"

"Bak Rosa, ne demek istediğimi bal gibi biliyorsun, canım."

Rosa ani bir patlamayla ve gülünç kaçan o hırçınlığıyla, "Peki, öyleyse neden o tiksindirici kırmızı burunlu dişi devden söz etmeye başladın öyleyse? Ayrıca adım gibi eminim ki, burnunu PUD-RA-LA-YA-CAK-TIR!" diye bağırır.

Edwin iç geçirerek ve teslim olurcasına, "Öyle ya da böyle, bu tartışmalardan bir kez olsun benim haklı çıktığım görülmüş müdür ki zaten."

"Daima haksız olduğunuz halde haklı çıkmanız nasıl mümkün olabilir acaba bayım? Belzoni'ye gelince, onun ölmüş olduğunu sanıyorum ve öyle olmasını da diliyorum ve onun oraya buraya sokup durduğu bacaklarının ya da boğulmasının seni niye ilgilendirdiğini de anlamıyorum."

"Rosa, neredeyse dönüş vaktin geldi. Çok hoş bir gezinti olmadı, değil mi?"

"Hoş bir gezinti mi? Korkunç nahoş bir geziydi, bayım. Eğer okula girer girmez ağlamaya başlar ve müzik dersine giremeyecek hale gelirsem bil ki sorumlusu sensin."

"Hadi arkadaş olalım, Rosa."

Ağaçların Altında

Rosa başını hızla iki yana sallayıp, bu kez gerçek gözyaşlarına boğulurken bağırır: "Ah! Keşke arkadaş olabilsek! Zaten bir türlü arkadaş olamadığımızdan oluyor bunca şey! Ben henüz böyle yıllanmış yürek sancısını kaldırmak için çok gencim Eddy, ama öyle zamanlar oluyor ki bunu sahiden yaşıyorum. Bana kızma. Senin de bunu gereğinden sık tecrübe ettiğini biliyorum. İkimiz de daha iyisini yapabilirdik, şayet geleceğin getirecekleri zamana bırakılmış olsaydı. Şu anda seninle gayet ciddi konuşuyorum, dalga falan geçtiğim yok. Bu seferlik, hem bizim, hem diğerleri için kendimizi tutalım."

Sadece bir an süren ve kendisi üzerindeki baskısına nasıl da içerlediğini anlatmak için bile olsa bu şımarık çocuk içinden göz kırpan kadın doğası karşısında savunmasız kalan Edwin Drood, karşısında yine eski haline dönerek, hıçkıra hıçkıra ağlayan bu kız çocuğunu izlemeye koyulur. Rosa yavaş yavaş sakinleşir, hatta gençliğinin verdiği tutarsız mizaca dönerek bundan bu kadar etkilendiği için kendi kendine gülmeye bile başlar. Edwin ise onu hemen yakındaki karaağaçların altındaki bir banka yönlendirir.

"Bir şeyi açıklığa kavuşturmak isterim, Pisicik. Kendi alanım dışında çok akıllı değilim, bunu şimdi fark ediyorum, kendi alanımda da yeterince akıllı mıyım, onu da bilemiyorum aslında, ama işimi iyi yapmaya çalışıyorum. Sözümün nereye varacağını da hiç bilemiyorum, ama demek istediğim, yani gitmeden önce bunu söylemeliyim, öyle bir genç... yani olmayacak diye bir şey yok ama, şu an için öyle bir..."

"Ah, hayır Eddy! Bunu sorman büyük incelik; fakat buna hiçbir itirazım yok, yok, yok!"

Katedral pencerelerinin çok yakınındadırlar, tam bu sırada kilise orgunun ve koronun sesi doruklara ulaşır.

Oturup bu dini melodilerin yükselişini dinlerlerken dün gece bir pervasızlıkla söylediği şarkı gelir Edwin'in aklına, çıkardığı o detone seslerle bu müziğin hiç ilgisi yoktur. Düşünce silsilesinin verdiği kısık ses tonuyla "Jack'in sesini duyar gibiyim," der.

Nişanlısı aceleyle, o nazik eliyle çarçabuk delikanlının bileğini kavrayarak, "Hadi beni hemen geri götür. Şimdi hepsi birden dışarı çıkacaklar; hadi, kaçalım buradan. Ah, bu ne çok sesli bir koro böyle! Ama sakın daha fazla durup dinlemeyelim, hadi, kaçıp gidelim," der.

Kilise avlusunu geçtikleri gibi Rosa'nın telaşı da diner. Bu kez kol kola, ağır ağır ve kendinden emin adımlarla Rahibeler Evi'nin bulunduğu eski High Caddesi'ni kat ederler. Okulun girişine geldiklerinde, görünürde kimseciklerin olmadığı caddeye karşı Edwin yüzünü Rosebud'un yüzüne yaklaştırır.

Rosa gülerek karşı koyar, tekrar liseli bir kıza dönüşmüştür.

"Eddy, yapma! Öpülmek için fazlasıyla yapış yapışım. Ama bana elini ver de içine bir öpücük kondurayım."

Edwin denileni yapar. Rosa, onun avcuna hafifçe üfler, avcu elinde tutarak içine bakar ve sorar:

"Şimdi söyle bana, ne görüyorsun?"

"Ne göreceğim ki Rosa?"

"Nasıl yani? Oysaki ben, siz Mısırlı çocukların bir ele bakıp bin bir türlü hayali yaratık görebildiğinizi sanıyordum. Mutlu bir gelecek de mi göremiyorsun?"

Kesin olan bir şey varsa o da ikisinin de, gelecek bir yana, mutlu bir "bugün" bile göremedikleridir. Kapı açılıp kapanır, biri içeri girer, diğeri uzaklaşıp gider.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bay Sapsea

Eğer ki lavukluğu, kendi ihtiyaçlarını görebilmekle beraber aptal ve kibirli -bunu haklı bir tavır olmaktan öte öylesine bir alışkanlık olarak benimsemiş- birinin tavrı olarak kabul edersek, bu durumda Cloisterham'ın su katılmamış lavuğunun müzayedeci Bay Thomas Sapsea olduğunu söyleyebiliriz.

Bay Sapsea, başpapaz gibi giyinen, kazara başpapaz sanılıp reveransla karşılanan, kiminde maiyeti olmaksızın, sürpriz bir ziyaretle gelmiş bir piskopos sanıldığından, sokakta kendisine, "Efendimiz" diye seslenildiğine dahi rastlanmış biridir. Bay Sapsea bundan oldukça gurur duyar, ses tonundan ve giyim tarzından da öyle. Kendisi bir defasında, (tapulu olmasına karşın bir araziyi satmaya çalışırken) müzayede kürsüsünde mihrap taymışçasına vaaz veren bir papazın ses tonuyla konuşmuşluğu, bunu yaparken de kendisinin gerçek Hıristi-

yan Kilisesi addettiği yapının mensubu olduğunu cümle âleme kanıtlamaya yeltenmişliği dahi vardır. O günkü umumi müzayede sonunda Bay Sapsea ihaleciler topluluğunu öyle bir kutsayarak oturumu kapatmıştır ki mütevazı ve değerli bir adam olan gerçek başpapazı bile sollamıştır.

Bay Sapsea'nin pek çok hayranı vardır; aslına bakılırsa, bu kanıyı halkın çoğunluğu paylaşır, bilgeliğine inanmayanlar dahi onun, Cloisterham için bir itibar kaynağı olduğunu düşünmektedir. Kibirlilik ve sıkıcılık gibi müthiş özelliklere sahiptir; sözcükleri telaffuz ederken dilini yuvarlamakla kalmaz, yürürken de ayağıyla daireler çizer; sanki karşısında konuşmakta olan kişinin hemen oracıkta kilise üyeliğine kabul ayinini yapıverecekmiş gibi durmadan havada bir şeyler çizen ellerine ise değinmeye bile gerek yoktur. Altmışına merdiven dayamış, önünden giden bir göbek ve bu yüzden gerilmekten kırış kırış olmuş bir yelekle etrafta gezen bu adam, zenginliği nam salmış, seçimlerde büyük bir ciddiyetle oy kullanmaktan geri kalmayıp, bebekliğinden bu yana kendisinden başka kimsenin büyümediğini sanan ve bu yüzden içi rahat yaşayan mankafa Bay Sapsea, nasıl olur da Cloisterham ve bu kent sakinleri için bir itibar kaynağı olabilir ki?

Bay Sapsea'nin konutu High Caddesi'nde, Rahibeler Evi'nin karşısındadır. Bu bina ve müştemilatları Rahibeler Evi'nin yapıldığı dönemden kalma olup, yeni nesilleri istikrarlı bir hızla ele geçiren humma ve vebanın yayılışına bakılıp, daha havadar ve ışıklı yerlere ihtiyaç olduğunun anlaşılması üzerine, yapılan gelişigüzel değişikliklerle modernize edilmiştir. Girişin üzerinde Bay Sapsea'nin babasının, kafasında kıvırcık bir peruk, üze-

rinde eski Roma giysisiyle açık artırma yaparken resmedilmiş yarı insan boyunda tahtadan bir heykeli vardır. Bu fikrin saflığı ile tahtaya oyulan o küçük parmağın, çekicin ve kürsünün doğal görüntüsü oldum olası büyük beğeni toplamıştır.

Bay Sapsea, zemin kattaki, önce taş döşeli avlusuna, oradan da parmaklıkla çevrili bahçesine açılan iç karartıcı salonunda oturur. Bay Sapsea'nin ateşin karşısındaki masasında bir porto şarabı durur. Ateş yakmak mevsim itibarıyla henüz lükse kaçsa da bazen üşüten, bazen de ayaz yapan sonbahar geceleri için idealdir. Masadaki bu porto şarabına tam da sahibini anlatan üç nesne eşlik eder: Kendi portresi, zemberekli bir on sekizinci yüzyıl saati ve bir barometre. Bunların sahibini ifade etmesinin nedeni, Bay Sapsea'nin insanlığın karşısında kendi portresi, havanın karşısında barometresi ve zamanın karşısında saatiyle dimdik durma çabasıdır.

Bay Sapsea'nin masasının bir kenarı, üzerindeki yazı araç gereçleriyle çalışma masası olarak kullanılır. Birkaç kâğıda göz atan Bay Sapsea, yazılanları yüce bir edayla okur, sonra başparmaklarını yeleğinin kol oyuklarına geçirip odayı ağır adımlarla arşınlarken, ezberden okuduklarını tekrar eder, bu kez içinden, ama oldukça ciddi bir ifadeyle tekrarladıkları arasından, sadece "Ethelinda" sözcüğü işitilir.

Masanın üzerindeki tepside üç temiz şarap kadehi durmaktadır. Hizmetçisi içeri girip de, "Bay Jasper gelmiştir, efendim," diye bozuk bir İngilizceyle seslenir, bunun üzerine Bay Sapsea içeri al anlamında elini sallar ve tepsiden iki şarap kadehi alır.

"Sizi gördüğüme sevindim, bayım. Sizi evimde konuk etme şerefine eriştiğim için kendimi tebrik etmek

istiyorum." İşte Bay Sapsea evine teşrif edenleri bu mantıkla karşılar.

"Çok naziksiniz. Şeref de benimdir, kendi kendini tebrik etmesi gereken de benim."

"Siz nasıl isterseniz, efendim. Ancak sizi temin ederim ki bu mütevazı evime konuk olmanız benim için büyük mutluluk. Bunu da herkese söylemediğimi tahmin edersiniz." Bay Sapsea'nin o tarifsiz ululuğu kendini sonraki, yoruma pekâlâ açık cümlesinde de belli eder: "Sizin insanlarınızın benim için bir mutluluk kaynağı olabileceğine inanmakta güçlük çekiyor olabilirsiniz, ancak inanın ki öyleler."

"Bir süredir sizinle tanışmayı arzuluyordum Bay Sapsea."

Bay Sapsea önce kendi kadehini doldururken, "Ben de, sayın bayım, sizi uzun zamandır, oldukça zevkli bir adam olarak saldığınız namdan tanırım. İzin verin de kadehinizi doldurayım. Buyurun, azizim," der.

"Fransızlar geldiğinde,
Onları Dover'da[1] karşılayalım!"

Bu, Bay Sapsea'nin çocukluğunda duyduğu, yurtsever bir kadeh kaldırma sözüdür; dolayısıyla Bay Sapsea, bunun her çağa uygun bir sesleniş olabileceğinden oldukça emin, kadeh kaldırır.

Bay Jasper, müzayedecinin bacaklarını ateşe doğru uzatışını izlerken, "Bütün dünyadan haberdar olduğunuza göre hiç de cahil biri sayılmazsınız Bay Sapsea, öyle değil mi?" der.

---

[1] 1217 yılında İngiltere ve Fransa arasında gerçekleşip İngiltere'nin zaferiyle sonuçlanan Dover Savaşı'na gönderme (ç.n.).

Bay Sapsea kıkırdayarak, "Eh işte, bayım, biz de kendimize göre bir şeyler biliriz tabii," diye karşılık verir.

"Sizin bu kültürünüzle saldığınız ün hep ilgimi çekmiş ve beni hep şaşırtmıştır, bu yüzden de içimde sizi tanıma isteği doğurmuştur. Ne de olsa Cloisterham küçücük bir yer. Kümese tıkılmış gibi bu kente tıkılmış olan ben, buranın ötesinde bir şey bilmiyorum ve buranın bana dar geldiğini hissediyorum."

"Eğer yabancı ülkelere gitmiş olmasaydım, genç adam," diye söz başlar ve durur. "Size genç adam dememin umarım sakıncası yoktur, ne de olsa benim epey küçüğümsünüz."

"Hiçbir sakıncası yok."

"Eğer yabancı ülkelere gitmiş olmasaydım, genç adam, yabancı ülkeler bana gelirdi.[2] Nitekim işim dolayısıyla geldiler zaten ve ben de fırsatları değerlendirdim. Diyelim ki ben bir envanter listesi ya da bir katalog hazırlıyorum. Bir Fransız saati görüyorum. Diyelim ki onu hayatımda görmemişim, ama parmağımı üzerinde gezdirir gezdirmez, Paris deyiverebiliyorum. Ya da diyelim ki Çin yapımı fincan ya da sos kapları geçti elime, parmağımı üzerine koyduğum gibi Pekin, Nankin ya da Kanton diye sıralıyorum. Bu, Japonya için de böyle Mısır için de, ya da Doğu Hindistan bambusu ya da sandal ağacı için de; hepsinin üzerine parmağımı basmışlığım vardır. Şu zamana kadar Kuzey Kutbu'na dahi parmak basıp, 'Yarım galon şeri değerinde bir Eskimo zıpkını' demişliğim bile vardır."

"Sahi mi? İnsanlar ve nesneler hakkında bilgi edinmenin sahiden etkileyici bir yolu bu, Bay Sapsea."

---

[2] Burada Almanların ünlü atasözü: "Dağ Muhammed'e gitmezse, Muhammed dağa gidermiş" üzerinden yapılan bir söz oyunu vardır (ç.n.).

Bay Sapsea, ciddi ses tonuyla ve kendinden oldukça emin, "Bunlara değiniyorum, azizim, çünkü bunlar kendinle boş yere övünmene değil, bugünlere nasıl geldiğini anlamana ve kanıtlamana yarıyor."

"Çok ilginç. Peki ya rahmetli Bayan Sapsea?"

"Tabii ya, Bayan Sapsea!" Bay Sapsea bu sırada her iki kadehi de doldurur ve şarap sürahisini tekrar sağlama alır. "Zevk sahibi bir adam olarak sözünü etmiş olduğum ufak mesele hakkındaki yorumlarınızı almadan önce -her ne kadar ufak olsa da epey alın terine mal olduğu aşikârdır- size dokuz ay kadar önce kaybettiğim Bayan Sapsea'den biraz söz etmemin iyi olacağı kanısındayım."

O sırada şarap kadehinin arkasından esnemekte olan Bay Jasper birden kendine gelir ve dikkat kesilir, ancak gözleri sulanmış, bir karış açık ağzını kapatmakla meşgul biri ne kadar dikkat kesilebilirse o kadar.

Bay Sapsea sözlerine devam eder. "Altı yıl kadar önce, aklımı çalıştırıp görüşümü genişlettiğim sırada -tabii şu anda ulaştığı noktada olduğunu söylemeyeceğim; bu, hedefimi çok büyük tutmuşum gibi algılanabilir; yine de içine bir akıl daha alabilecek kadar demekle yetineyim- kendime bir eş arayışına girmiştim. Çünkü her zaman dediğim gibi, bir erkeğin yalnız olması hayırlı değildir."

Bay Jasper bu özgün fikri iyice bellemekte gibi görünür.

"O zamanki adıyla Bayan Brobity'nin -bugünkü Rahibeler Evi'nin rakibi değil de kent merkezindeki benzerinin diyelim- sahibesiydi. Dünya âlem onun, hele yarıyıl tatillerine ya da resmi tatillere denk gelen zamanlarda, benim müzayedelerime olan büyük ilgisini bilirdi.

Cümle âlem onun benim tarzıma olan hayranlığının da farkındaydı. Yine benim tarzımın, zamanla Bayan Brobity'nin öğrencilerinin yazı derslerinde kendini göstermeye başladığı kimsenin gözünden kaçmıyordu. İnanır mısın genç adam, cahil, kafası karışık, hödük kılıklı bir velinin, işi gıyabımda konuyla ilgili itirazlar etmeye kadar vardırdığına dair inanılmaz kötü niyetli söylentiler bile çıktı. Ancak ben buna inanmıyorum. Söyler misin bana, hangi aklıselim insan çıkıp da, hiç de olumlu olmayan nedenlerden dolayı herkesin içinde parmakla gösterilmeyi, benim deyimimle, tahkirin parmağıyla gösterilmeyi göze alarak böyle bir şeye kalkışır ki?"

Bay Jasper başını sallar. Ancak bunun, söylenenleri onaylamak için yapılmadığı açıktır. Burnu da, aklı da bir karış havada olan Bay Sapsea durup, Bay Jasper'ın zaten dolu olan kadehini ve dibi görünmüş olan kendi kadehini tazeler.

"Bayan Brobity'nin yaradılışında, genç adam, akla derinlemesine hürmet besleyen bir yan vardı. Akıl engin bir dünya bilgisine yelken açmışsa, ya da benim deyimimle, bu bilginin ortasına düşüverdiyse, onun önünde saygıyla eğilirdi. Ona evlenme teklifi ettiğimde, büyük bir huşuyla, ağzından, bendenizi kastederek dökülen 'Ah! Sen ha!' sözcüklerinden başkası çıkamayacak kadar donup kalışıyla beni nasıl da onurlandırmıştı, bilemezsiniz. O duru, mavi gözleri üzerime kilitlenmiş, yarı saydam ellerini çırpmış, kartalı andıran yüz hatlarına bir solgunluk çökmüş, içinden daha konuşmak gelmişse de tek bir söz daha edemeden susup kalmıştı. Onun sahibi olduğu bu kurumdan kısa zaman içinde şahsi bir sözleşmeyle kurtuldum ve böylece bu şartlar altında, aksi düşünülemeyeceği üzere, neredeyse yekvücut olduk.

Ancak o asla benim, belki de fazla hayran olduğu, zekâmı tasvir edecek doğru sözcükleri bulamadı. Nihayetinde de (karaciğer yetmezliğinden), bana yine o yarım kalan cümlelerinden biriyle hitap eder gibi alıp başını gitti."

Bay Jasper, müzayedecinin sesi derinleşemeye başladığında kapadığı gözlerini aniden açar ve diğerinin puslanan sesiyle uyumlu bir tonda, "Ah!" der, ama devamında "Şu erkekler!" demekten de zor alıkoyar kendini.

Bay Sapsea tekrar söze başlar, "İşte ben o zamandan beri," bacaklarını ateşe doğru uzatıp vakur bir edayla şarabın ve ateşin keyfini çıkararak, "işte ben, sizin de fark ettiğiniz gibi, o zamandan beri yalnız, yasta bir adamım, hep dediğim gibi, akşam sohbetlerimi çöl havasında tüketiyorum. Pişmanlık duyduğumu falan düşünme, ama aklıma şu soruların geldiği zamanlar da oldu doğrusu: 'Ya onun kocası onun seviyesine daha yakın biri olsaydı? O da bu kadar üstün görünmeye çabalamasaydı, bunun karaciğeri üzerindeki etkisi yine aynı olur muydu?'"

Oldukça keyfi kaçmış olduğu yüzünden okunan Bay Jasper, "Olurdu sanıyorum," diye yanıt verir.

"Tabii ancak sanabiliyoruz," der Bay Sapsea. "Dediğim gibi ama 'murat insandan, takdir Tanrı'dan'. Her şeyi pek çok farklı şekilde ifade edebilir insan, bu da benim ifade şeklim."

Bay Jasper söylenene katılıyormuş gibi mırıldanır.

Müzayedeci, kendi yazdığı notu çıkarırken, "O halde Bay Jasper, şimdi sizin gibi zevkli bir adamın, Bayan Sapsea'nin bir süredir toprağa iyice oturması ve kuruması için bırakılmış, fakat sonunda hazır olan mezar ta-

şı üzerine yazılsın diye çiziktirdiklerim (böyle dediğime bakmayın, daha önce de ifade ettiğim gibi alın terine mal olmuştur yine de) hakkındaki yorumlarınızı duymak isterim. Buyrun, elinize alın. Yazının dışında kalanlar gözle, yazının kendisi ise akılla iyi bir takibi gerektirir.

Bay Jasper razı gelir bir tavırla anıta bakar ve üzerinde yazanları okur:

DÜNYA BİLGİSİ ENGİN
BU KENTİN
MÜZAYEDECİ, MUHAMMİN VE EMLAKÇISI
BAY THOMAS SAPSEA'YE
HİÇBİR RUH
Saygıdeğer eşi
ETHELİNDA
Kadar hürmet göstermeye kadir olamamıştır.
SEN EY YABANCI
DUR
Ve şu soruyu sor kendine
SEN DE AYNISINI YAPAMAZ MISIN?
Yanıtın hayırsa,
KIZARSIN YÜZÜN VE GİT YOLUNA.

Ayağa kalkıp bu dizelerin zevk sahibi bir okurda nasıl bir etki uyandıracağını gözlemleyebilmek için sırtını iyice ateşe vermiş olan Bay Sapsea, sonunda hizmetçisi kapıda belirince yüzünü ona çevirir; kız, "Durdles gelmiştir, efendim!" diye seslenir. Bay Sapsea bir çırpıda üçüncü şarap kadehini de doldururken, karşılık verir: "Durdles'ı içeri gönder."

Bay Jasper, kâğıdı geri uzatırken, "Takdire şayan!" der.

"Demek onayınızdan geçti, azizim!"

"Onaylamamak ne mümkün! Çarpıcı, nevi şahsınıza münhasır ve eksiksiz."

Müzayedeci, ödemeyi kabul edip de makbuzu iade eden bir memur gibi başını öne eğer ve odaya girmekte olan Durdles'ı, içini ısıtsın diye, bir an önce gelip elindeki kadehi mideye indirmeye davet eder.

Durdles bir taş ustasıdır, özellikle mezar taşı, kabir ve anıt mezar alanlarına vakıftır ve baştan ayağa bu taşların rengine bulanmış gezer. Cloisterham'da ondan iyi tanınan bir kişi daha yoktur. Buraların tescilli uçarısıdır. Bu ünü onu iyice fişekleyip, kimsenin ruhu duymasa da (ne de olsa çalıştığı asla görülmez), harika bir işçi ve harikulade bir ayyaş haline getirir, ki bundan da haberi olmayan yoktur zaten. Katedrale yaptığı yeraltı mezarı sayesinde ünü, sağ olanlar bir yana, ölmüş tüm dini otoritelerinkini dahi solda sıfır bırakacak kadar alıp başını yürümüştür. Bu tanınmışlığını tetikleyen şey, söylentilere göre, katedralin kaba onarımları da ondan sorulduğu için içeri dilediği gibi girip çıkma hakkından yararlanarak, bu gizli mekânı ziyaret etmeyi önce kendisi alışkanlık haline getirmiş, sonra da Cloisterham'ın aylak erkek nüfusuna hepten işgücü bıraktırıp, hep birlikte içkiden dumanlanmış kafalarla burada sızıp kalmalarına öncülük etmiş olmasıdır. Durum böyleyse, orası hakkında çok şey bildiği aşikârdır. Ayrıca mekânın kusurlu duvarları, payandaları ve yer döşemeleri yıkılırken de hayli tuhaf görüntülere rastladığı söylenir. Genellikle kendinden üçüncü tekil şahıs kullanarak bahseder; bu, belki kendinden bahsederken şahsına biraz gizem katmak istemesinden, belki de bu hatırı sayılır farklılıktaki kişiyi Cloisterham'ın "isim dağarcığı"na katma çabasın-

dandır. Bulduğu tuhaf şeylere dokunup, yüksek rütbeli, fi tarihinde gömülmüş bir kodamana gönderme yaparak şöyle söyler: "Durdles, kazmasını tabutun tekine saplayınca, yaşlı bir ahbaba rastladı. Bunun üzerine yaşlı ahbap gözlerini açıp Durdles'a bir bakış fırlattı ve 'Sen Durdles mısın? Kaç lanet yıldır seni beklediğimden haberin var mı!' dedi. Sonra da toza döndü." Cebinden elli santimlik cetveli, elinden ise çekici asla eksik olmayan Durdles bıkıp usanmadan katedralin dört yanında takur tukur gezinir durur. Ne zaman Tope'e, "Hey Tope, işte sana bir moruk daha," diye seslense, Tope, bunu büyük bir keşifmiş gibi Başpapaz'a bildirir.

Sırtında kaba flanelden kemik düğmeli bir takım, boynunda uçları kir pas içinde bir fular; kafasında rengi artık siyahtan çok tabaya benzeyen eski bir şapka ve bakıldı mı derhal taşlarının rengini anımsatan bağcıklı botlarıyla Durdles epey puslu ve Çingenevari bir hayat sürer. Akşam yemeğini bir çıkın içinde yanında taşır ve bulduğu ilk mezar taşının üzerine çöküp yemeğini yer. Bu akşam yemeklerinin, Cloisterham'da epey meşhur olmasının bir nedeni Durdles'ın onsuz insan içine çıkmamasıysa, diğer bir nedeni de bu yemek çıkınının Durdles'ın bir gün (sarhoş ve takatsiz halde) gözaltına alınması ve Kent Meclisi'nde jüri üyelerinin karşısına çıkarılması gibi kentte nam salmış kimi olaylarda da boy göstermiş olmasıdır. Nitekim bu olayların sayısı çok değildir ve eskilerde kalmıştır, ne de olsa artık Durdles'ın ayık gezdiği zamanlar sarhoş gezdiklerinden fazladır. Bunun dışında o, yaşını başını almış, kent duvarından çalınan taşlarla inşa edilmesi planlanan ancak asla bitirilmeyen, artık antika olmuş küçük izbe bir evde yaşayan bekâr bir adamdır. Bu evin, insanın ayak bi-

leğine kadar gelen taş kırıklarından oluşmuş ve her birinin kendince bir heykeli çağrıştırdığı mezar taşları, ölü küllerinin saklandığı kaplar, tabut örtüsü kırpıkları, kırık sütunlardan meydana gelmiş taştan bir tarlayı andıran bir girişi vardır. Burada iki kalfa durmaksızın taş yontarken, yüzleri birbirine dönük çalışan diğer iki kalfa ise durmadan taş keser ve yine aynı düzende, sanki "Zaman ve Ölüm"ü temsilen yapılmış mihaniki figürlermişçesine,[3] sığınak belledikleri nöbetçi kulübesine bir girer bir çıkarlar.

Durdles'ın Porto şarabıyla dolu kadehini bitirdiğini gören Bay Sapsea, ilham perisiyle giriştiği değerli mücadelesinin eseri olan yazıyı onun ellerine teslim eder. Durdles acımasızca cebinden çıkarıverdiği elli santimlik cetveliyle satırları sakince ölçer ve kumtaşına uygunluklarına bakar.

"Bu mezar taşı için değil mi, Bay Sapsea?"

"Yazı mı? Evet." Bu sırada Bay Sapsea durmuş, dizelerin sıradan bir akıl üzerindeki etkisini merakla izlemektedir.

"Milimlik yazılar olacaklar," der Durdles. "Sevgili efendimiz, Bay Jasper, umarım afiyettedirler."

"Nasılsın Durdles?"

"Ro-mezar-izmalarım azdı biraz ama bu kadarı da olacak artık değil mi, Bay Jasper!"

Bay Sapsea kesin bir ses tonuyla, "Romatizma demek istiyorsun herhalde," diye atılır. (Yazdıklarının böyle mekanik algılanmış olmasına öfkelenmiştir.)

"Hayır, öyle demek istemiyorum, Bay Sapsea, romezarizma demek istiyorum. Onun, kış günleri sabah gü-

[3] Londra'da on sekizinci yüzyıldan itibaren tahta ya da balmumundan yapılma, mekanik işleyen heykeller sergilenmeye başlamıştır. Bu heykellerdeki figürler genel olarak ya alegorik, ya tarihi ya da kurgusaldır (ç.n.).

neşi çıkmadan mezarların arasında dolaşıp, Kateşizm'de[4] denildiği gibi, hayatının her günü aynı istikamette yürümeye devam ettiğinde görülen bir türü bu. Bunu yaptığınızda Bay Durdles'ı anlayacaksınız."

Bay Jasper, pek de halden anlara benzemeyen bir şekilde ürpererek, "Orası korkunç soğuk bir yerdir, doğru," diye söze karışır.

"Eğer size oturduğunuz o minberin etrafı bile korkunç soğuk geliyorsa, bir de yerin altında, rutubetli topraklarda ve büyüklerin ölü solukları arasında gezinen Durdles'ın halini düşünün. Durdles takdiri size bırakıyor. Bu, hemen yazılacak mı, Bay Sapsea?"

Bay Sapsea, yayın için acele edildiğinde huysuzlanan bir yazar edasıyla, hemen teslim etmesinin mümkün olmadığını söyler.

"O halde bana anahtarları verseniz iyi olur," der Durdles.

"Neden? bu anıt mezarın içine konulmayacak ki."

"Durdles nereye konulacağını herkesten iyi bilir, Bay Sapsea. Şu Cloisterham'da kime isterseniz gidip sorun, Durdles işini bilir mi bilmez mi diye!"

Bay Sapsea yerinden kalkar, çekmecenin birinden bir anahtar çıkarır, duvara gömülü çelik bir kasanın kilidini açar ve onun içinden bir anahtar daha çıkarır.

Durdles ısrarla, "Durdles'ın eli bir işe değecek ya da bir şeyin altına imzasını atacaksa, ister içeride olsun bu, ister dışarıda, Durdles onu etraflıca görmek, incelemek ve işiyle gururlanmak ister," diye açıklar.

Bu dul adam tarafından kendisine teslim edilen anahtar epeyce büyük olduğundan, elli santimlik cetve-

[4] İlkokullarda okutulan ve Hıristiyanlığın temel ilkelerini anlatan bir din bilgisi kitabı (ç.n.).

lini flanel pantolonunun tam da bu iş için yapılmış yan cebine sokup, flanel ceketinin koskoca göğüs cebini itinayla açarak, bu ambar gibi göze anahtarı koyuverir.

Bay Jasper keyifle bağırır: "Durdles, bu ceplerle hareket edebiliyor musun ki?!"

"İçlerinde daha başka ağırlıklar bile taşıyorum," iki başka anahtarı daha göstererek, "dokunun şunlara bir!"

"Bana Bay Sapsea'ninkini uzatsana. Şuna bakın, hepsinden ağırı da bu."

"Eminim hepsini ağır bulacaksınızdır," der Durdles, "hepsi de anıt mezarların anahtarları çünkü. Hepsi Durdles'ın eserlerinin kapılarını açıyor. Durdles eserlerinin çoğunun anahtarını yanında taşır. Çok kullanılmazlar, ama olsun."

Bay Jasper kendi halinde anahtarları incelerken aklına birden bir şey geliverir, "Aklıma gelmişken," diye başlar söze, "uzun zamandır sana sormak istiyorum da unutup duruyorum. Bazılarının sana Stony[5] Durdles dediklerini biliyorsun değil mi?"

"Clositerham'da beni Durdles diye tanırlar, Bay Jasper."

"Tabii ki bunu ben de biliyorum. Ama kiminde çocuklar..."

Durdles, hırçınca, "Ah! O küçük şeytanlara bakarsanız..." diye söz karışır.

"Benim de onlara senden fazla kulak astığım yok zaten. Ama geçen gün kilise korosundakiler arasında bir tartışma oldu, acaba Stony, Tony'den mi geliyor?" diye sorar Bay Jasper; anahtarlardan birini diğerine vurur.

("Emanetlerime iyi bak, Bay Jasper.")

---

[5] Stony, (İng.) 'stone' yani taş sözcüğünden türemiş "taş yürekli, sert" anlamlarına gelen bir sözcüktür. Burada bir söz oyunu yapılmıştır (ç.n.).

"Yoksa Stony, Stephen'ın kısaltması mı?" bir başka anahtarı şıngırtadır bu kez.

("Anahtardan metronom olmaz, Bay Jasper.")

"Yoksa bu ad senin işinden mi geliyor diye. Doğrusu hangisi?"

Bay Jasper üç anahtarı da elinde tartar, boş boş ateşe bakan başını kaldırır, samimiyetsiz, ancak dostane bir suratla anahtarları Durdles'a iade eder.

Ancak bu sert adam aynı zamanda hırçındır da; onun bu bulanık ruh hali oldukça inişli çıkışlı olup, saygınlığından emin ve alınmaya hazır bir haldir de. Tek tek, ilk iki anahtarı cebine koyar ve düğmelerini ilikler, geldiğinde astığı akşam yemeği çıkınını sandalyenin arkasından alır, soğuk demir yemeyi seven bir devekuşu misali[6] üçüncü anahtarı da onun içine bağlayarak taşıdığı yükü iyice paylaştırır ve yanıt olarak tek bir sözcük dahi söylemeye tenezzül etmeden odadan çıkıp gider.

Bunun üzerine Bay Sapsea kendi hükmünün sürdüğü bir sohbetin tatlandıracağı bir el tavla atmayı önerir. Bunu soğuk dana rosto ve salatadan oluşan bir akşam yemeği izler ve böylece kızıl bir günbatımını kurnazca alt ederek, konuğunu akşamın ilerleyen saatlerine dek rehin alır. Her ne kadar Bay Sapsea'nin ölümlülere bahşettiği bilgeliği, bu akşam da şiirsel bir düzen değil de dağınık bir yol izlemenin ötesine geçememişse de, konuğu, bu emsalsiz ağırlamadan daha fazla nasiplenmek için ileride de ziyaretlerini sürdüreceğini ima eder, Bay Sapsea de üzerinde çalışmayı sürdürmeye niyetli olduğu eseri hakkında düşünmek için, konuğunu sonunda azat eder.

---

[6] Devekuşlarının taşlıklarını çalıştırsın diye oldukça sert şeyler yemeyi sevdikleri, bu yüzden de halk arasında demir yedikleri söylentilerine gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bay Durdles ve Bir Arkadaşı

John Jasper, mezarlık yolundan geçip evine doğru ilerlerken, elinde akşam yemeği çıkınıyla, mezarlığı eski kemerli yoldan ayıran demir parmaklıklara yaslanmış duran Stony Durdles'ın görüntüsü karşısında donakalır. Üstü başı dökülen fırlama bir velet, eline aldığı taşları ay ışığı altında rahatlıkla seçilebilir bir hedef bellediği Durdles'a atıp durmaktadır. Kimi taşlar isabet eder, kimileri ıskalar, ama her iki duruma karşı da Durdles gayet kayıtsızdır. Bu fırlama velet ise tersine, Durdles'a isabet eden her taşta, ağzının önündeki, noksan iki dişin açtığı, bu iş için biçilmiş kaftan olan çatallı boşluktan bir zafer ıslığı öttürür, ama ıskaladı mı da, "Bu da kaçar mı be!" diye bir nida patlatır; ıskaladığı atışı telafi etmek istercesine hedefe daha doğru ve zalimce kilitlenir.

Jasper, gölgeden ay ışığına çıkıp, "Adama ne yapıyorsun öyle?" diye sorar.

Fırlama velet, "Canlı hedefçilik oynuyorum," diye yanıt verir.

"Ver bakayım şu elindeki taşları bana."

Ufaklık, "Yok ya! Hele bir gel de beni yakalamaya kalkış bakalım, yediririm bu taşları sana, haberin olsun," der ve pervasızca omuz silkerek arkasını döner. "Yoluna gitmezsen, senin de gözünü patlatırım ha!"

"Seni küçük şeytan, adam sana ne yaptı ki?"

"Evine gitmiyor."

"Bundan sana ne?"

Çocuk, "Onu çok geç saatte dışarıda yakalarsam, evine kovalamam için bana bir sent veriyor," der. Sonra da küçük bir vahşi gibi, o pejmürde giysileri ve eski püskü botları içinde bir yandan sekip bir yandan dans eder vaziyette bir tekerleme söylemeye başlar:

Bir iki Muh-tar gel-di
Üç dört ka-pı-yı ört
Beş altı al e-li-ne hacı
İş-te bu son uyarı!

Son söze geldiğinde üzerine iyice basar, sonra Durdles'a bir atış daha yaparak şarkıyı bitirir.

Bu, iki tarafın da anladığı şiirsel bir hazırlık gibi görünür, Durdles'a ya uzak dur ya da evinin yolunu tut uyarısıdır.

John Jasper, çocuğa bir baş işaretiyle kendisini takip etmesini söyler (ne de olsa onu sürüklemenin ya da tatlılıkla ikna etmenin olanaksızlığını görmüştür) ve tefekküre dalmış (kafası güzel)[1] Stony'nin durduğu demir parmaklıklara doğru ilerler.

[1] Burada ikisi de 'taş' sözcüğünden türeyen "Stony" ve "kafası güzel" anlamındaki "stoned" sözcüğü arasında bir söz oyunu yapılmıştır (ç.n.).

Jasper, çocuğu tanımlayacak sözcüğü bulmakta aciz kalarak, "Şu ufaklığı, veledi tanıyor musun?" diye sorar.

Durdles başını sallayarak, "Muhtar," diye karşılık verir.

"Adı, bu mu onun?"

Durdles, onaylar: "Muhtar."

Ufaklık, "Ben madenkömürü gazı arazisindeki Yolgeçen Hanı'nda ayak işlerine bakıyorum," diye açıklamada bulunur. "Orada her işe bakanlara 'Muhtar' denir. Han, hınca hınç dolu oldu mu ve bütün yolcular uyumaya gitti mi ben de çıkar kendi işime bakarım." Tekrar yola dönüp nişan alarak, kaldığı yerden devam eder:

Yedi sekiz kurban sensin
Dokuz on yakalarsam bitersin!

Jasper, "Ellerine hâkim ol," diye bağırır, "Ben onun bu kadar yakınındayken sakın atma, yoksa seni öldürürüm! Gel buraya Durdles, bırak da bu gece evine kadar sana eşlik edeyim. Çıkınını taşımamı ister misin?"

Durdles, "Hayatta olmaz," diye bağırır ve çıkınını düzeltir. "Durdles, siz geldiğinizde aynen meşhur bir yazar gibi oturmuş işleri üzerine düşünüyordu, efendim. Durdles, sizin kayınbiraderinize şu parmaklıkların içine yapacağı lahtin ay ışığında beyaz ve soğuk görüneceğini, vefalı bir eş olan 'Bayan Sapsea' için yapacağı anıt mezarı; saygıdeğer bir beyefendi olan 'Rahmetli Memur'un kırık sütununu; merhum Vergi Tahakkuku Memuru'nu bir kalıp sabuna benzeyecek bir zemin üzerinde, elinde bir kap ve havluyla dikilirken resmetmeyi; rahmetli zat-ı muhterem pastaneci ve kek ustası için yapacağı mezar taşını düşünüyordu. Burası emniyetli ve sakin bir yer, efendim,

hem de Durdles'in işleriyle dolu! Sıradan insan için yabani ot ve çalı çırpıdan ibaret bir yer, fazla söze de lüzum yok. Böyle fukara gelmiş Durdles, böyle de gider."

Jasper, arkaya bakarak, "Şu canavar Muhtar arkamızda," der. "Bizi takip mi ediyor?"

Şu Durdles ve Muhtar arasındaki ilişkinin yanar döner olduğu ortadadır, çünkü bu kez de sarhoş Durdles ağır çekimle arkasını dönünce, Muhtar epeyce bir mesafe geri kaçarak savunmaya geçer.

Durdles, aniden geçmiş bir yaralanmayı hatırlamış ya da bunu rüyasında görmüş gibi: "Bu gece, başlamadan önce uyarı tekerlemeni söylemedin," der.

Yapabileceği en nazik karşı çıkışla, "Uydurma be! Söyledim ya," der.

Durdles, "Öz kardeşidir efendim," der; tekrar geri dönerken yine gücendiği ya da gücendiğini sandığı şeyi unutuverir: "Yaban Çocuk Peter'ın özbeöz kardeşi![2] Ama ben ona hayatta bir amaç verdim."

Bay Jasper, "Üzerine nişan aldığı bir amaç mı?" diye sorar.

Durdles oldukça hoşnut, "Evet, öyle, efendim," der. "Üzerine nişan aldığı... Onu himayeme aldım ve ona bir amaç verdim. Bundan önce neydi peki? Bir yok edici. Ne iş yapardı? Yıkım dışında hiçbir şey. Bundan ne kazanırdı? Cloisterham hapishanesini kısa sürelerle ziya-

[2] 1500 ile 1700 yılları arasında Avrupa'da bulunan terk edilmiş "yaban" çocuklardan biridir. O dönemde, inzivada ve tıpkı hayvanlar gibi yaşayan bu çocuklar, yaşadıkları ormanlardan koparılıp doktorların ve eğitimcilerin sorumluluğunda bakılmaya başlanmışlardı. Sözü edilen bu çocuk ise 1725 yılında Almanya'da Hamlin yakınlarında bulunmuştur. I. George'un himayesine aldığı ve Dr. Arbuthnot'un bakımını üstlendiği çocuğa Peter adı verilmiştir. Ancak tedavilere yanıt vermeyen Peter, bir süre sonra Herthfordshire'da bir çiftçinin yanına verilmiş; çiftçi öldükten kısa bir süre sonra da 1785'te o da hayata gözlerini yummuştur (ç.n.).

ret. Ne bir insan, ne bir mülk, ne bir zemberek, ne bir at, ne bir köpek, ne bir kedi, ne bir kuş, ne bir kümes hayvanı, ne bir domuzdu o; o, taşladığı şeyin kendisiydi ve aydınlanmış bir hedef arayışındaydı. Ben de onun eline bu hedefi verdim. Artık dürüst yollarla haftada kazandığı yarım peniyi üç peniye çıkarabiliyor."

"Eminim rakibi yoktur."

"Bir sürü rakibi var Bay Jasper ama hepsini taşlayıp, tozlarını attırıyor." Durdles, yine içkinin ağırlığıyla düşünüp sözlerine devam eder: "Şimdi benim bu yaptığımın tam olarak nasıl adlandırılabileceğini pek bilemiyorum. Bu bir nevi Milli Eğitim değil midir yani?"

Jasper, "Üzgünüm ama, değildir," der.

Durdles, uzlaşımcı bir tavırla, "Demek değildir, o halde isim vermeyiz olur biter," diye karşılık verir.

Jasper omuzlarının üzerinden arkasına bakıp, "Hâlâ arkamızdan geliyor, bizi takip mi ediyor acaba?" diye sorar.

Durdles, "Hanın etrafından dolaşmaktan başka çaremiz kalmadı, eğer kısa yoldan, yani arka yoldan gitmeyi denersek, o zaman onu da arkada bırakmış oluruz," diye yanıt verir.

Böylece ilerlerler; bu sırada da ast rütbeli bitirim Muhtar, dağınık nizama geçmiş, inin cinin top oynadığı yolda, gecenin o saatini ve kentin sessizliğini; bulduğu her duvar, direk, sütun ve envai çeşit cansız şeye taşlar fırlatarak istila etmektedir.

"Yeraltı türbesinden çıkan yeni bir şeyler var mı Durdles?" diye sorar John Jasper.

Durdles, hırıltılı bir sesle, "Eski bir şey var mı demek istedin herhalde," diye karşılık verir. "Orası yenilik için uygun bir yer değil."

"Senin için yeni bir keşif demek istedim."

"Yedinci sütunun altında, eski yeraltı şapelinin kırık basamaklarından indiğinde solda, yaşlı bir tane buldum. Bu da, o kambur ihtiyarlardan (kazdığım kısımdan anlayabildiğim kadarıyla). Tabii girip çıktıkları kemerli girişlere, basamak ve kapıların boylarına bakılırsa, şu morukların arasından epey kambur çıkmış olsa gerek. Şapelin koridorlarında her karşılaşmalarında, eğik başlarındaki uzun piskopos başlıklarıyla birbirlerinin yolunu tıkamış olduklarına şüphe yok."

Jasper, bu fikrin arkasındaki düz mantığı düzeltmeye yeltenmeksizin, baştan ayağa sıva, kireç ve kumtaşı tozuna bulanmış arkadaşını, adeta onun bu tuhaf hayatına romantik bir ilgi beslemeye başlamışçasına süzer.

"Seninki de esrarengiz bir hayat doğrusu."

Durdles, bu söyleneni bir iltifat olarak mı yoksa aksini mi algıladığına dair en ufak bir ipucu vermeyen bir bakışla karşılık verir: "Sizinki de öyle."

"Eh! Her ne kadar benim yazgım o eski, tozlu, soğuk ve zerre kadar değişmeyen yere mahkûm olsa da evet. Ancak senin katedral ile kurduğun bağ benimkinden çok daha esrarlı ve ilgi çekici. Aslına bakılırsa, yavaş yavaş sana, beni yanına öğrenci ya da bir çeşit çırak gibi alıp, kimi zaman günlerini geçirdiğin o kuytulara beni de götürmeye razı olup olmayacağını sormak üzereyim."

Stony, sıradan bir tavırla, "Peki," der. Herkes istendiğinde Durdles'ın nerede bulunacağını bilir. Bu, her zaman için kesin doğru olmasa da Durdles'ın daima serseriliğin hüküm sürdüğü bir yerlerde bulunacağı şeklinde anlaşılırsa hiç de yanlış olmaz.

Jasper, yine o gıptayla bakan ilgili tavrını sürdürerek: "Aklımı en fazla kurcalayan şey, nasıl olup da senin büyük bir kesinlikle insanların nerede gömüldüklerini bulabildiğin. -Ne oldu? Şu çıkın sana engel oluyor, bırak da ben tutayım."

Tam bu sırada Durdles durup arkasına bakar (her hareketini izlemekte olan Muhtar'ın saldırıya hazır beklediğini görünce) ve zaten çıkınını koyacak bir delik, bir kuytu arayışına girmiş olduğundan, bu teklif onu rahatlatır.

Durdles, "Şunun içinden bana çekicimi ver hele," der, "...de sana göstereyim."

Şıngırtılardan sonra çekici eline alır.

"Şimdi, buraya bak. Sen sesi tam perdeye göre ayarlıyorsun değil mi, Bay Jasper?"

"Evet."

"Ben de benimkini ayarlarım. Çekicimi alırım ve vururum. (Çekici kaldırıma vurur, dikkat kesilmiş Muhtar ise kafayı kaybetme korkusuyla, bu kez çarpışmanın menzilini biraz genişletir.) "Vururum, bir kez daha, sonra bir kez daha vururum. Sert! Vurmaya devam ederim. Hâlâ sert! Tekrar vururum. Amanın! Bir oyuk! Azmedip tekrar vururum. Oyuğun içi de sert çıkar! Daha iyi bir yer bulayım diye tekrar, tekrar, tekrar vururum. Oyuğun içi sert çıkar, ancak bu sert kısmın içinde bir oyuk daha çıkmasın mı! İşte, tamamdır artık! Taştan tabutunda un ufak olmuş ihtiyarın mezarına hoş geldiniz!"

"Hayret!"

Durdles, cebinden cetvelini çıkararak, "Bunu bile yapmışlığım var," der, (Muhtar, bu sırada, onu kendi zenginliğine bir şekilde götürebilecek olan hazinenin keşfedilmek üzere olduğundan şüphelendiği için ve kâ-

şiflerin, onun gözleri önünde ölene dek boyunlarından asılacaklarını düşünerek daha da yanaşır.) "Diyelim ki bu çekiç bir duvardır; hadi kendi eserim olsun." Kaldırımı ölçerek: "İki, dört artı iki altı eder, bu duvarın 1 metre 60 santim altında Bayan Sapsea yatıyor."

"Gerçekten Bayan Sapsea yatmıyor değil mi?"

"Lafın gelişi. Onun duvarı daha kalın, ama misal bu ya." Durdles, çekicin temsil ettiği duvara vurur ve iyice sesi dinledikten sonra, "Aramızda bir şey var!" der. "Bu 1 metre 60 santimlik boşlukta Durdles'ın adamlarının unuttuğu ıvır zıvır bir şey olsa gerek!"

Jasper böylesi kusursuz tespitlerin, Tanrı vergisi bir yetenek olduğunu söyler.

Durdles, bu gözlemi hiç de iltifat kabul etmediğini belli edercesine, "Ben olsam buna Tanrı vergisi yetenek demezdim. Bunu kazanmak için çok çalıştım ben. Durdles bu bilgisini edinmek için tırnaklarıyla az kazımadı ve onun çıkmak istemeyen inatçı köklerini yakalayıp az çekiştirmedi," diye karşılık verir. "Hey, Muhtar!"

Muhtar tekrar taarruza hazır halde, tiz bir sesle, "Dikkat dikkat!" diye bağırır.

"Yakala şu yarım peniyi ve hana varıncaya kadar da bir daha gözüme gözükme."

Yarım peniyi yakalayan Muhtar arkasını dönerken, anlaştıklarını belli etmek için parolayı tekrarlar: "Dikkat!"

Son zamanlarında Yolgeçen Hanı olarak tanınmaya başlanan, alçak tavanlı, iki katlı o ahşap çılgınlar evinin arka girişine çıkabilmek için bir zamanların manastırına ait ve yine bir zamanlar bağ olan araziden geçmek zorunda kalırlar. Bu ev, tıpkı ziyaretçilerinin ahlakı gibi yamuk yumuk ve tahrif edilmiştir. Kapının üzerinde tek

tük parmaklığı kalmış kafes süslü bir sundurması ve mahvolmuş bahçesini çevreleyen kaba saba çitleri vardır. Bu hanın yolcularının mekâna (ya da gündüz vakti yol kenarında ateş yakmaya) olan hassas düşkünlükleri nedeniyle gitmeleri için ne ikna çabaları, ne de tehdit sökmez; bir hışımla kendilerine cansız bir "unutmabeni" çiçeği koparıp, bunu yanlarına almadan yollarına koyulmaları mümkün değildir.

Bu içler acısı binanın, dışarıdan bir han görüntüsü versin diye pencerelerine asılmış kırmızı klasik perdeleri; geceleri, içerinin sıkıcı havasında yine ağır ağır yanan, saz ya da pamuk fitilli gaz lambalarının isinden kir pas içinde birer paçavraya dönmüştür. Durdles ve Jasper hana yaklaştıklarında, onları, evin ruhunu yansıtan, üzeri yazılı bir kâğıttan yapılma bir lamba karşılar. Ayrıca, han sakinlerinden mi, iz sürücü mü yoksa aylak mı olduğu belirsiz yarım düzine kadar daha fırlama velet, sanki havada Muhtar'ın leş kokusunu almışlar gibi, ay ışığının vurduğu yere doğru, çölde toplanan akbabalar misali toplanıp, aniden Durdles'ı ve birbirlerini taşlamaya başlar.

Jasper, sinirli sinirli, "Kesin şunu, sizi küçük yaratıklar," diye bağırır. "Bırakın da geçip gidelim!"

Bu yakınma, İngiliz toplumunda son zamanlarda, Hıristiyanların, Aziz Stephen günleri geri gelmişçesine, dört koldan taşlanmalarına göz yuman, yürürlükteki polis yasalarıyla uyumlu bir şekilde, çığlıklar ve fırlatılan taşlarla karşılık bulur. Bunun üzerine, Durdles, haklılık payı da olan bir yorum yaparak "Hedefleri yok bunların!" der ve geçitten yoluna devam eder.

Yolun köşesine geldiklerinde fena halde öfkeli olan Jasper, önce arkadaşını yoklayıp, sonra arkasına bakar.

Hiç ses yoktur. Hemen bir saniye sonra ise, uzaktan gelen "Üü-ürüü-üüü! Dikkat!" sesi ve onu takiben Jasper'a kimin muzaffer ateşi altında olduğunu gösterircesine geçen, cehennemde yumurtadan çıkmış Chanticleer[3] halli bir karganın ardından, şapkasının üstüne tangırtıyla bir taş iniverir. Bunun üzerine kendini emniyete almak için köşeyi dönen Jasper, bir bıraksa, soluğu derhal, henüz tamamlanmamış mezarlardan birinin içinde alıverecekmiş gibi evin taş kırıklarıyla dolu girişinde sendeleye sendeleye yürüyen Durdles'a, evine kadar eşlik eder.

John Jasper, kilisenin girişindeki dairesine gitmek için başka bir yol tutar. Vardığında ateşi hâlâ yanmaktadır. Kilitli bir makineden tuhaf görünüşlü bir pipo çıkarır ve içini tütün olmayan bir şeyle doldurur, küçük bir aletle büyük bir özenle göstererek piponun ucunu iyice ayarladıktan sonra bulunduğu odayı diğer iki odaya bağlayan birkaç basamaklı merdivenden iner. Bu odalardan biri kendi yatak odasıdır, diğeri ise yeğenininki. Her birinde de ışık vardır.

Yeğeni uzanmış, sakin ve huzurlu uyumaktadır. John Jasper bir süre başında dikilip pür dikkat onu seyreder. Sonra, sessizce odasına geçer, piposunu yakar ve kendini, gecenin bu yarısında dumanın uyandırdığı hülyalara bırakır.

---

[3] Ortaçağ İngiliz masallarında adı geçen horoz (ç.n.).

ALTINCI BÖLÜM

Yardımcı Papaz Evinde Hayırseverlik

Vücudunu sağlamlaştırmak için girdiği Cloisterham Su Bendi'nin üzerindeki sabaha özgü o ince buz tabakasını, yumuşak başıyla kırmaktan dönen Muhterem Yedinci Crisparkle, (Yedinci denmesinin sebebi, daha ana karnından doğamadan, yakıldığı gibi sönüveren ince fitilli mumlar misali birer birer gitmiş, altı küçük erkek kardeşi daha olmasıdır) şimdi de, kan dolaşımına yardımcı olması için büyük bir ciddiyet ve hünerle ayna karşısına geçmiş boks yapmaktadır. Muhterem Yedinci Crisparkle, oldukça becerikli hücumları ve zıplayışları, kolunu omuzdan olabildiğince direkt savuruşuyla, aynadaki görüntüsünde oldukça sağlıklı bir adam portresi çizerken, bu sırada neşe saçan yüz hatlarının masumiyetle doluşu ve mütevazı hayırseverliğinin de boks eldivenlerinden ışıyışı gözden kaçmaz.

O sabah, Bay Crisparkle'ın kahvaltı vakti anca gelmişti ki -eşi değil- annesi Bayan Crisparkle da henüz

aşağı inmiş, semaveri beklemeye başlamıştı. Tam o sırada Muhterem Yedinci de, o güzel ihtiyar kadının yüzünü boks eldivenlerinin arasına alıp öpmek için yerinden fırlamıştı. Bir sevecenlikle bunu gerçekleştirdikten sonra işine geri dönüp heybetli bir tavırla, sol ve sağ kroşeler atmaya devam etti.

İhtiyar Bayan, "Ömrümün her sabahı, sonunda bunu yapacağını geçiriyorum içimden, Yedi Numara," dedi, "ve bir gün bu olacak."

"Ne yapacağımı geçiriyormuşsun içinden, hayatım?"

"Şu koca duvar aynasını kıracağını ya da bir damarını patlatıvereceğini."

"Aman Tanrım, bunların hiçbiri olmayacak, canım. Buna nefes derler, anne. Baksana şuna!"

Sert geçen son raundunu da başarıyla, hiç cezasız tamamlayan Muhterem Yedinci, son hamlede bu yaşlı bayanın şapkasını nakavt ediverdi, ama bunu öyle hafif bir dokunuşla yaptı ki üzerindeki incecik lavanta ve pembe renkli kurdeleler bile oynamadı. Bağışlayıcı bir tavırla yenilen rakibini serbest bıraktı, böylelikle tam da içeri girmeye hazırlanan hizmetçiden çabuk davranıp eldivenleri çekmeceye koyacak, sonra da düşünceli düşünceli pencereden dışarıyı izliyormuş gibi bir poz takınacak vakti bulabildi. Daha sonra Muhterem Yedinci, çayın ve diğer kahvaltı hazırlıklarının tamamlanmasını bekledi. Bu hazırlıklar bitip, anne oğul yine baş başa kaldıklarında, kırkına merdiven dayamış papaz adayının ihtiyar annesi yüksek sesle yemek duasına kalktığında, aynı dudaklardan dökülen bu aynı sözlere tıpkı dördüne merdiven dayamış bir çocukken yaptığı gibi hâlâ başını eğip kulak verişini *görmek* çok hoştu (çok hoş ola-

caktı demek daha doğru, çünkü etrafta bunu görecek kimsecikler yoktu, hiçbir zaman da olmazdı zaten).

Gözleri pırıl pırıl, bedeni hâlâ dinç ve diri, yüzü hâlâ güleç ve sakin, rengârenk elbisesi bir Çin porselenine çizilmiş kadın çobanınki gibi sevimli mi sevimli, hususi ona biçilmiş gibi tam vücuduna oturan yaşlı bir kadından daha güzel -genç bir kadın hariç- ne olabilir ki? Kıdemsiz bir papaz olan oğlu, masada, uzun zamandır dul olan annesinin karşısında oturduğunda, sık sık bundan daha güzel bir şeyin olmadığını düşünürdü. Böyle zamanlarda ihtiyarın düşünceleri yoğunlaşıp, bütün sohbetlerinde yükü sırtlanan topu topu o üç sözcüğe indirgenirdi: "Yedi Numaram Benim!"

Cloisterham'daki Yardımcı Papaz Evi, bu ikilinin kahvaltı yapması için güzel bir yerdi. Yardımcı Papaz Evi, katedralin gölgesinde, ekinkargası gaklamaları, nadiren gelip geçenlerin ayak sesleri, katedral orgunun gümbürtüsü içinde mutlak sessizliğe sahip olamasa da sakin bir yerdir. Asırlarca külhanbeyi kılıklı adamların civarında türlü dümenler çevirip, sürekli didiştikleri Yardımcı Papaz Evi, aynı zamanda bitap kölelerin asırlarca kapısında ayak işlerine bakıp yine kapısında öldükleri, içinde yaşamış erk sahibi keşişlerin kiminde faydalı kiminde zararlı oldukları bir yerdir; neyse ki bu insanların hepsi gitmiş, bu anlatılanlar da mazide kalmıştır. Ancak tüm bu insanların oradan gelip geçmiş olmasının en büyük yararı, geriye, şu anda Yardımcı Papaz Evi'ni saran o kutsal sükûnetin kalmış olması ve bütünüyle anlatılmış bu hikâyeden ve sonuna dek oynanmış bu oyundan ise merhamet ve metanet için gerekli, durgun ve romantik bir ruh halinin doğmuş olmasıdır.

Güzel, yaşlı Bayan Crisparkle ve oğlu Muhterem Yedinci kahvaltılarını ederlerken etrafları, zamanla renkleri ahenkle solmuş tuğla duvarlar, sağlam köklü sarmaşıklar, kafesli pencereler, küçücük mekânlarda meşeden koskoca kirişler ve birer keşişi andıran ulu ağaçlarında meyveleri olgunlaşmaya başlamış taş duvarlı bahçelerle çevriliydi.

Yardımcı Papaz, bir yandan nasıl da kurt gibi aç olduğunu kanıtlarken sorar: "Ee, sevgili anneciğim, şu mektupta ne diyor?"

Güzel ihtiyar bayan mektubu okuduktan sonra masa örtüsünün üzerine yaydı. Sonra da oğluna uzattı.

Bu yaşlı bayan, mektubu gözlüksüz okumaya yetecek kadar net görebiliyor olmasının gururunu fazlasıyla yaşıyordu. Oğlu da bu durumdan hayli gururlandı, ona duyduğu saygıdan ötürü aldığı hazzı soldurmamak için de kendisi gözlüksüz rahat okuyamıyormuş numarasına yattı. Bunun için hem cismen hem de numara olarak öyle büyük bir gözlük seçmişti ki bu şey, burnunu mahvettiği için kahvaltısını zehretmekle kalmayıp mektubu iyice anlamasını da ciddi şekilde engelliyordu. Ne de olsa böyle bir müdahale olmadığında, gözleri adeta bir mikroskop ve teleskop gibi işlerdi.

Yaşlı bayan kollarını kavuşturup, "Tabii ki Bay Honeythunder'dan geliyor," dedi.

"Şüphesiz," diye karşılık verdi oğlu. Sonra ağır aksak okumaya başladı:

"Hayırseverlik Sığınağı
Genel Merkez, Londra, Çarşamba.

"Sevgili Bayan,

"Şeyden yazıyorum." "Bu neymiş böyle? Neyden yazıyormuş?"

"Sandalyeden," dedi yaşlı bayan.

Muhterem Yedi, bu sırada annesinin yüzünün aldığı ifadeyi görmek için gözlüklerini çıkardı.

"Ama niye sandalyeden diyor ki?"

"Hay sen çok yaşa, Yedi Numara," diyerek döndü yaşlı bayan. "Ne yazdığını görmüyor musun! Ver şunu bana hayatım."

Gözlükleri (gözlerini sulandırdıkları için) çıkarmaktan mutlu olan oğlu, denilene razı olurken bir yandan da gözlerinin günbegün kötülediğinden yakınarak bir şeyler mırıldandı.

Annesi görevi devralıp mektubu tane tane ve eksiksiz okumaya koyuldu: "Muhtemelen daha birkaç saatimi üzerinde geçireceğim şu sandalyeden yazıyorum."

Yedinci, duvarın önüne sıra sıra dizilmiş sandalyelere, biraz karşı çıkar ve biraz da sorgular bir ifadeyle baktı.

Yaşlı bayan bu kez üstüne basa basa, "Yukarıda değindiğim Ana Sığınağımız'da gerçekleşecek Merkez ve İlçe Hayırseverlik Kolları Geleneksel Buluşması'nda kürsü başkanlığı sandalyesine benim oturmamdan herkesin mutluluk duyacağı haberini aldım."

Yedinci, bu kez rahat bir nefes alarak mırıldanır: "Ah! Eğer mevzu buysa, bırakalım otursun!"

"Bu durumda zaman kaybetmeden, halkın vicdani duyarsızlığını kınayan bir bildirinin okunmasını uygun görüyorum."

Nazik bir beyefendi olan Yardımcı Papaz canı sıkkın bir tavırla, kulağını ovuşturmak için çatal ve bıçağını masaya bırakıp söze karışır: "Bu hayırseverlerin daima birilerini kınıyor olmaları hayret verici bir şey doğ-

rusu. Bir başka hayret verici şey de vicdani duyarsızlıklara karşı daima şiddetli bir hücum halinde olmaları!"

Yaşlı bayan okumayı sürdürür: "Halkın vicdani duyarsızlığını kınama! Neyse, şu bizim küçük meseleye gelince... Vasisi olduğum Neville ve Helena Landless'e[1] konuyu açıp, aldıkları kusurlu eğitim hakkında konuştum ve öne sürülen plana olumlu baktılar, keşke, ister beğensinler ister beğenmesinler, ben de onların gördüğü ilgi ve alakayı görebilmiş olsaydım."

Yardımcı Papaz öncekiyle aynı tonda, "Hayret verici olan bir başka şey ise bu hayırseverlerin can yoldaşlarını böyle enseden kıskıvrak yakalayıp, onları huzurun kollarına fırlatıverme müptelası oluşları," diye açıkladıktan sonra, "Sözünü kestiğim için kusuruma bakma hayatım," diye ekler.

"Bu durumda, sevgili bayan, sizden oğlunuz Muhterem Bay Yedinci'yi, pazartesi günü kendisiyle birlikte kalıp, okumak üzere yola çıkacak olan Neville'in gelişine hazırlamanızı rica ediyorum. Aynı gün Helena da Cloisterham'a onunla birlikte gelip, siz ve oğlunuz tarafından tavsiye edilen Rahibeler Evi'ndeki odasına yerleşecek. Lütfen onun kabulü ve öğretim planı hakkında da hazırlıklara başlansın. Kız kardeşinizin evinde sizinle tanıştırılma şerefine eriştikten ve bu konuyu size açmamın ardından, bana yazdığınız mektuplarda belirtildiği şekliyle, tüm şartların tarafımca tam olarak anlaşıldığını bilmenizi isterim. Muhterem Yedinci'ye saygılarımla, dünya ahiret (Hayırseverlik) kardeşiniz olan LUKE HONEYTHUNDER."

---

[1] "Landless" soyadı, İngilizce "arazı-arsa-toprak" anlamlarına gelen *"land"* sözcüğünün sonuna getirilen ve sözcüğe "-sız, *siz*" anlamı katan "*-less*" ekinden türetilmiştir (ç.n.).

Yedinci, kulağını biraz daha ovuşturduktan sonra, "Eh anne, denemeliyiz. Evde birini daha ağırlamaya yetecek kadar odamız ve benim de bu delikanlıya bahşedecek vaktim ve hevesim olduğuna da şüphe yok. Gelecek olanın Bay Honeythunder'ın kendisi olmadığına şükrettiğimi de söylemeden edemeyeceğim. Bunun fena halde önyargılı göründüğünü de bilmiyor değilim aslında, ne de olsa onu hiç görmedim. Nasıl anne, iri bir adam mı?"

Yaşlı bayan bir anlık tereddüdün ardından, "Evet iri biri diyebilirim hayatım," diye yanıt verdi, "Ama sesi kendinden de büyüktür."

"Kendinden de mi büyüktür?"

"Sadece kendinden mi, herkesten büyüktür."

"Hah!" dedi Yedinci, sonra da sanki o birinci sınıf Çin çayı Souchong, salam, yumurta ve kızarmış ekmeğinden oluşan kahvaltısında hayır kalmış gibi önündekileri bitirdi.

Bayan Crisparkle'ın, kendi gibi bir başka Dresden[2] porseleni olan, dolayısıyla yan yanayken şu eski moda, koskoca şömine bacalarına asılan harika süslerinden sarkan ve uçları birbirinden asla ayrılmayan iki kurdelesi gibi kendiyle muhteşem uyumlu çocuksuz kız kardeşi, eşi Londra Belediye Başkanı ve Kent Meclisi himayesinde ayrıcalıklı bir rahip olan bir kadıncağızdı. Halk arasında Hayırseverlik Hocası olarak nam salmış Bay Honeythunder'ın Bayan Crisparkle ile tanışması, porselen süslerin uçlarının son kavuşmasında (diğer bir deyişle annenin kız kardeşine yaptığı senelik ziyaretlerin sonuncusunda); katılan talihsiz, körpecik yetimlerin

[2] Dresden, Almanya'nın güzel sanatlarıyla ünlü bir kentidir (ç.n.).

erikli çörek yedirilmekten ve tombul teyze küstahlığından patlayacak hale geldiği, hayırseverlik vesilesiyle düzenlenen halka açık bir davette gerçekleşmişti. Gelecek olan öğrenciler hakkında Yardımcı Papaz Evi'nde bundan fazlası bilinmiyordu.

Konuyu etraflıca düşünen Bay Crisparkle, "Dinle bak, eminim sen de bana katılacaksın anne," dedi. "İlk yapılması gereken bu gençleri elden geldiğince rahat ettirmek. Aslında bu fikrin sadece onlara arka çıktığı doğru değil, neden mi, çünkü onlar rahat etmediği sürece bizim onlarla rahat etmemiz mümkün değil de ondan. Şu ara Jasper'ın yeğeni de burada, davul dengi dengine çaldığına göre gençleri bir araya getirmek lazım. Oldukça candan genç bir delikanlıdır, akşam yemeğinde çocukları onunla tanıştırırız. Etti mi üç. Bayan Twinkleton ve şu müstakbel peri kızını andıran gelini de hesap et, etti mi sana altı. İki de biz, sekiz. Dostane bir akşam yemeğinde sekiz konuk ağırlamak seni yorar mı anne?"

Gerginliği yüzünden açıkça okunan yaşlı kadın dönüp, "Dokuz olsa evet, Yedi Numara," dedi.

"Sevgili anneciğim, sekiz diye özellikle belirttim ya."

"Bu, zaten odanın ve masanın ucu ucuna alacağı kadar insan demek, hayatım."

Böylece bu rakamda karar kılınmış oldu; ancak Bay Crisparkle annesiyle birlikte Bayan Helena Landless'i hoş geldin yemeğine davet etmek üzere Rahibeler Evi'ni aradığında, orayla ilişkili diğer iki kişi için de izin istedi ve isteği kabul edildi. Bayan Twinkleton bu sırada odasındaki yer ve gök kürelere bakıp, bunları insan içine çıkaramıyor oluşuna yanmışsa da, onları arkada bırakma fikrine çok geçmeden boyun eğmişti. Bunun üzerine

hayırsever şahsa Bay Neville ve Bayan Helena'nın akşam yemeğine zamanında katılabilmeleri için en uygun yola çıkış ve varış saatlerini bildirildi; bu sırada Yardımcı Papaz Evi'nde kaynayan çorbanın kokusu dört yanı sarmıştı.

O zamanlar Cloisterham'a ulaşan demiryolu yoktu ve Bay Sapsea asla da olmayacağını söylemişti. Bay Sapsea bundan fazlasını da söyleyip, "Zaten asla olmamalı da," demişti. Yine de düşünülürse, kenti durmaya layık görmeyip de içinden geçip giden, giderken de kentin değersizliğini kanıtlamak istercesine ardında bağırış ve gürültüleriyle birlikte, tekerleklerinin tozunu da bırakan ekspres trenlerin yarattığı manzaranın akıllara durgunluk verici olduğu anlaşılabilirdi. Ana hattın başka bir kente giden, en ufak bir aksaklıkta para piyasalarının, eğer başarıyla yolunda giderse de Kilise, Devlet ve (elbette) -olsun ya da olmasın- Anayasa'nın felaketi olacak;[3] ücra bir kolunun bile Cloisterham'dan geçmesi buranın trafiğini altüst etmeye yetmişti. Zamanla trafik otoyoldan çıkıp, usul usul, kırsalın, uzun yıllardır köşesinde "Dikkat Köpek Var!" tabelası olan yeni bir ucundan çıkan arka bir yolla içerilere sokulmaya başlamıştı.

Bay Crisparkle, tepesinde boyuyla orantısız -karıncanın tepesine oturmuş bir fil misali- koskoca bir bavul yığını taşıyan, o zamanlar Cloisterham ve medeniyet arasındaki günlük seferleri yürüten güdük at arabasının gelmesini beklemek üzere, kentin girişindeki o rezil yola gitmişti. At arabası ağır ağır ilerlerken, Bay Crisparkle'ın uzaktan tek seçebildiği, dışarıda, sürücünün

[3] Yeni demiryolunun ilk küçük aksaklığında hissedarların derhal hisselerini satıp borsanın düşmesine neden olacağı, pazar ayini düşkünü Hıristiyanlar için ise tren yolu hattının sağlıklı işliyor olmasının kırsaldaki pazar ayinlerinin sonu olacağı korkusuna göndermedir (ç.n.).

yanında oturmuş ve onu alabildiğine sıkıştırmış, dirsekleri bükülü, elleri dizlerinde, yüzünde keskin bir ifadeyle adama sert sert bakan iri bir erkek suretiydi.

Yolcu yüksek sesle, "Burası Cloisterham mı?" diye sordu.

Sürücü, dizginleri han seyisinin eline verirken, canı yanıyormuş gibi orasını burasını ovarak, "Öyle," diye yanıt verdi. "Ve burayı gördüğüme daha önce hiç bu kadar sevinmemiştim."

Yolcu bunun üzerine, "Söyle patronuna da şu koltuğu biraz genişletsin," dedi. "Patronunun, çalışanlarına gerekli rahatlığı sağlamadığı takdirde ahlaki olarak -yasal olarak da öyle olmalıdır- büyük cezalara mal olabilecek bir yükümlülüğü vardır."

Sürücü, vücudunun ne halde olduğunu anlamak için avuç içlerini üzerinde üstünkörü bir gezdirdi; bunun üzerine yüzünün gerginleştiği göründü.

Yolcu sordu: "Senin üzerine mi oturdum ki?"

Sürücü, bu hiç de hoşuna gitmemiş gibi, "Evet, öyle," diye karşılık verdi.

"Şu kartı al, dostum."

Sürücü, gözlerini fazla çaba harcamadan yine şöyle bir kartın üzerinde gezdirdikten sonra, "Boşuna sizi kartınızdan etmeyeyim, bana ne yararı dokunacak ki onun?" dedi.

Yolcu, "Bu derneğe üye ol," diye karşılık verdi.

"Bana ne verecekmiş ki bu dernek?" diye sordu sürücü.

Yolcu azılı bir tonda, "Kardeşlik," diye yanıt verdi.

Sürücü inerken kasten, "Teşekkür," dedi. "Anneme sadece ben yettim, kendime de. Kardeşe falan lüzum yok."

Yolcu da bir yandan inerken, "Ama insanın kardeşleri olmalıdır, istesen de istemesen de ben senin kardeşinim," dedi.

Bu sefer sürücü şakayla karışık, alaylı bir ifadeyle şöyle dedi: "Ben derim ki pek yakında kurtçuk bile dönecek..."

Ancak tam o sırada Bay Crisparkle lafa karışıp dostane bir tonda, fakat azarlarcasına, "Joe, Joe, Joe! Benim güzel dostum Joe, kendine gel!" deyince Joe barışçıl bir edayla şapkasına dokundu. Sonra Bay Crisparkle, konuşmak niyetiyle yolcuya yaklaşıp, "Bay Honeythunder?" diye seslendi.

"Ta kendisi, bayım."

"Benim adım Crisparkle."

"Muhterem Bay Yedinci, değil mi? Sizi gördüğüme sevindim, efendim. Neville ve Helena içerideler. Son zamanlarda toplumsal vazifemin artan baskısından kaçıp biraz temiz hava alayım diye ben de onlarla birlikte geldim, akşama da döneceğim." Bay Honeythunder, karşısındaki adamı bir hayal kırıklığıyla baştan ayağa süzüp, boynunda asılı duran ve arada bir ateşte et çevirir gibi elinde evirip çevirmek dışında kullanmadığı gözlüklerinin askısıyla oynarken, "Demek Muhterem Bay Yedinci sizsiniz, öyle mi?" dedi. "Hah! Sizi daha yaşlı bekliyordum doğrusu."

"Umarım o günleri de görürsünüz," diye esprili bir yanıt geldi karşılığında.

"Ne?" diye sordu Bay Honeythunder.

"Naçizane, kötü bir şaka. Tekrar etmeye değmez."

Bay Honeythunder kaşlarını çatarak, sertçe karşılık verdi: "Şaka mı? Peki; ama ben şakadan anlamam bayım. Çocuklar nerede? Helena ve Neville, buraya gelin! Bay Crisparkle sizi karşılamaya gelmiş."

Birbirine epey benzeyen, sıra dışı güzellikte bir delikanlı ve yine sıra dışı güzellikte bir genç kız çıktı arabadan; ikisi de esmer ve rengârenk; genç kız neredeyse bir Çingene'yi andırır cinstendi; ikisinde de ehlileşmemiş bir yan var gibiydi, dişi ve erkek birer avcıyı andırıyorlardı, ancak aynı zamanda üzerlerinde kovalayan değil de kovalanan olduklarını anlatan bir hava vardı. İnce yapılı, esnek, gözleri, elleri ve kolları kımıl kımıldı; biraz mahcup, biraz küstahlardı; bakışları vahşiydi; bütün ifadelerinde sürekli bir şeyleri yoklayan tarif edilemez bir tereddüt vardı; bu, hem yüzlerinde hem de bedenlerinde seçilebiliyordu; yere çömelmeden ya da bir ip üzerinden atlamadan önceki duraksamayı andırıyordu. Bay Crisparkle'ın beş dakikada belleğine aldığı notlardan vardığı hüküm buydu.

Crisparkle, (bunun o sevgili, yaşlı çobanına büyük külfet olacağını bildiğinden) içi içini yer halde Bay Honeythunder'ı da yemeğe davet etti ve bir kolunu Helena Landless'a verdi. Onun da, erkek kardeşinin de geçtikleri eski sokaklara, kendisinin işaret ettiği katedral ve manastır harabelerine bayıldıklarını gören Crisparkle, bu defa da onların tropik bir sömürge memleketinden gelen güzel, barbar köleler olup olmadıklarını kurmaya başladı. Bay Honeythunder yolun ortasından yürüyüp yanından geçen kent yerlilerini omuz silkerek yolundan savuştururken, bir yandan da Birleşik Krallık'taki bütün işsizleri topyekûn hapse tıkıp, pek yakında nesli tükeneceğinden korkulan birer hayırsever olmaya zorlamak gerektiğini kurgulayan sesli bir plan yapıyordu.

Bir süre sonra Yardımcı Papaz Evi'ne vardılar. Bayan Crisparkle küçük davetinde, sonradan çıkıveren bu koca ve gürültülü çıbanı gördüğünde, asıl onun hayır-

severliğe ihtiyacı olduğunu düşündü. Doğası gereği, toplum içinde daima "çıbanbaşı" izlenimi veren Bay Honeythunder, Yardımcı Papaz Evi'nde ise büyüyüp irinleşen bir ura dönüşmüştü. Durum, tam olarak, ona inanmayanlar -ki Bay Honeythunder da yandaşlarına onlar hakkında, "Sizi gidi vücudu ve ruhu lanetliler, gelin buraya da kutsanın!" diye konuşurdu- aleyhinde atıp tutmaları gibi olmasa da, yine de onun hayırseverliği ile hasımlığı arasında sahiden ayrımı güç, ince bir çizgi vardı. Ona kalırsa, kişi askeri güçten kurtulmalıydı, ancak bundan önce bütün komuta kademesini, tek tek, işledikleri suçtan yargılanmaları için savaş mahkemesine çıkarıp orada da vurmak gerekirdi. Ona kalırsa, kişi savaşlardan kurtulmalıydı, ancak bu dönüşümü gerçekleştirmenin yolu da savaşa savaş açmak ve yürütülecek o sevgi dolu savaşı da gözbebeği haline getirmekti. Maddi para cezaları kalkmalıydı, ama ondan önce yeryüzünde, buna karşı çıkan bütün yasa koyucular, hâkimler ve jüri üyeleri ortadan kaldırılmalıydı. Ona kalırsa, kişi evrensel uyuma sahip olmalı ve bunu da bu uyuma karşı çıkan ya da vicdanen bu ahengi yakalayamayan tüm insanlardan kurtularak yapmalıydı. Kişi, tüm kardeşlerini kendi gibi sevmeliydi, ama bunu onu sonsuz kere kötüleme (ondan nefret ediyormuş gibi) ve ona türlü türlü isimler takma evresinden sonra yapmalıydı. Bunların da ötesinde, kişi, kendi adına hiçbir şey yapmamalıydı. Bunun yerine Hayırseverlik Sığınakları'na gidip, oradaki listeye üye ve bir Yeminli Hayırsever olarak adını yazdırmalıydı. Sonra üyelik aidatını ödemeli, üyelik kartını, kurdelesini ve madalyasını almalı ve ebediyen bu düzlemde yaşamalı, Bay Honeythunder'ın, sonra muhasebe müdürü ve müdür yardımcısının, ayrıca heyetin ve yar-

dımcı heyetin, bir de sekreterin ve tabii yardımcı sekreterin dediklerini demeliydi. Hiçbir zaman ayan beyan ifade edilmemekle birlikte, el ve mühür altından yürütülen davada şunlar gizliydi: "İçleri öfkeli bir küçümseme ve teessüfle dolu, nefrete ve tiksintiye bulaşmadığı da iddia edilemeyen bu Yeminli Hayırseverler Topluluğu kendinden olmayanlara karşı adaletsizlikler ve gerçeklerle bağ kurmaksızın, alabildiğine uygunsuz ithamlarda bulunmak gibi bir bakış açısı sergiler."

Akşam yemeği olabilecek en hazin fiyaskoydu. Hayırsever Beyefendi, masanın simetrisini altüst edecek ve sonradan geleceklerin geçişini engelleyecek, yolu kapatacak şekilde oturdu ve Bay Tope'u (o akşam için sofra hizmetçisine yardım ediyordu) kafasının üzerinden uzatıp durduğu tabak çanaklarla epey çileden çıkardı. Hiç kimse bir diğeriyle konuşamadı, çünkü bu beyefendi bütün gece, bir toplantıdaymışlar ve iki kişi arasında bireysel bir ilişki olamazmış gibi sadece topluluğa seslenip durdu. Ayrıca, Muhterem Bay Yedinci'ye alabildiğine yüklenip, onu kâh seslenilecek resmi bir şahsiyet, kâh hitabet şapkasını üzerine asabileceği canlı bir askılıkmış gibi davranarak ve çoğu hatibin, konuşmasının ilerleyen safhalarında düştüğü o can sıkıcı tuzağa düşüp onu lanetli ve zayıf bir rakip gibi göstermeye kalkıştı. "Şimdi siz, bayım, bana bu soruyu soracak kadar alçaltabilir misiniz kendinizi?" diye soruyor, sonra da masum adamın ağzını açmasına ya da açmaya yeltenmesine dahi fırsat vermeden sözlerine devam ediyordu. Ya da şöyle diyordu: "Bakın bayım, düştüğünüz duruma bakın! Size kaçacak delik bırakmayacağım. Onca yıl sahtekârlık ve hilecilik kaynaklarının kökünü kuruttuktan; dünyada, benzersiz bir cüretle gösterdiğiniz alçakça kötülük-

ten sonra, insanlık tarihinin en namert insanı karşısında diz çöküp, ağlayıp tepinerek merhamet dilenecek kadar da riyakârsınız demek!" Arada sırada, garip Yardımcı Papaz dönüp, biraz öfkeli, biraz da şaşkın bakışlarla etrafı süzüyor, kıymetli annesi ise kendini zor zapt eder halde, gözleri dolu dolu oturuyor, geri kalan konuklar ise tatsız tuzsuz ve dokunsan dağılacak, peltemsi bir kıvamda öylece duruyorlardı.

Fakat gitme vakti yaklaştıkça içinden daha da kabararak taşmaya başlayan bu hayırseverlik seli Bay Honeythunder'ı hayli mutlu etmişe benziyordu. Bay Tope kahvesini daha o istemeden bir saat evvel hazır etmişti bile. Bay Crisparkle aynı vakitlerde, adam saatini kaçırmasın diye eline bir saat alıp oturmuştu. Dört genç de katedral saati bir çeyrek vurduğu halde üç çeyrek vurduğunu sanmıştı. Bayan Twinkleton at arabasına yürüme mesafesini, gerçekte beş dakika olmasına karşın, yirmi beş dakika gibi hesap etmişti. Sonunda tüm topluluğun bu sevgi dolu inceliği eşliğinde çarçabuk sırtına paltosu geçirilen bu beyefendi, destekledikleri firari bir vatan hainiymiş ve arkada da onun için ayarladıkları bir at sürüsü bekliyormuş gibi alelacele, ay ışıklı yollara fırlatılıverdi. Onu at arabasına kadar götüren Bay Crisparkle ve sorumluluğundaki yeni delikanlı, adam soğuk alacak diye öyle endişeliydiler ki sırf bu yüzden (!), kalkmasına daha yarım saat olan arabanın kapısını bir an önce kapatıp gittiler.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bir Dizi İtiraf

Neville, Yardımcı Papaz'a, "Bu beyefendi hakkında çok az şey biliyorum," dedi.

"Vasin hakkında mı çok az şey biliyorsun?" diye sordu Yardımcı Papaz.

"Neredeyse hiçbir şey bilmiyorum."

"Nasıl oldu da?..."

"Vasim mi oldu? Anlatayım, efendim. Herhalde bizim (kız kardeşim ve benim) Seylanlı olduğumuzu biliyorsunuzdur, değil mi?"

"Aslına bakarsan, bilmiyordum."

"Tuhaf doğrusu. Orada bir üvey baba ile birlikte yaşıyorduk. Annemiz, biz daha çok küçükken orada öldü. Sefil bir hayatımız oldu. Onu bizim vasimiz yapan annemdi. Bu cimri, gariban adam bize istemeye istemeye yiyecek yemek, giyecek giysi getirirdi. O öldüğünde ise aralarında bir arkadaşlık ya da bir nevi yakınlık oldu-

ğundan ve adının sürekli yazılı basında görünüp de dikkatini çektiğinden öte bildiğim geçerli bir neden olmamasına karşın, bu adamı bizim vasimiz yaptı."

"Bu, kısa zaman önce olmuş olsa gerek, değil mi?"

"Epey kısa zaman önceydi. Şu üvey babamız olacak herif, gaddar hayvanın tekiydi, hem de böğürüp duran bir hayvan. İyi ki de öldü, yoksa elimde kalabilirdi."

Bay Crisparkle ay ışığında bir an için durdu ve umut vaat eden bu öğrencisine dehşetle baktı.

Neville, hemen alttan alır bir tavra bürünerek, "Sizi şaşırtıyor muyum, efendim?" diye sordu.

"Beni şoke ediyorsun, tarif edilmez derecede şoke ediyorsun."

Öğrencisi bir süre başı önde yürüdükten sonra şöyle dedi: "Siz, onun kız kardeşinizi dövmesini izlemediniz ama. Ben ise izledim, hem de bir defa değil; asla da unutmadım."

"Hiçbir şey," dedi Crisparkle, "sevgili ve güzel bir kız kardeşin gördüğü alçakça muameleden ötürü döktüğü yaşlar bile," -bunu derken kendine rağmen hiddeti dinmiş, öfkeden pembeleşen yüzü sakinlemişti- "kullandığın bu korkunç tabirleri haklı çıkaramaz."

"Bunları kullandığım, özellikle de sizin önünüzde kullandığım için özür dilerim, efendim. Lütfen sözümü geri almama izin verin. Ancak müsaadenizle bir şeyi de düzeltmek isterim. Kız kardeşimin gözyaşlarından bahsettiniz. Sizi temin ederim ki benim kardeşim, o adamın karşısında bir damla olsun gözyaşı dökmektense, elinin altında paramparça olmaya razı gelirdi."

Bay Crisparkle bu duyduklarını bir kez daha düşündü, ancak bunlar karşısında ne çok şaşırmıştı ne de sorgulamaya hevesliydi.

"Belki size bu kadar çabuk açılmamı... efendim..." bu kez sesi tereddütlüydü, "ve nefsi müdafaa için bir iki sözcük etmeme müsaade etmenizi istememi tuhaf bulacaksınız, öyle değil mi?"

Bay Crisparkle, "Nefsi müdafaa mı?" diye sözünü tekrar etti. "Mahkemede değilsiniz ki nefsi müdafaa etmeniz gereksin, Bay Neville."

"Korkarım ki gerekiyor, efendim. En azından benim kişiliğimi daha yakından tanısaydınız, öyle olduğunu anlardınız."

Bay Crisparkle, "Pekâlâ, Bay Neville," diye sertçe karşılık verdi. "Bunu benim keşfetmeme izin vermeye ne dersiniz?"

Tatsız bir düş kırıklığına bürünen tavrıyla, "Keyif sizin, efendim," diye yanıt verdi genç adam: "Nabzımı yoklamayı tercih edeceğinize göre, bana da razı olmak düşüyor."

Kendisine yöneltilen bu kısa söylevin havasında, bu vicdanlı adamı rahatsız eden bir şey vardı. Bundan, kasten olmasa da yaptığının, körpecik, biçimlenme aşamasındaki bir akla ve kendisinin onu yönlendirme ve geliştirme gücüne büyük yarar sağlayacak bir dürüstlüğe sırt çevirmekte olduğunu sezdi. Penceresindeki ışığı görecek kadar yaklaşmışlardı ki Crisparkle durdu.

"Hadi bir iki tur daha gidip dönelim, Bay Neville, daha da ilerlersek, bana söylemek istediklerinizi tamamlayabilirsiniz. Sizin nabzınızı yokluyor olduğumu düşünmekte acele ettiniz. Aksine. Sırlarınızın başımın üstünde yeri var."

"Buraya geldiğimden beri, farkında bile olmadan bunu gösterdiniz zaten. Sanki bir haftadır buradaymışım gibi 'geldiğimden beri' diyorum! Doğruyu söylemek ge-

rekirse, biz (ben ve kardeşim) buraya sizinle tartışıp size meydan okumaya ve sonra da çekip gitmeye gelmiştik."

Söyleyecek başka söz bulamayan Bay Crisparkle, "Sahi mi?" dedi.

"Ama sizin nasıl biri olduğunuzu önceden bilemezdik ya, değil mi efendim?"

"Elbette ki hayır," dedi Bay Crisparkle.

"Ve buraya gelmeden önce tanıştırıldığımız hiç kimseden hoşlanmadığımız için sizden de hoşlanmamaya kararlıydık."

Bay Crisparkle tekrar, "Sahi mi!" dedi.

"'Fakat sizi sevdik, efendim, sizin eviniz ve orada bizi ağırlama şekliniz ile daha önceden gördüklerimiz arasında dağlar kadar fark olduğunu söyleyebilirim. Bu durum, sizinle yalnız oluşum, Bay Honeythunder'ın gitmiş olması, üzerine ay ışığı vuran Cloisterham'ın bu kadar eski ve güzel oluşu, beni, yüreğimi size açmaya itti."

"Sizi iyi anlıyorum, Bay Neville. Bu izlenimlerinizi duymak da çok güzel."

"Kendi kusurlarımı anlatırken, efendim, sakın kız kardeşim adına da konuştuğumu düşünmeyin. O, benden çok daha büyük bir başarıyla, yaşadığımız sefil hayatın olumsuzluklarını aşmıştır, tıpkı bütün bacaları aşan şu katedral kulesi gibi."

Bay Crisparkle içten içe bundan çok da emin değildi.

"Kendimi bildim bileli, efendim, ölümcül ve keskin bir nefreti bastırıyorum. Bu beni içine kapanık ve kindar biri yaptı. Yakamdan güçlü bir zorba eli eksik olmadı. O zayıf halimle, ben de çareyi hain ve fena biri olmakta buldum. Eğitimden, özgürlükten, paradan, giysiden, hayattaki temel ihtiyaçlardan, çocukluğun en basit

zevklerinden, gençlikte sahip olunan en basit şeylerden mahrum edildim. Bu da beni sizin daha önce eğitimlerini üstlendiğiniz diğer delikanlılardan tanıdığınız, bilmem ki nasıl anlatsam, duygular, anılar ya da iyi içgüdülere -gördünüz mü daha nasıl tanımlayacağımı bile bilemiyorum- olağanüstü bir ilgi duymama neden oldu."

Tekrar geri dönerlerken, "Belli ki bu doğru, ama insanı pek de yürüklendirdiği söylenemez açıkçası," diye düşündü Crisparkle.

"Sözümü bitirmeden önce, efendim, şunu da belirteyim ki ben sefil ve köle kılıklı aşağı ırktan kimselerin arasında büyüdüm, onlarla aramda bir kan çekimi olmuş olabileceğini düşünüyorum. Bilmiyorum ama içinde kaplan dolaşan kanlarından bana da birkaç damla bulaşmış olabilir."

"Bunu son sözlerinden de anlamak mümkün," diye düşündü Bay Crisparkle.

"Kız kardeşime (bu arada biz ikiz kardeşleriz) dair de son birkaç söz söylemek gerekirse, efendim, diyebilirim ki yaşadığımız sefalet her ne kadar beni sindirmiş olsa da ne mutlu ki onu sindirememiştir. Bu sefaletimizden ne zaman kaçtıysak, (son altı yıl içinde altı defa kaçtık, her seferinde de derhal geri getirilip fena halde cezalandırıldık) bu, hep onun planıyla ve yönlendirmesiyle oldu. Her seferinde de erkek kılığına girip, koskoca bir adam cesareti sergiledi. İlk kaçtığımızda yedi yaşındaydık; ben saçlarını keseceğimiz çakıyı kaybedince, kardeşimin çaresizlikle saçlarını çekiştirip, dişleyip koparmaya çalıştığını unutamıyorum. Bu anlattıklarımızın aramızda kalacağını ve beni anlayacağınızı ummaktan öte söyleyecek bir şeyim yok efendim."

"Bundan kuşkunuz olmasın, Bay Neville," diye karşılık verdi Yardımcı Papaz.

"Ne yardım edebileceğimden fazla vaaz vermeye ve ne de bana duyduğunuz güvene nutuklar çekerek karşılık vermeye niyetim var. Ancak şunu katiyen aklınızdan çıkarmayın ki, eğer size bir faydam dokunacaksa bu, ancak sizin yardımınızla olacaktır; yani bunu da en iyi şekilde cennetten yardım isteyerek elde edebilirsiniz."

"Ben üzerime düşeni yapacağım, efendim."

"O halde, Bay Neville, ben de kendi payıma düşeni yapacağım. Söz veriyorum, umalım da Tanrı çabalarımızı boşa çıkarmasın!"

İkisi de evin kapısında durduklarında, içeriden neşeli sesler ve kahkahalar işittiler.

"Size sormak istediğim bir soru var, hadi bir tur daha atalım," dedi Bay Crisparkle. "Bana ilişkin yorumlar yaparken ve bakışınızın değiştiğini söylerken sadece kendi adınıza değil kız kardeşiniz adına da konuşuyordunuz değil mi?'

"Şüphesiz, efendim."

"Affedersiniz, Bay Neville, ama sizinle tanıştığımdan bu yana kız kardeşinizle bu konuyu görüşme fırsatınız olduğunu sanmıyorum. Ne de olsa Bay Honeythunder oldukça belagatli biri olduğundan, -haddim olmadan söylüyorum ama- kötü niyeti olmaksızın, daveti tekeline aldı verdi. Sizce de elinde yeterince delil olmadan kız kardeşiniz adına konuşmuş olmadınız mı?"

Neville gururlu bir tebessümle kafa salladı.

"Efendim, henüz kız kardeşimle aramızdaki sözsüz, nadiren karşılıklı bir bakışmayla kurduğumuz kusursuz kavrayışı bilmiyorsunuz. O benim yalnızca betimlediğim şekilde düşünmekle kalmıyor, aynı zamanda hem

kendi adıma hem de onun adına sizinle bu konuşmayı yapma fırsatını değerlendirmekte olduğumu da pekâlâ biliyor."

Bay Crisparkle, inanmaz bir ifadeyle yüzünü delikanlının yüzüne dikti, ancak çocuğun o oturaklı ve kesin ifadesi karşısında bakışlarını kaldırıma indirdi; eve varıncaya dek de derin düşünceler arasında dolaştı durdu.

Yüzüne bir pembelik yayılan genç adam, "Bu kez de bir tur daha atmayı ben istiyorum, efendim. Bay Honeythunder'ın şeyi olmasa -belagatliği- öyle tarif etmiştiniz değil mi?"

"Evet, belagatli olduğunu söyledim," dedi Bay Crisparkle.

"İşte Bay Honeythunder'ın o belagatliği olmasa, size sormaya hazırlandığım şeyi sormama hiç gerek kalmazdı aslında. Şu Edwin Drood, efendim; yanılmıyorsam adı buydu değil mi?"

"Tam olarak öyle," dedi Bay Crisparkle, "Drood -iki 'o' ile."

"O da sizin öğrenciniz mi -ya da öğrenciniz miydi?"

"Hayır, hiç olmadı, Bay Neville. Buraya bir akrabası olan Bay Jasper'ı ziyarete geliyor."

"Bayan Bud da onun akrabası mı efendim?"

("Şimdi durduk yere böyle bir soruyu, bu denli kendinden emin bir şekilde neden sorar ki insan!" diye düşündü Bay Crisparkle.) Sonra da bildiği kadarıyla onların şu kısa nişanlılık hikâyesini anlattı.

"Aa! Demek öyle ha?" dedi genç adam. "Delikanlının bir mal sahibiymiş gibi takındığı tavrın nereden geldiğini şimdi anlıyorum!"

Bu sözlerin kendine ya da Bay Crisparkle dışında herhangi birine söylenmiş oldukları açıktı. Bay Crisparkle ise içgüdüsel olarak, bu lafa takılmanın, tesadüf bu ya, birden, yazarının omzu üzerinden okunmaya başlanan bir mektuptaki bir paragrafa takılmak gibi olacağını hissetmişti. Hemen sonra birlikte eve girdiler.

İçeri girip çizim odasına ilerlediklerinde Bay Jasper'ı piyanonun başında, Bayan Rosebud'ı da ona şarkıyla eşlik ederken buldular. Bay Jasper'ın piyanoyu notasız çalıyor olması ve o küçük bayanın da zaten şarkıyı kaçırmaya dair özel bir yeteneğinin olması dolayısıyla, hocası pür dikkat onun hem dudaklarını hem de ellerini izliyor; ara sıra dikkatlice ona temel sesi fısıldıyordu. Bir kolunu şarkıyı söyleyen bayana dolamış, gözleri şarkıyı söyleyenden çok piyano çalan Bay Jasper'a kayan Helena ise hemen yanı başlarında dikiliyordu. Bu sırada bir anlığına kardeşiyle göz göze geldi ve buna tanık olan Bay Crisparkle'ın aklında, delikanlının bahsettiği o sözsüz kavrayış lafları yanıp söndü. Bunun üzerine Bay Neville hayran hayran, gidip tam şarkıcının karşısındaki yerini aldı ve piyanoya yaslandı. Bay Crisparkle da Çin porseleni çobanının yanına oturdu; Edwin Drood ise nazikçe Bayan Twinkleton'ın yelpazesini yelliyordu; bu manzara karşısında Bayan Twinkleton ise, tıpkı Zangoç Bay Tope'un, katedralin günlük ayinlerine olan tutumu gibi, yelpazesiyle oynayan beye karşı alttan alta sahiplenmeci bir tavır sergiliyordu.

Şarkı sürüp gitti. Çalınmakta olan kederli bir ayrılık melodisiydi; şarkıyı söyleyen bayanın sesi de dokunaklı ve hisliydi. Jasper onun güzel dudaklarını izlemeyi ve esas notayı fısıltıyla hatırlatmayı sürdürdükçe şarkıcının sesi gitgide kararsızlaştı ve sonunda gözyaşlarına boğu-

Piyano B nda

lan Rosa, ellerini yüzüne kapayarak feryat etti: "Buna daha fazla tahammül edemeyeceğim! Korkuyorum. Beni götürün buradan!"

Helena, kıvrak bedeniyle hızla dönüp, göz açıp kapayıncaya kadar bu minik güzelliği yakaladığı gibi kanepeye yatırdı. Ardından bir dizi yerde, bir eli o gülpembe dudaklara yaslı duran Helena, topluluğa seslenip, "Bir şey yok; geçti; ona bir dakika izin verirseniz kendine gelecek!" dedi.

Jasper da aynı anda ellerini piyanonun tuşlarından çekmiş, ama sanki devam etmeyi bekliyormuş gibi hazır vaziyette duruyordu. Olaydan sonra yerlerinden kalkıp etrafta dolanarak nabzı yoklayan diğer konukların aksine o, istifini bozmadan sessizce oturuyordu.

"Pisicik seyirciye alışkın değildir, bu gerçek," dedi Edwin Drood. Gerildi ve daha fazla devam edemedi. "Ayrıca Jack, sen öyle özenli bir üstatsın ve beklentilerin öyle büyük ki, bunun onu korkutmuş olabileceğine inanırım doğrusu. Buna şüphe yok."

"Şüphe yok," diye tekrar etti Helena Landless.

"Bak Jack, duydun mu! Siz de benzer şartlar altında ondan korkardınız, değil mi Bayan Landless?"

"Buna imkân yok," diye karşılık verdi Helena.

Jasper ellerini indirdi, şahsını temize çıkaran sözünden dolayı Bayan Landless'e teşekkür etmek ister gibi omzunun üzerinden ona doğru baktı. Bay Jasper, bunun ardından sessizce, notalara belli belirsiz dokunarak çalmayı sürdürürken, diğerleri de, öğrencisini hava alacağı bir pencerenin yanına götürmüş, sevip okşuyor, iyileştirmeye çalışıyorlardı. Geri getirildiğinde, Jasper'ın yeri boştu. Edwin ona, "Jack gitti, Pisicik," dedi. Korkarım ki -hem de az buz değil, epeyce korkarım ki- seni

korkutan bir canavar olmakla suçlanmak Jack'in pek hoşuna gitmedi." Ancak Rosebud'ın ağzından tek bir sözcük çıkmadı, sadece sanki onu bu sefer de üşütmüşler gibi bir titremeyle sarsıldı.

Bayan Twinkleton, Bayan Crisparkle'a, artık kendileri gibi İngiltere'nin gelecekteki eş ve anneleri olma görevini üstlenmiş (bu son sözler, aralarında kalmasını düşündüğünden, alçak sesle söylenmişti) kimselerin Rahibeler Evi dışında dolanması için çok geç bir saat olduğunu, kendilerinin uçarı alışkanlıklar sergilemekten daha iyi örnekler teşkil etmeleri gerektiğini (ki bunu söylerken sesi tekrar yükseldi) anlatmaya başladı, sonra ceketler istendi ve iki genç kavalye, bayanlara eve kadar eşlik etmeye gönüllü oldu. Sonunda Rahibeler Evi'ne varıldı ve evin kapısı arkalarından kapandı.

Yatılı öğrencilerin hepsi uyumaya çekilmiş, yalnızca Bayan Tischer bir nöbetteydi ve yeni öğrenciyi beklemekteydi. Helena'nın odası da Rosa'nınkinin içinde olduğundan, bu yeni arkadaş uyuması için odasına bırakılmadan önce çok fazla açıklama ve talimat vermeye gerek yoktu.

"Bu benim için müthiş bir rahatlama oldu, canım," dedi Helena. "Bütün gün buraya gecenin bir vakti tek başıma getirileceğim diye korkup durmuştum."

"Burada çok kalabalık değiliz," dedi Rosa, "ve iyi kızlarızdır; en azından diğerleri öyledir, onlar adına bunu söyleyebilirim."

Helena kahkahayla, "Ben de senin adına bunu söyleyebilirim," dedi. Yalım yalım kara gözleri o sevimli minik sureti aradı, sonra nazikçe dokunarak, "Bana arkadaş olacaksın, değil mi?" diye sordu.

"Umarım. Ama senin arkadaşın olma fikri bana epey gülünç geliyor doğrusu."

"Neden?"

"Ah! Ben yumurcağın tekiyimdir, sen ise kadınsı ve güzelsin. Beni un ufak etmeye yetecek kararlılığın ve gücün var gibi görünüyor. Senin yanında adeta çekip ufalıyor, görünmez bir şeye dönüşüveriyorum."

"Ben örselenmiş bir canlıyım tatlım, en ufak bir başarıyla ilgim yoktur benim; öğrenmem gereken dünya kadar şey olduğunun pekâlâ farkındayım ve bu cehaletimden derin bir utanç duyuyorum."

"Ama bunların hepsini de açık açık söyleyebiliyorsun bana," dedi Rosa.

"Güzellik, başka çare mi bırakıyorsun? Sende öyle büyüleyici bir yan var ki!"

Rosa yarı şaka yarı ciddi, "Ah! Sahiden var mı?" diye somurtarak sordu. "Bay Eddy'nin bunu fark edememesi ne yazık!"

Elbette, Yardımcı Papaz Zaviyesi'ndeki davet sırasında laf, bu beyefendiyle olan ilişkilerine de gelmişti.

Helena, aksi geçerliyse büyük felaket olma tehdidi taşıyan bir kararlılıkla, "Neden ki? Seni tüm kalbiyle sevdiğinden eminim!" diye bağırdı.

Rosa tekrar somurtkan bir ifadeyle, "Öyle mi? Ah, pekâlâ, herhalde seviyordur," dedi. "Beni sevmediğini iddia etmeye hakkım olmadığını biliyorum. Belki de suç bende. Belki de ona yeterince nazik davranmıyorumdur. Gerçekten de nazik olduğumu sanmıyorum. Ama durum çok gülünç!"

Helena neyin gülünç olduğunu sorar gözlerle baktı.

Rosa soruyu duymuşçasına, "Biz," diye yanıtladı. "Biz öyle gülünç bir çiftiz ki. Ayrıca sürekli de tartışıyoruz."

"Neden?"

"Çünkü ikimiz de gülünçlüğümüzün farkındayız tatlım!" Rosa bu yanıtı verirken, bunun tartışmasız tek yanıt olduğundan emin bir tavır takınmıştı.

Helena'nın egemen bakışı birkaç saniyeliğine Rosa'nın yüzüne çevrildi, sonra düşünmeksizin ellerini öne uzattı ve şöyle dedi:

"Benim dostum olmaya ve bana yardım etmeye ne dersin?"

"Tabii, tatlım, olur," diye yanıtladı Rosa, sesinde doğruca karşısındakini yüreğinden vuran, çocuksu bir içtenlik vardı. "Bir yumurcaktan, senin gibi soylu bir canlıya olabilecek en iyi dost olacağım. Ve sen de benim dostum ol lütfen; çünkü ben kendimi anlamıyorum ve beni anlayabilecek bir dosta da sahiden ihtiyacım var."

Helena Landless, onu öptü; elleri hâlâ arkadaşının ellerinde, "Bay Jasper kim?" diye sordu.

Rosa yanıt verirken başını çevirdi: "Eddy'nin amcası ve benim müzik hocam."

"Onu sevmiyor musun?"

"Ahh!" Elini yüzüne kapattı; korkuya ya da dehşete kapılmışçasına sarsıldı.

"Onun seni sevdiğini biliyorsun değil mi?"

Rosa, dizlerinin üzerine çöküp dertlerine derman olacak yeni dostuna tutunarak, "Ah! Hayır, hayır, hayır," diye haykırdı. "Bana bundan bahsetme! Beni dehşete düşürüyor. Korkunç bir hayalet gibi düşüncelerimi okuyor. Ondan hiç kaçışım yokmuş gibi hissediyorum. Sanki adını ansak, duvardan geçip geliverecekmiş gibi hissediyorum." Rosa bunları söylerken onun karanlıkta arkasında dikiliyor olmasından korkmuş gibi sahiden de dönüp etrafına bakındı.

"Bana biraz daha anlatmaya çalışsana, tatlım."

"Peki, anlatayım, anlatayım. Çünkü sen çok güçlüsün. Ama anlatırken yanımda ol ve sonrasında da sakın ayrılma."

"Canım benim! Sanki adam seni karanlık bir yolda tehdit etmiş gibi konuşuyorsun."

"Böyle bir şey hiç olmadı. Asla."

"Peki ne yaptı sana?"

"Bakışlarıyla beni kölesi yaptı. Beni, ağzını açmaksızın, onu anlamaya ve tek bir tehdit sözü etmeksizin sessiz kalmaya zorladı. Ben çalarken gözlerini asla ellerimden ayırmaz. Şarkı söylediğimde ise gözleri dudaklarımdan ayrılmaz. Beni düzeltmek için bir notaya ya da bir akora bastığında ya da bir mesaj gönderdiğinde kendisi de o sesin içindedir ve bana benim âşığım olduğunu fısıldayıp bu sırrı saklamamı buyurur. Gözlerine bakmaktan kaçınırım, ama beni, bakmaksızın onları görmeye zorlar. Biraz olsun bulanmayagörsünler (ki bazen olur bu), hemen beni korkunç bir düşe sürükler ve orada beni, hiç olmadığı kadar ürkütücü bir biçimde, tehditler savurarak, yanı başımda oturuyor olduğunu unutmamaya zorlar."

"Bu hayali tehdit de neyin nesidir, güzellik? Neyle tehdit eder seni?"

"Bilmiyorum. Hiçbir zaman bunun ne olabileceğini düşünmeye bile cesaret edemedim."

"Peki, bunların hepsi bu gece mi oldu?"

"Evet, hepsi; bir de bu gece şarkı söylerken yine dudaklarımı yakınen izlediğinde korkmakla kalmadım, hem yerin dibine geçtim, hem de fazlasıyla incindim. Beni öpmüş gibi hissettim; buna dayanamadım ve ağlamaya başladım. Bunu kimseye anlatmamalısın. Eddy ona yürekten bağlı. Bu gece ondan korkmanın imkânsız ol-

duğunu söylediğin için ve ben ondan delice korktuğum için bunu seninle paylaşabilme cesaretini kendimde buldum. Yanımda ol. Bırakma beni! Tek başıma kalamayacak kadar korkuyorum."

O pırıl pırıl Çingene yüzü kendisine sıkıca sarılmış kollara ve göğse doğru eğilince, zapt edilemeyen o kuzguni saçlar da anaç bir şekilde Rosa'nın çocuksu vücuduna kapandı. O çarpıcı, şefkat ve hayranlıkla yumuşamış uykulu kara gözlerinde -Tanrı onu sahibine bağışlasın!- hâlâ yanıp sönen bir alev vardı.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kamalar Çekiliyor

Göz kulak oldukları genç kızlar, Rahibeler Evi'nin avlusuna girer girmez karşılarında, ahı gidip vahı kalmasına rağmen süsünden geri kalmayan küstah bir beyefendiymişçesine dikilen o eski binayı, kapı tabelasının buz gibi bakışını bulan iki genç adam önce birbirlerine, sonra ay ışığıyla aydınlanan sokağa bakar ve birlikte yavaş yavaş uzaklaşır.

"Burada uzun kalacak mısınız, Bay Drood?" diye sorar Neville.

"Bu sefer değil," diye umursamazca bir cevap gelir. "Yarın tekrar Londra'ya doğru yola çıkıyorum. Ancak yaz ortasına kadar sürekli gidip geleceğim; ondan sonra da hem Cloisterham'dan hem de İngiltere'den gideceğim; bu gidiş ise sanırım epey uzun olacak."

"Yurtdışına mı gidiyorsunuz?"

Tepeden bakan bir tavırla, "Mısır'ı azıcık kendine getirmeye gidiyorum da," der Edwin.

"Okuyor musunuz?"

Belli belirsiz bir küçümsemeyle, "Okumak mı!" diye tekrarlar Edwin Drood. "Hayır. Eylem adamıyım ben, çalışıyorum, mühendislik yapıyorum. Babamın eski ortağı olduğu şirket sermayesinden bana ufak bir miras kaldı, dolayısıyla reşit oluncaya dek onların yükümlülüğündeyim, daha sonra da mütevazı hissemin başına geçeceğim. Yemekte tanıştığın Jack, amcam olur, o zamana kadar da vasim ve emanetçim kendisidir."

"Bay Crisparkle'dan senin diğer kısmetinle ilgili de bir şeyler duydum."

"Diğer kısmet demekle neyi kastediyorsun?"

Neville son lafını söylerken kasten ileri gitmiş, ancak bunu bir zamanlar hem avcı hem de av olmanın verdiği o tuhaf havayı açığa vururcasına kaçamak ve sinsice bir tavırla yapmıştır. Edwin ise kibarlıktan nasibini almamış bir ifadeyle karşı çıkar; beklenmedik bir şeydir bu. Bunun üzerine durup birbirlerine kızan gözlerle bakarlar.

"Umarım," der Neville, "nişanlınıza benim bu masumane seslenişim sizi gücendirmemiştir Bay Drood?"

Adımları ivedileşen Edwin, "Aziz Yorgi!" diye bağırır. "Bu çenesi düşük, eski kent Cloisterham'da konuyu oraya getirmeyen bir kişi var mı acaba? Hiçbir pub'da altında "Nişanlı'nın Başı" yazılı bir portremin olmadığına şaşıyorum doğrusu. Tabii Pisicik'inkinin olmamasına da öyle. Birimizinki olmalı artık."

"Bay Crisparkle'ın bana durumu tüm açıklığıyla anlatmış olmasından ben sorumlu değilim," diye söze başlar Neville.

"Hayır, bu doğru, bundan siz mesul değilsiniz," diye karşılık verir Edwin.

"Ancak," diye devam eder Neville, "bundan size söz ettiğim için sorumluyum. Bunu yapmamın nedeni ise bundan gururlanmak dışında bir şey düşünebileceğinizi tahmin etmememdi."

Artık ortada bu konuşmanın gizli pınarlarını besleyen iki gizemli insan doğası vardır. Bir tarafta, Küçük Rosebud'dan fazlasıyla etkilendiği aşikâr olan ve elindeki mükafata hiç de sıkı sarılmadığını gördüğü Edwin Drood'a kızgın Neville Landless. Diğer tarafta, kız kardeşini rahatlıkla ortaya atabildiği için Nelville'e kızacak kadar Helena'dan hoşlanmış olan Edwin Drood.

Ancak yine de söz havada kalmamalıdır. Bu yüzden de Edwin atılır:

"Açıkçası, Bay Neville (Bay Crisparkle'ın seslenme biçimini taklit ederek)," der, "insanın sürekli en çok gurur duyduğu şeyden söz etmesi ya da başkalarının sürekli ondan söz etmesini istemesi de ne demek oluyor bilemiyorum. Ben meşgul bir insanım ve kusura bakmayın, ama burada durmuş sizin gibi daha öğrenecek bir yığın şeyi olan kimselerle vakit öldürüyorum."

Bunu söylediğinde ikisinin de içinde Bay Neville'in açıktan açıktan yürüyerek, Edwin Drood'un ise diline doladığı popüler bir ezgiyle ve ara sıra ay ışığının harikulade yansımalarını hayranlıkla izliyormuşçasına durup yoluna devam edişlerle boş yere gizlemeye çalıştığı yabani hayvanlar çıkmıştır açığa.

Bir süre sonra, "Buraya yeni gelmiş, eline senin fırsatlarının hiçbiri geçmemiş, kaybettiği zamanı telafi etmeye gayret eden bir yabancıya gösterdiğin bu davranı-

şı," der Neville, "pek de medeni bulmuyorum. Benim meşgul bir insan olmadığım, öyle bir ortamda da büyümediğim ve medeniyetle ilgili fikirlerimin de barbarlar arasında oluştuğu ortada."

"Belki de en güzel medeniyet, ne çeşit insanlar arasında yetişirsek yetişelim," diye karşılık verir Edwin, "kendi işimize bakmayı bilmemizdir. Sen bana bunun örneğini sunarsan, benim de uyacağımdan kuşkun olmasın."

"Kendini gözünde fazla büyüttüğünü biliyor musun?" diye öfkeli bir yanıt verir Neville. "Benim geldiğim yerde böylelerinden bunu kanıtlamaları istenir!"

Ancak tam bu sırada ürkütücü bir şekilde Edwin'in omzunda bir el bitiverir; bu, Jasper'ın elidir. Görünüşe göre o da Rahibeler Evi'nin etrafında bir tur atmış, sonra da yolun karanlıkta kalan kısmından yürüyerek arkalarından yanaşmıştır.

"Ned! Ned! Ned!" der. "Daha fazla uzatmayalım. Bu hiç hoşuma gitmedi. İkiniz arasında geçen konuşmanın birazına kulak misafiri oldum. Unutma ki sevgili oğlum, sen bu akşam neredeyse ev sahibi konumundasın. Sen buralı sayılırsın ve bir yabancıyı ağırlamaktasın. Bay Neville buranın yabancısı, bu yüzden de konukseverliğin gerektirdiklerine uymak sana düşer. Ve siz Bay Neville," sol elini genç adamın bir omzuna götürüp, ikisinin arasında yürümeye başlar, "beni bağışlayın, ama sizin de öfkenize hâkim olmanız lazım. Şimdi de anlaşmazlığa gelelim! Ya da unutun gitsin. Anlaşmazlık falan yok değil mi? Üzerinde durmaya değmez. Üçümüz de birbirimizi anlayabilecek insanlarız öyle değil mi?"

İki delikanlı arasında, buna kimin yanıt vereceğine dair geçen sessiz bir mücadelenin ardından, Edwin

Drood konuşmaya başlar: "Benim içimde kızgınlıktan eser kalmadı Jack."

Neville Landless, çok rahat olmamakla birlikte, "Bende de," diye karşılık verir. "Ancak eğer Bay Drood, benim buralardan çok uzaklara dayanan geçmişimden azıcık haberdar olsaydı, bu sivri dilinin beni nasıl yaralayabileceğini daha iyi anlardı," der.

Jasper teskin edici bir ses tonuyla, "Belki de," diye karşılık verir. "Belki de birbirimizin anlayışıyla ilgili laf etmemek en iyisi. Belki de sitem ya da yargı gibi görünecek hiçbir şey söylememek daha hayırlı olur; yoksa söylenenler yetersiz kalabilir. Ancak görüyorsun ki Ned, dobra dobra ve rahatlıkla içinde öfkeden eser olmadığını söyledi. Peki ya sen, aynı dürüstlük ve rahatlıkla bunu söyleyebilir misin?"

"Gayet tabii, Bay Jasper." Ancak bunları söylerken Neville, hâlâ yeterince dürüst ve rahat ya da başka bir deyişle, hâlâ o kadar da kayıtsız değildir.

"O halde konu kapanmıştır! Şimdi, benim katedral girişindeki bekâr evim buradan az ileride, Yardımcı Papaz'ın evinden taş çatlasa on adım uzakta. Hem şöminesinde ateşi yanıyor; masasında şarap ve kadehler hazır bekliyor Ned, sen de yarın gideceğine göre, Bay Neville'i de yanımızda götürüp, bir kadeh şarap ikram etmeliyiz."

"Memnuniyetle, Jack."

"Ben de çok memnun olurum, Bay Jasper." Neville bundan başka bir karşılık veremezse de aslında gitmemeyi yeğler. Bay Jasper'ın üzerinde zaten öfkesine hâkim olamayan biri izlenimi bırakmıştır; bir de Edwin Drood'un bulaşıcı gibi görünen serinkanlılığı karşısında iyice kıpkırmızı kesildiğini hissetmektedir.

Hâlâ ellerini omuzlarına attığı iki delikanlının arasında yürümekte olan Bay Jasper, harikulade bir biçimde bir içki masası şarkısının nakaratını mırıldanmaya başlar ve hep birlikte dairesinin yolunu tutarlar. Ateşin ışığına ek olarak bir de lamba yaktığında, göze ilk görünen nesne, şömine bacasında asılı duran portre olur. Bu, iki genç adam arasındaki anlayışı artırmak gayesi güdülürken hesaba katılan bir nesne olmak şöyle dursun, aksine aralarındaki farklılık mevzusunu canlandırabilecek gibi görünmektedir. Düşünüldüğü üzere, ikisinin de bakışları hemen bu portreye kayar, buna rağmen tek laf etmezler. Ancak Jasper, (yolda ilerlerken daha ne tartışıldığından tam emin olmadan ortaya çıkıverdiği bellidir) dikkatlerini doğrudan o porteye çeker.

Jasper bir yandan parlamasın diye eliyle lambanın ışığını hafiften keserek, "Bu resimdekini tanıdınız mı, Bay Neville?" diye sorar.

"Tanıdım, ancak gerçeğini övmek için yapılmadığı belli."

"Aaa, bu çok sert bir itham oldu! Onu, hediye olarak Ned yapmıştı bana."

Neville, gayet samimi, "Affedersiniz, Bay Drood," diye özür diler. "Ressamının huzurunda olduğunu bilseydim..."

Edwin, karşısında kışkırtıcı bir biçimde esneyerek, "Ah, bu bir şaka, bayım, sadece bir şaka," diye araya girer. "Pisicik'in kimi özelliklerine mizahi bir bakış sadece! Yakında, eğer iyi bir kız olmaya karar verirse, onu ciddi bir biçimde de resmedeceğim."

Konuşmacının kendisini sandalyeye atıp ellerini ensesinde birleştirmesi, gayet pervasızca patronluk taslaması ve kayıtsızlığı zaten celallenmiş olan Neville'i iyice

kızıştırmaya yeter. Belli belirsiz gülümseyen Jasper bir onu, bir ötekini inceler, sonra da yüzünü ateşe dönüp elindeki baharatlı şarap sürahisini karıştırmaya başlar. Görünüşe göre sıcak şarap hazırlamak epey teferruatlı bir iştir.

Bay Landless'in yüzünde beliren, tıpkı karşıdaki resim, ateş ya da lamba kadar seçilir olan öfkeli karşı çıkışı görmekte gecikmeyen Edwin, "Sanırım, Bay Neville," der. "Sanıyorum ki siz âşığınızın resmini yapmaya kalkışsaydınız..."

"Ben resim yapamam," diye hemencecik sözünü keser.

"Bu kabahatiniz değilse de talihsizliğinizdir kuşkusuz. Yapabilseydiniz yapardınız ama. Yapabildiğinizi farz edelim, o zaman herhalde onu (gerçekte nasıl göründüğüne aldırmaksızın) Juno, Minerva, Diana ya da Venüs,[1] hatta hepsi gibi mi çizerdiniz, ha?"

"Bir âşığım falan yok, bilemem."

Çocuksu kibri gitgide tırmanmakta olan Edwin, bu kez de, "Ben bir el atıp da Bayan Landless'in portresini yapmaya kalkışsam, ciddi söylüyorum, işte o zaman neler yapabileceğimi görürdünüz."

"Tabii öncelikle kız kardeşimin böyle bir işe kalkışmaya tenezzül etmeyeceği engelini aştığınızı farz ediyoruz herhalde? Ki bu engel de asla aşılamayacağına göre, korkarım ki bunu görme şansım olmayacak. Ne yapalım, bu kayba katlanacağız artık."

Jasper yüzünü döner, Neville için koskoca bir kadehi şarapla doldurur, aynısından bir tane de Edwin'e doldurup eline verir; sonra da kendininkini doldururken şöyle der:

---

[1] Güzellik, bilgelik, güç ve aşkı temsil eden dört tanrıça.

"Gelin buraya Bay Neville, bugün yeğenim Ned için kadeh kaldırmalıyız. Bir ayağı burada, bir ayağı yolda olduğu için kadehlerimizi onun şerefine kaldırmalıyız. Ned, sevgili dostum, canım!"

İlk önce Jasper kadehin neredeyse tamamını kafaya diker, onu Neville izler. Edwin Drood, "İkinize de çok teşekkürler," der ve kendinden önceki iki örneği takip eder.

Jasper, hayranlık ve şefkat dolu bir ifadeyle genci gösterir; eleştirel de olduğu sezilen bir edayla, "Şu delikanlıya bakın! Nasıl da rahatça yayıldığına bakın! Bütün dünya ayaklarının önüne serilmişken hangisini seçse acaba![2] Harika bir iş ve ona duyduğu ilgiyle dolu bir yaşam mı, değişim ve heyecan dolu mu, yoksa evcimen ve sevgi dolu bir yaşam mı? Şuna da bakın!"

Edwin Drood'un yüzü şarabın etkisiyle hızla ve gözden kaçamayacak kadar kızarır; tıpkı Neville Landless'inki gibi. Edwin sandalyede hâlâ aynı şekilde, ellerini ensesine destek yapmış oturmaktadır.

Jasper alaylı bir tonda, "Bakın nasıl da hiçbir şeye aldırış etmiyor!" der. "Bir dakikasını verip, onun için ağaçtan sarkan olgunlaşmış altın meyveyi koparmaya[3] bile tenezzül etmiyor. Ancak Bay Neville, şu zıtlığa bakınız. Sizin ve benim hayatlarımızda ne heyecan veren işlerimiz ne de ilgi alanlarımız, ne bir değişim ne coşku, ne sıcak bir yuvanın rahatlığı ne de aşk var. Bizim (tabii

---

2 Bkz. Milton'un *Kayıp Cennet*'i, Adem ve Havva'nın kovuluş tasviri:
"Dünya ayaklarının önündeydi, hangisini seçselerdi acaba!
dinlenmek için, ve ilahi takdiri kılavuz yaparak:
Geze geze, ağır ağır ve el ele çıktılar Eden'den
Açıldılar kendi yalnız yollarına" (ç.n.).

3 Burada Juno'nun düğün günlerinde Jüpiter'e verdiği Hesperides ülkesinin altın elmalarına gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

siz benden daha şanslı değilseniz, ki şanslı olma olasılığınız yüksek) bu sıkıcı yerin usandırıcı, tekdüze döngüsünden başka neyimiz var ki!"

Edwin, halinden oldukça memnun bir edayla, "Şerefim üzerine yemin edebilirim ki Jack, benim yolumun senin de tasvir ettiğin gibi böyle kolay çizilmiş oluşundan ötürü karşınızda çok mahcup oluyorum. Fakat Jack, sen de benim kadar iyi biliyorsun ki, bazen hiçbir şey göründüğü kadar kolay olmuyor. Değil mi, Pisicik?" Parmaklarını şaklatarak portreyi işaret eder. "Daha tam yakınlaşamadık, öyle değil mi Pisicik? Demek istediğimi anlıyorsun herhalde Jack."

Konuşması karman çorman, anlaşılmaz bir hal almıştır. Jasper, sessiz ve kendine son derece hâkim bir tavırla, bir yanıt ya da yorum beklermişçesine Neville'e bakar. Neville ağzını açtığında, onun da konuşması karman çorman ve anlaşılmazdır.

Neville küstahça, "Bay Drood biraz zorluk çekse iyi olabilirmiş," der.

Gözlerini dosdoğru delikanlıya diken Edwin, "Rica ederim söyleyiniz, neden Bay Drood'un zorluk çekmesi iyi olurmuş bakalım?" der.

"Tabii ya," diye söze katılır Jasper, "neden olduğunu bize de söyleyin."

"Çünkü bu zorluklar, onu pek de kendi erdemlerinin sonucu olmayan kısmetleri konusunda," der Neville, "daha hassas davranan biri yapabilirdi."

Bay Jasper hızla başını gelecek yanıtı duymak için yeğenine doğru çevirir.

Oturduğu yerde doğrulan Edwin, "Sizin zorluk çekip çekmediğinizi öğrenebilir miyim acaba?" diye sorar.

Tehlikeli Bölge

Bay Jasper bu kez de başını hızlıca diğer delikanlıya çevirir.

"Çektim."

"Bu zorluklar sizi ne açıdan hassas yaptı peki?"

Bay Jasper'ın gözleri konuşmanın sonuna kadar bir o yana, bir bu yana gidip gelmeyi sürdürür.

"Bu gece bundan bir kere söz ettim zaten."

"Hiç de böyle bir şey yapmadınız."

"Söz ettim dedim ya. Kendinizi gözünüzde fazla büyüttüğünüzü söyledim."

"Yanılmıyorsam bununla birlikte bir şey daha söylediniz."

"Evet, bir şey daha söyledim."

"Tekrarlayın o halde."

"'Benim geldiğim yerde böylelerinden bunu kanıtlamaları istenir,' dedim."

Keyifle bir kahkaha atan Edwin Drood, "Sadece sizin geldiğiniz yerde mi?" diye haykırır. "Buraya epey uzak olsa gerek? Evet, anlıyorum! Dünyanın o kısmı buraya emniyetli bir mesafede, değil mi?"

Hiddeti tırmanan diğeri, "Burada da diyelim o halde," diye çıkışır. "Dünyanın her yerinde diyelim! Sizin kibrinize tahammül edilemez, kendini beğenmişliğiniz ise sınırları zorluyor, sıradan bir burnu havada değil de adeta bulunmaz Hint kumaşıymışsınız gibi konuşuyorsunuz."

Aynı şekilde hiddete kapılmış, ancak daha kontrollü olan Edwin, "Vay! Vay! Vay!" diye karşılık verir. "Siz nereden bileceksiniz ki? Siz olsa olsa, sıradan siyahları ya da sıradan burnu havada siyahları tanırsınız (bu alanda uzmanlaştığınıza da şüphe yok), ama beyazlar hakkında yargılarda bulunacak kişi değilsiniz."

Kara teniyle ilgili bu aşağılayıcı ima Neville'i öyle bir çileden çıkarır ki bardağın dibinde kalan şarabı tuttuğu gibi Edwin Drood'un üzerine savurmakla kalmaz, kadehi de peşi sıra fırlatmaya kalkışır. Ancak tam bu sırada kolu Jasper tarafından havada yakalanır.

Bay Jasper, "Ned, sevgili dostum!" diye yüksek sesle bağırır. "Senden rica ediyorum, sana emrediyorum, kıpırdama!" Üçü arasında bir itişip kakışma olur, kadeh ve sandalye tangırtıları işitilir. "Bay Neville, ne kadar ayıp! Verin şu kadehi bana! Elinizi açın, bayım. Alacağım onu elinizden!"

Ancak Neville, onun elinden kurtulur; havaya kalkmış elinde hâlâ kadehle, öfkeden kudurmuş halde bir an için durur. Sonra kadehi şöminenin içine doğru öyle bir şiddetle savurur ki odaya cam kırıkları yağar. Hemen ardından da genç adam evi terk eder.

Dışarı ilk adımını attığında akşam havasında sabit ve kımıltısız tek bir şey yoktur; etrafındaki hiçbir şey gözüne olduğu gibi görünmez, tek bildiği bir yandan başı alabildiğine dönerken, kendini dımdızlak, içinden çıkılmayı bekleyen ateşten bir çemberin ortasında, ölümüne bir mücadele içinde hissettiğidir.

Fakat hiçbir şeyin olmadığını, tepeden ayın kendisine, bir öfke nöbetiyle mefta olmuş bir adammış gibi baktığını görünce içinde işleyen, başını ve yüreğini döven o devasa makineyi durdurur ve ağır aksak yürüyerek uzaklaşır. Kavuştuğu yarı bilinciyle, kendini düşürdüğü durumun, tehlikeli bir hayvan gibi kovuluşu ve esaret altına girişini fark edince bundan sonra ne yapacağını düşünmeye başlar.

Katedral ile mezarlara vuran ay ışığı, kız kardeşi, daha ilk günden güvenini kazanan ve ona sadakat yemi-

ni eden iyi adam Bay Crisparkle'a olan borcunu düşünmesi, aklına gelen nehirle ilgili o korkunç ihtiraslı fikirleri savuşturuverir. Yardımcı Papaz Evi'ne doğru ilerler ve yavaşça kapıyı çalar.

Bay Crisparkle, evde herkes yatmaya gittikten sonra piyanosunun başına geçip tuşlara hafif hafif dokunarak, çoksesli sözlü parçaların en sevdiği bölümlerini söylemeyi alışkanlık haline getirmiştir. Durgun bir gecede evi yalayıp geçen bir güney rüzgârı bile, böyle zamanlarda, uyuyan Çin porseleni çobanını uyandırmamaya özen gösteren Bay Crisparkle'dan daha sessiz olamaz.

Kapı çalınır. Bay Chrisparkle aceleyle yanıt verir. Elinde kandille kapıyı açtığında o güleç yüzü düşer ve hatlarına bir düş kırıklığı gelir oturur.

"Bay Neville! Bu ne hal böyle! Nerelerdeydiniz?"

"Bay Jasperlardaydım, efendim. Yeğeniyle birlikte."

"İçeri gel."

Yardımcı Papaz, dirseğinden sıkıca (sabah antrenmanlarının hakkını verircesine ölçülü bir kavrayışla) tutarak ona destek olur ve ufak çalışma odasına götürür, ardından da kapıyı örter.

"Çok hastalandım, efendim. Hem de fena halde."

"Bu doğru. Siz ayık değilsiniz, Bay Neville!"

"Korkarım ki değilim, efendim; oysa başka zaman olsa size ne kadar az içmiş olduğumu ama içtiğimin aniden, çok tuhaf bir şekilde beni kendimden geçirdiğini açıklamaya çalışırdım."

Yüzünde buruk bir tebessümle başını sallayarak, "Bay Neville, Bay Neville!" der Yardımcı Papaz. "Bu lafları çok duydum ben."

"Sanırım kafam çok karıştı, fakat sanırım aynı şekilde Bay Jasper'ın yeğenininki de öyle, efendim."

Buna karşılık, "Pek mümkün," diye tatsız bir yanıt gelir.

"Biz tartıştık, efendim. Bana iğrenç şekilde hakaretler etti. Size bugün sözünü ettiğim içimdeki o kaplanın kanı fena halde kaynadı."

Yardımcı Papaz, yumuşak fakat kesin bir ifadeyle, "Bay Neville, rica ederim benimle sağ elinizi yumruk yaparak konuşmayınız. Lütfen şu yumruklu elinizi açar mısınız?"

Genç adam söylenene derhal uyarak, "Beni kışkırttı, efendim," diye sözlerini sürdürür. "Tahammül edebileceğimin çok ötesine geçti. İlk başta işi buraya vardırmak istedi mi istemedi mi bilemiyorum, ama nihayetinde vardırdı. Sonuç olarak bunu kasten yaptığı açıktı." Bastıramadığı bir patlamayla, "Kısacası, efendim, beni öyle bir ihtirasa sürükledi ki elimden gelse onu kesecek hale geldim; bunu denedim de."

Bay Crisparkle sessizce, "Yine elinizi yumruk yaptınız," der.

"Affedersiniz, efendim."

"Akşam yemeğinden önce gösterdiğim için odanızı biliyor olmalısınız; ama ben yine de size bir kez daha eşlik edeceğim. İzninizle kolunuza gireyim. Yavaş olalım, bütün ev halkı uykuda."

Bir önceki hamlesi gibi ölçülü bir biçimde, kolunun iç kısmından aldığı güçle, tıpkı bir polis memurunun becerikliliği ve çaylaklardan beklenmeyecek açık bir dinginlikle koluna giren Bay Crisparkle, öğrencisini, onun için hazırlanmış o eski ve düzenli odaya götürür. Odaya vardıklarında, genç adam kendini bir sandalyeye atar, kollarını kavuşturup çalışma masasına yaslar ve bitkin bir halde, suçlu suçlu, yüzünü kollarının üzerine kapar.

Anlayışlı Yardımcı Papaz içinden tek söz etmeden odadan çıkıp gitmeyi geçirir. Ancak tam kapıdayken tekrar içeri bakıp bu mahzun sureti görünce geri döner, nazikçe onun sırtına dokunur, "İyi geceler," der. Genç adamdan ise ağlamaklı bir hıçkırıktan başka bir yanıt gelmez. Bunca belanın içinde, az da olsa iyi giden bir şeyler olmalıdır artık.

Aşağı inmekte olan Bay Crisparkle, dış kapının bir kez daha yavaşça çalındığını duyar. Açtığında karşısında, elinde öğrencisinin şapkasıyla dikilen Bay Jasper'ı bulur.

Jasper, sessizce, "Onunla korkunç bir manzaraya şahit olduk," der.

"Bu kadar mı kötüydü?"

"Caniceydi!"

Bay Crisparkle serzenişte bulunarak, "Hayır, hayır, hayır. Böyle ağır sözler kullanmayın lütfen," diye karşılık verir.

"Gözümün önünde benim sevgili oğlumu yere serebilirdi. Yapmamış olmasının da onunla hiç ilgisi yok. Tanrı'ya şükür ki onu durduracak kadar güçlü ve çevik olabildim de kendi şöminemin üzerinde oğlumu öldürmesini engelleyebildim."

Bu sözler bir tokat gibi patlar evin içinde. "Ah!" diye düşünür Bay Crisparkle "Şunun dediklerine bakın!"

Bay Jasper büyük bir hevesle, "Benim bu gece görüp duymuş olduklarımdan sonra o ikisi ne zaman kazara bir araya gelecek olsa bende huzur kalmayacağı belli. Korkunçtu. Onun kara kanında bir kaplan geziniyor."

"Ah!" diye düşünür Bay Crisparkle. "O da öyle demişti!"

Jasper, elini uzatıp, "Siz, sevgili dostum," diye devam eder, "siz de böyle bir sorumluluk alarak kendinizi tehlikeye atmış oldunuz."

Bay Crisparkle yüzünde açık seçik bir tebessümle, "Benim için hiç endişe etmeyin siz, Jasper," der. "Şahsen ben, kendim için hiç endişelenmiyorum."

Son sözcüğün üstüne basa basa, "Ben de öyle, şahsen," diye karşılık verir Jasper, "çünkü ben ne onun kininin nesnesiyim ne de olabilirim. Ancak siz olabilirsiniz, tıpkı benim sevgili oğlumun olduğu gibi. İyi geceler!"

Bay Criparkle elinde öğrencisinin, bir çırpıda, farkına bile varmadan kendi holündeki askıya asılma hakkını edinmiş olan şapkasıyla içeri girer; şapkayı asar ve düşünceli düşünceli yatağa gider.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çalıkuşları

Dünyada bildiği tek bir akrabası olmayan Rosa'nın, yedi yaşından beri Rahibeler Evi dışında bir yuvası, Bayan Twinkleton dışında da bir annesi olmamıştır. Annesinin, kendisi gibi ufak tefek, gencecik bir kadınken (hatırladığı kadarıyla kendisinden yaşça da pek büyük değildir), boğulmuş halde babasının kollarında eve getirilişini anımsar. Bu ölümcül kaza keyifli bir davet sırasında olmuştur. Annesinin, o içler acısı cansız bedeni yatağın üzerine bırakıldığında, üzerindeki o güzelim çiçekli yaz elbisesinin her bir renk ve kıvrımını, uzun, sırılsıklam saçları ve bu saçlardan sarkan paramparça çiçek yaprakları Rosa'nın hafızasına hiç çıkmamasıya kazınmıştır. Tıpkı kırık bir kalple, bu olayın ilk yıldönümünde göçüp giden zavallı, gencecik babasının, bu manzara karşısındaki şiddetli çaresizliği ve üzerine çullanan o derin keder gibi.

Rosa'nın nişanlanması fikri de, babasının akli dengesizliğinin yatışmaya başladığı bir vakit, kendisi de gençliğinde dul kalmış, okuldan tanıdığı kadim dostu Drood'dan çıkmıştır. Ancak o da tüm dünyevi yolcuların er ya da geç girdiği sessiz yola erkenden giriverdiği için, genç çift de kendilerini şu an bulundukları durumun içinde buluverir.

Bu küçük yetim kızın Cloisterham'a ilk gelişinde onu sarmalayan merhamet havası hiçbir zaman kaybolmadıysa da zamanla renk değiştirdi. Yaşı ilerleyip de daha mutlu, daha güzel bir kıza dönüştükçe renkler de canlandı; bir ara altuni, sonra pembemsi, sonra da gök mavisi oldu; ancak daima kendine has yumuşacık bir ışıkla onu süslemeyi sürdürdü. Herkesin onu avutma ve okşama arzusu yüzünden, başta olduğundan çok daha küçük bir çocuk izlenimi veriyordu; aynı arzu, çocukluktan çıktıktan sonra dahi Rosa'nın peşini bırakmadı. Rahibeler Evi'nde, Rosa en çok kimi sevecek, kim ona şu ya da bu hediyeyi almayı akıl edecek, ayrıldıklarında ona kim daha sık mektup yazacak, kavuştuklarında kimi gördüğünde en çok sevinecek gibi soruların yarattığı tatlı rekabetler bile içten içe burukluklar yaratmaya yetiyordu. Tabii o zamanın zavallı rahibeleri, peçelerinin ve dualarının ardında kim bilir daha ne büyük didişmeler gizliyorlardı!

Böylelikle Rosa zamanla sevimli, uçarı, inatçı ve çekici küçük bir yaratığa dönüştü; üstelik etrafındaki herkesin onu el üstünde tutacağına güvendiğinden şımarıktı da; ancak o, bu ilgiye asla kayıtsız kalmazdı. Tabiatındaki kurumak bilmeyen sevgi kuyularının gümrah akan sularıyla yıllar yılı Rahibeler Evi'ne ferahlık ve aydınlık saçtı ama suları biraz olsun eksilmedi. Bütün bu

günler geride kaldığında ise ortaya neyin çıkacağı, bu uçarı kafada ve bu kaygısız gönülde ne gibi değişimlerin sürgün vereceği ise beklenip görülecekti.

Bir gece önce iki delikanlı arasında geçen ve Bay Neville'in, işi Edwin Drood'a saldırmaya dek vardırdığı kavganın haberlerinin nasıl olup da kahvaltıdan önce Bayan Twinkleton'ın okuluna ulaştığını söylemek imkânsızdı. Haberi pencereler açıldığında kuşlar mı getirmişti acaba; yoksa fırıncı bunu ekmeğinin hamuruna katıp yoğurmuş ya da sütçü bu kez de sütüne su katmak yerine bu haberi mi katıp getirmişti. Belki de bu haber, Bayan Twinkleton uyanmadan önce kentin havasından, evin uşaklarının dışarıda çırptıkları minderlere sinmişti. Ancak kesin olan bir şey varsa, o da haberlerin Bayan Twinkleton aşağıya inmeden önce, hatta henüz giyinmekteyken ya da kendisini Üç Güzellere[1] sunarken (ki bu deyimi, mitolojik kahramanlar soyundan gelen bir veli ya da vasiye söylemiş olması kuvvetle muhtemeldir) okulun dört bir yanına yayılmış olan haberleri Bayan Tisher'dan almış olduğuydu.

Bayan Landless'ın kardeşi Bay Edwin Drood'a şişe fırlatmış.

Bayan Landless'ın kardeşi Bay Edwin Drood'a bıçak fırlatmış.

Bir süre sonra bıçak yerine çatal demek uygun görülünce, söylentiler, "Bayan Landless'ın kardeşi Bay Edwin Drood'a çatal fırlatmış"a dönüştü.

Nasıl ki "Yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan?" sorusu yeterince tekrarlandığında insanda

---

[1] Bu, üstüne başına, haline ve tavrına çekidüzen vermek, asalet katmak anlamına gelen bir deyim olup, Zeus'un yarı Tanrıça kızları olan ve sırasıyla zarafet, cazibe ve güzelliği temsil eden Aglia, Thalia ve Euphrosyne'e gönderme yapmaktadır (ç.n.).

somut olarak hangisinin gerçek olduğuna dair bir merak uyanıyorsa, bu durumda da Bayan Landless'ın kardeşinin Edwin Drood'a şişe, bıçak *veya* çatal mı yoksa şişe, bıçak *ve* çatal mı (aşçının kulağına ulaşan söylentiye göre her üçünü birden fırlatmıştı) attığı da akılları kurcalayan mühim bir meseleye dönüşmüştü.

Pekâlâ... Bayan Landless'ın kardeşi Bayan Bud'a hayran olduğunu söylemişti. Bay Edwin Drood ise Bayan Landless'ın kardeşine, Bayan Bud'a hayran olmanın ona düşmediği karşılığını vermişti. Bayan Landless'ın kardeşi elindeki şişe, bıçak, çatal ve karafaki ile ayağa fırladığı gibi (aşçı sözcüğü sözcüğüne böyle demişti, ancak şu karafaki denen şeyin ne olduğunu kimse bilmediğinden herkesin kafasında bir başka şey olarak canlanıyordu), hepsini Bay Edwin Drood'a fırlatıvermişti.

Zavallı küçük Rosa bu söylentiler dolaşmaya başladığında parmaklarıyla kulaklarını tıkayıp bir köşeye sinmiş ve ona daha fazla bir şey anlatmasınlar diye yalvarmaya başlamıştı. Ancak bu sırada Bayan Twinkleton'dan gidip kardeşiyle konuşmak için izin koparmaya çalışan, fakat bir yandan da izin vermezlerse bunu söke söke alacağını açıkça ima eden Bayan Landless çıkıp daha doğru istihbarat için Bay Crisparkle'a başvurmaya gitmişti.

Geri geldiğinde (ilk önce Bayan Twinkleton tarafından, alınan nahoş bir haber varsa kendi sağduyu süzgecinden geçirilmek üzere alıkonduktan sonra) neler olup bittiğini sadece Rosa'ya anlatmıştı. Anlatırken kardeşinin maruz kaldığı kışkırtmayı düşündükçe yanaklarına ateş basıyor, ancak yeni dostunu düşünerek aralarındaki o iğrenç son konuşmayı "birkaç söz daha edilmiş işte" diyerek üstü kapalı geçiyor ve bu sözlerin, Rosa'nın sevgilisinin her şeyi bir çırpıda genellemelere vardırmasın-

dan kaynaklandığı gerçeği üzerinde de fazla durmuyordu. Ayrıca Bay Landless'den Rosa'ya, onu affetmesini dileyen bir telgrafı da kardeşçe bir hevesle ulaştırması, konuya son noktayı koymuştu.

Rahibeler Evi'ndeki bu gibi toplu hücumları bastırmak Bayan Twinkleton'a düşerdi. Böyle durumlarda bu bayan, asil bir edayla, halk tabakasından olanların derslik dediği, ancak Rahibeler Evi müdiresinin soylulara has dilinde, dolambaçlı olsun diye değil de üst sınıfa yakışır olsun diye "ders için tahsis edilmiş bölüm" diye adlandırılan yere mahkemeye girer gibi girer ve "Bayanlar!" der ve herkes bir anda ayağa kalkardı. Bu sırada Bayan Tisher da Tilbury Kalesi'ndeki Kraliçe Elizabeth'in tek bayan arkadaşıymışçasına, patronunun arkasındaki yerini alırdı. Ardından Bayan Twinkleton, "Bu söylenti, bayanlar," derdi, tıpkı Avonlu şairin, elbette ölümsüz Shakespeare'den söz ediyorum, ona 'Kendi Nehrinin Kuğusu' diyenler de olmuştur (Bayan Jennings lütfen dik dursunlar) -bunun, bu narin tüylü kuşun- kuşbilim otoritesi olmadığımız için bilemeyeceğimiz nedenlerden yaklaşmakta olan ölümü sezip tatlı tatlı şakımaya başlamasıyla bir ilgisi olduğunu tahmin etmek de güç değildir. Evet bayanlar, söylenti, işte bu şairin, yani

*'meşhur Yahudi'yi kaleme alan adam'*ın

'sırtında rengârenk dillerden bir kostümle gelir' diye tarif ettiği şeydir. Cloisterham'daki söylenti de (Bayan Ferdinand, bana, konuşulanlara kulak verme şerefini bahşederler mi acaba!) portre ressamı bu büyük şairin Söylenti tanımının dışında kalmıyor elbette. Dün gece bu huzurlu dört duvardan (Bayan Ferdinand'ın akıllanma-

ya niyeti yok anlaşılan, o halde bu akşam üretken komşumuz Mösyö La Fontaine'in ilk dört fablını özgün dilinde kaleme alması gerekecek) öyle görünüyor ki, fersah fersah uzakta, iki delikanlı arasında geçen hafif bir tartışma, Söylenti'nin kurbanı olup çirkin biçimde abartılmıştır. Korku ve merak daha yeni tırmanmaya başlamıştı ki adı, bu malum kansız arenanın (Bayan Reynold'ın gayet aleni ve bir bayana apaçık yakışmayacak şekilde kuşağını iğneyle tutturduğunun da gözümden kaçmadığını bilmenizi isterim) ve gladyatörlerinden biri olarak anılmadan edilemeyen genç, tatlı bir dostumuzun halini düşündüğümüzden, yüksek bekâret makamımızdan inip bu tatsız ve uygunsuz konuyu tartışmak üzere geldik. Konuyla ilgili yapılan gerekli soruşturmalar bize bunların, şairin de (ve yarım saat içinde Bayan Giggles, bize bu şairin adını ve doğum tarihini bildirecek) dediği gibi 'içi boş şeyler' olduğunu gösterdiğine göre artık bu konuyu unutup, aklımızı günün getirdiği değerli işlere vermenin vakti gelmiştir."

Her şeye rağmen konu gün boyu canlı kalmayı başarırsa da bu, sadece akşam yemeğine yüzünde gizlemeye çalıştığı kâğıttan bıyığıyla katılıp, Bayan Giggles'a su şişesi fırlatır gibi yapıp duran Bayan Ferdinand'ın, başını daha fazla belaya sokmasına yaramıştı.

Bu talihsiz tartışma üzerine artık yeterince kafa yormuştu Rosa; nişanlısıyla arasındaki baştan hatalı ilişki nedeniyle bu dalaşa ya neden, ya sonuç, ya da her ikisi olarak bir yerinden bulaştığını enine boyuna düşünmüştü. Görünüşe bakılırsa bu tür huzursuzluklardan nişanlısıyla beraberken kurtulmak şöyle dursun, ondan uzaktayken bile kurtulmasına olanak yoktu. Kavgaya karışan Helena'nın erkek kardeşi olduğundan ve Helena açık

açık bu hassas ve çetin konudan uzak durmayı yeğlediğinden, yeni dostuyla dilediğince konuşma rahatlığını yaşayamayan Rosa içine kapanmış ve bir günü daha böyle geçirmişti. Gelmiş geçmiş en kritik zamanlardan biri olan o gün sonunda Rosa'nın hamisinin onu görmeye geldiği anonsu yapıldı.

Bay Grewgious, asla ödün vermediği dürüstlüğünden duyulan güven sayesinde bu işe uygun görülmüştü; ancak bunun dışında bu iş için gerekli başka hiçbir niteliğe sahip olduğu da söylenemezdi. Kuru bir adamdı; sanki değirmene sokulsa anında enfiyeye dönüverecekmiş gibi görünen küllü kumral saçları vardı. Kafasındaki topu topu bir tutamcık ve dümdüz saçı renk ve doku itibariyle uyuz, sarı bir kürk şalı andırıyordu; aslında hiç de saça benzemeyip peruk gibi görünüyorsa da, böyle bir kafaya gidip dokunacak bir gönüllü çıkma olasılığı milyonda bir olduğundan, bu bir muamma olarak kalmaya mahkûmdu. Keskin hatları yüzüne öyle kaba çizgiler halinde oturuyordu ki, ona adeta bir heykel başı havası veriyordu; alnındaki belirgin çentikler ise insana Tabiat Ana'nın ona tam duyarlılık ve zarafet katacak dokunuşları yapmak üzereyken elinden yontma aletini atıp, sabırsızca, "Sahiden bu adamla daha fazla uğraşmaya değmez, bırakın olduğu gibi gitsin," dediği izlenimini veriyordu.

Yukarısına bakıldığında boynu fazla uzun, aşağısına bakıldığında ise bilek kemikleri ve topukları fazla büyüktü. Acemice ve tereddütlü hal ve tavırları, aksak yürüyüşü ve siyah takımlarının altından cümle âleme gösterdiği beyaz pamuklu çoraplarının vahametini fark etmesini engelleyen miyopluğuyla Bay Grewgious, yine de tuhaf şekilde genel kitle üzerinde hoş bir izlenim bırakabilmeye kadir bir adamdı.

Rosa, Bay Grewgious'u, Bayan Twinkleton'ın yanında, onun kutsal odasında bozguna uğramış bir halde otururken buldu. Bu şartlar altında Rosa'yla karşılaşan zavallı beyefendinin üzerine, sanki bir imtihana tabi tutulmuş da geçer not alamamış gibi bulanık, kötü bir his çökmüştü.

"Canım benim, nasılsın? Seni gördüğüme sevindim. Tatlım, ne kadar da büyümüşsün. İzin ver de sana bir sandalye çekeyim, hayatım."

Bayan Twinkleton, minik yazı masasından kalkıp her zamanki sevimli tavrıyla nazikçe odadakilere, "İznizle ben gidebilir miyim?" diye sordu.

"Kendi adıma, buna hiç gerek yok, madam. Rica ederim ki yerinizden kalkmayınız."

Bayan Twinkleton büyüleyici bir zarafetle, *"Yerimden kalkmak* için izninizi istemek zorundayım," dedi; "fakat çok ısrar ettiğiniz için odadan gitmeyeceğim. Masamı şu köşeye çeksem size engel olur muyum?"

"Madam! Engel olmak mı?"

"Çok naziksiniz. Rosa, tatlım, eminim sana da engel olmuş olmam o halde."

Rosa ile ateşin başında yalnız bırakılan Bay Grewgious sözlerini yineledi: "Canım, nasılsın? Seni gördüğüme sevindim, tatlım." Rosa'nın oturmasını bekleyip sonra da kendi oturdu.

"Ziyaretlerim," dedi Bay Grewgious, "şu meleklerinkiler gibi -kendimi meleklerle kıyasladığımı sanma sakın!"

"Tabii, efendim," dedi Rosa.

Bay Grewgious bunu desteklercesine, "Asla!" dedi. "Sadece ziyaretlerimin seyrek olduğunu anlatmak istedim. İyi biliyoruz ki melekler üst kattalar."

Bayan Twinkleton sert bir bakışla etrafı süzdü.

"Yani, tatlım," diye sözlerini sürdüren Bay Grewgious, "tatlım" diye, çirkin bir laubalilikle Bayan Twinkleton'a hitap ettiğinin sanılmasından korkup elini Rosa'nınkinin üzerine koydu ve sözlerine böyle devam etti, "yukarıdaki diğer genç kızları kastediyorum."

Bayan Twinkleton yazısına devam etti.

Dilediği gibi bir açılış konuşması yapamamış olan Bay Grewgious, lüzumsuz gibi görünen ancak onunla özdeşleşmiş bir hareketle, sanki suya dalıp da çıkmış gibi başını arkadan öne doğru salladıktan sonra cebinden bir not defteri ve bir kurşunkalem çıkardı.

Sayfaları çevirirken, "Kendim için, sıklıkla yaptığım gibi," dedi, "hatırlatıcı notlar aldım. Güçlü bir konuşma yeteneğim olmadığından, tatlım, izninle bu notlara başvuracağım. 'İyi ve mutlu.' Doğru ya. Sahiden iyi ve mutlu musun tatlım? Öyle görünüyorsun."

"Evet, öyleyim efendim," diye yanıt verdi Rosa.

Bay Grewgious başını odanın köşesine doğru eğip, "Bu yüzden de şu anda karşımda görme şerefine layık olduğum bu bayanın anne şefkatine ve daimi ilgisine minnettarız ve ona en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz."

Bay Grewgious'un ağzından ağır aksak çıkan bu laf da havada kaldı. Çünkü artık nezaket icabı, bu sohbetin dışında kalması gerektiğini kavramış olan Bayan Twinkleton, gayet meşgul kaleminin ucunu ısırmakta ve Dokuz Kız Kardeşler'den[2] ellerinde fazladan bir fikir varsa kendisine bahşetmelerini diler bir halde havalara bakmaktaydı.

---

[2] Dokuz Kız Kardeşler, Zeus'un ilham perisi olan dokuz kızına gönderme yapmaktadır (ç.n.).

Az önce salladığı başını tekrar sallayan Bay Grewgious, tekrar not defterine bir göz attı ve "iyi ve mutlu" maddesinin üzerine bir çizgi çekti.

"Bir sonraki notum, 'poundlar, şilinler ve peniler'. Genç bir bayan için sıkıcı olabilecek, ancak önemli bir konu. Hayat pound, şilin ve peniden ibarettir. Ölüm ise..." Rosa'nın anne ve babasını kaybetmiş olduğunu aniden anımsaması onu durdurmuş gibiydi; ancak daha yumuşak bir sesle, cümleye olumsuzluk ekini son anda ekleyiverdiğini de gizleyerek devam etti: "Ölüm ise pound, şilin ve peniden ibaret değildir."

Sesi de kendisi gibi sert ve kuruydu, onu da kendisi gibi öğütüp kupkuru enfiyeye çevirmek uzun zaman almazdı sanki. Sahip olduğu kısıtlı ifade yollarına karşın sevecenlikten ödün vermiyordu. Tabiat Ana işini yarım bırakmayıp da onu bitirseymiş, yüzünden o anda sevecenlik okunabilirdi sanki. Ancak alnındaki çizgiler bir türlü kaynaşmıyor, yüzü esneklikten yoksun bir makine gibi çalışıyorsa, bu fukara adamın elinden ne gelirdi ki!

"'Pound, şilin ve peni.' Cep harçlığın giderlerine yetiyor değil mi tatlım?"

Rosa'nın hiçbir şeye ihtiyacı olmadığından, bu para ona fazla bile geliyordu.

"Borcun da yok değil mi?"

Rosa borç lafını duyunca bir kahkaha patlatıverdi. Bu tecrübesiz haliyle borçlu olmak lafı ona karşıdakinin hayal gücünün komik bir oyunu gibi gelmişti. Bay Grewgious, duyduğundan emin olmak istercesine yakın görüşünü zorlayarak Rosa'ya baktı, sonra da kaçamak bir bakışla Bayan Twinkleton'a ve "pound, şilin ve peni" notunun üzerini de çizerek, "Ah! Meleklerin arasına düştüğümü söylemiştim! Yanılmamışım!" dedi.

Rosa bir sonraki notunun ne olduğunu tahmin edebiliyor, bu yüzden de Bay Grewgious daha ne yazdığını bulmadan çok önce, gitgide kızarıyor ve mahcup bir halde bir eliyle eteğinin pilileriyle oynuyordu.

"Evlilik! Hımm!" Bay Grewgious'un, sandalyesini biraz daha yakına çekip, daha sessiz konuşmaya başlayabilmesi için saçlarını düzeltip duran elini gözlerine, sonra burnuna, hatta çenesine kadar indirmesi gerekti. "Sana verdiğim bu rahatsızlığın asıl amacını oluşturan konuya değinmek üzereyim tatlım. Yoksa uyum sağlaması oldukça güç olan, benim gibi bir adamın gelip de ziyaretiyle seni rahatsız etmesi yakışık almazdı. Ben, çatısı altında böyle sakil durduğu bir yere gelip de seni rahatsız edecek son adamım aslında. Bu mekânda kendimi herkesin dans ettiği bir gençlik balosunda oynatılan ve oynatıldıkça da her yanına kramplar giren bir ayıymışım gibi hissediyorum."

Konuşurkenki hantallığı, yaptığı benzetmeyi haksız çıkarmadığından Rosa'yı karşı koyamadığı bir gülme tuttu.

Bay Grewgious, fevkalade sakin bir tavırla, "Sana da öyle geliyor. Aynen öyle. Notlarıma dönecek olursam. Bay Edwin, kararlaştırıldığı üzere buraya birkaç defa uğramış. Üç ayda bir yazdığın mektuplarda bunu bana bildirmiştin zaten. Ve sen ondan hoşlanıyorsun, o da senden hoşlanıyor."

"Ondan çok hoşlanıyorum, efendim," diye ekledi Rosa.

Vurgudaki bu nüansı fazla önemsiz bulan hamisi, "Ben de öyle dedim ya, tatlım," diye karşılık verdi. "Güzel. Ve mektuplaşıyormuşsunuz."

Dillerindeki farklılığı anımsayan Rosa, "Birbirimize yazıyoruz," diye somurtarak karşılık verdi.

"Ben de onu demek istiyorum ya, tatlım," dedi Bay Grewgious. "Güzel. Her şey yolunda giderse önümüzdeki Noel zamanı, âdet gereği, şu köşede oturan, kendisine çok şey borçlu olduğumuz örnek bayana, gelecek yarıyıl ayrılacak olduğuna dair resmi bir duyuruda bulunmamız gerekecek. Senin o bayanla ilişkilerinin resmi iş ilişkisi olmaktan çok öteye geçtiğini biliyorum, ancak yine de içlerinde bir nebze olsun iş mevcuttur ve iş de iştir. Ben oldukça uyumsuz bir adamım," diye sözlerini sürdürdü. Sonra da birden aklına gelmiş ve içinde tutamamış gibi, "Ayrıca kız vermeye de alışkın değilim. İşte bu iki nedenden ötürü vekâleten yerimi alacak becerikli bir sağdıç çıkarsa, bunu memnuniyetle karşılarım," diye ekledi.

Rosa gözlerini yere eğip, eğer gerekiyorsa bir vekilin bulunabileceğini ima etti.

"Elbette, elbette!" diye karşılık verdi Bay Grewgious. "Örneğin buradaki dans hocanız olan beyefendi, eminim o bunu usulüyle yapmayı biliyordur. Nikâhı kıyan papaza, sana, damada ve davete katılacak herkesin göz zevkine ve hislerine hitap edecek biçimde doğru zamanda öne çıkıp doğru zamanda yerine geçecektir. Ben, ben ise çok uyumsuz bir adamımdır," dedi Bay Grewgious ve son anda işleri mahvetmeye kararlıymışçasına: "Ve de sadece gaf yapmaktan anlarım."

Rosa kımıldamadan, sessizce oturdu. Davet kafasında henüz bu kadar şekillenmemişti, ama yavaş yavaş o yolda ilerliyordu.

"Notlar. 'Vasiyet', şimdi tatlım," dedi Bay Grewgious, notlarına baktı ve kurşunkalemiyle "Evlilik" başlığının üzerine bir çizgi çektikten sonra cebinden bir kâğıt çıkardı ve sözlerini sürdürdü: "Sana daha evvel de baba-

nın vasiyetnamesinden söz ettim, bu kez, bir nüshasını da sana bırakmak istiyorum. Her ne kadar Bay Edwin vasiyetin maddelerinden haberdar olsa da bu sefer Bay Jasper'a da bir nüsha bırakmanın uygun olacağını düşünüyorum."

Rosa hızla başını kaldırıp, "Kendisine vermeyecek misin?" diye sordu. "Nüshayı doğrudan Eddy'nin kendisine veremez misin?"

"Neden olmasın, tabii tatlım, eğer sen özellikle böyle istiyorsan. Bay Jasper'ın adını anmamın tek nedeni, onun vasisi olmasıydı."

Rosa telaşla ve içtenlikle, "Evet, eğer sakıncası yoksa, özellikle böyle istiyorum," dedi. "Bay Jasper'ın ne sebeple olursa olsun aramıza girmesinden hoşlanmıyorum."

"Sanırım genç nişanlının," dedi Bay Grewgious, "herkesten önce gelmesi doğal bir şey tabii. Ancak 'sanırım' dediğim de gözünden kaçmasın. Doğrusunu söylemek gerekirse, ben hiç de doğal biri olmadığımdan, kendi bilgilerime dayanarak konuşmam zor."

Rosa meraklı gözlerle ona baktı.

"Demek istiyorum ki," diye açıklamaya başladı, "gençlerin yolları hiçbir zaman benim yolum olmadı ki. Ben ileri yaşlarında çocuk sahibi olan bir anne ve babanın tek çocuğuydum; bir yanımla hep, yaşımın diğer çocuklardan ileri olduğunu düşündüm. Pek yakında değiştireceğin isminle hiçbir ilişkisi olmamakla birlikte, söylemek istediğim, pek çok insanın dünyaya bir 'tomurcuk,[3] bir gonca' biçiminde, benim ise bir yonga şeklinde gözlerimi açtığımdır. Ben doğduğumda bir yon-

[3] Burada Rosa'nın isminin sonuna eklenen, tomurcuk, gonca anlamları olan 'Bud' ekiyle aynı sözcük cins isim olarak bir başka durumu betimlemek için kullanılmaktadır (ç.n.).

gaydım, kendimi bildim bileli de oldukça kuru bir yongayım. Diğer nüshaya gelince, senin dilediğin biçimde teslim edilecektir. Vasiyetine gelince, sanırım buna dair her şeyi zaten biliyorsun. Yıllık 250 poundluk bir maaşın var. Makbuzlarıyla birlikte söylenildiği gibi muhasebeciye teslim edilen yıllık gelirin, ayrıca adına bırakılmış kimi başka mallarla birlikte toplamda sana 1700 poundu da aşan yüklü bir para getirecek. Senin evlilik harcamalarını da bu birikimden yapma yetkisi bana ait. İşte hepsi bu kadar."

Kâğıdı, güzelce örülmüş eldivenli eliyle aldı, ancak açmadı. "Lütfen bana soracağım şeyin doğru olup olmadığını söyler misin? Onun dışında, bana söylediklerini anlıyorum, hem de hukuk derslerinde okuduklarımdan çok daha iyi. Şimdi, benim zavallı babam ve Eddy'nin babası canciğer ve sadık dostlar olarak, bizim de onlar gibi canciğer ve sadık dostlar olacağımızı düşünerek aralarında bir anlaşma yapmışlar, öyle değil mi?"

"Aynen öyle."

"İkimizin de sürekli mutluluğu ve refahını düşünerek değil mi?"

"Aynen."

"Bizim birbirimize, onların olduklarından çok daha fazlası olabileceğimizi düşünerek, değil mi?"

"Tamı dediğin gibi."

"Şey durumunda... Ne Eddy ne de ben bir yaptırıma maruz kalıyoruz, değil mi?"

"Üzülme tatlım. Senin o güzel gözlerine yaşların dolmasına sebep olan şey, yani evlenmemeniz durumunda, ne sen ne de Eddy, hiçbir taraf bir yaptırıma maruz kalmıyor. O durumda yaşın gelene kadar benim vesayetimde olmayı sürdürüyorsun. Bundan daha kötü

bir şey olmuyor. Ama bu da yeterince kötüdür herhalde!"

"Ya Eddy?"

"O da babasından kalan ortaklık görevine gelir ve varsa gecikmiş borçlarını halledip hissesini eline alır, tıpkı şimdi yaptığı gibi."

Rosa şaşkın suratı ve çatık kaşlarıyla, bir yandan onaylı nüshasının kenarını ısırırken diğer yandan başını bir tarafa düşürmüş, dalgın dalgın yere bakıyor ve ayağıyla halıyı düzeltiyordu.

"Kısacası," dedi Bay Grewgious, "bu evlilik iki tarafça da içtenlikle ifade edilmiş bir dilek, bir fikir, dostane bir projedir. Bunun başarıyla gerçekleşeceğine dair güçlü bir hissin beslendiğine ve buna dair canlı bir umut görüldüğüne şüphe yoktur. İkiniz de daha birer çocukken bu fikre alışmaya başladığınızdan, bu umut büyüyüp serpilmiştir. Ancak kimi şartlar kimi durumları değiştirir; bugünkü ziyaretimin kısmi -hatta öncelikli- nedeni sana, tatlım, iki gencin ancak özgür iradeleri, kendi bağlılıkları ve birbirlerine uygun olduklarına ve birbirlerini mutlu edeceklerine dair verecekleri sözle (ki bunun gerçek mi yanılsama mı olduğu ancak yaşanarak görülecektir) evlenebileceklerini (öyle icap ettiği için gerçekleşen istisnai vakalar olsa da bunların sonucunda ortaya maskaralık ve sefaletten başka bir şey çıkmaz) söyleme vazifemi yerine getirmekti. İkinizden birinizin babasının sağ olduğunu ve bu konuda bir şüphesi olduğu halde, sizin yıllar içinde nasıl değiştiğinizi görüp yine de fikrini değiştirmemesi mümkün olabilir miydi ki? Bu savunulamaz, mantıksız, sonuçsuz ve saçma olurdu!"

Bay Grewgious bütün bunları sanki sesli sesli okuyormuş, ya da daha fenası, bir dersi tekrarlıyormuş gibi

söylemişti. Yüzü ve tavırları öyle ifadesizdi ki doğaçlamadan eser taşımıyordu.

"Şimdi, tatlım," dedi ve 'Vasiyet' bölümünün üstünü çizerken, "bu durumda, resmi bir görev olmakla birlikte bunun gibi herhangi bir durumda, zaten kendiliğinden bir göreve dönüşecek olan bu sorumluluktan da kurtulmuş oldum. Notlar, 'dilekler'... Tatlım benden dilediğin başka bir şey var mı?"

Rosa neredeyse ağlamaklı, bir yardım isteğini bastırırcasına tereddütle başını salladı.

"İşlerine dair bana vereceğin bir talimat var mı?"

Rosa, elbisesindeki kırışığı düzeltirken bir yandan da, "Ben -ben önce Eddy ile konuşmalıyım, sizin için de sakıncası yoksa tabii," dedi.

"Elbette, elbette," diye yanıt verdi Bay Grewgious. "Siz ikiniz ortak karar vermelisiniz. Genç beyefendi yakın zamanda teşrif edecekler mi?"

"Daha bu sabah gitti. Noel'de geri gelecek."

"Bundan iyisi can sağlığı. Sen de, Noel'de dönünceye kadar onunla ilgili bütün ayrıntıları enine boyuna düşünmüş olursun; o zaman bana da haber verirsin ve ben de köşede oturan bu başarılı bayana karşı iş icabı sorumluluklarımı yerine getiririm. O zamana kadar da epey bir şey birikmiş olur." Bir kez daha kalemiyle kâğıda bir çizik atar. "Notlar. 'Dönüş', evet. Ben artık dönüyorum tatlım."

Vasisi her zamanki hantallığıyla sandalyesinden kalktığında Rosa da kalktı ve "Senden, söyleyecek özel bir şeyim olması halinde, Noel'de bana bir iyilik yapıp beni ziyarete gelmeni isteyebilir miyim?"

Bu ricanın, bunu bir iltifat olarak aldığı her halinden belli olan ve yüzünden zerre kadar kesinlik akma-

yan böyle bir adama ne kadar yakıştığı tartışmalı olan bir yanıt vererek, "Kesinlikle, kesinlikle," dedi. "Uyumsuz bir adam olarak topluluklara pek yakışmam, ama sonuçta Noel vakti için babası Norfolklu bir çiftçi olan ve bana hediye olarak komşu kent Norwich'den hindi gönderen benim gibi uyumsuz bir kâtip dostumla oturup yirmi beşi akşamı, bu hediyeden kendimize kereviz soslu haşlanmış hindi yapıp yemekten daha iyi bir planımız da yok. Beni görmek istemenden elbette şeref duyarım, canım. Profesyonel bir kira tahsilatçısı olan bendenizi görmekten pek az kişi memnuniyet duyduğundan, bu değişiklik benim için de iyi olacaktır."

Vasisinin bu tereddütsüz kabulü karşısında minnettar bir havayla elini adamın omuzlarına koyan Rosa, parmak uçlarına kalkıp, aniden onun yanağına bir öpücük kondurdu.

Bay Grewgious, "Tanrı beni kutsasın!" diye haykırdı. "Teşekkürler, tatlım! Duyduğum şeref neredeyse mutluluğuma denk. Bayan Twinkleton, Madam, kızımla olabilecek en tatmin edici sohbeti ettim; artık verdiğim rahatsızlıktan sizi kurtaracağım."

"Hayır, efendim," diye karşılık verdi Bayan Twinkleton; halinden hoşnut bir edayla doğruldu: "Rahatsızlık ne kelime, lütfen... Hiç de değil! Böyle demenize müsaade edemem."

Bay Grewgious hafiften kekeleyerek, "Teşekkürler, Madam. Gazete okuduğuma göre, saygın bir konuk (kendimi kastederek söylemiyorum; bundan çok uzağım ben) bir okula gittiğinde ya bir tatil, ya da bir nevi lütuf beklermiş. Şu anda, sizin saygın müdiresi olduğunuz okulda zaten öğleden sonra tatiline girilmek üzere olduğuna ve günün geri kalanı zaten kendilerine kalacağına göre,

sizden naçizane bir iyilik isteyip de cezalı bir bayan varsa eğer, onun şey!..."

Hem iffetli hem alaycı bir ifadeyle parmağını sallayarak, "Ah, Bay Grewgious!" diye bağırdı Bayan Twinkleton. "Ah, siz beyefendiler, siz beyefendiler! Siz beyefendilerin kendi hatırınız için, sözleri dinlenmeyen, disiplin yanlısı, zavallı hemcinsim amirlerin bu kadar üzerine gelmesi ne ayıp! Fakat dediğiniz gibi olsun. Rosa, tatlım, şu anda bir karabasanın -bir başka deyişle Mösyö La Fontaine'i yazmak için tuttuğu karakaleminağırlığı altında ezilmekte olan Bayan Ferdinand'a gidip vasin Bay Grewgious'un araya girmesi hatırına cezasının kaldırıldığını bildirir misin lütfen?"

Ardından Bayan Twinkleton öyle bir reverans yaptı ki, bacakları mucizevi bir biçimde açılıp, bir asilzade edasıyla başlangıç noktasının neredeyse üç metre gerisine kadar kıvrıldı.

Cloisterham'dan ayrılmadan Bay Jasper'a uğramayı görev sayan Bay Grewgious, onun katedral girişindeki dairesine gitti ve girişteki merdivenleri tırmandı. Fakat Bay Jasper'ın kapısını kapalı görüp üzerinde de 'Katedral' yazılı bir not bulunca Bay Grewgious'un aklına ayin saati olabileceği geldi. Merdivenleri inip avluyu geçti ve katedralin kısa ömürlü de olsa güzel ve aydınlık akşamüzeri havası içeri dolsun diye açık bırakılmışa benzeyen, devasa, Batı tarzındaki katlanır kapılarının önünde durdu.

İçeriyi gözetleyen Bay Grewgious, "Vay canına!" dedi "Buradan bakmak Eski Zamanlar'ın boğazından içeri bakmak gibi."

Bu 'Eski Zamanlar'; birden mezar, türbe ve kemerlerden çürümüş bir nefes üfleyiverdi ve köşelerde ka-

ranlık gölgeler birikmeye başladı; taşların üzerindeki yeşil yamalardan rutubet yükseldi; güneş batımıyla birlikte, tavandaki renkli camlardan avlunun zeminine yansıyan pırlantalar silinmeye başladı. Horanın parmaklıklı kapısının ardında, tepesinde üzerine hızla karanlık çöken kilise orguyla daha da heybetli görünen basamakların üzerinde yavaş yavaş beyaz giysili, loş suretler beliriyor, ara sıra yeknesak bir ritimde bir yükselip bir alçalan sessiz bir homurtu işitiliyordu. Dışarıda, açık havada ise; dere, yeşil otlaklar, kahverengi ekilebilir araziler, sıra sıra tepe ve vadiler günbatımı kızıllığına boyanmıştı. Bir yandan da uzaktaki yel değirmenleri ve çiftlik evlerinin minik pencerelerinden yer yer parlak, altın sarısı bir ışık yansıyordu. Artık hepten gri, karanlık ve mezarımsı bir görüntü alan katedraldeki tekdüze homurtu, org ve koro sonunda işlerine koyulup onu bir müzik deryasında boğana kadar da gitgide ölgünleşen bir ses olarak varlığını sürdürdü. Sonra derya dindi ve bu ölgün ses tekrar dirildi, ama derya tekrar kabarıp homurtuların üzerine bu sefer ölü toprağını serpmekle kalmadı; tavanı kamçılayıp kemerlere hücum ederek, heybetli kulenin yükseklikliklerini deldi geçti; sonunda derya çekildi ve her şey eski sükûnetine kavuştu.

Bay Grewgious bu sırada horanın merdivenlerine ulaşmış, yürüyen bu suların dışarı çıkışına yetişmişti.

Jasper, hemen Bay Grewgious'un yanına gidip, "Sizi buraya hangi rüzgâr attı; bir sorun yok değil mi?" diye konuşmaya başladı.

"Hiçbir sorun yok. Kendi isteğimle geldim. Güzel kızımı görmek için gelmiştim, şimdi de tekrar evimin yolunu tutacağım."

"Onu nasıl buldunuz, serpilmiş, değil mi?"

"Serpilmiş, eksik kalır, çiçek açmış, çiçek! Aslında onunla, rahmetli babalarının vasiyeti olan evlilik konusunu açıklığa kavuşturmaya geldim."

"Sizin fikriniz nedir, sizce nasıl bir vasiyettir bu?"

Soruyu soran beyefendinin dudaklarının bembeyaz oluşu Bay Grewgious'un gözünden kaçmaz, ancak bunu katedralin dondurucu soğuğuna verir.

"Ona tam olarak, taraflardan birinin, aralarında bir sevgi paylaşımı olması ya da bu paylaşımın resmiyete dökülmesi isteklerinde bir değişiklik olması halinde bu evliliğin hiçbir bağlayıcılığının olmadığını anlattım."

"İzninle, ona bunu anlatmanın özel bir nedeni var mı acaba diye sormak istiyorum."

Bay Grewgious nasıl olduysa sert bir yanıt verdi: "Vazifemi yerine getirmek istemem gibi özel bir nedeni var tabii, efendim. Bu kadar basit." Sonra da ekledi: "Gelin, Bay Jasper; sizin yeğeninize olan sevginizi ve derhal onun için en iyisini düşünmeye başladığınızı biliyorum. Sizi temin ederim ki, bu söylediklerimin içerisinde yeğeninize karşı en ufak bir şüphe ya da saygısızlık iması bulunmamaktadır."

Yan yana yürürlerken, Jasper, elini dostane bir biçimde diğerinin koluna bastırarak, "Daha afili de konuşulmazdı herhalde, Bay Grewgious," dedi.

Bay Grewgious saçlarını düzeltmek için şapkasını çıkardı, eliyle taradıktan sonra, halinden memnun bir tavırla başını öne arkaya salladı ve şapkayı tekrar başına geçirdi.

Jasper, gülümseyerek, "Bahse girerim ki," dedi; dudakları hâlâ o kadar beyazdı ki konuşurken ısırıp, nemlendiriyor oluşundan kendisinin de bunun farkına varmış olduğu belliydi: "Bahse girerim ki Rosa, Ned'den

ayrılmak istediğine dair en ufak bir imada olsun bulunmamıştır."

"Ve bunu söylemekle bahsi de kazanmış olursunuz," diye karşılık verdi Bay Grewgious. "Ancak annesiz büyümüş, böylesi gencecik canlıların ufak tefek bekârlık hassasiyetlerini hoşgörüyle karşılamalıyız sanırım; bu, benim uzmanlık alanım değil ama, siz ne dersiniz?"

"Şüphesiz ki öyle."

Bunca zaman Rosa'nın Jasper hakkında söylediklerini aklından çıkarmayıp, lafın oraya gelmesini beklemiş olan Bay Grewgious sözlerini sürdürdü: "Böyle söylemenize sevindim. Çünkü kızımın bütün hazırlıkların sadece Bay Edwin Drood ve kendisi arasında yapılması gerektiğine dair önemsiz bir hassasiyeti var. Anladınız mı? Yani bizim karışmamızı istemiyor."

Jasper eliyle kendisini göstererek, belli belirsiz bir konuşmayla, "Beni mi kastediyorsunuz?" diye sordu.

Bay Grewgious da eliyle kendisini göstererek, "Bizi kastediyorum," diye karşılık verdi. "O yüzden de Bay Edwin Drood, Noel tatili için döndüğünde bırakın da kendi meclislerini kurup küçük tartışmalarını kendi kendilerine yapsınlar. Ondan sonra siz ve ben dahil olur, işin resmi kısmını halletmek üzere son dokunuşları yaparız."

"O halde Noel'de geri döneceğinize dair Rosa'yla da anlaştınız demek! Anlıyorum!" dedi Jasper. "Bay Grewgious, sizin de biraz önce fevkalade ifade ettiğiniz gibi, benimle yeğenim arasında istisnai bir bağ söz konusu; öyle ki bu sevgili, bahtı açık, mutlu mu mutlu oğlanın refahını kendiminkinden üstün tutarım. Ancak iş bu genç bayana geldi mi, sizin de anlattıklarınıza bakılırsa,

bana da sizden işaretin gelmesini beklemek kalıyor. Kabulümdür. Anladığım kadarıyla Noel'de mayıs için hazırlıkları tamamlamış olacaklar ve evlilikleri için gerekli her şey rayına oturmuş olacak, bize de bu trendeki yerimizi almaktan ve Edwin'in doğum gününde gençlerle aramızdaki vesayet bağını resmen feshetmek için gerekenleri hazırlamaktan başka yapacak bir şey kalmayacak."

El sıkışırlarken, "Benim anladığım bu," dedi Bay Grewgious. "Tanrı ikisini de kutsasın!"

"Tanrı ikisini de korusun!" diye haykırdı Jasper.

Omzunun üzerinden bakıp, "Ben 'kutsasın,' dedim," diye tekrarladı.

Diğeri de karşılık verdi: "Ben de 'korusun,' dedim, ne fark var ki?"

ONUNCU BÖLÜM

Arabuluculuk

Kadınların, erkeklerin kişilikleri hakkında kehanetlerde bulunma konusunda doğuştan içgüdüsel gibi görünen gizli bir güçleri olduğu sık sık dile getirilmiştir. Ancak bu kehanetlere sabırlı bir akıl yürütme sürecinden geçilmeksizin ulaşıldığından, asla tatmin edici ve yeterli bir gerekçelendirme sunamamaları bir yana, gayet kendinden emin, karşı cins üzerinde yapılan birikimli gözlemlerle uzlaşmayan savlarla ortaya çıkmaktan da geri kalmazlar. Ancak bu güçle ilgili (ki bu da pek çok diğer insan özelliği gibi kusurlu olabilmektedir) pek sık dile getirilmeyen bir şey daha vardır ki o da bunun pek çok zaman öz-düzeltmeden tümüyle yoksun oluşu, insanlığın yolunu aydınlatmış herkesçe başarısız olduğu kanısına varılmış bir düşüncede aksi fikir beyan ettiği halde, ortaya koyduğu kararlılık, getirdiği "düzeltilemezlik" yüzünden önyargıdan ayırt edilemez oluşudur. Dahası,

uzak bir ihtimal gibi görünse de, bu dişi yargının hedefi olan on vakanın dokuzunda, kendi içinde çelişkili olma ya da kanıt yetersizliği gibi büyük bir zayıflık mevcuttur: Yine de cazibeli kadın kâhin, kendi kehanetlerine işte böylesi şahsi ve sağlam bir bağ ile bağlıdır.

Yardımcı Papaz, bir gün annesi, onun küçük kütüphanesinde örgü örmeye oturduğunda yanına gidip, "Anneciğim, sence de Bay Neville'in üzerine biraz fazla gitmiyor musun?," diye sordu.

"Hayır, gitmiyorum, Yedi Numara," diye karşılık verdi yaşlı bayan.

"Hadi bu konuyu biraz tartışalım anne."

"Benim tartışmaya bir itirazım yok Yedi Numara. Kendime güvenirim ben, tatlım, daima tartışmaya açığımdır." Bu sırada yaşlı bayanın şapkası, sanki içinden, "Ayrıca bana *fikrimi* değiştirebilecek bir tartışma nasıl olacakmış görelim bakalım!" diye geçirmiş gibi titredi.

Annesinin gönlünü almaya çalışır gibi bir tavır takınan oğlu, "Çok güzel, anne, tartışmalara açık olmak gibisi yoktur," dedi.

Anne ise, aslında buna gayet kapalı olduğunu kanıtlarcasına, "Umarım öyledir, tatlım," diye karşılık verdi.

"Pekâlâ, Bay Neville bu talihsiz olayda kışkırtmalara karşı koyamamıştır."

"Bir de sıcak şaraba tabii," diye ekledi yaşlı bayan.

"İşin içinde şarap olduğunu da itiraf etmeliyim. İki delikanlının da bu açıdan benzer durumda olduklarını sanmama rağmen..."

"Ben sanmıyorum," dedi yaşlı bayan.

"Neden, anne?"

"Sanmıyorum da ondan," dedi yaşlı bayan. "Ama yine de tartışmaya açığım."

"Ama sevgili anneciğim, sen bu tavrı takınırsan nasıl tartışacağımızı anlayamıyorum!"

Yaşlı hanımefendi, bir asilzade ciddiyetiyle, "Bunun için git de Bay Neville'i suçla, Yedi Numara, beni değil," diye karşılık verdi.

"Ah benim canım annem! Niye Bay Neville'i suçlayayım?"

Bayan Crisparkle, temel etkenleri bir bir sıralayarak, "Eve içkili geldi, bu evin saygınlığına büyük darbe vurdu ve bu aileye büyük saygısızlık etti de ondan," dedi.

"Bunlar inkâr edilemez tabii, anne. Ama geldiğinde de yaptığından pişmandı, şimdi de öyle."

"Fakat Bay Jasper, hemen ertesi gün ayinden sonra daha horandan inmeden, cüppesi sırtında, bana dönüp de, 'Umarım çok telaşa kapılmamışsınızdır ya da huzurunuz çok kaçmamıştır,' demeseydi, belki de bu yüz karası olayı ruhum bile duymayacaktı."

"Dürüst olmak gerekirse, anne, henüz tam karar vermemiş olmama karşın, elimden gelse bunu senden gizli tutmayı tercih edecektim sanırım. Jasper'ı seninle konuşurken gördüğümde, ben de ona danışmak ve bu mesele hakkında sessiz kalmanın hem onun hem de benim menfaatime olacağını görüşmek için fırsat kolluyordum. Ama çok geç kalınmıştı artık."

"Doğru, çok geçti, Yedi Numara. Görsen, beyefendinin yüzü, bir gece önce evinde olup bitenlerden ötürü kireç gibiydi."

"Eğer bunu senden gizleseydim, anneciğim, emin ol ki bu, hem senin huzurun ve rahatın için hem delikanlıların iyiliği için, hem de benim vazifemi en iyi şekilde yerine getirebilmem için olurdu."

Yaşlı bayan aniden yerinden fırladı; odanın öbür yanına yürüyüp oğlunu öpüverdi ve, "Elbette tatlım, bundan kuşkum yok," dedi.

Bay Crisparkle, kulağını ovuşturarak, "Ama olay benim denetimimden çıkıp, ağızdan ağıza yayılıverdi işte," dedi. Annesi bu sırada sandalyesine dönmüş, tekrar örgüye koyulmuştu.

"Daha o zamandan Bay Neville hakkında olumsuz düşündüğümü söylemiştim," dedi yaşlı bayan. "Bay Neville hakkındaki düşüncelerim hâlâ aynı. O zaman da söyledim, şimdi de söylüyorum, umarım Bay Neville iyinin yolunu bulur, ama şahsen benim bunun olacağına inancım da yok." Bunu söylerken şapkası bir kez daha gözden kaçamayacak bir şekilde titredi.

"Senden bunu duyduğuma üzüldüm anne."

Yaşlı bayan harıl harıl örgü örmeyi sürdürürken, "Ben de bunu söylediğime üzülüyorum, tatlım," diye söze karıştı, "ama elimden bir şey gelmiyor."

Yardımcı Papaz sözlerine devam etti: "Bay Neville'in fazlasıyla çalışkan ve ilgili olduğunu, hızla ilerleme kaydettiğini ve -umarım bunu söylememde bir sakınca yoktur- bana arkadaş olduğunu inkâr edemeyiz."

Yaşlı bayan derhal, "Son söylediğine layık olduğunu sanmıyorum," dedi. "Eğer böyle diyorsa, bu böbürlenmesi her şeyden de vahimmiş."

"Fakat sevgili anneciğim, o asla böyle bir şey demedi ki!"

"Belki dememiştir," diye karşılık verdi yaşlı bayan, "ama yine de bunun ilişkinizi doğru ifade ettiğini sanmıyorum."

Örgü ören, bu güzel, eski Çin porselenini dikkatle inceleyen Bay Crisparkle'ın o sevecen bakışında en ufak

bir sabırsızlık alameti yoktu; fakat yüzünden, karşısındakinin hiç de açık açık tartışmaya girilecek bir "Çinli" olmadığını anlamanın verdiği muzip ifade de eksik değildi.

"Ayrıca, Yedi Numara, kardeşi olmadan ona ne olacağını bir sor kendine. O kızın onun üzerinde nasıl büyük bir etkisi olduğunu biliyorsun; nasıl bir kapasitesi olduğunu, seninle okuduğu her şeyi kız kardeşiyle de okuduğunu biliyorsun. Şimdi kız kardeşine de hak ettiği övgüyü verdikten sonra bak bakalım, geriye, Neville için söylenecek ne kalıyor!"

Bay Crisparkle bu laf üzerine aklına üşüşen bir dolu düşünceye dalıp gitti. Bu iki kardeşi, kendisine ait eski, akademik bir kitap hakkında derin bir sohbete dalmışken gördüğü günü; sonra sabah ayazlarında Cloisterham Bendi'ne yaptığı dinçleştirici hac yolculuklarını; bu yolculukların ardından kentin en sevdiği noktası olan havada asılı kalmış o manastır harabesine tırmanıp yüzü rüzgâra dönük günbatımını seyredişlerini; bu sırada aşağısından, bu iki çalışkan suretin, kıyısında ateş ve ışıkların yanmaya başlayıp da manzarayı daha da soğuk gösterdiği dere boyundan geçip gidişlerini düşündü. O zaman birden, tek kişiye bir şeyler öğretmekle aslında nasıl da iki kişiyi birden eğitiyor olduğunu anladığı günü; yavaş yavaş, farkında bile olmadan, anlattıklarını, biri her gün temas halinde olduğu, diğeri ise yalnızca onun aracılığıyla ulaşabildiği o iki akla da uygun olacak bir dille açıklamaya başladığını anımsadı. Rahibeler Evi'nden kulağına gelen, ilkin fazla gururlu ve saldırgan bulduğu için güvenmediği Helena'nın, Peri-gelin'e (Crisparkle Rosa'ya böyle sesleniyordu) teslim olmuş, kendini ondan tüm bildiklerini öğrenmeye adamış olduğu söylentisini

düşündü. Dışarıdan fazlasıyla farklı görünen bu iki insan arasında kurulan güzel ittifakı düşündü. "Bütün bu olayların üzerinden, onları hayatımın ayrılmaz bir parçası haline getirecek kadar zaman geçti mi ki?" diye düşündü.

Her zaman olduğu gibi bugün de Bay Crisparkle'ın dalıp gittiğini gören ve bunu şaşmaz bir "destek talebi" olarak algılayan sevecen annesi, bu şen, ihtiyar kadın, bir telaşla doğruca yemek odasındaki dolaba gidip, ona destek mahiyetinde bir bardak likör ve anne kurabiyesi getirdi. Bu muhteşem dolap Cloisterham'a da, Yardımcı Papaz Evi'ne de bedeldi. Bu dolabın üzerinde, kafasında karşıkahine doğru uzanan dalga dalga bir peruk, dolabın içinde ne var ne yok her şeyden haberdar olduğunu ima eden bilmiş bir eda ve tüm armoniyi tek bir harikulade füg̈de birleştirmeyi arzular gibi görünen müzikal bir havayla resmedilmiş bir Händel[1] portresi asılıdır. Bu nadide dolabın, sıradan bir dolap gibi bir kerede açılıp içinde ne var ne yok hepsini ifşa eden kaba menteşeli bir kapısı değil, biri yukarı çıkıp diğeri aşağı inen, birbirine dik uzanan ve birleşim yerinde bir kilidi olan iki sürgülü kapağı vardı. Yukarı kapak aşağı çekildiğinde (böylece alt kapağın ardını iki kat gizemli kılıyordu) ortaya içleri turşu ve reçel kavanozları, teneke konserve kutuları, baharat kapları, hoş olduğu kadar garip de görünen mavi beyaz şişeler ve müthiş lezzetli hinthurması ve zencefil konservesi zulaları çıkıyordu. Bu sığınağın, her lütufkâr üyesinin göbeğinde, kendi ismi yazılıydı. Örneğin turşuların üzerine canlı ve kahverengi kruvaze bir kumaş giydirilmiş, ucuna da sarı ya da hardal benzeri

[1] Besteci ve müzisyen George Friedric Händel (1658-1759) (ç.n.).

donuk bir renkten bir etiket yapılmıştı. Bu etiketlerin üzerinde ise içindekilerin cüssesine uygun büyük baskı harfleriyle: Ceviz, Kornişon, Soğan, Lahana, Karnabahar, Karışık vs. gibi bu soylu ailenin daha nice üyesinin ismi yazılmıştı. Etraflarına volanlı kâğıtlar sarıldığından daha az erkeksi görünen reçel kavanozlarının üzerine, kadınsı bir elyazısıyla, bir fısıltı misali: Ahududu, Bektaşi Üzümü, Erik, Mürdüm Eriği, Elma ve Şeftali yazılmıştı. Bu albenili sahne kapanıp aşağıdaki kapak yukarı çekilince, ham iken konuldularsa ekşileri gitsin ve olgunlaşsınlar diye üzerine siyah vernik atılmış, sonra sağlam bir şeker kutusunda saklanmış portakallar çıkıyordu ortaya. Ayrıca, bu "Er Meydanı"nda ev kurabiyelerine, nefis erikli kek kokusu ve şaraba batırılıp, sonra da dudaklara götürülmek üzere hazırlanmış çeşit çeşit, incecik *hanım parmağı* gevrekleri eşlik ediyordu. Yıllarca içinde katedral çanları ve org sesinin çınladığı, mübarek arıların tüm muhteviyatından nasiplenerek ulvi bir bal ürettiği, rafları arasında (ki bu raflar anlaşılacağı üzere içine uzanan baş, omuz ve dirsekleri yutacak kadar derindi) gezinip bir şeyler atıştıran herkesin, uğradığı sakarin dönüşümünden ötürü yüzünün huzur dolu bir ifade aldığı görülen bu "dolaplar şahı"nın başında daima muzaffer bir hava eserdi.

Muhterem Yedinci, tıpkı bu muzaffer dolap gibi, yine Çin porseleni çobanının himayesindeki bir diğer dolabın, o mide bulandırıcı tıbbi bitkiler dolabının gönüllü kurbanlığına teslim olmuştu. O cesur midesi jentiyan, nane, karanfilçiçeği, adaçayı, maydanoz, kekik, sedefotu, biberiye, karahindibadan oluşan nice karışımlara boyun eğmişti! Annesi dişinin ağrıdığından şüphe-

lenmeyegörsün, o pembe ve sevecen yüzü derhal kuru yapraklarla hazırlanmış harika bir lapayla sarılıverirdi! Sevgili oğlun yüzünde belli belirsiz bir sivilce mi görüldü, hiç vakit kaybetmeden hazırlanan bitkisel karışımlar onun yanağına ya da alnına yapıştırılıverirdi! Tavandaki paslı kancalardan kuru yapraklar sarkan ve tozları rafların üzerine dökülen ve yanlarında hiç de hayra alamet gibi durmayan şişelerin yer aldığı bu alçak, beyaza boyalı, daracık şifalı bitkiler zindanına götürülürken başı önde olan Muhterem Yedinci, uzunca bir yoldan, hiç direnmeksizin kurban edilmeye götürülen o pek meşhur kuzuyu andırırdı; tek farkı, orada bir başkasının onun üzerinde delikler açması yerine, bunu kendi kendine yapıyor oluşuydu. Bu ihtiyar bayana meşgale çıksın da yüzü gülsün diye bu kadarına göz yummakla kalmıyor, ağzına ne konulursa sessizce yutuyor, sonra da onarıcı etkisi için yüzünü ve ellerini önce devasa bir kuru gül yaprağı kâsesine, sonra da lavantaya batırıp çıkarıyor, tabii bunları yaparken, yeryüzündeki bütün denizlerden ümidini kesmiş Machbeth'in aksine, aklı başında ve Cloisterham Bendi'nin sularının kokudan arındırma gücüne itibarı tam oluyordu.

O gün ise, iyi kalpli Muhterem Yedinci muhteşem bir zarafetle likör bardağını alıp annesine dilediği tatmini yaşattıktan sonra, tekrar günlük işlerine koyuldu. Şaşmaz sırası ve vaktiyle, önce akşam, sonra da yatsı duasına katılmaya gitti. İşi bittikten sonra buz gibi katedraldeki üşümesini üstünden atmak için hızlı bir yürüyüşe çıkmaya karar verdi. Yürüyüşünü, bir fırtına esnasında, şu an durduğu yere fırlatılıvermiş, o en sevdiği harabe parçasının tepesinde bitirmeyi planlıyordu.

Büyük bir ustalıkla, nefes nefese kalmaksızın çabucak tepeye tırmandı ve öylece durup nehre baktı. Cloisterham Nehri denize fazla yakın olduğundan, kimi zaman beraberinde büyük miktarda yosun sürüklüyordu. Son gelgitle birlikte sularına ciddi miktarda yosun karışmıştı; kabaran sular ve sulara huzursuzca batıp çıkan gürültücü martılar ve denizin epey açıklarında, kararmaya yüz tutmuş kahverengi yelkenli mavnalardan gelen keskin ışık; bütün bunlar bir fırtınanın yaklaşmakta olduğunun habercisiydi. İçinden Yardımcı Papaz Evi'nin sakin limanıyla bu vahşi ve gürültülü denizi kıyaslıyordu ki bu sırada aşağıdan Helena ve Neville Landless'ın geçmekte olduklarını gördü. Bütün gün kafasında bu kardeşler dolanıp durmuştu; hiç tereddütsüz, onlarla konuşmak için aşağıya indi. Bu yetersiz ışıkta iyi tırmanışçı olmayan herkes için hayli zorlu olabilecek bu parkuru, pek çok erkek gibi iyi bir tırmanışçı olan Crisparkle, pek çoğuna taş çıkartacak bir hızda iniverdi.

"Çılgın bir akşam, Bayan Landless! Kardeşinizle düzenli çıktığınız yürüyüş için hava biraz fazla soğuk ve siz de biraz fazla korumasız değil misiniz acaba? Hem de yılın bu vaktinde! Bu vakit olmasa bile, güneş batıp da deniz rüzgârı böyle içeri sokuldu mu hep soğuk yapar ama öyle değil mi?"

Helena söylediklerine katılmadı. Bu, onların en sevdikleri yürüyüştü. Etrafta da kimsecikler yoktu.

Bay Crisparkle, eline geçen fırsatı değerlendirmek istercesine, "Evet, oldukça da tenha," dedi ve onlarla birlikte yürümeye başladı. "Burası insanın en ufak bir müdahale olmaksızın dilediğince konuşabileceği bir yer, yani tam istediğim gibi. Bay Neville, eminim ki aramızda

geçen her şeyi kardeşinize de anlatıyorsunuzdur, değil mi?"

"Her şeyi, efendim."

"O halde," dedi Bay Crisparkle, "kardeşinizin, buraya geldiğiniz o talihsiz gecede meydana gelen olay için bir özür borçlu olduğunuzu söyleyip durduğumdan da haberi vardır."

Bunu söylerken Neville'e değil de Helena'ya bakmıştı; bu yüzden de kız kardeşi yanıt verdi.

"Evet."

"Talihsiz diyorum, Bayan Helena," diye sözlerini sürdürdü Bay Crisparkle, "çünkü o olay, Neville'e karşı bir önyargı oluşmasına sebebiyet verdi. Kardeşinizin tehlike arz edecek denli tutkulu bir delikanlı olduğu ve denetlenemez öfkeli bir mizaca sahip olduğu kanısı yayıldı."

Helena, kardeşine gururlu bir şefkatle, ona haksız muamele edildiğini derinden hissettiği aşikâr gözlerle bakıp, "Zavallı kardeşimin böyle biri olduğundan kuşkum yok. Siz de böyle dediğinize göre artık bundan eminim. Ancak bana söylediklerinizde her gün karşılaştığım üstü kapalı ima ve göndermelerden farksız gibi."

Bay Crisparkle, ikna çabasıyla yumuşak, ancak kendinden emin bir tonda sözlerini sürdürdü: "Artık bundan pişmanlık duyup, bunu değiştirmenin vakti gelmedi mi o halde? Onlar Neville'in Cloisterham'daki ilk günleriydi; artık Bay Neville'in bu önyargıdan kurtulup bir yanlış anlaşılmaya maruz kaldığını göstermesinin zamanının geldiğinden kuşkum yok. Ancak birden eyleme geçmek, her şeyi zamana bırakmaktan daha mı akıllıca olur? Ayrıca bunun ihtiyatlı bir tavır olmakla kalmayıp doğru da olacağı kanısındayım. Ne de olsa Neville hatalıydı."

Bay Crisparkle'ı Şaşırtan Muamele

"Kışkırtılmıştı," dedi Helena.

"Saldırgan olan oydu," diye karşılık verdi Bay Crisparkle.

Bir süre sessizce yürümeyi sürdürdüler; ta ki Helena gözlerini Yardımcı Papaz'ın yüzüne dikip neredeyse sitemkâr bir tavırla, "Ah, Bay Crisparkle, Neville'in şu genç Drood'un ya da onu her gün zehirleyen amcası Bay Jasper'ın ayaklarına kapanmasını mı bekliyorsunuz! Yüreğiniz böyle demiyor. Eğer onun yerinde olsaydınız, yüreğiniz bunu yapmanıza izin vermezdi," diyene kadar.

Neville, eğitmenine hürmet dolu gözlerle bakıp, "Helena, Bay Crisparkle'a bunu yürekten yapabilseydim, yapacağımı da bildirdim zaten. Ama henüz yapamıyorum ve yalancı bir tavır takınmayı da reddediyorum. Ancak unuttuğun bir şey var ki Bay Crisparkle'ı benim yerime koyarak, sanki o böyle bir şey yaparmış gibi bir hava yaratıyorsun."

"O halde kendisinden özür diliyorum," dedi Helena.

Bu fırsatı da kaçırmamaya çalışarak, ancak yine de mütevazı ve hassas bir yaklaşımla, "Görüyorsunuz ya," dedi Bay Crisparkle, "ikiniz de Neville'in hata yaptığını kabul ediyorsunuz! O halde neden bunu kısa kesip durumu kabullenmeyi düşünmüyorsunuz?"

Helena biraz tereddütlü bir tavırla, "Sizce," dedi, "gönlü zengin bir ruha boyun eğmek ile aşağı ve değersiz bir ruha boyun eğmek arasında hiç fark yok mudur?"

Muhterem Yardımcı Papaz, bu hoş ayrıma karşılık vermeye daha tam hazır değildi ki Neville atıldı:

"Helena, Bay Crisparkle'a karşı kendimi aklamama yardım et. Onu, maskaralığa ve yalana başvurmaksızın böyle bir ödün vermemin olanaksızlığına inandırmama

yardım et. Bunu yapabilmem için önce doğamın değişmesi gerek, fakat değişmiyor işte. Böylesi anlatılmaz hakaretlere, kasti küçük düşürmelere karşı hassas olduğum ve hemen öfkelendiğim doğru. Gerçeği söylemek gerekirse o geceyi düşündüğümde hâlâ aynı şekilde öfkeleniyorum."

Bay Crisparkle, delikanlıyı, ciddi bir yüz ifadesi takınarak, "Neville, daha önce de yaptığın ve benim hiç hazzetmediğim o el hareketini yine yaptığının farkında mısın?" diye uyardı.

"Üzgünüm, efendim, istemeden oldu. Hâlâ öfkeli olduğumu itiraf ettim ama."

"Ve ben de itiraf ediyorum ki," dedi Bay Crisparkle, "senden daha iyisini beklerdim."

"Sizi hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm, efendim; fakat sizi kandırmak çok daha kötü, bu konuda beni yumuşattığınızı söylemek ise büyük kandırmaca olurdu. Belki zaman gelecek, atalarının kimler olduklarını bildiğiniz bu zor öğrenciniz tam anlamıyla sizin güçlü etkiniz altına girebilecek, fakat henüz değil. Kendimle onca mücadeleme rağmen durum bu, değil mi Helena?"

Kapkara gözleriyle kardeşinin söylediklerinin Bay Crisparkle üzerindeki etkisini gözlemleyen kardeşi, Neville'e değil, Bay Crisparkle'a dönüp, "Öyle," dedi. Kısa bir sessizlikten sonra Helena, kardeşinin gözlerindeki belli belirsiz soruya başını belli belirsiz bir biçimde öne eğerek karşılık verdi ve Neville söze girişti:

"Sizinle bu konuyu ilk konuştuğumuzda size açık ve net olarak söylemiş olmam gereken, ancak söyleyemediğim bir şey var, efendim. Bunu söylemek kolay değil; bunun size gülünç geleceğine dair, şu son dakikaya

dek süren güçlü korkum, beni engelleyip durdu. Şu anda bile, kardeşim olmasa belki size karşı hâlâ bu kadar açık olamayacaktım. Ben Bayan Bud'a hayranım, efendim, öyle hayranım ki onun kibre ve kayıtsızlığa maruz kalmasını kaldıramıyorum. Bunun Bay Drood tarafından doğrudan şahsıma bir zararı yoksa da, Bayan Bud'a verdiği zarardan dolaylı olarak etkileniyorum."

Yüzünde olağanüstü bir hayret ifadesiyle bir onay beklercesine Helena'ya bakan Bay Crisparkle, kızın yüzünde hem bu sözleri onaylayan hem de tavsiye uman bir bakış gördü.

Bay Crisparkle büyük bir ciddiyetle, "Sözünü ettiğiniz hanım, Bay Neville, sizin de bildiğiniz gibi pek yakında evlenecek," dedi. "Dolayısıyla sizin, konuşmanızdan hiç de sıradan olmadığını anladığım bu hayranlığınız, hedefini fena halde şaşırmıştır. Dahası, kendinizi müstakbel kocasına karşı bu genç hanımın savunucusu ilan etmiş olmanız da düpedüz rezalettir. Bu genç hanım sizin kız kardeşinizin de arkadaşı olduğuna göre, kardeşinizin, kendi menfaatine dahi olsa, sizi bu akıldışı ve kabahatli arzunuz konusunda uyarmaya kalkışıp kalkışmadığını merak ediyorum doğrusu."

"Bunu denedi, efendim, ama işe yaramadı. Kocası olsun olmasın, bu adam bir oyuncak bebek gibi davrandığı o güzel genç hanıma karşı benim beslediğim hisleri beslemekten acizdir. Aciz olduğunu söylüyorum, bu adamı o hanıma layık görmüyorum. Bu hanımın o adama bahşedilerek harcanmış olduğunu düşünüyorum. Bu hanımı sevdiğimi, o adamı da küçümsediğimi ve hatta ondan nefret ettiğimi söylüyorum!" Helena, yüzü kıpkırmızı olmuş, saldırgan bir ifadeyle bunları söyleyen kardeşinin yanına geçti, kolunu tuttu ve tavrına itiraz edercesine, "Neville, Neville!" diye bağırdı.

Bunun üzerine kendine gelip, bu tutkulu mizacına vurduğu dizgini elden kaçırmış olduğunu anlayan delikanlı, pişman ve perişan bir halde eliyle yüzünü kapattı.

Onu dikkatle izleyen ve söze nasıl devam edeceğini düşünen Bay Crisparkle, sessizce birkaç adım attı. Sonra konuşmaya başladı:

"Bay Neville, Bay Neville, gecenin yaklaştığı bu saatlerde, sizde gitgide daha da asık suratlı, öfkeli ve saldırgan bir mizacın beliriyor olduğunu izlemek bana derin bir acı veriyor. Sizde gördüğüm bu özellikler büyük ciddiyet arz ettiklerinden, ben de bu delice aşkın karşısında eli kolu bağlı oturamaz, bunu hafife alamaz hale geliyorum. Bunu hiç de hafife almıyor ve sizinle ona göre konuşuyorum. Siz ve Bay Drood arasındaki bu intikam davası daha ileri gidemez. Bu anlattıklarınızı ve sizin benim çatım altında yaşadığınızı göz önüne alarak, şahsen, ben bunun daha ileri gitmesine izin veremem. Kör ve haset dolu gazabınızdan doğan önyargılı ve dayanaksız kurgularınız, o delikanlının kişiliğine nasıl hücum ederse etsin, sözünü ettiğimiz kişi özünde dürüst ve iyi tabiatlı biridir. Bundan şüphem yok. Şimdi, kulaklarınızı dört açın da dinleyin. Sizin görüşünüz ve kız kardeşinizin ifade ettiklerine bakınca, Bay Drood ile barışmak için karşıdan da bir adım atılmasını beklemeye hakkınız olduğuna katılıyorum. Bunu ayarlayacağım; hatta ilk adımı Drood'un atmasını bile sağlayabilirim. Ancak bu koşul yerine getirildiği takdirde sizin de, Hıristiyan bir beyefendinin şerefine yakışır şekilde, bu dalaşın ebediyen son bulacağına söz vermenizi istiyorum. Ona elinizi uzattığınızda yüreğinizden ne geçtiğini ancak 'Tüm Kalplerin Okuyucusu' bilebilir; ama içinizden bir hainlik geçerse de, bunun, size asla bir hayrının dokunmayacağından kuşkunuz olmasın. Ayrı-

ca sizin bu aşk meselenize tekrar değinmek gerekirse... Bana bir sır verildiğini biliyorum; sizin de bunun, ben ve kız kardeşinizden başka kimsenin kulağına gitmeyeceğini bilmenizi istiyorum. Siz de böyle olmasını istersiniz, değil mi?"

Helena alçak sesle cevap verdi: "Bu sır bugün buradaki üç kişiden çıkmayacak."

"Arkadaşınız olan genç hanımın bundan hiçbir şekilde haberi yok, değil mi?"

"Hayatım üzerine yemin ederim ki yok!"

"O halde, Bay Neville, sizden de bunun bir sır olarak kalacağına ve bu yolda, konuyu aklınızdan silmeye çalışmaktan başka bir çabaya girişmeyeceğinize dair bir söz istiyorum. Bunun hemen geçip gideceğini, gelip geçici bir büyü olduğunu söylemeyeceğim, bunların sizin gibi genç ve coşkulu delikanlılar arasında sürekli cereyan eden inişli çıkışlı bir heves olduğunu da; bunun yerine sizi, bunun bir çözümü olabileceği inancıyla, tahammül edilmesi güç, uzun ve aşılması sancılı bu süreçle baş başa bırakacağım. Böyle kayıtsız şartsız olundu mu, bana vermenizi istediğim sözün ağırlığı da, kıymeti de artacaktır."

Neville, iki ya da üç defa konuşmayı denediyse de her seferinde başarısız oldu.

"Ben artık sizi, zaten eve dönme saati gelmiş olan kız kardeşinle yalnız bırakayım," dedi Bay Crisparkle. "Odamda yalnız olacağım, beni orada bulabilirsin, hoşçakalın."

"Lütfen bizi şimdi yalnız bırakmayın," diye yalvardı Helena, "bir dakikacık daha."

Neville bir elini yüzüne bastırıp, "Eğer sizden bir dakikacık daha isteyebiliyorsam bu, bana gösterdiğiniz

sabır, düşüncelilik ve alçakgönüllülüktendir," dedi. "Ah, keşke sizin gibi bir kılavuzla çocukluğumda karşılaşmış olsaydım!"

"Şimdi kılavuzunu takip et bakalım, Neville!" diye mırıldandı Helena. "Cennet yolunda peşinden git onun!"

Helena, sevecen tonlamasıyla Yardımcı Papaz'ın sesini aşmamaya gayret etmişti; aksi takdirde onun sözünü ettiği ululuğa gölge düşürmüş olurdu. Bu sırada Bay Crisparkle parmağını dudağına götürmüş, delikanlıyı seyrediyordu.

"Benden istediğiniz iki sözü de yüreğimin derinliklerinde hissederek vermem ve içinde ihanete asla yer olmadığını söylemem hiçbir şey ifade etmiyor Bay Crisparkle!" Neville fazlasıyla duygulanmış halde sözlerini sürdürdü: "Asıl, içine düştüğüm bu sefil hiddet patlaması için affınızı diliyorum."

"Benden değil, Neville, benden değil! Algılanabilen en yüce özellik olan affetmek kime mahsustur biliyorsun! Bayan Helena, siz ve kardeşiniz ikiz doğmuşsunuz. Bu dünyaya aynı özle gelmiş, gençlik yıllarınızı aynı olumsuz şartlarla dolu bir ortamda birlikte geçirmişsiniz. Sizin kendi içinizde aşmış olduklarınızı, onun da aşmasına yardımcı olamaz mısınız? Onun yolunu tıkayan taşı görmüyor musunuz? Siz onun yolunu açmazsanız, bunu kim yapabilir ki?"

"Benden başka kim mi yapabilir, efendim?" diye sordu Helena. "Benim onun üzerindeki tesirim ya da aciz aklım sizinkiyle kıyaslandığında nedir ki!"

"Sizde 'sevgi'nin bilgeliği' var," diye karşılık verdi Crisparkle. "Ve unutmayın, bu, yeryüzünde bilinen en yüce bilgeliktir. Bana gelince, bu sıradan toplumsal vazifeye ne kadar az değinilse, o kadar iyidir. İyi geceler!"

Bay Crisparkle'ın uzattığı elini, minnettar ve reverans verir bir edayla dudaklarına götürdü.

"Aaa!" dedi Yardımcı Papaz yumuşak bir dille, "Hak ettiğimden de fazlasını aldım!" Sonra da dönüp gitti.

Katedral avlusuna doğru ilerlerken, karanlığın içinde söz verdiği ve bir şekilde eninde sonunda yapılması gereken şeyi en etkili biçimde gerçekleştirmenin yollarını arıyordu: "Büyük bir ihtimalle onları evlendirmemi isteyecekler benden," diye düşündü. "Ve evlenip gitmelerini istediğim için bunu yapacağım! Ama önce halledilmesi gereken bir mesele var!" Aklında, genç beyefendi Drood'a bir mektup yazmasının daha iyi olup olmayacağını tartıyordu; yoksa Jasper ile mi görüşmeliydi. Bütün katedral cemaati arasındaki ününü düşününce, ikinci seçeneğe yöneldi. Tam bu sırada, henüz aydınlatılmış katedral giriş dairesinin önünden geçiyor olması da ona bundan başka seçim hakkı bırakmadı. "Sıcağı sıcağına girişeceğim işe; hemen şimdi, vakit kaybetmeden gidip göreceğim onu," diye düşündü.

Arka kapıya açılan merdivenleri tırmanıp, kapıyı çalışına bir yanıt alamayınca, nazikçe kapı mandalını çevirip başını içeri uzatan Bay Crisparkle, içeride Jasper'ı ateşin karşısında kanepeye uzanmış yatarken buldu. Bay Crisparkle, Bay Jasper'ın, uykuyla uyanıklık arasında, "Ne oluyor? Kim yaptı bunu?" diye sayıklayarak yataktan o fırlayışını, üzerinden uzunca bir süre geçmesine rağmen bir gün, haklı olarak, tekrardan hatırlayacaktı.

"Benim, Jasper, ben. Rahatsız ettiğim için kusura bakma."

Şaşkın bakan gözlerine yavaş yavaş bildik bir bakış yerleşen Jasper, bir iki sandalye alıp ateşin başına yerleştirdi.

"Fena halde huzursuz rüyalar görüyordum, iyi ki geldin de beni bu akşam yemeği sonrası uykusunun rahatsızlığından kurtardın. Ayrıca, daima başımın üzerinde yerin olduğunu söylemeye de gerek yok elbette."

"Teşekkür ederim," dedi Bay Crisparkle. Kendisi için konulan sandalyeye yerleşirken ekledi: "Fakat açacağım konunun da ilk bakışta böyle karşılanıp karşılanmayacağından emin değilim; yine de ben bir barış elçisiyim ve benim derdim barışı sağlamaktan başka bir şey değil. Kısacası Jasper, buraya şu iki delikanlının aralarını bulmak istediğim için geldim."

Bay Jasper'ın yüzünde oldukça şaşkın bir ifade belirdi; bu öylesine şaşkın bir ifadeydi ki Bay Crisparkle da öylece kalakaldı.

Bir sessizlikten sonra, Jasper, kısık bir sesle ve ağır ağır, "Nasıl?" diye sordu.

"Bu 'nasıl' kısmı için sana geldim zaten. Buraya senden büyük bir iyilik yapıp araya girmeni ve yeğeninle konuşup (ben zaten Bay Neville ile konuşmuş bulunuyorum), onun o sevecen tavrıyla, el sıkışmaya razı olduğunu bildiren bir not yazmasını sağlamanı rica etmeye geldim. Onun nasıl iyi huylu bir delikanlı olduğunu ve senin onun üzerinde nasıl bir etkin olduğunu biliyorum. Bay Neville'i en ufak bir savunma kaygım olmasa da, onun da fena halde kışkırtılmış olduğunu kabul etmemiz gerektiğini düşünüyorum."

Jasper o allak bullak olan yüzünü ateşe döndü. Onu gözlemlemeyi sürdüren Bay Crisparkle, yüzündeki ifadenin öncekinden de şaşkın olduğunu ve çok zor da olsa, içten içe bir hesap yapmakta olduğunu fark etti.

"Bay Neville'den çok hazzetmediğinizi biliyorum," diye söze girişen Yardımcı Papaz'ın sözü hemen kesiliverdi.

"Hakkınız var. Pek hazzediyor sayılmam doğrusu."

"Kuşkusuz, onun acınası, öfkeli bir tabiatı olduğu aşikâr, ancak bunu aramızda yavaş yavaş halledeceğimizi umuyorum. Ondan yeğeninize karşı gelecekte sergileyeceği tutuma dair oldukça net bir söz aldım, sizin de arabuluculuğunuzla umarım bu tutumu sergilemeyi başaracaktır."

"Daima sorumluluk sahibi ve güvenilir biri oldunuz, Bay Crisparkle. Sahiden onun adına bu kadar emin konuşabileceğinizi düşünüyor musunuz?"

"Düşünüyorum."

O şaşkın ve şaşırtıcı ifade yüzünden silindi.

"O halde beni de epey rahatlatmış ve büyük bir yükten kurtarmış oluyorsunuz," dedi Jasper. "Dediğinizi yapacağım."

Zaferinin böyle bir çırpıda ve eksiksiz kazanılmış olmasından gayet hoşnut olan Bay Crisparkle, bu memnuniyetini alabildiğine hoş bir tavırla belli etti.

"Dediğinizi," diye sözlerini sürdürdü Jasper, "sizin taahhüdünüzü benim müphem ve biçimlenmemiş korkularıma yeğlediğim için yapacağım. Bu soruma güleceksiniz ama, günlük tutar mısınız?"

"Her gün için tek satır bir yazarım, o kadar."

"Tanrı şahidim ki benim bu macera yoksunu hayatımı anlatmak için de günde bir satır yeter de artardı bile," diyen Jasper, uzanıp masasından bir defter aldı. "Fakat bu günlük aslında Ned'in hayatının da günlüğü. Bu başlığa gülecek, fakat ne zamana ait olduğunu hemen anlayacaksınız:

Geçen gece. Son gördüklerimden sonra, sevgili oğlumun başına feci sonuçlar doğurabilecek ve benim karşısında eli

kolu bağlı kalacağım kimi olayların geleceğine dair korkunç bir his var içimde. Bütün çabalarım boşuna. Şu Neville Landless'ın şeytani hiddeti, öfkesinin gücü ve hedefini yok etmeye kadir yırtıcı tutkusu beni serseme çeviriyor. Bende bıraktığı bu izlenim öylesine güçlü ki ikidir gidip sevgili oğlumu, yatağında hâlâ sağ salim uyuyor mu yoksa kanlar içinde mi yatıyor diye kontrol ediyorum.

Bu da ertesi sabah yazılmış bir başka not:

Ned uyandı ve gitti. Her zamanki gibi kaygısız ve umursamazdı. Onu uyardığımda bana güldü, kendisinin de en az Neville Landless kadar erkek olduğunu söyledi. Ona böyle olabileceğini, ancak onun kadar fena bir erkek olmayacağını söyledim. Bu söylediklerimi de hafife almayı sürdürdü, ama ben yine de gidebildiğim kadar gittim onunla ve artık gidemeyeceğim noktada, hiç de istemediğim halde ondan ayrıldım. Kötülüğün kapımızda olduğuna dair bu kara, elle tutulmaz önseziden -mevcut gerçeklerden yapılan çıkarımların adı buysa tabii- bir türlü silkinip kurtulamıyorum.

Defteri bir kenara koymadan önce yapraklarını son bir kez çevirip, "Tekrar tekrar," dedi Jasper, "bu ruh hallerine kapılıp duruyorum, diğer notların da göstereceği gibi... Fakat artık sizin teminatınızı aldığıma göre, onu da günlüğüme yazıp, diğer kara mizahla dolu notlarımın panzehiri yapabilirim."

Bay Crisparkle, "Böyle bir panzehir," dedi, "umarım çok geçmeden sizi o kara mizahla dolu sayfaları yakmaya ikna eder. Dileklerimi böyle bir çırpıda kabul eden birine söyleyecek lafım olmamalı biliyorum; ama bir şey söylemeliyim ki Jasper, yeğeninize olan düşkünlüğünüz, burada durumu biraz abartmana sebep olmuş."

Jasper omuz silkerek, "O akşam oturup bunları yazmadan önce tam olarak nasıl bir ruh hali içinde oldu-

ğuma ve bunları nasıl ifade ettiğime siz şahitsiniz," dedi. "Çok ağır bulduğunuz bir laf mı oldu? Oysa o gün ettiğim laflar, günlüğümdekilerin hepsinden ağırdı."

Bay Crisparkle, "Eh, pekâlâ, panzehire ne demeli," diye yanıt verdi. "Bu, sanırım durumu daha açık ve net görmenize yardımcı olur! Daha fazla tartışmayalım. Kendi adıma size en içten teşekkürlerimi iletmek istiyorum, sağ olun."

El sıkışırlarken, Jasper, "Göreceksiniz ki benden istediğiniz şeyi yapmakla kalmayıp, Ned'in direnmeyi hepten bırakmasını bile sağlayacağım," dedi.

Jasper, bu konuşmadan üç gün sonra elinde şu mektupla Bay Crisparkle'a uğradı:

BENİM SEVGİLİ JACK'İM

Pek muhterem ve saygıdeğer Bay Crisparkle ile olan görüşmenize kendi adıma pek sevindim ve duygulandım. Öncelikle şunu söylemeliyim ki o olayda Bay Landless gibi ben de kendimi epey kaybetmiştim; keşke olan oldu deyip yolumuza devam edebilsek ve her şey tekrardan düzelse. Şuna ne dersin benim sevgili ihtiyar dostum: Bay Landless'ı Noel arifesinde akşam yemeğine davet edip, sadece üçümüzün hazır bulunacağı yemekte, el sıkışıp bu konuyu da böylece kapatalım mı?

Sevgili Jack,

Seni daima seven,

EDWIN DROOD

Not: Gelecek müzik dersinde Bayan Pisicik'e sevgilerimi ilet lütfen.

"Bay Neville'i davet ediyorsunuz o halde?" dedi Bay Crisparkle.

"Tabii, geleceğine güvenerek," diye karşılık verdi Bay Jasper.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Bir Resim ve Bir Yüzük

Londra'nın Holborn bölgesinin, kederli gözlerle, çoktan kurumuş Old Bourne'u[1] arar gibi hâlâ anayola bakan asırlık, üçgen çatılı evlerin bulunduğu en eski ve ücra köşesinde, şekilsiz iki avludan oluşan Staple Hanı yer alır. Anayolun gürültü patırtısından uzak, kuytuda kalmış bu han, gelip geçen yolcularına kulaklarına pamuk tıkayıp botlarına kadifeden taban koysalar anca ulaşabilecekleri bir sessizlik sunardı. Burası, duman rengi serçelerin, başları dumanlı ağaç tepelerinde cıvıldaşıp, topu topu bir metrelik bahçe toprağı ve bundan biraz büyük çakıllı yoluyla da olsa, onların o küçücük algılarını harekete geçirecek yabani ortamı sunmaya ve onlara, "Bırakın bizi de bari buralarda oynayalım," dedirtmeye kadir nadide kuytuluklardandı. Üstelik burası, şu yasal

[1] Eski Dere (ç.n.).

kuytulardan biriydi; içinde tepesi camla örtülü, ne maksatla ve kim için yapıldığı bir muamma olan ufak bir toplantı salonu bile vardı.

Cloisterham'ın epey uzağından dahi olsa o bölgeden bir tren yolunun geçecek oluşunu, biz Britanyalıların malı olan hassas anayasamıza ve -tıpkı onun gibi dünyanın neresinde ne olsa bundan etkilenen, tuhaf yazgılı, yeri geldi mi hakkında atılıp tutulan, yeri geldi mi karşısında titrenen ya da kendisiyle böbürlenilen o kutsal kuruma da- bir tehdit kabul ettiğimiz işte o günlerde, henüz civarda Staple Hanı'na gölge düşürecek yükseklikte mimari bir teşebbüs boy göstermemişti. Güneş, batarken hanın camlarına ışınlarını bağışlıyor, güneybatı rüzgârı hiçbir engele takılmaksızın bu binanın üzerine üzerine esiyordu.

Ancak Staple Hanı, o aralık günü saat altı sularında, ne rüzgâr ne de güneşten nasibini almış, bir sisin içinde kaybolup gitmişti. Tümü dolu olan odalarının pencerelerinden loş, titrek mum ışıklarının yansıdığı günün o saatinde, özellikle de iç avlunun köşesindeki odalardan birinin çirkin kapısı üzerinde, siyah beyaz harflerle yazılmış gizemli bir yazı[2] dikkat çekiyordu:

B
J T
1747.

Bu kapının ardındaki odalardan birinde kalan ve kimi tuhaf vakitlerde gözü oraya takılmışsa da, bu konu üzerine, kazara içinden bu harflerin Belki John Thomas ya

[2] Bu gizemli yazıdaki başharfler Staple Hanı'nın kurucusu ve yöneticisinin isim ve unvanını temsil etmektedir: Başkan John Thompson (ç.n.).

da belki John Tyler'a karşılık gelebileceği tahminlerini yürütmekten öte kafa yormamış olan Bay Grewgious, ateşin başına oturmuş bir şeyler yazıyordu.

Bay Grewgious'a bakan biri nasıl olur da onun hırs ya da hayal kırıklığını tanıdığını düşünebilirdi ki? O Baro üyesiyken, bu işten el etek çekip, *Pistov*'un[3] da "Kafası çalışan buna hırsızlık değil 'kaldırmak' der," dediği işe, yani senet devir işine soyunmuştu. Devir ve temlik işiyle Bay Grewgious'un arasındaki ilişki daima pamuk ipliğine bağlı olduğundan, anlaşmalı bir ayrılık gerçekleştirmeleri -tabii asla tam anlamıyla birleşememiş iki şey için ayrıldı denebilirse- güç olmamıştı.

Hayır. Nazlı bir kadını andıran şu Devir ve Temlik işi Bay Grewgious'ın ayağına gelmemişti zaten. Onun için kendiliğinden olmamış, türlü kurlar yapılarak elde edilmişti. Ancak nereden çıktığı bilinmez bir rüzgârın kucağına savuruverdiği Tahkim işi ve usanmadan sürdürdüğü "doğrucu davutluğu" sayesinde bu işte edindiği itibardan sonra, bu kez geliş yönü belli bir başka rüzgâr, cebine hayli katmerli bir yedieminlik işi sıkıştırmıştı. İşte böyle bir şans sonucu, hayattaki yegâne işini buluvermişti. Şu anda aşağı katındaki bir hukuk şirketinde dolgun bir ücret karşılığında iki büyük mülkün hem yedieminliğini hem de simsarlığını yapan ve bunların resmi işler vekilliğini yürüten Bay Grewgious, bu sayede bütün hırslarını bir üfleyişte söndürdü (bunları hiç alevlendirmiş miydi ki?) ve elinde bir mum söndürme

---

[3] Shakespeare'in *Windsor'ın Şen Kadınları* isimli eserine gönderme yapılmaktadır:

Nim: En iyisi dakikada bir çalmak.

Pistov: Kafan çalışsa, "kaldırmak" derdin. Çalmak da neymiş! Pöh! Etmişim böyle sözün içine.

Çeviri: Bülent Bozkurt (ç.n.).

aletiyle birlikte yaşamının geri kalanını geçirmek üzere B.J.T'nin 1747'de diktiği kuru asma ve incir ağacının altına yerleşti.

Bay Grewgious'un evini pek çok rapor ve hesap defteri, bir dolu yazışma ve birtakım kasalar süslüyordu. Büyük bir özen ve düzen içerisinde istiflenmelerine bakılırsa, bunların bir angarya gibi görüldüklerini söylemek epey güçtü. Aniden ölüp de arkasında tamamlanmamış ya da müphem tek bir senet veya sayı bıraktığı düşüncesi bile Bay Grewgious'u o gün oracıkta öldürmeye yeterdi. Bir emanete karşı en büyük sadakat, emanetçisinin akmayı sürdüren kanıydı. Farklı şekillerde akan kanlar mevcuttur, kimi daha hızlı, kimi daha deli, kimi daha güzel akar, ama hepsine yeğ olan, hâlâ vücutta dolaşan kandır.

Bay Grewgious'un odasında lüksten eser yoktu. Sahip olduğu en büyük rahatlık ısıtmaya geldi mi ısıtan, fakat bir hayli eski püskü olan bir şöminenin sağladığı kuruluk ve sıcaklık hissiyle sınırlıydı. Onun için özel hayat şömine başında rahat bir sandalyede oturmak ve iş saatlerinden sonra halının üstüne çekilip, diğer zamanlarda odanın köşesinde, parlak maun bir kalkan gibi duvara yaslı duran yuvarlak bir masadan ibaretti. Böyle dikine, savunmada durduğu zamanlarda masanın arkasında kalan ve içinde daima içecek güzel şeyler bulunan bir dolap vardı. Bir sonraki oda bir kâtibe aitti; Bay Grewgious'un yatak odası, altına koyduğu hatırı sayılır miktarda eşyayla ufak bir kilere çevirdiği ana merdivenin hemen karşısına düşüyordu. Yılın en az üç yüz günü, akşam yemeğini yemek için Bay Grewgious, yolun karşısındaki Furnival Hanı'na geçer ve yemekten sonra tekrardan yeni koskoca bir işgünü başlayınca kadar,

B.J.T 1747'deki ufak tefek işlerini halletmek üzere geri dönerdi.

Bay Grewgious o öğleden sonra ateşi başında oturdu ve yazdı, dolayısıyla kâtibi de *onun* ateşinin başında oturdu ve yazdı. Kâtip otuz yaşlarında, solgun ve şişkin bir yüzü, koyu renk saçları, koyu renk, parıltıdan yoksun gözleri ve sulu hamur kıvamında, insana fırına gönderilmesi gerekiyormuş izlenimi veren bir teni olan bu esrarengiz adamın Bay Grewgious üzerinde tuhaf ve büyük bir nüfuzu vardı. Bu adam, şu meşhur cin misali çağrılınca vücut bulmuş ama gitmesi gerektiğinde bir lanet yüzünden gidememişti; azat edildiği takdirde çok daha büyük bir rahata kavuşacağı aşikâr olan Bay Grewgious'un sandalyesine yapışıp kalmış gibiydi. Karman çorman bukleleriyle ve bitki krallığının, böğründe yalanların en çoğunu beslemiş, uğursuz ağacı Cava'nın[4] gölgesinde büyümüşçesine iç karartıcı bir havası olan bu adam, yine de Bay Grewgious'dan olağanüstü bir ilgi görürdü.

Bay Grewgious o gece için düzenlediği kâğıtların üzerinden, içeri giren kâtibine bakıp, "Evet, Bazzard," dedi, "kuşlar ne havadisler getirdi bakalım?"

"Bay Drood," dedi Bazzard.

"Ne olmuş ona?"

"Uğradı da," dedi Bazzard.

"İçeri buyur etseydin ya," dedi Grewgious.

"Ediyorum şimdi," dedi Bazzard.

Bunun üzerine ziyaretçi içeri girdi.

---

[4] Cava, yaydığı zehirli buharla altmış-yetmiş kilometre mesafedeki her türlü canlıyı katledebilen bir ağaç türü olup, bu özelliği nedeniyle Avrupa'ya yeni getirildiğinde on yedinci yüzyıl Romantiklerinin allayıp pullayıp şiirlerinde kullandıkları bir malzemeye dönüşmüştür (ç.n.).

Çalışma odasının ikili mumu üzerinden bakarak, "Aman Tanrım!" dedi Bay Grewgious. "Ben sadece bir not bırakıp gittiğinizi sanmıştım. Nasılsınız Bay Edwin? Tanrım, nefes nefesesiniz."

"Dışarının sisinden olacak," diye karşılık verdi Edwin, "gözlerimi resmen kırmızıbiber sürmüşler gibi yakıyor."[5]

"Sahiden bu kadar kötü mü? Lütfen ceketinizi çıkarın. Şansınıza ateş de nasıl güzel yanıyor; Bay Bazzard bana iyi bakıyor anlaşılan."

"Onu ben yakmadım ki," dedi Bay Bazzard.

"Ah! O halde farkında bile olmadan ben kendi kendime iyi bakıyormuşum," dedi Bay Grewgious. "Rica ederim oturun. Yoo... çok rica ederim! Dışarının havasını benim sandalyemde atın üzerinizden, lütfen."

Edwin köşedeki basit sandalyeyi çekti; sonra da dışarıdan beraberinde getirdiği, paltosu ile atkısını çıkarırken odaya düşen sis, harlı yanan ateş tarafından hızla emilip yok edildi.

Edwin gülümseyerek, "Sanki uzun uzun oturmaya gelmişim gibi oldu," dedi.

"Bu arada -lafınızı bölüyorsam kusura bakmayınneden kalmıyorsunuz, kalın tabii. Sis bir iki saate kaybolur. Hemen Holborn'un karşısından akşam yemeği istetiriz. Dışarıda o kırmızıbiberleri yiyeceğinize, olmadı burada yersiniz, ha, rica ediyorum, kalın da birlikte yemek yiyelim."

Kulağa yeni ve keyifli bir başka Çingene şöleni teklifiymiş gibi gelen bu sözlerin cazibesine kapılan Edwin,

---

[5] Londra'da o zamanlar yakıt olarak kullanılan kömürün havada oluşturduğu sisin sağlık üzerinde son derece olumsuz etkileri vardı. Bunun en bilinen belirtileri nefes darlığı ve göz yanması idi (ç.n.).

karşısındaki adama bakıp, "Çok naziksiniz," demekle yetindi.

"Ne demek," diye karşılık verdi Bay Grewgious, "bir bekâr odasında ne bulursanız yemeye razı geldiğiniz, bu teklifi geri çevirmediğiniz için esas nazik olan sizsiniz." Sesini yumuşatan, aklına dâhiyane bir fikir gelmişçesine bir gözü seğirmeye başlayan Bay Grewgious, "Bazzard'a söyleyeyim. Söylemezsem bozulur. Bazzard!" diye seslendi.

Bazzard tekrar ortaya çıktı.

"Hadi sen de Bay Drood ve benimle akşam yemeği ye!"

Buna karşılık, "Eğer öyle emrediyorsanız, tabii ki yerim, efendim," diye kasvetli bir yanıt geldi.

"Tanrı şu adamı korusun!" diye bağırdı Bay Grewgious, "emretmiyor, seni davet ediyorum."

"Sağ olun, efendim," dedi Bazzard, "o halde katılmasam da olur."

"Pekâlâ. O halde, Furnival'a gidip bir masa donatmak için gerekenleri getirmelerini söylemenin bir sakıncası yoktur. Akşam yemeği için en sıcağından ve en güzelinden büyük birer kâse çorba, önerebilecekleri en iyi yemekten de; sonra biraz but (koyun budu örneğin), kaz, hindi ya da şu içi doldurulup servis edilen ve fiyatı da çok tuzlu olmayan ne varsa, ondan istiyoruz. Kısacası ellerinde olanı göndersinler işte."

Bay Grewgious'ın, her zamanki envanter listesi okuyormuş, bir dersi tekrar eder ya da bunun gibi ezberden bir şey yapıyormuş havasıyla verdiği hoşgörülü talimatların ardından, Bay Bazzard yuvarlak masayı ortaya çekti ve emirleri yerine getirmek üzere harekete geçti.

Kâtip çıktıktan sonra Bay Grewgious daha yumuşak bir ses tonuyla, "Gördüğünüz gibi," dedi, "ona böyle yiyecek toplama ya da levazımatçılık görevi verirken epey hassas davrandım. Çünkü bu iş hoşuna gitmeyebilir."

"Kendine özgü bir tarzı var gibi," dedi Edwin.

"Kendine özgü bir tarz mı?" diye karşılık verdi Bay Grewgious. "Yok canım! Zavallıcık, onun hakkında yanılıyorsunuz. Kendi tarzı olsaydı, burada ne işi olurdu ki!"

"Nerede olurdu merak ediyorum doğrusu!" diye düşündü Edwin. Bunu düşünmekle yetindi, çünkü o sırada Bay Grewgious'un ateşin yanına yanaşmış, omuzları bacaya dönük paltosunun eteklerini toplayarak, rahat bir sohbet için zemin hazırlamaya uğraştığını fark etti.

"Tanrı vergisi bir kehanet gücüm olmasa da, müsaade edin de, kente inmeden evvel -ki dört gözle beklendiğinizi söyleyeyim- neden bana uğradığınızı tahmin etmeye çalışayım; buraya ya benim büyüleyici kızım adına gerçekleştirmem gereken bir vazifeyi iletmek ya da kim bilir, yeni gelişmelerden beni haberdar etmek için uğramış olabilir misiniz? Öyle mi, Bay Edwin?"

"Aslında nezaketen uğramak istedim, efendim."

"Nezaketen mi!" dedi Bay Grewgious. "Ah! elbette, sabırsızlıktan değil yani?"

"Sabırsızlık mı, efendim?"

Bay Grewgious bir an için ona küçümseyerek baktı -bu, ifadesine en ufak şekilde yansımadıysa da- ve ardından yanıp ağır metallere dönüşen diğer belirsiz izlenimler gibi, üzerine sinen bu küçümseyici havayı da eritmek istercesine, tahammül edilemeyecek kadar yakınına sokuldu ateşin. Fakat konuğunun sakin yüzü ve tavrı karşısında bu küçümseme hissi, birden kanatlanıp geri-

de sadece ateşi bırakarak uçup gidiverdi; Bay Grewgious o zaman kafasını kaşıyıp söze başladı.

Tekrar etek uçlarını düzeltirken, "Kısa süre önce ben de kente indim," dedi Bay Grewgious. "Bu yüzden de dört gözle beklendiğinizi söylüyorum ya."

"Sahi mi, efendim! Evet, Pisicik'in beni beklediğinden haberim var."

Bay Grewgious, "Ne o, orada bir kedi mi besliyorsunuz?" diye sordu.

Edwin hafiften kızarıp, "Ben Rosa'ya Pisicik diyorum da," diye karşılık verdi.

Bay Grewgious, bir yandan saçlarını düzeltirken, "Ah, öyle mi! Ne kadar da samimi," dedi.

Edwin, adamın bu seslenmeye cidden itiraz edip etmediğini anlamak için onun yüzüne baktı, ama o yüze bakmak duvara bakmaktan farksızdı.

"Bu bir evcil hayvan adı, efendim," diye açıklamada bulundu.

Bay Grewgious, başını sallayarak "Hmm," dedi. Ancak ne tam bir onay ne tam bir onaylamama olmayıp arada asılı kalan bu tavır, konuğu çok daha fazla huzursuzlandırmıştı.

Edwin, kendini aklamak için bir iki laf etmek üzere söze girişti, "Pisi-Rosa..."

"Pisi-Rosa?" diye tekrar etti Bay Grewgious.

"Pisicik diyecektim, efendim, ama fikrimi değiştirdim; -size hiç Landless'ten bahsetti mi?"

"Hayır," dedi Bay Grewgious. "Landless neymiş? Bir emlak mı? Bir villa, bir çiftlik falan mı?"

"İki kardeş, efendim. Kız olan Rahibeler Evi'nde kalıyor ve şeyin samimi arkadaşı oldu."

Bay Grewgious sabit bir surat ifadesiyle, "Pisi-Rosa'nın öyle mi?" diye karşılık verdi.

"Çarpıcı güzelliğe sahip bir kız, efendim, size kendisinden söz edildiğini ya da tanıştırılmış olabileceğini düşünmüştüm!"

"Hiçbiri olmadı," dedi Bay Grewgious. "Ah, işte Bazzard da geldi."

Bazzard yanında biri yerinden kımıldamayan, diğeri ise adeta uçan iki garsonla birlikte dönmüş, bu üçünün beraberlerinde getirdikleri sis, ateşi tekrardan harlandırmaya yetmişti. Garsonlardan, her şeyi omuzlarında taşıyıp getireni ve uçarcasına hareket edeni, olağanüstü bir hız ve ustalıkla masa örtüsünü yayarken, elleri boş gelmiş olan diğer garsonun yüzünde bir suçluluk ifadesi belirdi. Ayakları yere değmeyen garson çorbayı getirmek için Horlorn'dan karşıya uçup çarçabuk geri döndükten hemen sonra tekrar havalanıp, bu sefer de ana yemeği getirmeye gitti. Sonra butları ve beyaz eti getirmek üzere bir kez daha havalanıp dönerken, yerinden kımıldamayan garsonun her şeyi unutmuş olduğunu fark ettikçe arada ek sefer yapıp, ufak tefek eksikleri getirmek için tekrar tekrar havalandı. Havayı delercesine uçup dönen bu garson, takdir görmek bir yana, yerine kazık çakmış diğer garson tarafından, her dönüşünde içeriyi sisle doldurduğu ve nefes nefese kaldığı için küçümseyici bir edayla karşılanıyordu. Yemeğin sonunda kanatlı garsonun takatı tükenmişti artık; bunun üzerine asil bir edayla masa örtüsünü toplayıp koltuğunun altına sıkıştıran ve masaya temiz bardaklar dizen ağırkanlı garson diğerine haşin bir bakış (aslında aşağılar bir bakıştı bu ya, neyse) fırlatıp, Bay Grewgious'a gitmeye hazır olduklarını bildiren gözlerle baktı ve, "Şunu açık-

lığa kavuşturalım ki bu ziyafet benim eserimdi ve bu kölenin yaptıkları benimkinin yanında sıfır kalır," dedikten sonra kanatlı garsonu önüne kattığı gibi çıkıp gitti.

Ortadaki manzara adeta "Laf Kalabalığı Dairesi Efendileri" ya da bir nevi, üst düzey bir devlet kurumu erkânının, daha boyası kurumamış minyatür bir temsili gibiydi. Bu küçücük resim öyle aydınlatıcıydı ki Ulusal Galeri'de kendine özel bir yer almayı hak ediyordu.

Dışarıdaki sis hem bu tantanalı yemeğin esas bahanesi, hem de, haliyle, yemeğin tuzu biberi olmuştu. Adamların dışarıdan işitilen burun çekişleri, aksırmaları ve ayaklarını çakıl zeminde sürüye sürüye gelmeleri sofraya Doktor Kitchener'ın sözünü ettiğinden çok daha büyük bir lezzet katmıştı. Önce bir ürperen, fakat aldığı emre itaatle, göz açıp kapayıncaya kadar kapıdan çıkıp giden talihsiz, kanatlı garsonun ziyafete kattığı çeşni, damaklarda Harvey'nin[6] soslarının bıraktığından çok daha yoğun bir tat bırakmıştı. Burada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer şey de, bu genç adamın bir bacağının kapıya her yönelişte yaptığı yumuşak hamleydi; daima onun ve elindeki tepsinin birkaç saniye önünde giden (ve hep belli bir açıya göre duran), tepsi gözden kaybolduktan sonra süzülerek onları izleyen bu bacak, Macbeth'in Duncan'ı öldürmeden önceki gönülsüzlüğüyle sahneden inerken peşinde sürüklediği bacağını andırıyordu.

Ev sahibi kilere inmiş ve elinde, henüz toprakların üzerine sis çökmeden olgunlaşıp toplanmış, o zaman-

[6] On sekizinci yüzyılda Peter Harvey'nin hanında yapıp ün saldığı, yıllar sonra da tarifleri Crosse & Blackwell tarafından satın alınan soslarına gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

dan beri de karanlıkta uyutulan meyvelerden yapılmış ve içleri yakut, saman sarısı ve altın renkli sıvılarla dolu şişelerle geri dönmüştü. Uzun sürmüş bu şekerlemenin ardından, tirbuşona yardım etmek istercesine köpürüp taşarak mantarlarını zorlayan (tıpkı hapishane kapılarını zorlayan isyancıları destekleyen diğer mahkûmlar gibi) bu sıvılar, sonunda neşeyle dans ederek dışarı çıkıvermişti. Eğer 1747'de ya da o dönem bir başka yılda B.J.T böylesi şaraplar içmiş olsaydı şüphesiz adını değiştirip, K.P.K, yani "Kafam Pek Kıyak" yapardı.

Görünüşe göre, şişelenmiş bu iç kavurucu bağbozumlarının Bay Grewgious üzerinde en ufak bir yumuşatıcı etkisi olmuşa benzemiyordu. Sanki onları içmek yerine kupkuru, enfiyeyi andıran vücudunun üzerine boca etmiş, ama şaraplar yüzünde en ufak bir ışığın yanıp sönmesine olanak veremeden çarçur olup gitmişti. Yine de bu odunumsu duruşunun ardında Edwin'i dikkatle inceleyen gözler vardı. Yemek bittikten sonra Edwin'i tekrar ateş başındaki o rahat sandalyesine buyur etti. Edwin, pek kısa süren bir somurtkanlığın ardından, keyifle sandalyesine gömülünce, Bay Grewgious da kendi sandalyesini ateşe çevirip, yüzünü ve saçlarını sıvazlarken, bir yandan da parmaklarının arasından kaçamak bakışlarla konuğunu süzüyordu.

Aniden dönüp, "Bazzard!" diye seslendi.

Tam bir işçi edasıyla çabuk çabuk yemeğini ve içkisini tüketen ve bu sırada hemen hiç konuşmayan Bazzard, "Buyrun, efendim," diye karşılık verdi.

"Sana içiyorum, Bazzard; Bay Edwin, kadehimizi Bay Bazzard'ın başarısına kaldıralım!"

"Bay Bazzard'ın başarısına!" diye tekrarladı Edwin, ama bunu söylerken yüzünde en ufak bir istek kırıntısı

dahi yoktu. Adeta içinden, "Ne başarısı olacaksa!" der gibiydi.

"Dilerim ki," diye sürdürdü Bay Grewgious, "-çok kesin bir şey söyleyebilme özgürlüğüm olmadığı için dilerim diyorum, yani konuşma yeteneğim de pek olmadığından umarım bu cümlenin sonunu getirebilirim- Dilerim ki! -tabii daha yaratıcı bir biçimde ifade edilmeliydi bu, ama bende yaratıcılık da olmadığından- Dilerim ki! -işte tam ne söyleyeceğimi bulacakken adeta bir endişe dikeni batıyor dilime, ama neyse- Dilerim ki er ya da geç istediğini elde edersin!"

Ateşe dönük yüzünde somurtkan bir tebessüm peyda olan Bay Bazzard, ellerini önce karman çorman buklelerine, sonra da sanki sözü edilen endişe dikeni oradaymışçasına hemen saçlarından çekip paltosuna, ardından da ceplerine götürdü. Bütün bu hareketleri, sanki bu dikeni iş üstünde görmeye çabalayan Edwin tarafından pür dikkat izleniyordu. Lakin bir türlü ortaya çıkmadı bu diken, sadece sonunda Bay Bazzard, "Anlıyorum, efendim, sağ olun," dedi.

Bay Grewgious bir eliyle bardağını masada şıngırdatırken, diğerinin arkasına adeta gizlenerek eğildi ve, "Şimdi de kızımın şerefine içiyorum. Ama önce Bazzard'a içtim ki alınmasın," dedi.

Bunu gizemli bir göz kırpması eşliğinde söylemişti; tabii bu göz kırpması Bay Grewgious'a ait olduğundan, görülemeyecek bir hızda olup bitivermişti; buna Edwin de, ne anlama geldiğine dair en ufak bir fikri olmaksızın, göz kırparak karşılık verdi.

"Ve şimdi," dedi Bay Grewgious, "bu dolu kadehi büyüleyici peri kızım Bayan Rosa'ya adıyorum. Bazzard, büyüleyici peri kızım Bayan Rosa'ya!"

"Anladım, efendim," dedi Bazzard, "Size katılıyorum!"

"Ben de öyle!" dedi Edwin.

Bay Grewgious, "Tanrı beni korusun!" dedi; bu konuşmanın ardından gelen, izleyen, olmazsa olmaz suskunluğu yararcasına söyledi bunu: Elbette doğrudan bir özeleştiriye ya da sıkıntıya sürükleyecek gibi olmasa da, en ufak bir toplu ayaklanmada neden illa ki üzerimize bir suskunluk çöktüğünü kim bilebilirdi ki! "Ben gayet yontulmamış bir adam da olsam, bu akşam, kafamda gerçek bir âşığın hâletiruhiyesini canlandırabilirmişim gibi bir his var içimde (kafada canlandırmak diyorum, ama sakın bende hayal gücünün zerresi olduğu sanılmasın)."

"Siz canlandırın, biz de dinleyelim, efendim," dedi Bazzard.

"Bay Edwin hatalı olduğum yerlerde beni düzeltir," diye devam etti Bay Grewgious. "Ve hayattan birkaç dokunuş ekler bu resme. Resmin pek çok açıdan kusurlu olacağını ve gerçek hayattan dokunuşlara ihtiyaç duyacağını rahatlıkla söyleyebilirim. Ne de olsa ben doğuştan bir yontulmamışım, ne öyle sevecen yakınlıklarım ne de deneyimlerim olmuş benim. Pekâlâ! Gerçek âşığın aklının tümüyle aşkının kıymetli kaynağı tarafından ele geçirilmiş olduğunu tahmin etme cüretini gösteriyorum. Ve yine bir cüretle, bu sevgilinin adının bile âşığı için kıymetli olduğunu, hissiz telaffuz edilemeyeceğini, anılamayacağını ve kutsal emanet gibi saklanacağını tahmin ediyorum. Gerçek âşık, şayet ona özel bir seslenme biçimi varsa, bunu sadece ve sadece ona saklayacak, herhangi birinin duymasına izin vermeyecektir. Ona bu isimle seslenebilmek, onun ışıltılı varlığıyla baş başay-

ken sahip olunacak bir imtiyazdır; onu başka bir yerde ağza almak pervasızlık, soğukluk, bilinçsizlik, hatta ve hatta inancın kötüye kullanılmasına kadar gider."

Bay Grewgious'ı dimdik oturmuş, elleri dizlerinde, kendini bir gayretle durmaksızın, deşe deşe içinden bu sözleri çıkarmasını izlemek müthiş bir şeydi. Bu haliyle, hayır kurumunda yetişen ve hafızası kuvvetli, din bilgisi kitaplarından ezberlediklerini, arada bir burnunun ucundaki ufak karıncalanma da olmasa, hepten hissiz okuyacak bir çocuğu andırıyordu.

"Benim resmime göre," diye sürdürdü Bay Grewgious, "gerçek bir âşık aşkının sevgili nesnesinin huzurunda ya da yakınında olmak için sabırsızdır; başka bir toplulukta bulunmaya pek az heveslidir; daima diğerini arar. Aramak diyorsam, bir kuşun yuvasını araması gibidir bu -şiirin alanına da tecavüz etmeye başladım ya, eşeklik bende-; normalde şiirden fersah fersah uzakta olduğumdan, bırakın onun alanına girmeyi, ona on beş kilometreden fazla yaklaştığım hiç olmamıştır oysa. Ayrıca Staple Hanı'nın kuşları dışındakilerin alışkanlıklarından da bihaberimdir; onlar da yuvalarını Doğa Ana'nın hayırsever elinin sunduğu bir yere değil, duvar çıkıntılarına, su oluklarının tepelerine ve bacalara kurar. Yine de yukarıdaki kuş yuvasından kastımın anlaşılmış olmasını diliyorum. Aslında benim kafamdaki resimde, gerçek âşığın aşkının sevgili nesnesinden ayrı bir varlığı yoktur; aynı anda hem çifte hem de yarım bir yaşam sürer. Bundan tam olarak kastımı ifade edemiyorum; bunun nedeni ya kastettiğimi ifade edecek güçte bir anlatım yeteneğimin olmaması ya da zaten ifade etmekte başarısız olduğum bir şeyi kastediyor olamayacağımdır. Ve meselenin, bu ikinci söylediğim şey olmadığına inanmak istiyorum."

Resim günyüzüne çıktıkça, Edwin, yerine göre bir kızarmış, bir sararmıştı. Şimdi de ateşin başında dudaklarını yiyerek oturuyordu.

Hâlâ aynı şekilde oturmakta ve konuşmakta olan Bay Grewgious, sözlerine devam etti: "Böylesi evrensel bir konu üzerinde yontulmamış bir adamın tahminleri muhtemelen hatalı olacaktır, ama ben yine de kendi kendime, gerçek bir âşıkta ne soğukluk, ne bıkkınlık, ne kuşku, ne kayıtsızlık ne de arada kalmışlıktan eser olacağını düşünüyorum (elbette bunların hepsi Bay Edwin'in düzeltmelerine tabidir). Umarım resmim biraz olsun şekillenebilmiştir kafanızda, ne dersiniz?"

Konuşmaya başlayışı ve konuşmayı sürdürüşünde izlediği ani tavrı konuşmayı sonlandırırken de sürdürüp, karşısındakiler henüz anlatımının tam ortasında olduğunu düşünürlerken o durup, Edwin'e böyle beklenmedik bir soru yöneltti.

Edwin kekeleyerek, "Bana bu soruyu yönelttiğinize göre efendim, demeliyim ki..."

"Evet," dedi Bay Grewgious, "uzman sen olduğun için soruyu sana yöneltiyorum."

Utanmış bir halde, "O halde demeliyim ki, efendim," diye sözlerini sürdürdü Edwin, "Çizdiğiniz resim genel hatlarıyla doğrudur; fakat talihsiz âşığın üzerine biraz fazla gidiyor olabileceğinizi de söylemeden edemeyeceğim."

"Pek tabii," diye onayladı Bay Grewgious. "Pek tabii. Ben özünde sert biriyimdir.'

"Âşık kiminde tüm hissettiklerini göstermiyor ya da gösteremiyor olabilir," dedi Edwin.

Sonra epeyce bir süre cümlesinin geri kalanını bulmak için sessiz kaldı; bu sırada Bay Grewgious atılıp et-

tiği lafla, zaten zor durumdaki delikanlının işini, katbekat zorlaştırdı:

"Hayır, elbette ki göstermiyor olabilir!"

Bu lafın ardından hepsi sustular; Bay Bazzard'ın sessizliğinin nedeni ise uyukluyor oluşuydu.

Bay Grewgious uzunca bir aradan sonra, ateşi seyrederken, "Âşığın sorumluluğu hayli büyüktür oysa," dedi.

Edwin de ateşi seyrederken onaylarcasına kafa salladı.

"Onun ne kendi vaktini ne bir başkasının vaktini harcadığından emin olması şarttır," dedi Bay Grewgious.

Edwin tekrar dudağını ısırmış, ateşi seyrediyordu.

"O değerli bir hazineyi oyuncak etmemelidir! Bunu yaparsa pişmanlık peşini bırakmaz! Bunu iyi bellemelidir!" dedi Bay Grewgious.

Her ne kadar bu sözleri, din bilgisi kitabından yaptığı alıntılarla, farazi konuşan, hayır kurumundaki bir çocuk edasıyla söylemiş olsa da, sonunda işaretparmağını harlı harlı yanan kömürlere doğru uzatıp sessizliğe gömülüşünde (böylesi gerçekçi bir adam için) hülyalı bir şeyler vardı.

Ancak bu uzun sürmedi. Sandalyesinde tekrar dik ve kaskatı vaziyete geçip aniden ellerini dizlerine vurdu; bu haliyle tıpkı tuhaf, oyma bir Hindu Tanrısı heykelciğine benzedi; ya da sadece daldığı düşten uyanıyordu ki şöyle dedi: "Bu şişeyi bitirmeliyiz Bay Edwin. İzin verin de size yardım edeyim. Bazzard'a da yardım edeceğim, her ne kadar o uyuyor da olsa. Yoksa bu durum hoşuna gitmeyebilir."

İkisine de yardım edip, ardından son damlasına kadar kendininkini içip, kadehini adeta içinde şu mavimsi karasineklerden birini yakalamışçasına baş aşağı çevirdi ve masaya bıraktı.

Ellerini ve ağzını peçetesine sildikten sonra, "Ve şimdi, Bay Edwin," dedi, "biraz da iş konuşalım. Geçen gün benden Rosa'nın vasiyetnamesinin resmi bir nüshasını aldınız. Önceden de içeriğini biliyordunuz gerçi, ama bunu size sözünü ettiğim iş gereği gönderdim. Aslında Bay Jasper'a yollamalıydım, ancak Bayan Rosa'nın bunun doğrudan sizin elinize ulaşması arzusu üzerine, böylesini uygun gördüm. Elinize geçti mi?"

"Sağ salim, efendim."

"O halde bana bir teslim belgesi gelmesi gerekirdi," dedi Bay Grewgious. "Dünyanın her yerinde iş hukuku bunu gerektirir. Lakin, siz bunu yapmadınız."

"Niyetim bu akşam gelir gelmez göndermekti, efendim."

"Hiç de iş hukukuna uygun bir yaklaşım değil bu," diye karşılık verdi Bay Grewgious. "Yine de çok üzerinde durmaya değmez. Pekâlâ, sizin de belgede görmüş olacağınız üzere orada, dilediğimde bana sözlü olarak verilmiş kimi emanetçilik sorumluluklarından kurtulma hakkım olduğuna dair nazikçe ifadeler yer almaktadır."

"Evet, efendim."

"Bay Edwin, hemen şimdi ateşi seyrederken işte bu emanetçilikten kurtulmam için bundan daha doğru bir zamanın olmayacağını düşündüm. Bir dakikalık müsaadenizi rica ediyorum."

Cebinden bir tomar anahtar çıkarıp mum ışığında aradığı anahtarı bulduktan sonra, elinde bir mumla büro ya da çalışma odasının kilidini açtı. Orada küçük giz-

li bir çekmecenin yayına dokundu, sonra içinden sıradan, tek bir yüzük kutusu çıkardı. Elinde bu kutuyla sandalyesine döndü. Delikanlının görmesi için kutuyu kaldırdığında eli titredi.

"Bay Edwin, altın bir gülün içine özenle yerleştirilmiş pırlanta ve yakutlarla bezeli bu yüzük, Rosa'nın annesine aitti. Gözlerimin önünde, onun o ölü elinden çıkarıldı. Umarım, Tanrı bana o sırada tattığım, şaşkınlıkla karışık elemi bir daha yaşatmaz. Her ne kadar sert biri olsam da, buna dayanacak kadar sert değilim." Kutuyu açarken, "Şu taşların nasıl da parıldadığına baksana!" dedi. "Onlara sık sık ferah ve gururlu bir yürekle bakan gözler çoktan küllere, o küller de çoktan tozlara karıştı bile! Eğer azıcık hayal gücüm olsaydı (ki zerre kadar olmadığını söylememe gerek yok), bu taşların güzelliğinin yıllara meydan okuyuşunun neredeyse gaddarlık olduğunu düşünebilirdim."

Konuşurken kutuyu kapatmıştı.

"Bu yüzük gencecik, en güzel çağında boğularak yaşamını yitiren bu bayana, birbirlerine sadakat yemini ettikleri gün kocası tarafından verilmişti. Onu bu kez şuursuz yatan karısının elinden çıkaran ve kendi ölümü yaklaştığında ise benim avcuma bırakan, yine kocasıydı. Bana verilen bu emanetin gereği, siz erkeklik, Bayan Rosa ise kadınlık çağına gelip, evlilik sözünüz iyice büyüyüp olgunlaştığında, onu kızımın parmağına takmanız için size vermemdi. Bu dilenen sonuçlara ulaşılmadığı takdirde de, yüzüğün bende kalmasıydı."

Bay Grewgious şaşmaz bakışlarla Edwin'i süzerken, genç adamın yüzünden bir sıkıntı okunuyordu; ellerinde ise bir kararsızlık vardı; sonra yüzüğü ona verdi.

"Bu yüzüğü kızımın parmağına takman," dedi Bay Grewgious, "senin hem yaşayanlara hem ölülere karşı değişmeyecek sadakatinin nişanesi olacak. Şimdi kızımın yanına evlilik ile ilgili son ve geri dönülmez hazırlıkları yapmak üzere gittiğine göre, bunu da yanında götürmelisin."

Genç adam kutuyu aldı ve göğsüne bastırdı.

"Eğer ki en küçük bir kusur olur, en küçük bir şey yanlış giderse; eğer ki bu işe kendinizi adamanın, bir alışkanlıkla uzun zamandan beri bunu bekliyor olmanızdan öte, daha yüce bir nedeni olmadığına dair gizli bir hissiniz olduğunu fark edersen, bu yüzüğü ölü ve diri herkesin hatırına geri getirmekle yükümlü olduğunu bilmeni istiyorum."

Tam o sırada Bazzard kendi şiddetli horlamasına uyanıverdi; tıpkı böyle durumlarda pek çoklarının yaptığı gibi bir yerine inme inmişçesine boşluğa bakmaya başladı; sanki uyuyakaldığı için onu suçlayan boşluğa kafa tutuyordu.

"Bazzard!" dedi Bay Grewgious, sesi hiç olmadığı kadar sert çıkmıştı.

"Dinliyorum, efendim," dedi Bazzard, "hep dinliyordum."

"Bendeki bir emanetten kurtulmak niyetiyle pırlanta ve yakuttan bu yüzüğü Bay Edwin'e verdim. Görüyor musun?"

Edwin küçük kutuyu çıkarıp açarken Bazzard onu izledi.

"İkinizi de izliyorum, efendim," dedi Bazzard, "ve bu işe tanıklık ediyorum."

Gözle görülür bir biçimde, çıkıp yalnız kalmak için kıvranan Edwin Drood, sonunda ceketini geri almış, ağ-

zında vakit ve randevularıyla ilgili bir şeyler geveliyordu. Sisin dağılmadığı bilgisini almış olmalarına karşın (bu bilgi kahve getirmek amacıyla gizemli bir sefer daha yapan kanatlı garsondan alınmıştı) Edwin kendini dışarı attı; Bazzard da onu izledi.

Yalnız kalan Bay Grewgious, bir saat kadar yavaş ve yumuşak adımlarla ileri geri odayı arşınladı. Bu gece huzursuzdu, canı sıkkın gibiydi.

"Umarım doğru olanı yapmışımdır," dedi. "Yapmasını istediğim şey gerekliydi. Yüzüğü kaybetmem uzak bir ihtimaldiyse de bir an önce benden çıkması lazımdı artık."

Bir iç çekişle o küçük, boş çekmeceyi kapatıp çalışma odasını kilitledi ve tekrar, bu sefer yalnız, ateşin başına döndü.

"Onun yüzüğü," diye düşünmeyi sürdürdü, "'acaba bana geri dönecek mi? Bu gece bu yüzük aklımı fena kurcalıyor. Ama nedenini anlıyorum. O yüzüğü o kadar süredir himayemde tuttum ve ona öyle değer verdim ki! Merak ediyorum da..."

Hem merak içindeydi hem de yerinde duramıyordu; bu noktada kendine gelmeye çalışmış, biraz daha yürümüşse de yerine döndüğünde kendini tekrar aynı hissin kucağında bulmuştu.

"Acaba o içeri girip bir çırpıda Rosa'yı kazanıverdiğinde, onu böyle ümitsiz, sessiz, delicesine, fakat uzaktan uzağa seven bir başkasının varlığından haberdar mıydı merak ediyorum. Bu talihsiz kişinin kim olabileceği aklının ucundan geçmiş midir acaba!"

"Acaba bu gece uyuyabilecek miyim! Her halükârda dünyayla arama yorganı çekecek ve deneyeceğim."

Bay Grewgious rutubetli ve sisli yatak odasına gitmek üzere merdivenin karşısına geçti; çok geçmeden yatmaya hazırdı. Puslu pencere camında yüzünün loş aksini görünce bir anlığına mumu oraya doğru tuttu.

"Bu haliyle yüzünü görenin aklına düşme ihtimalin hâlâ var be dostum!" dedi. "İşte, işte, işte! Uyu artık, zavallı herif, zırvalamayı kes hadi!"

Bunun üzerine mumu üfledi, dünya ile arasına yorganı çekip, her şeyi susturdu. En beklenmedik adamda bile böyle keşfedilmemiş romantik kuytular mevcuttur; dokunsan yanacak çırayı andıran bu yaşlı adamda kimi olmadık vakitlerde, 1747 dolaylarında ortaya çıkan bu B.Z.B., yani, "Böyle Zırvaladı Beyefendi"cilikten anladığımız da budur.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Durdles ile Bir Gece

Bay Sapsea, akşama doğru, konu ne kadar engin olursa olsun, kendi derinliğince daldığı o tefekkürler de tekdüzeleştiğinde, yapacak daha iyi bir işi kalmadığını anlayıp hava almak için katedral avlusu ve civarlarında gezinir. Avluyu sahiplenici bir havayla şişine şişine dolanmak hoşuna gider; saygıdeğer kiracısı Bayan Sapsea'ye karşı nasıl da cömert davranıp, ona toplum önünde nasıl bir ödül bağışlamış olduğu hissini içinde büyütmek en büyük zevklerindendir. Parmaklıkların arasından uzanmış bir iki serseri surat görmek ve olur ya kendi anıt yazısını okuyorlardır diye düşünmek hoşuna gider. Ne zaman kilise avlusundan seri adımlarla "kıpkırmızı olmuş mahcup" bir yabancı geçse, içten içe bunun kendi anıtının etkisiyle olduğuna inancı sarsılmazdır.

Bay Sapsea'nin Cloisterham Belediye Başkanı olduğundan bu yana itibarı daha da artmıştır. Ona kalırsa,

belediye başkanları ve benzerleri olmadığı sürece toplumun belkemiğinin -ki Bay Sapsea, bu deyişi keşfedenin kendisi olduğundan emindir- paramparça olması işten değildir. Belediye başkanları söylev verebilmeleri için diz çöktükleri hükümdar karşısında "kalk" emriyle doğrultulup şövalyelik unvanı alırlarken, İngilizce dilbilgisi de bu korkusuz patlayıcı makineler sayesinde menzil ve mermi gibi yeni sözcüklere kavuşuyordu. Bay Sapsea'ye de söylev maksadıyla böyle bir "kalk" emri gelebilirdi bir gün. Kalkınız, Sör Thomas Sapsea! Böyledir toprağın tuzu!

Bay Sapsea bu arada Porto şarabı, mezar yazıtı, tavla, biftek ve salatadan oluşan yemeğin eşlik ettiği o geceki ilk buluşmalarının ardından Bay Jasper'la münasebeti ilerletmişti. Bay Sapsea, Jasper'ın katedral giriş dairesinde büyük bir konukseverlikle karşılanmış, Bay Jasper piyanosunun başına geçip ona kulaklarını hafif hafif okşayan -ki mecazen okşanmayı bekleyen genişçe bir alan varmışçasına oldukça uzunca bir süre- şarkı söylemişti. Bay Sapsea'nin bu genç adamda hoşuna giden şey, onun daima kendinden büyüklerin irfanından yararlanmaya hazır ve özünde zevkine güvenilir biri oluşuydu. Buna kanıt ise, Bay Sapsea'ye o akşam eften püften tekerlemeyi andıran şeyler çalıp söylemek yerine, evde demlenmiş hakiki Üçüncü George şarkıları çalmasıydı. Bu şarkılar (tıpkı "benim cesur oğlanlarım" gibi) Bay Sapsea'yi celallendirmiş; olduğu yerden, kendi adaları dışındaki tüm adaları, tüm kıtaları, yarımadaları, burunları, çıkıntıları ve diğer yeryüzü ve kıyı şekillerini ezip küçücük bırakmış, bütün denizleri silip süpürmüştü. Lafın kısası, böylelikle, Tanrı'nın yeryüzüne *Hearts of*

Oak[1] gibi bir milleti böyle sayıca az gönderip, onun yerine etrafı bunca haşaratla doldurmasının belirgin bir hata olduğunu alenen ortaya koymuştu.

Bay Sapsea bu nemli akşam havasında, ellerini arkasında kavuşturmuş, kilise avlusunda, kıpkırmızı kesilmiş ve utanç içinde bir yabancı görürüm ümidiyle gözlerini dört açmış ağır ağır gezinirken, Zangoç ve Bay Jasper ile söyleşmekte olan Başpapaz'a rastlar. Bay Sapsea öyle bir reverans yapar ki bir anda York Başpiskoposu'ndan da, Canterbury Başpiskoposu'ndan da daha Hıristiyan oluverir.

"Bizim hakkımızda bir kitap yazacaksınız galiba, Bay Jasper," der Başpapaz. "Bir kitap ha! Demek öyle! Ama bizim uzun bir geçmişimiz vardır, bu yüzden iyi bir kitap olmalı bu. Bize bağışlanan çok fazla malımız yok, uzun yıllardan başka neyimiz var ki, fakat belki diğer şeylerin yanında bunu da kitabınıza koyar ve eksikliklerimize de dikkati çekersiniz."

Vazifesine sıkı sıkıya bağlı olan Bay Tope, bu konuşulandan hayli keyif alır.

"Efendim, inanın bana, bir yazar ya da arkeoloğa dönüşmek gibi bir niyetim hiç yok," diye karşılık verir Jasper. "Gelip geçici bir heves bu benim için. Ayrıca bu hevesimde Bay Sapsea'nin payı benimkinden büyüktür."

Başpapaz, Bay Sapsea'ye dönüp, onun huzurunda durmadan çoğalan kişiliklerini gözden kaçırmadığını anlatan muzip bir selamla, "Nasıl oldu bu, Sayın Başkanım?" diye sorar. "Nasıl oldu, hadi bir anlatın Başkanım!"

---

[1] *Hearts of Oak*, İngiltere Deniz Kuvvetleri Ulusal Marşı'nın adı olup, aynı zamanda İngiliz ulusunu nitelemek için kullanılır (ç.n.).

Şaşkın gözlerle bakan Bay Sapsea, "Muhterem Başpapazımızın," diye yanıtlar, "ne için adımı anma lütfunda bulunduğunu çıkartamadım." Sonra derhal o yaratıcı zekâsını devreye sokup her ayrıntıyı gözden geçirmeye koyulur.

"Durdles," deyip bir ipucu verir Bay Tope.

"Tabii ya!" der Başpapaz; "Durdles, Durdles!"

"Doğruyu söylemek gerekirse, efendim," diye söz alır Jasper, "bu adama ilgi duymaya başlamam ilkin Bay Sapsea'nin kamçılamasıyla oldu. Bay Sapsea'nin insan ırkı hakkındaki bilgisi ve etrafında bir münzevi, bir ayrıksı gördü mü hemen seçip çıkarma gücü, öncelikle benim bu adam üzerine, önceden defalarca karşılaşmış olmamıza karşın, bir kez daha düşünmeme neden oldu. Başpapazım, siz de benim gibi Bay Sapsea'nin onu özel odasında konuk edişini bir görseydiniz, bu söylediklerime şaşırmazdınız."

Top kendisine atılınca, Bay Sapsea tarifsiz bir memnuniyet ve tafrayla, "Ah!" diye bağırır, "tabii, tabii. Pek Muhterem Başpapaz bundan mı bahsediyordu? Evet. Bir gün Durdles ve Bay Jasper'ı bir araya getirmiş bulundum. Durdles başlı başına bir karakterdir benim gözümde."

"Birkaç ustaca dokunuşla içini dışına çıkardığınız bir karakter, Bay Sapsea," der Jasper.

Gitgide hantallaşan müzayedeci, "Hayır, tam olarak böyle değil," der. "Onun üzerinde azıcık etkim olmuş, karakteri hakkında azıcık bir fikir sahibi olmuş olabilirim belki. Lakin pek Muhterem Başpapaz aklından çıkarmamalıdır ki ben dünyayı görmüş biriyim." Bu sırada Bay Sapsea, Başpapaz'ın palto düğmelerini incelemek niyetiyle biraz geriye çekilir.

Bir yandan bu bin bir suratlı adamın yüzünde bu sefer kimin belirdiğini görmek için onu izlerken, bir yandan da "Pekâlâ," der Başpapaz. "Umarım, Sayın Başkanım, Durdles ile ilgili gözlem ve bilgilerinizi, onu, pek kıymetli ve saygıdeğer Koro Başkanımın boynunu kırmamaya ikna etmek gibi iyi bir amaca hizmet için kullanırsınız; bir yenisini asla bulamayız, onun başı ve sesi bizim için çok değerlidir."

Bay Tope tekrar pek keyiflenmiş, saygı sınırını aşmadan çırpınma ve gülme nöbetlerine tutulmuştur, sonra yavaşça sakinleşip, böyle birinden böyle bir iltifat işiten her beyefendinin büyük bir zevk ve şerefle boynunun kırılmasına razı olacağını sayıklar gibi, riayetkâr bir mırıltı dolar diline.

Sapsea, yüce bir edayla, "Bay Jasper'ın boynuna olacaklardan, efendim," der, "ben sorumluyum o halde. Durdles'a dikkatli olmasını söyleyeceğim. Benim söylediğimi kulak ardı etmez o." Sonra hayli patronluk taslar bir edayla, "Ayrıca bu kadarcık zamanda nasıl bir tehlike altına girmeyi becermiş olabilirsiniz ki?" diye sorar.

"Durdles ile mezarlar, anıtlar, kuleler ve harabeler arasında ay ışığında bir yolculuğa çıktık, hepsi bu," diye karşılık verir Jasper. "Bizi bir araya getirdiğinizde, benim gibi zevk sahibi biri için, birlikte vakit geçirmeye değer biri olarak tanıtmıştınız onu, hatırladınız mı?"

"Hatırladım!" diye yanıt verir müzayedeci. Bu sırada su katılmamış bu avanak sahiden hatırladığına inanır.

"Sizin verdiğiniz ipucundan feyz alarak," diye sözlerini sürdürür Jasper, "bu sıradışı ihtiyarla birkaç gündüz gezintisine çıktım ve bu gece de birlikte ay ışığında karanlık işler çevirmeye hazırlanıyoruz."

"Bakın kim geliyor!" der Başpapaz.

Durdles'ın, elinde akşam yemeği çıkını, kendini salmış bir halde onlara doğru yürümekte olduğu fark edilir. Bu şekilde yürümeyi sürdürürken Başpapaz'ı görecek kadar yaklaştığında, şapkasını çıkarır ve kolunun altına sıkıştırıp uzaklaşmaya yeltenirse de Bay Sapsea onu durdurur.

"Benim dostuma göz kulak olmayı ihmal etme sakın," diye bir buyruk savurur Bay Sapsea.

"Sizin hangi arkadaşınız ölmüştü ki?" diye sorar Durdles. "Sizin arkadaşlarınızdan biriyle ilgili bir emir gelmedi."

"Hâlâ sağ olan dostumdan söz ediyorum."

"Aaa. O mu?" der Durdles. "O kendine göz kulak olabilir, Bay Jarsper bunu yapabilir."

"Sen yine de ona göz kulak ol, olur mu?" der Sapsea.

Durdles huysuz bir bakışla Sapsea'yi tepeden tırnağa süzer ve sesinde bir buyurganlıkla söz alır:

"Muhterem Başpapaz'ın affına sığınarak söylüyorum, eğer ki Bay Sapsea siz kendinizi ilgilendiren işlere bakarsanız, Durdles da kendi işine bakacaktır."

Dostuna, mevzuyu hemen nasıl da kolaylıkla halledeceğini anlatırcasına bir göz kırpıp, "Soğukkanlılığını kaybettin Durdles," der. "Dostlarım beni ilgilendirir, Bay Jasper da benim dostum olduğuna göre... Sen de öylesin..."

Durdles haddini bildirircesine kafa sallayarak, "Böbürlenmek gibi kötü bir alışkanlık edinmeyin sakın," diye çıkışır, "sonra üzerinize siner kalır."

"Sizin sinirleriniz bozuldu," der Sapsea bu sefer; yüzü kızarmıştır, ama yine de dostuna göz kırpmayı sürdürür.

Durdles'ın Bay Sapsea'ye Böbürlenme Konusunda İkazı

"İtiraf edeyim," der Durdles, "küstahlıktan hoşlanmam."

Bay Sapsea, "Sanırım meseleyi halletmiş olduğum konusunda hemfikiriz," der gibi dostuna üçüncü kez göz kırpar ve bu anlaşmazlıktan çekiliverir.

Bunun üzerine Durdles, Başpapaz'a iyi akşamlar diler; şapkasını başına geçirip, "İstediğinizde, daha önce de kararlaştırdığımız gibi beni evimde bulabilirsiniz. Gidip temizlenmem lazım," der ve yine aynı hantal yürüyüşle uzaklaşır. Bu adamın temizlenmek için her eve gidişi, hayatının değişmeyen gerçekleriyle, idrakı imkânsız, kendince bir uzlaşım çabasıdır; ne yaparsa yapsın şapkası, botları ve giysileri temizliğin yanından geçmez; hepsi bir örnek, daima toz ve kumla sıvalı kalır.

Kilisenin aydınlatmadan sorumlu kayyumu, büyük bir hızla merdiveninde iner çıkar -ki bu merdivenin kutsal gölgesinin çevreye verdiği rahatsızlıkta nice nesil büyümüşse de, şayet kullanımdan kaldırılacağı söylense, bütün Cloisterham halkı bu fikrin karşısında dikilirdi- ve sessiz kilise avlusuna ışık benekleri saça saça bir aşağı bir yukarı iner çıkarken, Başpapaz akşam yemeği, Bay Tope akşam çayı için, Bay Jasper ise piyanosunun başına geçmek için evlerine çekilmektedirler. Odasında ateşin aydınlattığından öte bir ışık olmayan Bay Jasper, iki üç saat kadar oturup yumuşak, hoş bir sesle koro ilahileri söyler; ta ki karanlık iyice çöküp ay yükselene dek.

Vakit geldiğinde yavaşça piyanosunu kapatıp pardösüsünün yerine bir ceket giyer; en büyük cebine sazdan kılıfı olan iyi bir şişe koyup, başına da tepesi alçak, geniş siperli bir şapka oturtup ağır ağır yola koyulur. Bu gece neden bu kadar ağır hareket ediyordur acaba? Bu-

nun için gözle görünür bir neden yoktur. Acaba dışarıdan fark edilmeyen, fakat içine kapkara bir bulut gibi çöken bir neden mi vardır ortada?

Durdles'ın yarım kalmış evine ya da bir diğer tabirle, kent duvarının içine oyulmuş o fare deliğine doğru ilerlerken, içeride bir ışık görünce, yolunu usul usul, şimdiden yükselmeye başlayan ayın yer yer aydınlattığı mezar taşları, anıtlar ve bahçeyi kaplayan o taş deryasına çevirir. Durdles ile çalışan iki işçi, testerelerini çalıştıkları iki taş blok içinde saplı halde bırakmışlardır; belki de sığınak belledikleri nöbetçi kulübelerinin gölgesinde, "Ölüm Dansı"ndan fırlamış iki iskelet işçi sırıtıyorlar, Cloisterham'da ölmeye yazgılı sonraki iki kişi adına birer mezar taşı oyup hemencecik sıvışmak için fırsat kolluyorlardır. Fakat bu fikir, henüz sağ ve belki de mesut olan bu iki kişinin aklına dahi gelmiyordur. Bu iki kişi -ya da en azından biri- kimdir acaba!

"Hey! Durdles!"

Işık hareket eder ve Durdles elinde lambayla belirir. Konuğunu davet ettiği, tepesinde çatının kirişleri görünen ve tavanı sıvasız bu çıplak evde bir şişe, bir sürahi ve su bardağından başka, ortalarda temizlenmek için kullanılabilecek bir gereç görünmediğine göre, kim bilir, belki Durdles "temizlenmek" için bunlardan faydalanıyordur.

"Hazır mısın?"

"Hazırım Bay Jarsper. Mezarların oraya gittik mi, sıkıyorsa göstersin bakalım yüzlerini şu ihtiyarlar! İçim dolup taşıyor."

"Neyle acaba, keyifle mi yoksa yanıcı bir maddeyle mi?"

"İkisi de aynı şey benim için," diye yanıt verir Durdles. "İkisiyle de."

Kancaların birinden bir lamba çıkarır, lazım olur diye cebine birkaç kibrit tıkıştırır ve tabii ki akşam yemeği çıkını vs. de ellerinde, hep birlikte çıkıp giderler.

Şüphesiz açıklanamaz bir yolculuktur bu! Durdles'ın bir hedefi olmaksızın, daima tek başına, av peşinde bir gulyabani gibi gizlice, eski mezar ve harabelere bata çıka gezinmesinde olağandışı bir şey yoktur elbette; fakat şu Koro Şefi'nin -ya da bir başkasının- vaktini Durdles ile geçirmeye değer bulması; onun refakatinde, ayın toprakta yaptığı ışık oyunlarını incelemeye soyunması bambaşka bir şeydir. O halde, bunun açıklanamaz bir yolculuk olduğu su götürmezdir!

"Bahçe girişindeki şu tümseği fark ettiniz mi Bay Jarsper?"

"Gördüm evet. Nedir o?"

"Kireç."

Bay Jasper durup, arkada kalan adamın ona yetişmesini bekler.

"Sönmemiş kireç dedikleri şeyden mi?"

"Aynen!" der Durdles. "Bir çırpıda botlarınızı yakabilecek kadar sönmemiş. Hatta şöyle bir el sokmaya kalktınız mı, kemiklerinizi eritmeye bile gücü yeter."

Yürümeye devam edip, Yolgeçen Hanı'nın kızıla çalan pencereleri önünden geçip, üzerine berrak bir ay ışığı vuran Keşişler Bağı'na varırlar. Bundan sonra, ay iyice yükselinceye dek büyük bir kısmı karanlıkta kalan Yardımcı Papaz Evi'ni de geçerler.

Bir kapı kapanma sesi işitirler ve hemen akabinde dışarı iki adamın çıktığını görürler. Bunlar Bay Cris-

parkle ile Neville'dir. Jasper yüzünde tuhaf ve ani bir tebessümle, elini Durdles'ın göğsüne götürüp onu durdurur.

Ayın o anki konumuna göre Yardımcı Papaz Evi'nin sonuna gelindiğinde karanlık hepten yoğunlaşmaktadır: Yine bu yolun sonunda, bir zamanlar bahçe, ama artık giriş yolu olan alanla aradaki yegâne sınır olma özelliğini koruyan, göğüs hizasında, güdük bir duvar vardır. Jasper ve Durdles bu duvarı atlayıp geçmek yerine oldukları yere çakılıp kalmışlar, hâlâ duvarın arkasında dikilmektedirler.

"Şu ikisi aylak aylak geziniyorlar," diye fısıldar Jasper. "Az sonra ışığa çıkarlar. Şurada sessizce duralım biz; yoksa yolumuzdan alıkoyarlar, kim bilir belki bize katılmak ya da kim bilir daha neler isterler."

Durdles onaylarcasına kafa sallar ve çıkınından bir şeyler atıştırmaya koyulur. Jasper kollarını duvarın üzerinde birleştirir, çenesini de kollarına yaslayıp onları izler. Yardımcı Papaz'a aldırış bile etmeksizin, gözlerini, dolu bir silahın tetiğine dikmiş, hedefi tespit etmiş ve ateş etmeye hazırmış gibi Neville'e diker. Yüzünde peyda olan o korkunç yıkıcı ifade karşısında Durdles atıştırmayı kesip, yanağında henüz öğütülmemiş bir yemek artığıyla ona bakakalır.

Bu sırada Bay Crisparkle ve Neville sohbet ederek, bir boy gidip bir boy gelmektedirler. Neler konuştukları tam olarak işitilemese de Bay Jasper, şimdiden kendi adının en az iki defa telaffuz edildiğini işitmiştir bile.

Geri dönerlerken, Bay Crisparkle'ın yorumu açıkça duyulur: "Bugün haftanın ilk günü, Noel arifesi ise haftanın son gününe denk geliyor."

"Benden yana kuşkunuz olmasın, efendim."

Bunları konuşurlarken yankılar nettir, ancak yaklaştıkça sesler yeniden bulanıklaşır. Bay Crisparkle'ın ağzından, yankılarla bölünse de bir şekilde işitilebilen "güven" sözcüğü çıkar. Biraz daha yaklaştıklarında şu yanıt işitilir: "Henüz bunu hak etmiyorum, ancak pek yakında edeceğim, efendim." Geri dönerlerken Jasper bir kez daha, Bay Crisparkle'ın, "Söylediğimi unutma, senin adına son derece kesin konuştum," lafından sonra kendi adını duyar. Sonra konuşmaları tekrar bulanıklaşır; bir süreliğine dururlar ve Neville'den kararlı bir hareket gelir. Bunun üzerine yollarına devam ederlerken Bay Crisparkle gökyüzüne bakıp ona bir şey gösterir. Sonra yavaş yavaş gözden kaybolur, Ev'in, ay ışığıyla aydınlanan öbür ucuna varırlar.

Bay Jasper, onlar gidene kadar kımıldamaz. Fakat sonra Durdles'a dönüp, nöbete tutulmuşçasına kahkahalarla gülmeye başlar. Hâlâ yanağından bir şey sarkan ve ortada gülünecek hiçbir şey göremeyen Durdles, Bay Jasper yüzünü kollarının arasına alıp, kahkahasını orada bastırmaya yeltenene kadar da, donuk gözlerle ona bakmayı sürdürür. Ardından yanağından sarkan şeyi de ağzına atıp, çaresizce kendini hazımsızlığın kollarına bırakır.

Her şeyden uzak bu kuytulara karanlık çöktükten sonra etrafta pek az hareket olur. Gün içerisinde bile gelgitlerin bunca seyrek olduğu böyle bir yerde, akşam oldu mu hayat durur. Ayrıca şen bir keşmekeşin yaşandığı High Caddesi bu noktaya neredeyse paralel uzanması (arada eski Katedral bulunur) ve Cloisterham trafiğinin aktığı bu doğal kanalın, civardaki tarihi yığına, manastırlar ve kilise avlularına hava kararduktan sonra çöken o çirkin uğultu da, kent sakinlerinin hiçbirini

cezp etmez doğrusu. Gündüz vakti rastgele yüz Cloisterham sakinini çevirip, hayaletlere inanıp inanmadıklarını sorsanız size hayır diyeceklerdir; oysa onlardan gece vakti bu ürkütücü semt ve dükkânların olduğu cadde arasında bir seçim yapmalarını isteseniz, bu kişilerin doksan dokuzu daha uzun ve daha işlek de olsa ikinci yolu tercih edecektir. Bunun nedeni, -her ne kadar burayla ilgili olarak, kucağında bir çocuk, yanında kendisi gibi elle tutulmayan dostlarıyla birlikte boynundan sarkan bir iple gezinen bir kadın olduğu söylentileri mevcutsa da- semtin yerel batıl inançlarında değil, içinden yaşamın soluğu geçmiş tozdan gelen, içinde yaşamın bu soluğuyla, doğuştan savrulup gitmeye yazgılı "toz"da aranmalıdır. Bir de pek yaygın olarak bilinen, fakat sıkça itiraf edilmeyen başka bir fikirde de aranabilir bunun nedeni: "Eğer ölüler herhangi bir şekilde yaşayanlara görünüyorlarsa, o halde yaşayan olarak benim vazifem bu ortamdan derhal çıkmaktır."

Bu yüzdendir ki Bay Jasper ve Durdles anahtarla açılan küçük bir kapıdan yeraltı türbesine inmeden önce etrafı kolaçan etmek için durduklarında, karşılarında ay ışığıyla aydınlanan, tamamen metruk bir araziden başka bir şey bulamazlar. Gören, yaşam pınarının, Bay Jasper'ın katedral giriş dairesinde kuruduğunu sanabilir. Çünkü buraya gelindi mi artık pınarın uğultusu sadece uzaklarda kalır; perdenin ardından yansıyan kırmızı ışıkla bir deniz fenerini andıran bu evin kemerli yolundan içeri ses sızmaz.

İçeri girip kapıyı anahtarla kilitlerler, halı kaplı merdivenlerden inerler ve sonunda yeraltı türbesine ulaşırlar. Burada kemerli pencerelerin çıplak camlarından giren ve kırık çerçevelerden geçerek yerde türlü desenler

oluşturan ay ışığı sayesinde, lambaya gerek yoktur. Çatıyı destekleyen ağır sütunlardan koca koca gölgeler düşse de bunların arasında aydınlık geçitler uzanır. Bu geçitler boyunca yürürlerken Durdles bulacağından pek emin olduğu o ihtiyarlardan bahsetmekte, arada bir duvara iki şaplak indirip zemini yoklamakta, sanki içeridekilerin kırk yıllık aile dostlarıymışçasına, kazar kazmaz gömülü "koca bir aile"yi eliyle koymuşçasına nasıl da çıkarıvereceğini söyleyip durmaktadır. Bu arada Durdles'ın sessizliği, Bay Jasper'ın elden ele rahatça dolaşan hasır kılıflı şişesinin, sahibinin sadece ağız çalkalamak için arada bir tadıp tükürdüğü, oysa Bay Durdles'ın kanında dörtnala koşan muhteviyatı sayesinde alt edilmiştir bile.

"Bu da kaliteli bir şeymiş hani, Bay Jasper!"

"Öyledir, umarım. Özellikle aldım."

"Gördünüz mü, Bay Jasper, ihtiyarlar kendilerini öyle hemen göstermiyorlar!"

"Gösterebilselerdi, dünya şu ankinden epey karışık bir yer olurdu."

Durdles daha önce, ister evde ister geçmişe yolculuklarında, sanki böyle yetersiz bir ışıkta kalıp, hayaletler üzerine hiç düşünmemiş gibi, bu laf üzerine durur ve onaylar: "Doğru, işleri epey karıştırırdı bu," diye bir yorum yapar. "Kadınların veya erkeklerin hayaletleri olmasa da diğer şeylerin hayaletleri olabileceğini düşünüyor musun?"

"Ne gibi şeylerin? Çiçek tarhları ya da ibriğin mi mesela? Ya da atların ve koşum takımlarının mı?"

"Hayır. Seslerin."

"Hangi seslerin?"

"Bağırışların."

"Ne bağırışı? Seyyar sandalye tamircisininki mi mesela?"

"Hayır. Feryatları kastediyorum. Şimdi anlatacağım size Bay Jasper. Bir saniye durun da şu şişeyi düzgün koyayım." Bu sırada şişenin mantarı çıkarılıp, tekrar yerine oturtulur. "İşte! Şimdi oldu! Geçen sene bu zamanlardı, bundan yalnızca birkaç gün sonraydı belki, ben yeni gelen mevsime uygun işlerle uğraşıyor, ona hak ettiği karşılamayı yapmaya çalışıyordum ki bir gece şu kentli çocuklar fena halde üzerime çullanıp beni tartakladılar. Sonunda ellerinden kaçıp buraya sığındım. Sonra da burada uyuyakaldım. Beni ne uyandırsa beğenirsiniz? Bir feryadın hayaleti. Önce korkunç bir çığlık duydum, bir köpek uluması hayaletiydi bu; ancak bir insanın ölümü ardından uluyan bir köpeğin çıkaracağı cinsten iç karartıcı, yeis dolu, uzun mu uzun bir ulumaydı. Son Noel arifemi böyle geçirdim işte."

Buna ani, hatta hiddetli denebilecek bir karşı çıkış gelir: "Ne demek istiyorsun?"

"Demek istediğim şu ki her yeri araştırdım, benim kulaklarımdan başka canlı hiçbir kulak ne bu feryadı ne de ulumayı işitmişti. O zaman o ikisinin de hayalet olduklarına karar verdim, ama neden bana geldiklerini çözemedim gitti."

Jasper, küçümser bir tavırla, "Seni böyle bilmezdim," der.

Durdles her zamanki soğukkanlılığıyla, "Ben de kendimi böyle bilmezdim, ama bu olay beni benden aldı," diye yanıt verir.

Durdles'a ne demek istediğini sorarken aniden ayağa fırlamış olan Jasper, şimdi de, "Donacağız burada, hadi yolumuza gidelim," der.

Durdles denilene razı gelip pek de muntazam olmayan adımlarla ilerler; az önce kullandığı anahtarı tekrar çıkarıp merdivenlerin en tepesindeki kapıyı açar; birlikte katedral seviyesine, horana açılan geçide çıkarlar. Burada ay ışığı o kadar parlaktır ki en yakındaki camın renkleri yüzlerine vurur. Şuursuzlaşan Durdles'ın, arkasından gelen dostuna kapıyı tutarkenki o hortlak görüntüsüne, yüzüne boydan boya yansıyan mor bir şerit ve kaşları üzerindeki sarı leke eklenince hali iyice perişanlaşır. Durdles, o şuursuz haliyle bir yandan da Jasper'ı göz hapsinde tutmaktadır, ama dostunun el yordamıyla ceplerini araya taraya, kendisine emanet edilmiş, büyük kuleye geçit veren demir parmaklıklı kapıyı açan anahtarı bulması çok uzun sürünce, bu göz hapsi de ister istemez uzadıkça uzar.

Jasper elindekileri Durdles'a verip, "Sen şunu ve şişeyi taşısan yeter," der. "Çıkını bana ver; ben hem daha gencim hem de senden daha dayanıklıyım." Durdles bir an için çıkın ve şişe arasında tereddüt eder, ama daha iyi bir yoldaş olduğu için tercihini şişeden yana kullanıp kendi kuru yükünü keşif yoldaşına emanet eder.

Sonra birlikte büyük kulenin yılankavi merdivenlerinden büyük bir gayretle, döne döne tırmanırken başlarını eğerek, hem tepelerindeki basamaklardan hem de taş tırabzanlardan korunmaya çalışırlar. Durdles soğuk, sert duvarda pusuda bekleyen gizemli ateşin kıvılcımıyla lambasını yakar; bundan yayılan küçük halenin kılavuzluğunda örümcek ağlarının ve tozların arasından geçe geçe tırmanmayı sürdürürler. Yolları oldukça garip yerlerden geçer. İki ya da üç defa kendilerini alçak kemerli, bir ucundan bakılınca mehtabın aydınlattığı sahının görüldüğü koridor başlarında bulurlar. Durdles elin-

deki lambayı sallayarak, çatının çıkmaları üzerindeki, sanki durup, onların kat ettikleri yolu izler gibi bakan melek kafalarını işaret eder. Çok geçmeden daha dar ve dik bir merdivende bulurlar kendilerini; üzerlerine akşam havası esmeye başlar; önce ürkmüş bir kuzgun ya da korkmuş bir ekinkargasının gaklamaları işitilir, sonra kapalı alanda kanat çırpışları; bunu takiben ise iki kafadarın başlarından aşağı toz ve saman yağar. Sonunda ulaştıkları yer esintili olduğundan, lambayı bir merdivenin arkasında bırakıp mehtapta bir başka görünen Cloisterham'ı seyre koyulurlar: Uzaklarda yaşayan kent sakinlerinin, üzeri hafiften yosun kaplı, kiremit çatılı, kırmızı tuğladan evleri öbek öbek karşılarında uzanmakta, sisten ötürü nehir, ufku kaynağı bellemiş de ona dökülüyormuş gibi görünmekte, denize yaklaştığını bilmenin verdiği huzursuzlukla kabarıp taşmaktadır.

Bir kez daha: Bu ne açıklanamaz yolculuktur böyle! Bu gece (görünürde bir neden olmamasına karşın kımıl kımıl olan) Jasper, manzaraya, özellikle de üzerine katedralin gölgesi düşen, bu alabildiğine ıssız bölgeye bakıp derin düşüncelere dalar. Fakat Durdles'ı da bir o kadar esrarengiz bakışlarla süzmektedir ki o dikkatli gözleri arada Durdles dahi fark eder.

Bunun sadece arada bir farkına varmasının nedeni, Durdles'ın sızmaya başlamış olmasıdır. Tıpkı yükselmek için yüklerinden kurtulan bir balon gibi, Durdles da yukarı çıkabilmek için, şu hasır kılıflı şişenin içindekinden kurtulmuştur. Uyku onu bir yandan kıskıvrak ayaklarından yakalayıp yürütmezken, bir yandan da konuşmasını böler. Hafif bir rahatsızlık geçiriyormuş ve sanrısında yer, onca yüksekteki kulenin hizasına yükselmiş, o da kuleden bir hevesle ayağını dışarı attığı gibi havada

yürüyeceğini görüyormuş gibidir. Bu kez tıpkı bir balonun aşağı inmek istediğinde yükünü artırması gibi, Durdles da aşağı daha iyi inebilsin diye o hasır kılıflı şişedeki sıvıyla biraz daha doldurur içini.

Parmaklıklı giriş kapısına ulaştıklarında, kapıyı arkalarından kilitlerler ve hemen işe koyulma niyetiyle tekrar yeraltı mezarlığına girerler. Tabii bu süre zarfında Durdles iki kere yere yuvarlanmış, birinde de kaşını patlatmıştır. Yeraltı mezarlığının ışıklı geçitlerinde ilerlerlerken Durdles hem adımında hem lafında öyle bir kararsızlaşır ki, destek almak için yanaştığı, artık kendinden sadece birazcık ağır olan heybetli sütunların üzerine kapaklanır mı, yoksa tutunur mu, ayırt etmek zorlaşır. Yaslandığı sütundan, iki dakika şekerleme yapmasına müsaade etsin diye hülyalı, yalvaran gözlerle yol arkadaşına bakar.

Jasper, "Eğer şekerleme yapacaksan, yapman şartsa," diye yanıt verir, "seni burada bırakıp gitmem. Ben burada biraz gezinirim, sen de azıcık kestirmeye bakarsın."

Durdles derhal uyuyakalır ve bir rüya görür.

Rüyalar dünyasının enginliği ve muhteşem ürünleri düşünüldüğünde, aslında tam da bir rüya sayılmaz gördüğü, yalnızca olağanüstü huzursuz ve olağanüstü gerçek oluşuyla dikkat çeker. Orada uzanmış uyuyor olduğunu görür, fakat bir yandan da odayı arşınlayan dostunun ayak seslerini saymaktadır. Zamanla ayak seslerinin zaman ve mekânda silinip gittiğini hisseder. Kendisine bir şeyin dokunduğunu ve elinden bir şeyin düştüğünü duyumsar. Sonra bir şıngırtı duyar, el yordamıyla etrafı araştırır; uzun süredir yalnız olduğunu, hatta kendi çizgisinde ilerleyen ayın dönüşüyle, yerdeki ışık ge-

çitlerinin de farklı yönlere kaydıklarını ayrımsar. Şuursuzluktan, soğuğun etkisiyle ağır, huzursuz bir rüyadan geçerek uyanır; sancılı bir geri dönüşle, sahiden de rüyasındaki gibi yönleri değişmiş ışık geçitlerini ve bunların üzerinde ellerini ve ayaklarını vura vura yürüyen Jasper'ı algılar.

Durdles anlam verilemeyen bir çıkışla, "Merhabaaa!" diye bağırır.

Jasper ona yaklaşırken, "Sonunda uyandın mı?" diye sorar. "Senin şu şekerleme dediğin şey, kış uykusunu buldu, farkında mısın?"

"Yoo."

"Buldu ama."

"Saat kaç?"

"Dinle bak. Katedralin çanları çalıyor."

Dört çeyrek vuruştan sonra da bir defa büyük çan vurur.

Durdles çabucak doğrulup, "İki mi?" diye bağırır. "Beni neden uyandırmayı denemediniz, Bay Jasper?"

"Denedim ama ölüleri -mesela şu senin köşede gömülü aileyi- uyandırmayı denesem daha kolay olurdu herhalde."

"Dokundunuz mu bana peki?"

"Dokunmak mı? Seni sarsıp durdum."

Durdles rüyasındaki dokunulma hissini anımsayıp yere bakınca, anahtarlarının türbe kapısının yanında, kendi uzandığı yerin yakınında bir yerde durduklarını görür.

Bir yanda rüyasının o bölümünü düşünürken, "Sizi düşürdüm ha?" deyip anahtarlara uzanır. Kendine gelip, elinden geldiğince doğrulmaya çalışırken, tekrar yol arkadaşının göz hapsinde olduğunu fark eder.

Jasper gülümseyerek, "Eee?" der. "Hazır mısın bakalım? Lütfen telaş etme ama."

"Bay Jasper, şu çıkınımı da aldım mı hazır olacağım."

Çıkını tekrar çözüp bağlarken, arkadaşının sıkı göz hapsinde olduğunu bir kez daha duyumsar.

Sarhoşluğun da verdiği tatsız bir ses tonuyla, "Benim neyimden şüpheleniyorsunuz Bay Jasper?" diye sorar. "Eğer Durdles'dan bir şüpheniz varsa söyleyin de bilsin."

"Senden en ufak bir şüphem yok, benim güzel Durdles'ım; ama benim şu şişemin ikimizin tahmininden de daha sert bir şeyle dolu olduğundan şüpheleniyorum doğrusu." Yerden şişeyi alıp baş aşağı çeviren Jasper, sözlerini sürdürür: "Ayrıca, şişenin boşalmış olmasından da şüpheleniyorum."

Durdles buna kahkahalarla gülmeye tenezzül eder. Böylesi sağlam bir içici olmaktan şikâyetçiymişçesine bir tavır takınır, fakat kahkahaları dindiğinde dahi kıkırdamayı sürdürür. Güçbela kendini kapıya atar ve kilidi açar. İkisi de dışarı çıktıklarında, Durdles kapıyı tekrar kilitler ve anahtarı cebine koyar.

"Bu esrarengiz ve ilginç gece için binlerce defa teşekkür ederim," der Jasper. "Evine kadar gidebilecek misin?"

"Sanırım evet," diye yanıt verir Durdles. "Eğer Durdles'a onu eve bırakmayı teklif etseydiniz, Durdles bunu hakaret kabul eder, esas o zaman eve gitmezdi."

> Durdles sabaha kadar gitmez evine,
> Ve o Durdles, o zaman bile gitmez evine,

"Durdles gitmez evine." Bunu alabildiğine meydan okuyan bir tavırla söyler.

"İyi geceler, o halde."

"İyi geceler, Bay Jasper."

Her biri kendi yoluna giderken, keskin bir ıslık sessizliği yırtar ve havada ciyak ciyak, anlaşılmaz sözler çınlamaya başlar:

Bir-ki Muh-tar gel-di
Üç dört ka-pı-nı ört
Beş altı al e-li-ne Ha-cı
İşte bu son u-ya-rı!

Hemen ardından katedral duvarına gürültüyle peş peşe taşlar inmeye başlar; o baş belası yumurcak da hemen karşılarında durmuş, ay ışığında dans etmektedir.

Jasper hiddetle, "Ne! Şu yavru şeytan orada pusuya mı yatmıştı yani!" diye bağırır. Ancak yaptığı bu ani ve saldırgan çıkışla kendisi de yaşını başını almış bir şeytan gibi görünür. "Şu lanet iblisin kanını dökeyim de görsün! Yakaladım mı elimden kurtulamaz!" Kafasına birkaç taş yemeye ve taarruza aldırış etmeden, doğruca Muhtar'ın üstüne yürür, onu yakasından yakalar ve karşıya geçmeye zorlar. Fakat Muhtar'ın öyle kolay kolay yelkenleri suya indirmeye niyeti yoktur. O şeytani kavrayışıyla durumun vahametini anlar ve daha boğazına yapışılır yapışılmaz, bacaklarını yukarı toplayıp, Jasper'ı onu havada asılı bırakmaya zorlar, sonra da boğuluyormuş gibi sesler çıkarıp boğazlanarak öldürülüyormuş, acılar içinde kıvranıyormuş gibi çırpınmaya başlar. Jasper'ın onu serbest bırakmaktan başka çaresi kalmaz. Derhal toparlanan çocuk, Durdles'a yanaşıp, ön dişleri-

nin yerindeki o koca boşluğu göstere göstere, bir feryat ve ilenmeyle ağzını açıp ona saldıran adama bağırır:

"Gel de gözünü kör edeyim senin! Gözlerini çıkarayım, hadisene! Yapmazsam ben de Muhtar değilim, gelsene ne duruyorsun!" Durdles'ın arkasına saklanmış, ama Jasper'a hırlamaktan da geri kalmayan çocuk, bir o bir bu yana kaçarak, ani bir saldırıda zikzaklar çize çize tüymeye, yere serilirse de, "Tabii ya, beni gafil avladın şimdi vur bakalım! Vur hadi, vur," diye bağırıp ağlamaya hazırlıklı bir şekilde pusuda beklemektedir.

Çocuğa siper olan Durdles, "Çocuğun canını yakmayın, Bay Jarsper," deme gereği duyar. "Kendinize gelin."

"Buraya gelirken bizi izlemiş bu!"

Muhtar, gösterebildiği azami kibarlıkla, "Yalan söylüyorsun, izlemedim!" diye karşı çıkar.

"O zamandan beri peşimizde dolanıyormuş!"

"Seni gidi yalancı, peşinizde dolandığım falan yok," diye karşılık verir Muhtar. "Benim derdim servetime servet katmak; onun için şu Kin-freederel'den çıktığınızı gördüğümde hemen dışarı fırlayacaktım:

Ye-di-se-sekiz kur-ban-sen-sin
Do-kuz on ya-ka-lar-sam bi-ter-sin

(Durdles'ın arkasına saklanmış da olsa, aynı ritim ve dansla söyler tekerlemesini), bu benim kabahatim mi, ha?"

Jasper kendine hâkim olmak için büyük gayret sarf ediyor olsa da sesi hiddetlidir; "Hadi onu eve götür o zaman," der. "Yıkıl karşımdan!"

Muhtar, kurtuluşunu ve Bay Durdles'a hafif de olsa yeni bir taş taarruzunun başladığını anlatan güçlü bir ıslık daha öttürür ve bu saygın beyefendiyi, kımıldamaya gönülsüz bir öküz misali taşlaya taşlaya yürütmeye başlar.

Jasper, kara kara düşünerek katedral girişindeki dairesine varır. Gün gelip de sonlanan her şey gibi, bu açıklanamaz yolculuk da şimdilik sonlanmıştır.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İkisinin de İyiliğine

Bayan Twinkleton'ın okulu dingin bir suskunluğa gömülmenin eşiğindeydi. Noel tatili kapıdaydı. Bir zamanlar, hatta kısa süre öncesine kadar engin bilgili Bayan Twinkleton'ın dahi "yarıyıl" diye adlandırdığı, fakat artık kulağa daha seçkin, daha bir yüksekokulu çağrıştırır geldiği için sömestr denmeye başlanan dönem yarın bitiyordu. Son birkaç gündür Rahibeler Evi'nde gözle görülür bir disiplinsizlik hâkimdi. Kulüp binasında yenen akşam yemekleri yatak odalarına taşınıyor, mönüdeki terbiyeli dilin üzerine bir makas yardımıyla şekiller oyulup sonra da sac maşasıyla elden ele dolaştırılıyordu. Dahası kâğıttan yapılma tabaklarda marmelatlar dağıtılıyor, (çelimsiz yapıda bir velet olan) Raşit'in,[1] bununla

[1] D vitamini eksikliğinden ileri gelen, genelde iyi beslenmemiş, zayıf bünyeli çocuklarda ortaya çıkan ve tedavisinde demir kalsiyum damlasının etkili olduğu raşitizm hastalığının özel isim kökünden yararlanarak bu hastalıktan

günlük çelik damlalarını alıp yavaştan iyileştiği küçük, bodur bir ölçü kabından kana kana çuhaçiçeği şarabı[2] içiliyordu. Hizmetçilere yatakta buldukları kırıntılardan, bu şölenlerde giydikleri o alabildiğine havadar giysilerden ve hatta gözükara Bayan Ferdinand'ın herkese hayret ettirecek biçimde, eline tarak ve kâğıttan mamul bir mikrofon alıp, capcanlı, solo bir gösteri sunması üzerine, saçları havaya dikilmiş iki cellat tarafından kendi yastığında boğulmaya çalışılmasına varan olaylardan kimselere söz etmesinler diye türlü türlü kurdeleler, alçak topuklu çeşit çeşit ayakkabılar rüşvet niyetine kendilerine takdim ediliyordu.

Okulun dağılıyor oluşunun yegâne göstergeleri de bunlar değildi. Yatak odalarında (diğer zamanlarda sermaye diye saklanan) kutular endam etmeye başlamış, ortaya çıkan paket miktarına nazaran fazla hummalı bir paketleme süreci alıp yürümüştü. Bu sürecin katılımcılarına da bağış niyetine teki olmayan nesneler, kutuların dibinde kalmış krem ve saç bakım yağları ve tel tokalar dağıtılmaktaydı. Gizliliğin ihlal edilemezliği yasasına güvenerek, İngiltere'nin eline geçen her fırsatta evin yolunu tutması[3] beklenen altın gençliği arasında sırlar takas ediliyordu. Bu altın gençliğe dudak büken (duyarlılık yoksunu) Bayan Giggles, kendi adına bu saygıyı

---

mustarip çelimsiz bir çocuğa Raşit adı takılmıştır. Bardağın içindeki çelik damlalar olarak nitelenen sıvı ile de demir kalsiyuma gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

2 Çuhaçiçeği şarabı, minimum alkol oranına sahip, bal, limon ve çuhaçiçeğinin üç dört gün bekletilmesiyle elde edilen bir içecektir (ç.n.).

3 Burada "evin yolunu tutması" sözünün İngilizce karşılığı olan "call at home" deyişi iki anlamlı olarak kullanılmıştır. Metinde belirtilen anlamı dışında bu söz, bir karta yazılıp gösterildiğinde mahrem bir buluşmaya, flörte davet anlamı taşır (ç.n.).

hak etmeyecek bir şey yapmadığını itiraf ediyorsa da, bu genç bayan ezici çoğunluğun oylarınca derhal saf dışı bırakılıyordu.

Yarıyıl tatilinden bir önceki gece uyanık kalmak daima şeref meselesi haline gelir, hayaletleri uyandırmak için her yol mubah sayılırdı. Oysa bu kaide, istisnasız her seferinde bozulur; bütün genç kızlar çok geçmeden uyuyakalır, sabah erkenden de uyanırlardı.

Ayrılık günü merasimi ertesi gün on ikide, Bayan Tisher'ın desteğiyle, Bayan Twinkleton'ın kendi dairesindeki, o gün için davet salonu oluveren çalışma odasında düzenlenen bir resepsiyonla başlamıştı. Masasının üzerindeki yer ve gök küreleri kahverengi Felemenk kumaşıyla örtülmüş, üzerine beyaz şarap ve dilimli kekler dizilmişti. Bir ara Bayan Twinkleton, "Bayanlar", diye söze başlamıştı, "bir yılın bitimiyle yine yüreklerimizin -her yıl tam "göğüs" diyecekken durup bunun yerine yürek derdi- evet, yüreklerimizin, doğamızın ilk sürgünlerini verişiyle kıpır kıpır ettiği bu şenlikli döneme girmiş bulunuyoruz. Ne mutlu! Bir başka yılsonuyla birlikte, bayanlar, derslerimiz bir duraklamaya giriyor; hep birlikte, yeni yılda derslerimizde daha büyük başarıları umut edelim; yıl boyunca, nasıl ki denizci kamarasında, asker çadırında, mahkûm zindanında, yolcu yolunda gerekse, biz de evlerimizin özlemi içindeyiz. Böyle bir davetin açılış konuşmasında Bay Addison'ın etkileyici tragedyasının giriş sözlerini tekrarlamadan edemeyeceğim:

> 'Şafak vakti kasvetliyken hava, gelir sabah,
> ve yüklü bulutların boşalmasıyla mı
> gelir o büyük, önemli gün?'

Pek sayılmaz. Bugün ufuktan en tepeye kadar etraf gül rengine kesmiş; çevrede dostluğumuzun, birlikteliğimizin kokusu var. Umalım ki başkalarının bizden beklediklerini verebilelim onlara ve gerçekleşsin bizim başkalarından beklediklerimiz! Bayanlar, şimdi birbirimize beslediğimiz tüm sevgimizle yeni bir yılda tekrar buluşuncaya dek bir hoşça kal daha deyip mutlu seneler dileyelim. Ve bu paydos sonlanıp tekrar devam ettiğimizde baş koyduğumuz yolumuza (bu sırada bir kasvet çöker ortalığa) -ki bu yol, ki bu yol, ki bu yol-; madem öyle, Spartalı General'in savaş sırasında açık açık söylenmesi lüzumsuz, tekrar içinse fazla beylik olan o sözlerini[4] aklımızdan çıkarmayalım."

Bunun üzerine, okulun, kafalarına en güzel keplerini takmış hizmetçileri tepsilerindekileri ikram etmeye, kızlar pastaları döke saça yemeye, malum arabalar ise kapının önünde birikip caddeyi boğmaya başladı. Çok geçmeden de ayrılık vakti gelip çatmıştı; Bayan Twinkleton her genç kızı yanağına kondurduğu bir öpücükle uğurlarken, her birine köşede Bayan Twinkleton'ın en iyi dilekleriyle ibaresini taşıyan hayli muntazam ve en yakın akrabaya hitaben yazılmış bir mektup takdim ediyordu. Bu sırada öyle zarif, adeta hoş bir sürpriz veriyormuş havası takınıyordu ki sanki kızlara uzattığının, içinde borç tutarının gösterildiği bir mektupla uzaktan yakından ilgisi yoktu.

Rosa böyle ayrılıkları defalarca görmüştü; başka bir yuva hakkında o kadar az şey biliyordu ki yeni arkada-

[4] Spartalı General Leonidas taburlarını çarpışmaya teşvik etmek amacıyla şu sözleri etmiştir:
"Gelin, askerlerim benim... bu akşam burada neşeyle yiyelim yemeğimizi, çünkü bu geceki ziyafette Hades var" (ç.n.).

şıyla birlikte bulunduğu yerde kalmaktan, hiç olmadığı kadar hoşnuttu. Ancak Rosa'nın kafasında, bu yeni arkadaşıyla ilgili duyarsız kalamayacağı bir soru işareti vardı. Erkek kardeşinin Rosa hakkındaki itiraflarını duyan, Bay Crisparkle ile ilgili kayıtsız bir sessizliğe gömülen ve Edwin Drood'un adının geçtiği en ufak bir kinayede büzülüveren Helena Landless'in bu kaçamak davranışları, Rosa için birer muammaydı. Durumu tam anlamıyla kavrayabilseydi belki de Helena'ya açılıp sırtını ona yaslar, böylelikle kendi allak bullak yüreğini yatıştırır, kimi kuşku ve tereddütlerden arındırabilmenin yolunu bulabilirdi. Fakat şu anda bunu yapamıyordu: Ancak kendi başındaki meselelere kafa yorabiliyor ve Edwin döndüğünde iki genç delikanlı arasında yeni bir ilişkinin kurulma hazırlığında olunduğunu bilmesine -bunu da ona Helena anlatmıştı- karşın, arkadaşının, neden hâlâ Edwin'in adını anmaktan kaçındığını gitgide daha fazla merak ediyordu.

Bir sürü güzel genç kızın, Rahibeler Evi'nin soğuk sundurmasında Rosa'yı öperkenki halleri çok güzel bir fotoğraf olurdu. Bu küçük şen yaratık, o ışıl ışıl gençlik ruhunu temsil ediyormuşçasına, gitgide ıssızlaşan mekânı yine de aydınlık ve sıcak tutmak isteğiyle durumu idare ediyor, sürekli etrafı dikizleyip (fıskiye ve kalkan duvarlara oyulmuş muzip bakışlı heykellerin onu nasıl dikizlediklerinden bihaber) giden arabalara el sallıyordu. Kısık sesli High Caddesi birdenbire müzikli bir yer olup çıkıvermiş, "Hoşça kal, Rosabud, hayatım!" diye haykıran türlü berrak sesle çınlamaya başlamıştı. Karşı kapının üzerindeki, Bay Sapsea'nin babasına ait heykel ise insanlığa şunları söyler gibiydi: "Bayanlar, baylar, lütfen dikkat, sona kalan şu küçük, büyüleyici yaratığa

bir bakın ve bu ruha layık teklifler verin!" Çok geçmeden, sadece kısa bir süre için alışılmadık bir parıltıya, gençlik ve tazeliğe ev sahipliği yapan bu sıkıcı cadde, tekrar kuruyuvermiş, Cloisterham yine kendisi oluvermişti.

Nasıl ki Rosabud şimdi kameriyesinde oturmuş bir yürek sıkıntısıyla Edwin Drood'un gelmesini bekliyorduysa, Edwin Drood da bir o kadar sıkıntılıydı. Aklını asıl meşgul eden, Bayan Twinkleton'ın malikânesinin o dillere destan peri kızı ve onun o çocuksu güzelliği değil, Bay Grewgious tarafından dürtüklenen vicdanıydı. Bu beyefendinin kendininki gibi bir durumda neyin doğru neyin yanlış olacağına dair hükümleri ne somurtulup ne de gülünüp geçilecek cinstendi. Sarsılmazdılar. Ancak Staple Hanı'nda yenen o akşam yemeği ve paltosunun iç cebinde taşıdığı evlilik yüzüğü olmasa, durup bir düşünmeye yeltenmeden, her şeyin yolunda gideceğine inanacak, evlilik yolunda savrulup gidecekti. Oysa işlerin ciddiye binmesi ve kendini hem sağlara hem ölülere karşı dürüst olmaya mecbur görmesi, onu bir kez daha düşünmeye zorlamıştı. Ya yüzüğü Rosa'ya vermeli ya da iade etmeliydi. Harekete geçmesini şart koşan bu darboğaza girdiğinden bu yana, Rosa'nın kendisi hakkındaki iddialarını, ilk kez, bencillikten uzak bir bakışla değerlendirmeye girişmiş ve keyfe keder yaşadığı onca gün içinden, ilk kez bugün, kendinden şüphe duymaya başlamıştı.

Katedral giriş dairesinden Rahibeler Evi'ne yürürken kararını vermişti: "Onun söylediklerine ve nasıl geçindiğimize bakarak bir karara varacağım. Ne olursa olsun, Bay Grewgious'un sözlerini aklımdan çıkarmayacak, hem sağlara hem ölülere karşı dürüst olacağım."

"Hoşça Kal Rosebud, Tatlım!"

Rosa yürüyüş için hazırdı. Onu bekliyordu. Hava açık, fakat dondurucuydu; Bayan Twinkleton merhamet edip açık hava iznini vermişti bile. Bunun üzerine Bayan Twinkleton ve Başpapaz Vekili Bayan Tisher, her zamanki kutsal emanet merasimlerinin başlamasına fırsat vermeden çıkıp gittiler.

High Caddesi'ni geçip, katedral ve nehir civarındaki sessiz muhitten yürürlerken, "Sevgili Eddy'ciğim," dedi Rosa, "sana çok önemli bir şey söylemek istiyorum. Çok uzun zamandır bunu düşünüyorum."

"Ben de seninle ciddi ciddi konuşmak istiyorum, Rosa, tatlım. Ciddi ve samimi."

"Sağ ol, Eddy. Söze benim başlamamı da kabalık olarak almazsın, değil mi? İlk ben başladığım için sadece kendimi düşündüğümü sanmazsın, değil mi? Bu çok adil olmaz, olur mu? Oysa ben senin adil biri olduğunu biliyorum."

"Umarım sana karşı adaletsizlik etmemişimdir, Rosa," diye karşılık verdi Edwin. Artık ona Pisicik demiyordu. Bir daha da asla demedi.

"Ve kavga etmekten," diye sözlerini sürdürdü Rosa, "korkmak da yok, anlaştık mı? Ne de olsa Eddy," dedi ve elini, Edwin'in koluna soktu, "birbirimize iyi davranmak için bir hayli sebebimiz var!"

"Öyle de davranacağız, Rosa."

"Ne tatlı bir çocuksun sen! Eddy, hadi cesur davranalım. Bugünden itibaren birbirimize birer kardeş olalım."

"Asla karı koca olmayalım mı?"

"Asla!"

Kısa bir süre için ikisi de ağızlarını açmadılar. Ancak bu boşluğun ardından Edwin biraz gayretle şöyle dedi:

"Bunun ikimizin de aklında olduğunu biliyordum elbette, Rosa, ve sana bunun sadece senden kaynaklanmadığını itiraf etmeyi bir şeref borcu biliyorum."

Rosa içler acısı bir kararlılıkla, "Hayır, ne de sadece senden kaynaklanıyor, tatlım," diye karşılık verdi. "Bu, ikimizin arasında sürgün verdi işte. Bu nişan seni de gerçek anlamda mutlu etmiyor, beni de. Ah, çok üzgünüm, çok üzgünüm!" Rosa sonunda gözyaşlarına boğuldu.

"Ben de çok üzgünüm, Rosa. Çok üzgünüm."

"Ben de senin için, zavallı çocuk. Senin için."

Birbirlerine besledikleri bu saf, toy his, her birinin içinde sökün eden bu hassas ve tahammülü zor duygu, üzerlerine bir mükafat gibi, güzelim bir ışık salmıştı. Aralarındaki ilişki bu ışık altında ne pek ümit verici, ne değişken ne de başarısız görünüyordu; daha fedakâr, saygın, şefkatli ve sahici bir mertebeye yükselmişlerdi.

Rosa gözlerini kurularken, "Eğer önceden bilseydik," dedi, "önceden, epey önceden bizim seçimimiz olmayan bu ilişkide birbirimize göre olmadığımızı bilseydik; bugün onu değiştirmekten başka ne gelirdi elimizden? Üzgün olmamız doğal, ikimizin de ne kadar üzgün olduğunu görüyorsun ya, ama şimdi üzülmek, sonra üzülmekten bin kat iyidir."

"Ne zaman yani?"

"İş işten geçtikten sonra. O zaman buna bir de öfke eklenecek."

Bir başka sessizlik çöktü üstlerine.

Rosa, masumane bir edayla, "Ve biliyorsun ki o zaman beni sevemedin, ama şimdi sevebilirsin; çünkü artık sana ayakbağı ya da endişe kaynağı olmayacağım. Şimdi ben de seni sevebilirim ve kız kardeşin olarak ne

seninle dalga geçer, ne de kafa bulurum. Kız kardeşin olmadan önce çokça yaptım bunu; bunun için özür diliyorum," dedi.

"Lütfen bu noktaya gelmeyelim, Rosa, aksi takdirde benim senden dilemek isteyeceğim özürlerin haddi hesabı olmayacak."

"Öyle değil aslında, Eddy; kendi üzerine çok gidiyorsun, benim adil kardeşim. Hadi oturalım şu harabelerin üzerine de seninle birlikte olmak nasıldı sana onu anlatayım. Son gelişinde, bu konuda o kadar fazla düşündüm ki sanırım bunun nasıl olduğunu biliyorum artık. Beni sevdin değil mi? Benim küçük, tatlı bir yaratık olduğumu düşünmedin mi?"

"Herkes böyle düşünüyor, Rosa."

"Öyle mi?" Rosa derin düşüncelere dalmışçasına kaşlarını kaldırıp bir an için öylece durur ve sonra küçük, parlak bir çıkarım yapmış gibi aniden geri dönüp, "Pekâlâ, diyelim onlar öyle düşünüyor. Tabii senin benim hakkımda yalnızca başkalarının düşündükleri şeyi düşünüyor olman pek de tatminkâr sayılmaz; öyle değil mi?" dedi.

"Esas noktadan sapılmamalıydı. Ortada ne varsa, tatminkâr olmadığı belliydi."

"İşte kastettiğim buydu, işte biz bir aradayken böyleydik," dedi Rosa. "Beni pekâlâ da sevdin, bana ve evleneceğimiz fikrine alıştın. Bunu kaçınılmaz bir gerçek olarak kabullendin, öyle değil mi? 'Bunun olması kararlaştırılmış, o halde neyi tartışıp, neyi konuşacağız ki?' diye düşündün."

Rosa'nın, elinde tuttuğu bir bardakla, kendini böyle net bir biçimde yine kendine sunması, Edwin için yeni ve tuhaf bir şeydi. Onun naçizane kadın zekâsının kar-

şısındaki üstünlüğüyle liderlik taslayan daima kendisi olmuştu. Bu, hızla sürüklendikleri bir yastıkta kocama müessesesi yolundaki büyük gediklere bir örnek daha değil de neydi?

"Senin hakkında söylediğim her şey kendim için de geçerli, Eddy. Durum buraya varmasaydı, söylemeye cesaret edemeyecektim. Aramızdaki tek fark, bunun benim için usuldan bir sarmaşık gibi aklıma dadanan ve savuşturamadığım bir düşünceye dönüşmesi. Benim hayatım seninki kadar yoğun değil ve düşünecek o kadar çok şeyim de yok. Bu yüzden durmadan bu konuya kafa yordum ve (zavallıcık, bu senin suçun olmamasına rağmen) çok gözyaşı döktüm; Rahibeler Evi'nden ayrılmama yardımcı olmak için vasim geldiğinde de, ona kafamda her şeyin tam anlamıyla oturmadığının ipuçlarını vermeye çalıştım. Ancak tereddüt ettim ve yapamadım; beni anlamadı. O çok, çok iyi bir adam. Seninle ilk baş başa kalışımızda ciddi ciddi konuşmaya kararlı olduğum bu konuyu çok iyi düşünmemiz gerektiğini son derece nazik ve etkili bir şekilde ifade etti. Eğer her şeyi bir kerede söylediğim için bu noktaya kolayca ulaşıvermiş gibi göründüysem de, Eddy, bunun böyle olduğunu sakın düşünme, bunun nasıl zor olduğunu ve ne kadar üzgün olduğumu sana anlatamam!"

Rosa'nın taşan yüreği, bir kez daha gözyaşlarına boğulmasına neden oldu. Edwin kolunu Rosa'nın beline doladı ve nehir boyunca bu şekilde yürüdüler.

"Vasin benimle de konuştu Rosa. Londra'dan ayrılmadan önce görüştük." Sağ eli göğsünün üzerinde yüzüğü arıyordu, fakat "Eğer iade edeceksem bundan ona neden bahsedeyim ki?" diye düşününce, eli olduğu yerde kalakaldı.

"Ve bu, senin konuya daha da ciddi bakmana neden oldu, öyle değil mi, Eddy? Eğer ben seninle konuşmasaydım, sen yine de benimle konuşurdun değil mi? Bu, bizim için çok daha iyi olacaksa da bunun tamamen benim başımın altından çıkan bir şeymiş gibi görünmesini istemem."

"Evet, seninle konuşmam gerekirdi; her şeyi açıkça ortaya koymalıydım. Ama ben, asla senin benimle konuştuğun gibi konuşamazdım, Rosa."

"Eddy, lütfen -kendine mani olabilirsen tabii- kastettiğinin, benimki gibi soğuk ve nezaketsiz bir konuşma olmadığını söyle."

"Benim kastettiğim böylesine akıllıca ve nazik, böylesine bilgece ve şefkatli bir konuşmaydı."

"İşte benim canım kardeşime de bu yakışır!" Rosa bir vecd ile atılıp Edwin'in elini öpüverdi. Rosa, gözündeki yaş daha kurumamış, hâlâ ışıldarken, kahkahalarla, "Sevgili kız arkadaşlarım fena halde hayal kırıklığına uğrayacaklar," diye bağırdı. "Ah şu zavallı ana kuzuları, nasıl da dört gözle bekliyorlardı."

"Ah! Ama korkarım ki bu, Jack için daha büyük hayal kırıklığı olacak," dedi Edwin Drood. "Jack'i hiç düşünmemiştim."

Edwin'in ağzından bu sözler dökülürken, Rosa'nın, üzerinde şimşek gibi çakıveren o ivedi ve imalı bakışları, kimsenin belleğinde yer edemeyecek kadar kısa sürmüştü. Ancak Rosa'nın başını önüne eğip, kafası allak bullak, soluk soluğa kalışına bakılırsa, kendisi bu bakışın ardındakini belleğine kazımıştı.

"Rosa, senin de bunun Jack için bir şok olacağından kuşkun yok, değil mi?"

Rosa, telaşlı ve kaçamak, sırf cevap vermiş olmak için konuştu. Neden kuşku duysundu ki? Aslında bu, aklına bile gelmemişti. Öyle ki bu sözleriyle, Edwin'e, bununla neredeyse hiç ilgilenmediğini düşündürmüştü.

"Sevgili kardeşim! Bir başkasıyla böyle içli dışlı olan biri için -bu Bay Tope'un deyişi, benim değil- Jack ile ben gibi, benim hayatımdaki böylesi ani ve köklü bir sıçramadan etkilenmemesi mümkün olabilir mi? Ani diyorum, çünkü bu, onun için ani olacaktır, anlıyor musun?"

Rosa iki üç defa kafasını salladıktan sonra dudakları bir şey söyleyecekmişçesine aralandı. Fakat tek ses çıkarmadı, soluk alıp verişi de yavaşlamış değildi.

Edwin geveleyerek, "Bunu Jack'e nasıl anlatabilirim?" dedi. Eğer aklı bu düşünceyle bu kadar meşgul olmasaydı, Rosa'daki fevkalade duygulanımları gözden kaçırması olası değildi. "Jack'i hiç düşünmedim. Bunun, kent tellallarının kulağına gitmeden önce ona anlatılması şart. Yarın ve öbür gün, yani Noel arifesinde ve Noel günü, sevgili amcamla akşam yemeği yiyeceğim, ama onun bayramını mahvetmeye hakkım yok. O beni hep merak eder, sudan meseleleri bile büyütmekte üstüne yoktur. Bu haberin onu aşacağı aşikâr. Bunu Jack'e çıtlatmanın yolu ne o zaman!"

"Herhalde anlatılması şarttır, değil mi?" dedi Rosa.

"Sevgili Rosa'cığım! Bunu vekilim Jack'e söylemeyeceğim de kime söyleyeceğim?"

"Vasim; ne zaman ona yazar da rica edersem, hemen geleceğine söz vermişti. Bunu yapacağım. Bu işi ona bırakmaya ne dersin?"

"Harika bir fikir!" diye haykırdı Edwin. "Diğer vekil, tabii ya. Bundan daha doğal ne var ki! Buraya gelir,

Jack'e gider, kararımızı Jack'e anlatır ve vaziyetimizi Jack'e bizden çok daha iyi ifade eder. Zaten hem sana hem bana duygulu birer konuşma yapmış bulunuyor, bir duygulu konuşma da Jack'e yapıverir. İşte bu kadar! Ben bir ödlek değilim Rosa, ama itiraf etmeliyim ki Jack'ten biraz korkuyorum."

Benzi solan Rosa, ellerini birbirine vurarak, "Hayır, hayır, ondan korkmuyorsun, değil mi?" dedi.

Edwin, Rosa'yı celallendirmek istercesine, "Neden, sevgili kardeşim, kulenden ne görüyorsun?"[5] diye sordu. "Ah benim canım kardeşim!"

"Korkuttun beni."

"Hiç istemeden oldu, ama kasten yapmışım gibi çok özür dilerim. Benim bu rahat konuşmama bakıp, bir anlığına da olsa, o sevgili adamdan sahiden korkuyor olduğumu sanmış olabilir misin ki? Demek istediğim bu aralar bir nöbet ya da kriz gibi -ona bir defa bu haldeyken rastladım- bir şeyden mustarip olan bu adama, böyle içli dışlı olduğu birinden gelecek bu kadar büyük bir sürpriz, bu nöbetlerden birine daha neden olabilir. Ki bu, hem sana vereceğim sır hem de konuşmayı senin vasinin yapması için bir başka nedendir. Vasin o kadar istikrarlı, kesin ve net biri ki hiç vakit kaybetmeden Jack'in düşüncelerini şekle sokacağına şüphem yok. Oysa Jack benimleyken öyle tez canlı ve atılgan ki neredeyse bir kadın gibi desem yalan olmaz."

Rosa ikna olmuşa benziyordu. Belki de Jack hakkındaki, başkalarınınkinden hayli farklı, kendine has

[5] Bu soru, Mavi Sakal'ın, kendisini öldürmek istediğini bilen karısının, zaman kazanmak için durmadan sorduğu sorudur. Duasını edebilme fırsatı doğsun diye kız kardeşi Anne'yi kale tepesine gönderip, sürekli "Kuleden ne görünüyor?" diye sorarak onu oyalar. Bu sırada erkek kardeşleri gelir, Mavi Sakal'ı öldürürler ve Anne'yi kuleden indirirler (ç.n.).

bakış açısından, onunla arasına Bay Grewgious'ın girecek olması Rosa'yı rahatlatmış, kendini güvende hissettirmişti.

Edwin Drood'un eli tekrar küçük yüzük kutusunu tutmuş bekliyordu ki tekrar aklına, "Artık bunu iade edeceğim kesin olduğuna göre, ona neden bundan bahsedeyim ki?" gibi bir soru takıldığı için bir kez daha duraksadı. Birlikte mutlu olacaklarına dair kurdukları çocukluk hayallerinin yıkılmasından zaten üzüntü duyan bu sevimli, ufak yaratık, saçına taze çiçekten taçlar örebilecekken, eskinin solmuş çiçeklerinin yasını tutan bu gamlı pırlantaları ne yapacaktı ki? Neden böyle olsundu? Bunlar sadece yarım kalan heveslerin ve altyapısız projelerin nişanı değiller miydi? Bunlar insanlığın aşkları, umutları, planları üzerine acımasız bir taşlama değil de neydi; bütün bunlar, onların ileriye yönelik tahminlerdeki acizliğini, savrulup gidiveren tozlar gibi olduğunu anlatmıyor da ne yapıyordu peki! Pekâlâ, öyle olsundu. O halde Edwin de Rosa'nın vasisi geldiğinde bunu ona iade edecek, o da yüzüğü, isteksizce çıkardığı dolap rafına geri koyacaktı. Orada tıpkı eski mektuplar, eski yeminler ve akıbeti hiçlik olan eski arzular gibi, ta ki gün gelip de tekrar aynı döngüye girmeye hak kazanacağı değere ulaşıncaya kadar da gözden ırak yaşayacaktı.

Öyle olsundu. Göğsünün üzerinde, adı anılmadan kalakalsındı bu emanet. Bu düşünceler kafasından ister net ister hayal meyal geçmiş olsunlar, vardığı sonuç hep aynı oluyordu: Olduğu yerde kalsın! Zamanın ve şartların o devasa dökümhanesinde, sonsuza dek, gece gündüz dövülen o harika zincirlerden biri vardı ki, işte halkaları da, bu ufak sonucu doğuran anda dökülmüş, dö-

külürken benzersiz bir tutma ve çekme kuvvetiyle donatılmış, ahiret ve dünyanın temellerine perçinlenmişti.

Nehrin kıyısında yürümeyi sürdürdüler. Ayrı ayrı planlarından söz ettiler. Edwin İngiltere'den ayrılışını hızlandıracak, Rosa ise olduğu yerde, en azından Helena kaldığı sürece kalmaya devam edecekti. Durum, okuldaki zavallı kızlara çıtlatılırken, uğrayacakları hayal kırıklığı göz önüne alınarak dikkatli olunmalıydı, hatta Bay Grewgious dahi gelmeden, Rosa'nın Bayan Twinkleton'a açılması en doğrusu olacaktı. Her açıdan Edwin ve Rosa'nın çok sıkı dost oldukları adamakıllı anlatılmalıydı. Öncelikle nişanlı olduklarından, aralarında asla birbirlerini anlamaya yönelik sakin bir iletişim geçmemişti. Ancak ikisinin de kafasında diğeriyle ilgili bir kuşku vardı; Edwin için, Rosa'nın vasisiyle konuşup birdenbire müzik hocasından aldığı derslerini kesmek istemesi kuşkulu bir durumken, Rosa için de, Edwin'in hakkında çıkan, elinde olsa Bayan Landless'i daha fazla tanımak arzusunda olduğu yolundaki söylentilerdi buna neden olan.

O aydınlık ve ayaz gün, birlikte yürür ve konuşurlarken yavaş yavaş sona erdi. Güneş, epeyce gerilerinde kalan nehre batıyordu; yürüyüşlerinin sonuna geldiklerinde ayaklarının önünde uzanan eski kent kızıla kesmişti. Nehir yatağından ayrılmak üzere ilerlerlerken uğuldayan sular, ayaklarına koyu renkli su yosunları fırlattı; bu sırada havada, başlarının üzerinde, o kaba bağırışlarıyla, yosunlardan da koyu birer leke gibi ekinkargaları geziniyordu.

Edwin alçak sesle, "Jack'i pek yakında, gidişime hazırlayacağım," dedi, "ve Vasin geldiğinde de kendisiyle görüşecek, fakat ben, o ve Jack'in görüşmelerini bekle-

meden gideceğim. Ben olmadan işler daha kolay hallolacaktır. Sen de öyle düşünmüyor musun?"

"Evet."

"Yaptığımızın doğru şey olduğundan emin miyiz, Rosa?"

"Evet."

"Vaziyet buyken, peki, bunun hâlâ ikimiz için de daha iyi olduğunu söyleyebilir miyiz?"

"Çok, çok daha iyi olacak. Hadi hoşça kal."

Yine de kalplerinde eski konumlarından vazgeçememenin getirdiği bir şefkat esintisi dolanıyor, bu da ayrılmalarını geciktiriyordu. Katedralin girişindeki, son görüşmelerinde altlarında oturdukları karaağaçların yanına gelince durdular, Rosa eski günlerde -eski günler olmuştu artık bu günler- hiç yapmadığı bir şeyi yapıp başını kaldırdı ve Edwin'in yüzüne baktı.

"Tanrı seni kutsasın, hayatım! Hoşça kal!"

"Tanrı seni kutsasın, tatlım! Güle güle!"

Birbirlerini ateşli bir şekilde öptüler.

"Şimdi lütfen beni eve götür, Eddy, bırak da biraz yalnız kalayım."

Edwin, kolunu onun koluna sokup yolunu değiştirirken, "Başını kaldırma sakın, Rosa," diye uyardı onu. "Jack'i görmedin mi?"

"Hayır! Nerede?"

"Ağaçların altında. Vedalaşırken gördü bizi. Zavallı adam! Şimdi bizim ayrıldığımızı düşünüyordur. Onda şok etkisi yaratacak bu, şimdi korkum daha da arttı."

Bunun üzerine Rosa durup dinlenmeden, katedralin giriş dairesini geçip, sokağa varana kadar aceleyle yürüdü, oraya vardıklarında da sordu:

"Bizi takip mi etti? Çaktırmadan bakabilirsin. Arkamızda mı hâlâ?"

"Hayır. Evet! Orada. Şimdi giriş yolundan geçti. Bu sevgili, sevecen ihtiyar biz gözü önünde olalım istiyor sanki. Fena halde hayal kırıklığına uğrayacağından korkuyorum!"

Rosa alelacele eski kapı zilinin o kaba halkasını çekti ve kapı hızla açıldı. İçeri girmeden önce, Edwin'e kocaman açılmış endişeli gözlerle sanki, "Ah! Anlamıyor musun?" der gibi bir bakış fırlattı. Ardından Edwin gözden kayboldu.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bu Üçlü Bir Daha Ne Zaman Bir Araya Gelir?[1]

Clositerham'da Noel arifesi. Sokaklarda birkaç yabancı yüz; ve daha başka yüzler, kısmen yabancı, kısmen tanıdık, bir zamanlar Clositerham'ın çocuk yüzleriyken, şimdinin, uzun bir aradan sonra geri dönüp de, bir şaşkınlıkla, kenti -sanki onlar yokken yağmurun elleri boş duracakmış gibi- fevkalade çekmiş, küçülmüş bulan kadın ve erkeklerinin yüzleri. Katedral çanının saati vuruşu ve katedral kulesini inleri bellemiş ekinkargalarının sesi, onlara yem saatlerinde duymaya alışkın oldukları sesleri hatırlatır. Uzakta bir yerlerde, birilerinin, ölümü beklerken düşlerinde, odalarının avludaki karaağaçların güz yapraklarınca istila edilmesini görmeleri[2]

[1] Machbeth'in açılış dizelerinden alıntıdır: "Üçümüz bir daha ne zaman buluşacağız? Gök gürültüsünde, şimşekte, yoksa yağmurda mı?" (ç.n.).

[2] Dickens'ın kız kardeşi Fanny Dickens Burnett, ölümünden bir iki gün kadar önce, yazara, o gece, çocukken daima gezindikleri ormandaki güz yapraklarının kokusunu büyük bir netlikle aldığını, bu kokunun şiddetinden, gayriihtiyari o halsiz başını çevirip, yatağının yanında yerde dökülmüş yapraklar arandığını anlatmıştı (ç.n.).

neyse, onlar için de, yaşam çemberleri iyice görünür olmaya, çemberin uçlarının kavuşmaya başladığı bu yaşlarında işittikleri bu hışırtılar ve taze kokularla canlanan gençlik anıları da oydu.

Mevsim dönümü kapıdaydı. Yardımcı Papaz Evi'nin çardağında yer yer kırmızı yemişler parıldıyordu. Bay ve Bayan Tope itinayla katedralin oyma ve apliklerine ellerindeki çobanpüskülü dallarından sıkıştırıyorlar ve bunu adeta, çiçekleri Başpapaz ve Heyet Başkanı'nın ceket düğmelerine sıkıştırır gibi bir titizlikle yapıyorlardı. Dükkânlarda savurganca tüketilen bir bolluk vardı, özellikle de kuşüzümü, kuru üzüm, baharat, meyve şekerlemesi ve yaş şekerde. Alışılmadık bir kibarlık ve budalaca bir çarçur etme furyasıdır gidiyordu; bunu, manav dükkânının kapısından sarkan devasa ökseotu demetine veya pastacının camekânında, birer şilin karşılığında katılınabilen çekilişin talihlisine verilmeyi bekleyen, ancak oldukça zavallı duruşlu, "geçen yıl," hatta "ondan önceki yıl" keki denmesi daha uygun düşecek kadar içler acısı görünen palyaço şeklindeki "yeni yıl" kekine bakarak da anlamak mümkündü. Tertiplenen halka açık eğlencelerin sayısı da az değildi. Özel istek üzerine sadece Noel Haftası'nda iflas eden kiralık atlar otlağında sahnelenen ve Çin İmparatoru'nun düşünceli aklında derin bir etki bırakmış olan "Balmumu" gösterisi ve tiyatroda yeni, insanları gülmekten kırıp geçiren, hayat kadar gerçek ve bir o kadar da sefil görünüşlü afişlerinde ağzından çıkan konuşma balonunda, "Yarın nasılsınız?" diye soran palyaço Sinyor Jacksonini'nin boy gösterdiği bir Noel pandomimi, izlenebilecek şeyler arasındaydı. Sözün kısası Cloisterham yerinde duramıyorduysa da lise ve Bayan Twinkleton'ın okulu bu tanımın dışında kalıyordu. Her

biri (olan biteni ruhu dahi duymayan) Bayan Twinkleton'ın genç kızlarından birine âşık olan liseli çocuklar evlerine gitmişler, Bayan Twinkleton'ın okulunda ise camlarda tek tük boy gösteren hizmetçi kızlardan başka kimseler kalmamıştı. Bu soylu kızların uğurlama sırasında, görgü kuralları dahilinde olmakla birlikte, cinsiyetlerini apaçık ortaya koyarkenki hallerinin, Bayan Twinkleton'ı temsilen hareket eden genç bayanlarkenki hallerinden, çok daha hayat dolu olduğu gözlerden kaçmamıştı.

Üçlü, bu gece katedral giriş dairesinde buluşacaktı. Acaba bugünü her biri nasıl geçirecekti?

Temiz tabiatı, bir tatil gününün cezp ediciliğine kayıtsız kalamayacak olan Bay Crisparkle tarafından kitaplarından azat edilen Neville Landless, yine de öğlenden sonraki iki saati de hayli odaklanmış şekilde odasında sessizce okuyup yazarak geçirir. Geri kalan vaktini masasını temizlemeye, kitaplarını düzenlemeye ve müsvedde kâğıtlarını yırtıp yakmaya ayırır. Birikmiş bütün dağınıklıkları güzelce süpürür, bütün çekmecelerini düzenler, doğrudan ders notu niteliğinde olmayan tek bir kâğıt parçası dahi bırakmaz. Sonra gardırobuna yönelir, sıradan birkaç parça giysi seçer -bunlar arasında sağlam bir çift yürüyüş ayakkabısı ve çoraplar da vardır- ve bunları bir sırt çantasına koyar. Bu çanta daha yenidir; High Caddesi'nden henüz almıştır. Aynı yerden bir de ağır yürüyüş değneği almıştır. Değneğin tutma yeri elin rahatça kavrayabileceği gibi, demir pabuçlu ve çok sağlamdır. Neville bunu eline alır, dener, sallar, yere koyar, sonra da üzerinde çantanın durduğu pencere kenarındaki sandalyenin yanına yaslar. Artık tüm hazırlıkları bitirmiştir.

Dışarı çıkmak için giyinir ve tam dışarı çıktığı sırada, aynı katın merdivenlerinde, yatak odasından çıkan Yardımcı Papaz'la karşılaşır; yürüyüş değneğini yanında götürme fikri düşer aklına ve onu almak için geri döner. Bay Crisparkle merdivenlerde durmuş beklemekteyken Neville elinde değnekle derhal geri döner. Bay Crisparkle değneği elinden alır ve yüzünde bir tebessümle, ona, bir değneği seçerken onun nesine dikkat ettiğini sorar.

"Konuyu tam anladığımdan pek emin değilim ama," diye yanıt verir, "bunu ağırlığına göre seçtim."

"Ama bu çok ağır, Neville, gereğinden de ağır."

"Yürüyüş sırasında durup üzerinde soluklanmak için iyi değil mi, efendim?"

Bay Crisparkle canlandırmalı bir şekilde, "Üzerinde soluklanmak mı?" diye gösterir. "Üzerinde soluklanmak değil, dengeni bulmak içindir bu."

"Biraz alıştırmayla daha iyi kavrarım herhalde, efendim. Siz de biliyorsunuz ki ben yürüme kültürü olan bir ülkede büyümedim."

"Doğru," der Bay Crisparkle. "Sen biraz çalış bakalım, sonra birlikte düzinelerce kilometre yol yaparız. Şimdi seni yalnız bırakayım. Akşam yemeğine kadar döner misin?"

"Sanmıyorum, ne de olsa epey erken yiyor sayılırız."

Bay Crisparkle aydınlık bir ifadeyle başını sallar ve şen bir hoşça kal diler; bu uğurlamadaki (kasti olmamakla birlikte) inanılmaz kendine güveni ve rahatlığı gözden kaçmaz.

Neville, Rahibeler Evi'ne doğru seğirtir; vardığında Bayan Landless'e önceden sözleştikleri gibi kardeşinin geldiğinin haber verilmesini rica eder. Kapıda, eşikten içeri adımını dahi atmadan beklemesinin nedeni, Rosa'nın yoluna çıkmamaya şeref sözü vermiş olmasıdır.

Kardeşi de bu konuda en az kendisi kadar temkinli hareket ederek bir saniye bile kaybetmeden soluğu onun yanında alır. Sevgi dolu bir kucaklaşmayla buluşurlar, etrafta oyalanmadan doğruca şehrin içerilerine ve yükseklerine doğru yola koyulurlar.

Neville biraz yürüdükten sonra dönerlerken kardeşine, "Yasak bölgeye ayak basmayacağım, Helena," der. "Elbette bunu neye ithafen söylediğimi anlamakta gecikmeyeceksin. Ne diyebilirim ki, tabii ki sırılsıklam âşık olduğum kişiyi kastediyorum."

"Bundan kaçmasan senin için daha iyi değil mi, Neville? Biliyorsun ki benim kulaklarım istemedi mi bir şeycik işitmez."

"Bal gibi de işitir, tatlım. En azından Bay Crisparkle'ın dediklerini işittin; hem onay bile verdin duyduklarına."

"Evet, o kadarını işittiğim doğru."

"Eh, durum böyle işte. Yalnızca kendim diken üstünde ve mutsuz olmakla kalmadığım gibi, başkalarını da diken üstünde bırakıp aralarına girdiğimin farkındayım. Bunu nereden mi çıkarıyorum? Öyle olmasa yarın sen ve geçen partiye katılan diğerleri, bir de teşrif etmesi beklenen vasimiz, Yardımcı Papaz Evi'nde mutlu mutlu akşam yemeği yiyor olmaz mıydı? Aslında bu, belki de gerçekleşir. Ama yine o yaşlı bayanın ilkler listesinden olmadığıma şüphem yok; benim gibi herkese yaka silktiren hödük herifin tekine, onun düzenli evinin konukseverliğinde yer olur mu hiç? Hele de yılın bu vaktinde, şu malum kişiden uzak durmamın şart olduğu, o kişiyle temasa geçmemem için ayyuka çıkmış bir neden varken ve hakkımda nahoş bir nam almış yürümüşken... Bunu Bay Crisparkle'a da nazikçe anlattım; onun benim için

ne fedakârlıklara katlandığını biliyorsun, ama yine de yaptım bunu. Şiddetle vurguladığım bir diğer şey de kendimle sefil bir mücadele halinde olduğum ve biraz değişikliğin ya da biraz ortadan kaybolmamın, bu mücadeleden yüzümün akıyla çıkmama yardımcı olacağıydı. Bu yüzden havanın açık ve sert olduğu bugün, yarın sabaha kadar herkesin (umarım kendim de dahil) ayağının altından çekilebilmek için, uzun bir yürüyüşe çıkıyorum."

"Ne zaman dönüyorsun?"

"İki haftaya kadar."

"Peki yalnız başına mı gidiyorsun?"

"Yanımda biri olmadan çok daha iyiyim; ayrıca bana senden başka eşlik edecek kimse de çıkmaz zaten, sevgili Helena."

"Bay Crisparkle tamamen onay verdi diyorsun, öyle mi?"

"Tamamen. Emin değilim ama sanırım ilk başta bunun kasvetli bir ruh halinden kaynaklandığını ve bu kara düşüncelerin kişiye ciddi zihinsel zarar verebileceğini düşündü. Ama bir gece, bu konuyu rahat rahat bir kez daha görüşmek için mehtapta bir yürüyüşe çıktık, geçen pazartesiydi, o zaman durumu ona bütün açıklığıyla ifade etme şansım oldu. Ona kendimi zapt etmek istediğimi ve o gece olanlardan sonra bu akşamı kesinlikle buradan uzakta geçirmemin daha iyi olacağını anlattım. Burada yürürken kendimi belirli kimselerle karşılaşmaktan zar zor alıkoyuyorum, bu da benim için iyi olmuyor, unutmak için de doğru yol olmadığı aşikâr. Oysa iki haftalık bir yürüyüşte bu ihtimal neredeyse tamamen ortadan kalkmış olacak; böyle bir durum tekrardan ortaya çıksa bile, yine gitmek benim elimde. Dahası sahiden biraz egzersiz yapıp tam anlamıyla bir yorgunluk

hissi tatmayı dört gözle bekliyorum. Senin de bildiğin gibi Bay Crisparkle, ne kadar ağır olursa olsun, sağlam vücudunda bulunan sağlam aklını korumak için bu gibi idmanlardan asla kaçınmıyor; tabii onun adaletli ruhunun, kendi için ayrı, benim için ayrı tabiat kanunları belirlemesi de hiç mümkün görünmüyor. Benim bakış açımı görünce pes etti ve sahiden hevesli olduğuma ikna olduğunda da yarın sabah başlamam fikrine canı gönülden razı oldu. Bu yüzden de sadece caddelerin doluluğunu değil, iyi insanları kiliseye çağıran çan sesini bile beklemeden erkenden gitmem gerekiyor."

Helena bunu bir defa daha düşünür ve bu konuda iyi hisler beslemeye başlar. Eğer Bay Crisparkle öyle yaptıysa, o da öyle yapacaktır; ama aslında kendi aklından da geçen budur; bunun sağlıklı, samimi bir çaba gerektiren bir proje ve kişisel onarım için etkin bir girişim olduğunu düşünmektedir. Bir yandan büyük Noel kutlamalarından önce tek başına yollara düşen kardeşine acıyor olsa da, esas gayeye odaklanıp onu cesaretlendirmeye girişir. Ve bunu başarır da.

Neville kendisine yazacak mıdır?

İki günde bir yazacak ve ona başından geçen bütün maceraları anlatacaktır.

Kendinden önce giysilerini yollayacak mıdır?

"Helena'm benim, tabii ki hayır. Tıpkı bir seyyah gibi sadece çantam ve birkaç gerekli şeyle düşeceğim yollara. Çantam hazır, sırtımdaki yerini almayı bekliyor, gerekli olabilecek tek şey de burada işte!"

Değneğini Helena'ya uzatır; Helena da Bay Crisparkle'ın verdiği tepkiyi vererek bunun çok ağır olduğunu söyler ve ona geri uzatırken, "Ne ağacından bu böyle?" diye sorar.

Değnek demir-ağacındandır.

O ana kadar Neville pür neşedir. Belki de çantasını Helena ile birlikte taşıyor olması, yükünü hafifletip her şeyi en iyi yönünden görmesini sağlayarak keyfini yerine getirmiştir. Belki de bunu başarıyla yerine getirmenin ardından gelen bir bulantıdır yaşadığı. Fakat ortada net olan bir şey varsa o da günün bitmeye yüz tuttuğu, önünde şehir ışıklarının bir bir yanmaya başladığı o anlarda ruhunu bir kasvetin bürüdüğüdür.

"Keşke bu akşam o yemeğe gidecek olmasam, Helena."

"Sevgili Neville, bunun üzerinde bu kadar durmaya değer mi? Bir çırpıda gelip geçecek diye düşünsene."

Neville sıkıntılı bir şekilde, "Bir çırpıda gelip geçecek!" diye tekrar eder. "Evet. Ama hoşuma gitmiyor yine de."

Helena'nın bir anlığına beceriksiz bir gülüşle verdiği karşılık, Neville'in kendinden emin duruşu karşısında çarçabuk silinip gider.

"Keşke her şeyden, kendimden olabildiğim gibi emin olabilsem," der Neville.

"Ne kadar tuhaf konuşuyorsun, canım! Ne demek istiyorsun?"

"Helena, bilemiyorum. Sadece bunun hoşuma gitmediğini biliyorum. Havada garip bir ağırlık var."

Helena, kardeşinin dikkatini nehrin ötesindeki bakıra boyanmış bulutlara çeker ve rüzgârın artmakta olduğunu söyler. Neville, ta ki Helena'yı Rahibeler Evi'nin kapısına bırakıncaya kadar, bir daha neredeyse ağzını açmaz. Helena, kardeşi onu bırakıp gittikten sonra hemen içeri girmez, arkasından yol boyunca uzaklaşışını seyreder. Neville, katedral giriş dairesinin önünden iki defa geçer, ikisinde de girmeye gönülsüzdür. Sonunda

katedral çanı bir çeyrek vuruş yapınca, Neville hemen geri dönüp hızla içeri girer.

Ve nihayet arka kapıdan girip tek tek merdivenleri çıkar.

Edwin Drood o günü yalnız geçirir. Sandığından daha derin bir şey eksilmiştir hayatından; dün geceyi işte bu yitip giden şey uğruna, sessiz, odasında gözyaşları dökerek geçirmiştir. Bayan Landless'in sureti hâlâ aklının gerilerinde bir yerlerde dolanıyor olsa da, zannettiğinden çok daha dayanıklı ve akıllı olduğunu fark ettiği o güzel, şefkatli yaratık aklını tam anlamıyla zapt etmiştir. Ona yapıştırdığı liyakatsizlik yaftasına dair bir kuşku düşmüştür aklına. Bu hevese daha önce sahip olmayı başarsaydı, birlikteliklerinden ortaya çıkacak olan şeyi ve hayatta sahip olduklarını doğal bir miras olarak görmek yerine, onlara gereken değeri verdiği, onları takdir edip yücelttiği takdirde olabilecekleri doğru hesaplayamamasının kaygısını gütmektedir. Ve tüm bu olanlardan duyduğu derin yürek sancısına karşın, gençlik kibri ve şımarıklığı, Bayan Landless'e ait o güzelim sureti aklının derinliklerinde saklı tutmayı sürdürür.

Rahibeler Evi girişinde ayrıldıkları sırada Rosa'nın yüzünde esrarengiz bir bakış vardı. Bu, acaba onun su yüzüne çıkan düşüncelerinin altındakileri, onların o alacakaranlık derinliklerini gördüğü anlamına geliyor olabilir miydi? Ama bunun olma ihtimali düşüktü, çünkü o bakışta şaşkınlık ve yoğun bir sorgulama da vardı. Edwin en sonunda, fazlasıyla anlam yüklü bu bakışı anlayamadığına kanaat getirir.

Artık tek beklediği Bay Grewgious olduğu ve o gelir gelmez gideceği için, bu antik kentte ve civar muhitler-

de son bir kez ağır ağır gezinmektedir. Rosa ile birlikte dolaştıkları, nişanlı olmalarından ileri gelen vakur tavırlarına rağmen yine de tam birer çocuk olarak teptikleri o yolları... Yüzünde acıma dolu bir hüzünle, "Zavallı çocuklar!" diye düşünür.

Saatinin durduğunu fark edince, tamir ettirmek için bir kuyumcuya girer. Bu sırada kuyumcu, gayet sıradan ve anlamsız bir tavırla bir bileziği yalvar yakar elden çıkarmaya çalışmaktadır. Bu bilezik özellikle de minyon bir genç gelinin güzelliğini tamamlayacak, kusursuz kılacaktır diye düşünür. Bileziğe yönelen o soğuk bakışları fark edince dikkati hemen erkek yüzükleriyle dolu bir tepsiye çekmeyi dener. Bu yüzük -bu sade nişan- medeni hallerinde değişiklik yapacak beyefendilerin en çok tercih ettikleri parçadır. Bu yüzük insana oldukça sorumluluk sahibi bir hava verir. İç kısmına düğün tarihinin kazınmış olduğu bu yüzük, pek çok beyefendi için daha nice anı nesnesine yeğdir.

Gösterdiği yüzüklere yönelen bakış da bileziğe yönelen kadar soğuktur. Edwin, kuyumcuya, babasından yadigâr şu saat ve zincir, bir de kol düğmeleri dışında takı kullanmadığını söyler.

"Bundan haberim vardı," der kuyumcu; "çünkü geçen gün Bay Jasper bir saat camı sormak için uğradığında ve ona, akrabası olan genç beyefendi için güzel birer hediye olabilecek birkaç parça gösterdiğimde bana gülümseyip, akrabası olan beyefendinin kullandığı takıların hepsinin aklında olduğunu, çünkü zaten bunların sadece bir saat, zincir ve kol düğmelerinden ibaret olduğunu söylemişti." Bu, belki bugün için geçerlidir, ama her zaman için geçerli olacak diye bir şey yoktur, diye düşünür kuyumcu. "Saatinizi ikiyi yirmi geçeye ayarla-

dım Bay Drood. Size tavsiyem saatinizin geri kalmasına izin vermeden hemen tekrar kurmanızdır, efendim."

Edwin saatini alır, koluna takar ve dışarı çıkarken, "Ah, ihtiyar Jack! Boyunbağımda fazladan bir kırışık oluşsa, bu bile gözünden kaçmayacak değil mi?" diye düşünür.

Akşam yemeğine kadar, vakit geçirmek için ağır adımlarla etrafta gezinip durur. Bugün zaman zaman, Cloisterham'ın, sanki ona yeterince iyi davranmamış gibi, kendisine sitem ettiğini, onu suçladığını hisseder; ama tavrı öfkeliden çok endişeli gibidir. Edwin'in o aşina kayıtsızlığının yerini, özenli bir gözlemleme hali almıştır, özellikle de eski mekânların anılarıyla meşguldür aklı. Pek yakında uzaklarda olacağını ve belki de bu gördüklerini bir daha asla görmeyeceğini düşünür. Zavallı gençlik! Zavallı gençlik!

Akşam karanlığı çökmeye başlayınca Keşişler Bağı'nda gezinmeye başlar. Katedralin çan sesleri arasında dolu dolu bir yarım saati avluyu arşınlayarak geçirmiştir, köşedeki giriş kapısı önünde çömelmiş oturan bir kadın olduğunu ancak karanlık indiğinde fark eder. Giriş, akşamları nadiren kullanılan bir patikaya açılır; kadın tüm bu süre boyunca orada oturmuş olmalıdır; yalnızca, kendisinin onu fark etmesi yavaş ve gecikmeli olmuştur o kadar.

Edwin bu patikaya girer ve girişe doğru yürür. Girişin yakınındaki bir lambanın ışığı, bu bitkin duruşlu kadını seçebilmesini sağlar. Kadın, ellerini sivri çenesinin üzerine yaslamış, kör gibi donuk gözlerini hiç kırpmadan önüne bakmaktadır.

Her zaman nazik olsa da, yolda rastladığı kadın ve çocuklara bağışladığı, alabildiğine nezaket yüklü sözler-

le bu akşam bir başka nazik olduğunu kanıtlayan Edwin, şimdi de çömelir ve bu kadınla konuşmaya çalışır.

"Hasta mısın?"

Kadın, Edwin'e bakmadan ve o donuk kör seyrinden çıkmadan, "Hayır, tatlım," diye cevap verir.

"Kör müsün?"

"Hayır, tatlım."

"Kayıp mı oldun, evsiz misin, bayıldın mı, ne oldu? Ne oldu da böyle soğukta kımıldamadan saatlerdir oturuyorsun?"

Kadın, ağır aheste, bakışını zorla getirip Edwin'e odaklamayı başarır. Ancak o sırada yüzünden esrarengiz bir gölge geçer adeta ve kadın titremeye başlar.

Edwin doğrulur, bir adım geri atar, sonra dehşetli ve hayret dolu gözlerle kadına bakar; çünkü bu hali bir yerlerden hatırlıyordur.

"Aman Tanrım!" diye düşünür. "Jack'in o geceki hali gibi."

Tekrar başını eğip kadına baktığında, kadın sızlanarak, "Ciğerlerim çok zayıf, ciğerlerim fena halde. Zavallı ben, zavallı ben, kuru öksürüğümden yer gök inliyor!" Bunun üzerine dediğini doğrularcasına korkunç bir öksürük patlatır.

"Nereden geliyorsun?"

"Londra'dan, tatlım." (Öksürüğü hâlâ lafının arasına girmektedir.)

"Nereye gidiyorsun?"

"Londra'ya geri dönüyorum, tatlım. Buraya samanlıkta iğne aramaya geldim, ama bulamadan gidiyorum. Bak tatlım, bana üç şilin altı sent ver ve benim için endişelenmeyi bırak. O zaman Londra'ya varabilirim ve kimsenin de başı belaya girmez. Benim de bir işim var. -Ah

başım! Ama bilsen işler ne kesat, ne kesat, çok kötü zamanlar bunlar! Ama ekmek paramı çıkarıyorum işte!"

"Afyon mu çiğniyorsun?"

"Sarıp içiyorum," diye güçlükle yanıt verir kadın. Hâlâ öksürüğünden kurtulamamıştır. "Bana üç şilin altı sent verirsen onu hayırlı bir iş için kullanacağım; sana da geri dönecektir. Yok, bu parayı vermeyeceksen de maval okuma bana. Ama eğer ki bana bu 3 şilin 6 senti verirsen tatlım, karşılığında sana bir şey anlatacağımı da unutma."

Edwin cebinden çıkardığı parayı sayar ve kadının eline koyar. Kadın derhal avcunu sımsıkı kapatır ve karga gibi bir keyif kahkahası patlatıp ayağa kalkar.

"Tanrı seni korusun! Sevgili beyefendi, baksana, senin vaftiz adın ne acaba?"

"Edwin."

"Edwin, Edwin, Edwin," diye tekrar ederken daha gider; tekrarlamaları, uyuşuk bir sayıklamaya dönüşür. Sonra aniden sorar: "Bu adın kısaltılmış hali Eddy mi?"

Yüzü allanmaya başlarken, "Bazen böyle dendiği oluyor," diye yanıt verir Edwin.

Kadın, düşünceli düşünceli, "Sevgililerin sana öyle seslenmiyor mu?" diye sorar.

"Nereden bileyim!"

"Niye, ruhuna göre bir sevgilin hiç olmadı mı ki?"

"Hiç."

Bu sırada kadın bir defa daha, "Tanrı seni korusun, sağ ol, tatlım," diyerek uzaklaşırken Edwin ekler: "Bana bir şey söyleyecektin ya!"

"Evet, tabii ya. Tabii ya bir şey diyecektim. Pekâlâ, o halde yaklaş. Adın Ned olmadığı için şükretmelisin!"

Edwin sabit bir şekilde kadına bakıp, "Neden?" diye sorar.

"Bu, bugünlerde sahip olunacak kötü bir isim de ondan."

"Nasıl kötü bir isim yani?"

"Tehdit altında bir isim. Tehlikede bir isim."

Edwin, yumuşak bir edayla kadına, "Atasözünde şöyle der, tehdit altındaki adamın ömrü uzun olur," der.

"O zaman Ned'in -onca tehdit altında olan ve ben burada seninle konuşurken kim bilir nerelerde gezinen o çocuğun- ilelebet yaşaması gerekir!" diye yanıt verir kadın.

Bunları söylerken öne, Edwin'in kulağına doğru eğilmiş, gözlerinin önünde işaretparmağını sallamaktadır, sonra toparlanır ve yeni bir "Tanrı seni kutsasın, sağ ol," çektikten sonra Yolgeçen Hanı istikametinde yola koyulur.

Böylesi donuk bir gün için hiç de keyif verici bir kapanış olmamıştır bu. Bu metruk yerde, etrafı eski zamanın ve çürümenin izleriyle dolu halde yapayalnız olmak içine ürpertiler salar. Yolunu daha aydınlık sokaklara çevirirken, olanlardan bu gece birilerine bahsetme hissi de ortadan kaybolur; bundan, ertesi gün sadece Jack'e (onu Ned olarak çağıran tek insana), o da, tuhaf bir tesadüften öte, üzerinde durmaya değmeyecek bir olaymış gibi söz etmeyi düşünür.

Yine de bu karşılaşma, daha hatırda kalıcı olması beklenen pek çok şeye göre daha fazla meşgul eder aklını. Akşam yemeğinden önce, bir buçuk kilometre kadar daha yürüyüp oyalanması gerekmektedir. Köprüden geçip nehir kıyısında yürürken, kadının sözleri her yerdedir; artan rüzgârda, kızgın gökte, çalkantılı sularda,

yanıp sönen ışıklarda... Katedral çanlarında dahi belli belirsiz çınlamaları işitilir. Katedral giriş dairesinden içeri girerken çanlardaki bu çınlamayı işitmek yüreğini hoplatır.

Ve nihayet arka kapıdan girip tek tek merdivenleri çıkar.

John Jasper konuklarının ikisinden de daha hoş ve neşeli bir gün geçirir. Tatil zamanı hiç müzik dersi olmadığından, katedral hizmetleri dışındaki bütün zamanı kendisine kalır. Erkenden dükkân satıcılarının arasına karışıp, akşamki masayı donatmak için yeğeninin sevdiği şeyleri almaya koyulur. Tedarikçilerine, yeğeninin pek uzun süre burada kalmayacağını, o yüzden de ilgiye ve şımartılmaya ihtiyacı olduğunu anlatır. Tamı bu konukseverce hazırlıklarla haşır neşirken Bay Sapsea'ye bakar ve sevgili yeğeni Ned ile Bay Crisparkle'ın, şu "patlamaya hazır bekleyen delikanlı kıvılcımı"nın, birlikte giriş dairesinde akşam yemeği yiyeceklerini ve olayı böylece telafi edeceklerini açıklar. Bay Sapsea bu "patlamaya hazır kıvılcım"a karşı en ufak bir dostluk kırıntısı beslemez. Onda "gayri-İngiliz" kompleksi olduğundan dem vurur. Bay Sapsea, birine "gayri-İngiliz" olma damgası vurdu mu, onun gözünde o kişi sonsuza dek dipsiz bir çukurda yaşayıp gidecektir.

John Jasper, Bay Sapsea'nin bu şekilde konuştuğunu duymaktan üzülür; çünkü onun asla ne dediğini bilmeden konuşmadığını ve belli belirsiz bir biçimde haklı çıkma marifeti olduğunu bilir. Bay Sapsea de (hayret verici bir tesadüf eseri) işte tam olarak bu kanıdadır.

Bay Jasper'ın sesinin güzelliği üstündedir bugün. Kalpler bu kanunun yolundan ayrılmasın diye yapılan

biçare yakarışların[3] arasında, sahip olduğu o ezgi kudretiyle etrafındaki herkesi büyüler. Böylesi zor melodileri, daha önce hiç bugünkü şükran duasındaki kadar hünerli ve rahat bir şekilde söylememiştir. Gergin olduğu zamanlarda zor ezgilerde acele etmek gibi bir huyu vardır, ama bugün zamanlaması kusursuzdur.

Bu durum, büyük olasılıkla ruhların o muhteşem birliğinden kaynaklanmaktadır. Bugün boğazı oldukça hassastır; bu yüzden de hem şarkı söylerken giydiği cüppesinin hem de gündelik giysilerinin boynundan o siyah, sık örgülü koca ipek atkıyı eksik etmez. Ancak kendine olan hâkimiyeti öyle aşikârdır ki Bay Crisparkle bile ayinden sonra buna değinmeden edemez.

"Jasper, sana bugün işittiğim coşkundan dolayı teşekkür etmeliyim," der. "Harikaydı! Şahaneydi! Bugün çok iyi hissetmesen herhalde kendini bu kadar aşamazdın değil mi!?"

"Evet, bugün çok iyiyim."

Yardımcı Papaz yumuşak bir jestle, "Eşitliği bozan, tutarlılığı bozan, zorlama ya da kaytarma tek bir tını yoktu; tüm ezgiler hakkını vererek büyük bir hünerle kusursuz bir özdenetimle icra edildi."

"Teşekkür ederim. Haddimi aşmış gibi olmayayım ama, umarım öyledir."

"Jasper, insanın aklına, senin şu zaman zaman nükseden rahatsızlığın için yeni bir ilaç bulduğun geliyor."

"Sahiden mi? Aslında bu iyi bir gözlem, çünkü buldum öyle bir ilaç."

Bay Crisparkle, dostane bir tavırla Jasper'ın sırtını sıvazlayarak, "O zaman aman bırakma, benim sevgili dostum," der, "aman bırakma."

---

[3] Papaz on emiri okuduktan sonra diz çökmüş insanların verdiği yanıttır bu: "Tanrım, bizi bağışla, kalplerimizi bu kanunun yolundan ayırma." (ç.n.).

"Bırakmam."

Katedralden çıkarlarken Bay Crisparkle sözlerine devam eder: "Seni tebrik ederim dostum, her anlamda."

"Tekrar teşekkür ederim. İzin verirseniz evinize kadar size eşlik edeyim, konuklarımın gelmesine daha zaman var nasıl olsa, bir de size duyduğunuza pişman olmayacağınız bir şey de söylemek istiyorum."

"Nedir o?"

"Pekâlâ. Geçen akşam benim şu karanlık mizacımdan konuşuyorduk."

Bay Crisparkle suratını asar ve teessüfle başını sallar.

"Hatırlarsınız ki ben size bu karanlık mizacım için bir panzehir hazırlamam gerektiğini söylemiş, siz de bana onları ateşe atmamın en hayırlısı olacağını belirtmiştiniz."

"Hâlâ da öyle düşünüyorum, Jasper."

"Çok da haklısınız böyle düşünmekte! Yani bu yıl tuttuğum 'Günlük'ü yakmaktan söz ediyorum!"

"Bunun nedeni senin ....?" derken Bay Crisparkle'ın yüzü ışıldar.

"İçimi okuyorsunuz. Bunun nedeni benim bu yılı rahatsız, hüzünlü, huzursuz, akli melekeleri işlemez ve daha kim bilir ne halde geçirmiş olmam. Bana abartıyor olduğumu söylerken haklıydınız. Öyle yapıyordum."

Bay Crisparkle'ın ışıldayan yüzü daha da bir aydınlanır.

"Bunu zamanında göremiyordum, çünkü rahatsızdım; ancak şu anda daha sağlıklıyım ve bu söylediklerimi hakiki bir memnuniyetle kabul ediyorum. Çok ufak bir şeyi çok büyük bir şey haline getirdim; işin doğrusu bu."

"Bunu duymak," diye bağırır Bay Crisparkle, "bana iyi geldi."

Jasper sözlerini sürdürür, "Tekdüze bir yaşam süren bir adamın sinirleri ya da midesi arıza verdi mi o kişi bir fikre takılır kalır, ta ki o kontrolden çıkana, o fikir işe yaramaz hale gelene kadar. Malum fikirle ilgili olarak benim vaziyetim de böyleydi işte. Bu yüzden de kitabım tam tamamlanmışken, bu vaziyete dair tüm kanıtları ortadan kaldırıp temiz bir başlangıç yapacağım."

Bay Crisparkle evinin kapısında merdivenlerin başında durmuş el sıkışmaya hazır beklerken, "Bu benim umut edebileceğimden de iyi," der.

"Bu da pek tabii," diye karşılık verir Jasper. "Size daha çok benzememi ummak için fazla neden yoktu ki elinizde. Siz daima kendinizi, vücudu ve zihni bütün, bir cam gibi berrak olmak için eğitin; nitekim öylesiniz ve değişmeyeceksiniz de. Oysa ben bulanık, yalnız, neşesiz bir ayrıkotuyum. Fakat bu kederin üstesinden geldim artık. Burada, Bay Neville'in bize doğru yola çıkıp çıkmadığını sormanızı bekleyebilir miyim? Eğer hâlâ çıkmadıysa, belki birlikte biraz gezinebiliriz."

Bay Crisparkle, anahtarıyla giriş kapısını açarken, "Sanırım, bir süre önce çıktı," diye karşılık verir. "Aslında çıktığından eminim ve sanırım henüz geri de dönmemiş. Yine de soracağım. İçeri gelmez misiniz?"

Jasper tebessümle, "Konuğum bekler," diye yanıt verir.

Yardımcı Papaz gözden kaybolur ve birkaç saniye sonra geri döner. Tahmin ettiği gibi Bay Neville henüz dönmemiştir; aslında şimdi hatırladığı üzere Bay Neville ona dönmeyip doğruca katedral giriş dairesine gideceğini söylemiştir.

"Bir ev sahibi için hiç de yakışık almaz bir durum!" der Jasper. "Konuğum ev sahibinden önce evde olacak demek! İddiaya var mısınız, bence, ev sahibini hiç de şevkle ağırlayan bir konuk bulmayacağım karşımda?"

"Şayet iddiaya giren biri olsaydım -ki değilim- o zaman konuğunuzun bu gece kesinlikle şen şakrak bir ev sahibiyle karşılaşacağına iddiaya girerdim."

Jasper başını sallar ve gülerek iyi akşamlar diler.

Katedral kapısına geri döner, kapıyı geçip giriş dairesine doğru ilerler. Yürürken nazik bir ifade ve alçak sesle bir şarkı mırıldanır. Görünüşe göre bu gece kapısını tek bir yanlış nota çalmamakta kararlıdır; sanki hiçbir şey onun acele etmesine ya da geri kalmasına neden olamaz gibidir. Evinin kemerli kapısından içeri girdiğinde boynundaki o koca atkıyı, eşikte bir saniye durduktan sonra çıkarıp koluna asar. Bu kısacık süre boyunca yüzü karmakarışık ve haşindir. Fakat şarkısına ve yoluna devam etmeye başlayınca, bu ifade derhal silinir.

Ve o da sonunda arka kapıdan girip tek tek merdivenleri çıkar.

Koşuşturmalı geçen hayatın kıyısındaki bu deniz fenerinde, bütün gece kesintisiz kırmızı ışık yanar. Trafiğin dinen ses ve uğultuları bu yalnız muhiti yalayıp geçer; bir düzen tutturmaksızın içine içine akıp durur. Vahşi rüzgârı da saymazsak, bu seslerden başka da çalanı yoktur kapıların. Rüzgâr öyle şiddetlenir ki gürültülü bir fırtınaya döner.

Bu muhit zaten hiçbir zaman iyi aydınlatılmaz, ancak bu gece rüzgârın yanan lambaların pek çoğunu da üflemesiyle (kiminde camını da beraberinde yere savurup, çın çın öttürmesiyle) etraf sahiden karanlıktır. Ka-

ranlık yerden kalkan toz, kopan kuru ağaç dallarıyla ve kulenin tepesindeki ekinkargası yuvalarından taşınan bir dolu çalı çırpıyla daha da büyür ve karışır. Karanlığın, elle tutulur bu kısmı etrafta fırdönerken ağaçlar öyle bir sallanır ve sallanırken öyle bir gıcırtı çıkarır ki kökleri topraktan fırlayıverecekmiş gibi görünür. Arada bir de bir çatırtı ve akabinde duyulan heybetli bir düşüş sesi, dev bir dalın daha fırtınaya teslim olduğunu haber verir.

Uzun zamandır bu kentte, böylesi güçlü bir rüzgârın estiği bir kış gecesi görülmemiştir. Bu gece, caddelerde bacalar yuvarlanmakta, insanlar ayakları yerden kesilmesin diye direklere, duvar köşelerine ya da birbirlerine tutunmaktadırlar. Bu deli esintiler dinmek şöyle dursun, gece yarısına doğru iyice yoğunlaşıp hiddetlenir. Sokakların boşluğundan yararlanan rüzgâr, bulduğu her boşluktan gümbür gümbür geçerken tangırdatmadık kapı mandalı, parçalamadık tente bırakmaz. Sanki tehditkâr bir tavırla, insanları çatılarının başlarına geçmesini beklemek yerine, uyanıp kendisiyle birlikte havalanmaya davet etmektedir.

Kırmızı ışık hâlâ göz kırpmadan yanmayı sürdürmektedir. Bu kırmızı ışıktan başka, sabit tek şey yoktur etrafta.

Gece boyunca rüzgâr sürer; hafiflemek bilmez. Anca sabah alacasında, doğudan, -henüz yıldızları silecek güce kavuşmamış- bir ışık yükseldiğinde, esinti sakinlemeye başlar. Sonrasında ise, yaralı bir canavarın dirilme çabaları misali ara sıra tekrar celallense de, giderek azalır ve durulur; gün ortası geldiğinde tamamen dinmiştir artık.

İşte o zaman katedral kulesindeki saatin sarkaçlarının, çatıdaki kayıştan kopup yuvarlanarak avluya uçmuş olduğu fark edilir. Ayrıca bu büyük kulenin tepesindeki kimi taşlar da yerinde yoktur. Bu, Noel sabahı da olsa, birkaç işçinin gönderilip hasarın onarımına girişilmesi şarttır. Durdles'ın başını çektiği bir ekip, hasarın tespiti için tepeye tırmanır. Bu sırada Bay Tope ve erkenci boş gezenlerden oluşan bir başka ekip de Yardımcı Papaz Evi'nin önünde toplaşmış, gözlerini kısarak işçilerin tepeye tırmanışını seyretmektedir.

Bay Jasper'ın elleriyle aniden yarılan bu topluluk, dağılıverir. Onun, açık bir pencerenin önüne geçip, bağrış çağrış Bay Crisparkle'ı soruşu karşısında, gözler tekrar yere çevrilir.

"Yeğenim nerede?"

"Buraya gelmedi. Sizinle değil mi?"

"Hayır. Dün gece Bay Neville ile birlikte fırtınayı seyretmek için nehre indiler ve o zamandan beri de geri dönmedi. Bay Neville'i çağırın bana!"

"Bu sabah erkenden gitti."

"Bu sabah erkenden gitti mi? Bırakın içeri gireyim, hemen içeri girmeliyim."

Artık kimsenin gözü kulede değildir. Güruhun tamamının gözleri, yarı çıplak ve soluk soluğa Ev'in tırabzanlarına tutunmuş duran Bay Jasper'a mıhlanmıştır.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Zanlı

Neville Landless yola öyle erken koyulmuş ve öyle güzel bir tempo tutturmuştu ki Clositerham'da sabah çanları çaldığında, kentten on kilometre uzaklaşmış bulunuyordu. Yola sadece kuru bir dilim ekmek yiyip de çıkmış olan Neville artık kahvaltı vakti geldiğini düşünüp, biraz da dinlenmek için, yol üstündeki ilk barınakta durdu.

Ziyaretçileri, atlar ve hayvan sürüleri değil de -çünkü onlar için daima hazır bekleyen su olukları ve otlaklar vardı- kırk yılda bir kahvaltı için gelen insanlar oldu mu, "Siperli Vagon" adlı bu barınağın kendine çekidüzen verip de çay, kızarmış ekmek ve salam servisi yapmak için rayına oturması hayli zaman alıyordu. Bu süreyi, zemini talaş kaplı bir salonda oturarak geçiren Neville, karşısındaki ıslak samanın o cılız alevini seyrederken, bunun, kendinden sonra kim bilir daha kimleri ısıtacağını düşünmeye dalmıştı.

Aslında bir tepenin üzerinde kurulu, kapısının önü ıslak toynaklar ve ayakaltında ezilmiş kamışlarla dolu "Siperli Vagon" adlı bu serin barınakta, barda duran aksi bir kadın, altını ıslatmış (kırmızı çoraplarının bir teki tam, diğeri eksik) bir bebeğin poposuna şaplak indiriyordu. Burada raflardan birinde, kararmış metalden, kayığı andıran bir kabın içinde, altında küflü bir örtü ve yeşil saplı bir bıçakla birlikte bir kalıp peynir, öylece atılmış duruyordu. Bu barınakta ailenin normalde kendisi için kullandığı, kısmen yıkanıp kısmen kurutulmuş keten bir örtü, umuma açılıp konukların masasına seriliyordu. Yine bu barınakta, her şey kara kupalardan içiliyor ve her şeyin içinde kara kupalarla gayet uyumlu bir biçimde karafatmalar geziniyordu. Tüm bunlar düşünüldüğünde "Siperli Vagon"un, "insana da, hayvana da" kaliteli hizmet sunma vaadini pek de yerine getirdiği söylenemezdi. Ancak bu sefer, yegâne "insan" ziyaretçilerinin keyfi hiç de fena değildi aslında; aldığı hizmetten hoşnut kalan bu ziyaretçi, ihtiyacı olandan da fazla dinlendikten sonra çıkıp gitmişti.

Bu evden çıktıktan iki yüz metre kadar sonra durup, yoldan mı yürümeli, yoksa at arabalarının geçtiği iki yanı yüksek çalılarla kaplı, esintili, fundalık bir bayıra açılıp, oradan tekrar yola bağlanan patikaya mı geçmeli diye tereddütte kalmıştı. İkincide karar kıldı ve azimle, gitgide dikleşen yolda, arabaların derin tekerlek izlerine bata çıka güçlükle yürüdü.

Büyük bir gayretle ilerlerken, arkasından başka yayaların da geldiğini fark etti. Onların kendinden daha hızlı adımlarla yaklaştıklarını görünce, kenardaki tümseklerden birinin üzerinde durup onlara yol verdi. An-

cak gelenlerin hal ve tavırları oldukça şüphe çekiciydi. Sadece dördü geçti. Diğer dördü ise hız kesip, sanki tekrar yola koyulduğunda onu takip etmeye niyetliymişlercesine oyalandılar. Grubun geri kalanı (neredeyse yarım düzine insan) dönüp inanılmaz bir süratle geri gitti.

Neville arkasındaki ve önündeki dört kişiye baktı. Hepsi de bu bakışına karşılık verdi. Bunun üzerine yoluna devam etti. Öndeki dörtlü sürekli arkalarını kontrol ederek yürümeyi sürdürürken arkadaki dörtlü ise aradaki farkı gitgide kapatıyordu.

Hepsi birden fundalığa açılan o dar bayırı tırmanıp bitirdiklerinde, bu düzenin aynen sürdüğünü fark eden Neville'in aklında, bu adamlarca takip ediliyor olduğuna dair en ufak bir kuşku kalmamıştı artık. Yine de son bir sınama için aniden durunca, diğerleri de onunla birlikte durdu.

Neville bütün adamlara dönüp, "Neden hepinizin böyle benimle ilgilendiğini sorabilir miyim? Hırsız çetesi falan mısınız yoksa?" diye sordu.

Kim olduğunu göremediği bir kafadan bir ses çıktı: "Ona yanıt vermeyin! Sessiz kalmak en iyisi."

Kimse yanıt vermedi.

Sinirle, "Ne güzel bir tavsiye bu böyle. İçinizden hangi tilki verdi bu tavsiyeyi," diye sözlerini sürdürdü. "Ama benim dört önden, dört arkadan sekiz adamın arasında sıkışıp kalmaya razı geleceğimi sanıyorsanız, yanılıyorsunuz. Şimdi size açık açık söylüyorum, şu önümdeki dört adamı geçmek istiyorum, niyetim budur."

Hepsi hâlâ put gibi duruyordu; kendisi de dahil.

"İster sekiz, ister dört, ister iki adam, tek bir adamın üzerine gelirse," diye sözlerine devam etti, bu kez öfkesi artmıştı, "o zaman o tek olanın bu adamların birkaçında

iz[1] bırakmaktan başka şansı kalmaz. Ve yemin ederim ki beni daha fazla rahatsız ederseniz, bunu yaparım."

O ağır değneğini omzuna vurup hızlı adımlarla dörtlüyü yararak geçmeye yeltendi. İçlerinden en iri ve güçlü görüneni çevik bir hareketle atılıp, el çabukluğuyla Neville'i yakaladığı anda, şık bir hamleyle değnek tepesinde patlayınca, ikili kendini yerde buldu.

Çimenlikte yuvarlanırlarken adam zar zor çıkan sesiyle, "Bırakın yapsın!" diye bağırdı. "Adil dövüş! Benim yanımda küçük bir kız çocuğundan farksız olduğunu görmüyor musunuz, ayrıca sırtında onca yükü var! Bırakın bakalım! Ben onun icabına bakarım."

Yüzlerinin kana bulanmasına neden olacak kadar yakın temas halinde bir süre böylece yuvarlandıktan sonra adam, dizini Neville'in boğazına yaslayıp doğruldu: "İşte! Şimdi içinizden iki kişi şunu kollarından yakalasın!"

İsteği derhal yerine getirildi.

Adam ağzındaki kanı tükürürken, "Biz bir hırsız çetesi miymişiz değil miymişiz, öğlene doğru bunu öğreneceksiniz, Bay Landless," dedi. "Ayrıca, bizi zorlamasaydınız, size dokunmaya niyetimizin olmadığını da biliyorsunuz. Sizi her şekilde anayola götüreceğiz, o kadar meraklıysanız, orada sizi hırsızdan koruyacak birilerini bulmanız zor olmayacaktır. Biri şunun yüzünü silsin, kan nasıl da akıyor baksanıza!"

Neville, yüzü temizlenince, konuşanın Clositerham'a geldikleri gün, ilk ve son defa gördüğü at arabası sürücüsü Joe olduğunu fark eder.

---

1 Burada Yaradılış'ta anlatılan Habil ve Kabil'in hikâyesine gönderme vardır: Tanrı Kabil'de bir iz bıraktı ki görenler onu öldüremesin. Neville ve Kabil'i ilişkilendiren bu İncil göndermesi kitapta yer alan dört göndermenin ilkidir (ç.n.).

"Size şimdilik tavsiyem konuşmamanızdır, Bay Landless. Anayolda sizi bekleyen bir arkadaş olacak, iki gruba ayrıldığımızda, öteki yolu tutanlardan biri onunla karşılaşana dek tek laf etmeseniz iyi edersiniz. Biri şu değneği getirsin de artık yola koyulalım!"

Tam anlamıyla allak bullak olan Neville, etrafını seyreder ve tek söz etmez. Ellerini kolları arasına sıkıştırmış, ona eşlik eden iki adamla birlikte, bir rüyadaymış gibi yürür; sonunda anayola varır ve grubun geri kalanıyla buluşurlar. Geri dönüp başka bir yola sapan bu adamların arasındaki anakarakterler Bay Jasper ve Bay Crisparkle'dır. Neville'e eşlik eden adamlar onu, bir hürmet göstergesi olarak Yardımcı Papaz'a götürürler.

Topluluk yavaştan etrafını çevirirken, Neville, "Bütün bunlar da ne demek oluyor, efendim? Sorun nedir? Aklımı kaybetmiş gibi hissediyorum!" diye bağırdı.

Bay Jasper saldırganca, "Yeğenim nerede?" diye sordu.

"Nerede?" diye tekrarladı Neville. "Bana neden soruyorsunuz?"[2]

"Sana soruyorum," diye sert bir karşılık verdi Jasper; "çünkü onunla olan son kişi sendin ve yeğenim kayıp."

Neville hayret içinde, "Kayıp mı!" diye bağırdı.

"Sakin ol bakalım, sakin," dedi Bay Crisparkle. "Müsaade et, Jasper. Bay Neville, aklınız çok karışmışa benziyor, düşüncelerinizi bir toparlayın bakalım; aklınızı toparlamanız bizim için çok önemli; beni dinleyin şimdi."

---

[2] Kıyaslayınız: "Ve Tanrı Kabil'e sordu, 'Kardeşin nerede?' Kabil şöyle cevap verdi: Bilmiyorum: Ben kardeşimin bekçisi miyim?" (ç.n.).

"Deneyeceğim, efendim, ama aklımı oynatmış gibi hissediyorum."

"Dün gece Bay Jasper'ın dairesinden Edwin Drood ile birlikte ayrıldın değil mi?"

"Evet."

"Saat kaçta?"

Neville elini o karışık kafasına götürüp bir yandan da Jasper'a sorarcasına, "On iki miydi acaba?" diye düşündü.

"Aynen öyleymiş," dedi Bay Crisparkle, "Bu Bay Jasper'ın da bana bildirdiği saat. Birlikte nehir kıyısına mı gittiniz?"

"Elbette. Rüzgârın orada nasıl estiğine bakmaya."

"Peki ya sonra? Orada ne kadar kaldınız?"

"On dakika kadar; daha fazla olduğunu sanmam. Sonra birlikte sizin evinize yürüdük, Edwin beni kapıda bıraktı ve gitti."

"Tekrar nehre gidiyor olduğunu falan söyledi mi?"

"Hayır. Doğruca eve gideceğini söyledi."

Etrafında dikilen adamlar bakıştı, sonra da gözleri Bay Crisparkle'a çevrildi. Bunun üzerine Bay Neville'i pür dikkat izlemekte olan Jasper da Crisparkle'a dönüp, "Peki ya giysisindeki bu kan lekeleri de ne böyle?"

Bütün gözler kan lekelerine çevrildi.

Değneği, adamlardan birinin elinden kapıp, "İşte aynı lekelerden şu değnekte de var!" dedi. "Bu değneğin ona ait olduğunu biliyorum, dün gece de yanındaydı. Peki ya buna ne diyeceksiniz?"

Bay Crisparkle, "Tanrı'nın huzurunda bize bunun ne anlama geldiğini söyle, Neville," dedi.

Nihai düşmanını işaret ederek, "Bu adam ve ben," dedi Neville, "daha az önce bu değnek için kapıştık, aynı lekeleri onun üzerinde de görebilirsiniz, efendim. Se-

kiz kişi tarafından taciz edildim, başka ne yapsaydım ya? Bana en ufak bir ipucu dahi verilmezken, asıl meselenin vahiy gibi inmesini mi bekleseydim?"

Adamlar sessiz kalmalarının daha doğru olacağını düşündüklerini ve ikisi arasında böyle bir dövüşün geçtiğini kabul etti. Ancak buna esas tanık olan adam karanlık gözlerle ayazda kurumaya yüz tutan kan lekelerini süzmekle yetindi.

"Geri dönmeliyiz, Neville," dedi Bay Crisparkle, "eminim sen de kendini aklamak için dönmeyi istersin, değil mi?"

"Elbette, efendim."

Bay Crisparkle bakışlarını çevrede hızlıca gezdirip, "Bay Landless benimle yürüyecek," dedi. "Gel hadi, Neville!"

Geri dönüş yoluna koyuldular; biri hariç herkes, farklı mesafe aralıklarıyla onları takip etti. Yalnız Bay Jasper, Neville'in öbür yanına geçti ve yol boyunca da istifini bozmadı. Bay Crisparkle gayet resmi bir tavırla Neville'e daha önce de sorduğu soruları tekrar tekrar sorup Neville'den aynı yanıtları alırken ve durumu açıklayacağı düşünülen kimi varsayımları tek tek çürütürlerken, Jasper'ın hiç sesi çıkmadı. Jasper öyle ısrarlı bir suskunluğa bürünmüştü, Bay Crisparkle tavrıyla onu konuşmaya katılmaya davet edip duruyor olsa da, bu davetler, o sabit suratında en ufak bir oynamaya yol açamıyordu. Kente yaklaşırlarken Bay Crisparkle öncelikle Belediye Başkanı'na uğramanın iyi olacağını öne sürmüş, bunun üzerine Jasper'ın o kaskatı başı onaylarcasına hafiften bükülmüş, fakat yine de Bay Sapsea'nin evinin önüne varana kadar tek bir kelime söylemeye bile tenezzül etmemişti.

Bay Crisparkle, Bay Sapsea'ye durum hakkında ayrıntılı bilgi verip, karşısında gönüllü bir açıklama yapma isteklerinden bahsettikten sonra Jasper sessizliğini bozup, kendisine insan olarak ne kadar güvendiğinden, duruma intikal edişinin onun için ne büyük önem taşıdığından dem vurmuştu. Yeğeninin durduk yere ortadan kaybolması için anlaşılabilir hiçbir neden olamazdı, tabii Bay Sapsea'nin bu konuda bir görüşü varsa o zaman işler değişebilirdi. Yeğeninin tekrar nehre dönmüş ve orada karanlıkta boğulmuş olmasının akıl alır bir açıklaması olamazdı, tabii yine bu zatıâlinize mümkün görünürse, o zaman durup bir düşünürüm. Ayrıca ben, ellerimi defalarca yıkamış, her türlü şüpheden arınacak kadar temizlenmiş biriyim, fakat zatıâliniz, bu şüphelerin, kaybolmadan evvel ona son kez eşlik eden bu şahsın ayrılmaz bir parçası olduğunu düşünürse, o zaman bana da bir defa daha düşünmek düşer. Bu şahsın haletiruhiyesi, kuşkularla karışmış aklı ve buhranlı kavrayışına güvenmek güçse de, bu güçlük Bay Sapsea için geçerli olamaz.

Bay Sapsea olayın karanlık bir yönü, yani kısaca (gözlerini Neville'den ayırmadan) gayri-İngiliz kompleksi olduğu yönünde fikir beyanında bulundu. Hayli büyük bu lafı ettikten sonra, bir belediye başkanından beklenmeyecek yoğunlukta bir hezeyan ve saçmalık çıkmazına düşüp, bir süre sonra içine düştüğü bu durumdan, canlı birini öldürmenin, kişinin kendine ait olmayan bir şeyi alması anlamına geldiği yolunda, kendince dâhiyâne bir fikirle çıkıverdi. Üzerinde yoğunlaşan bunca şüphe varken, Neville Landless hakkında zabıt mı tutturmalı, yoksa onu doğruca hapse mi koymalı, karar veremiyordu; fakat Yardımcı Papaz'ın saygın karşı çıkışla-

rına istinaden -ne de olsa bu delikanlı onun ellerinde yoğrulmuş, onun evinde ikamet etmiş ve hâlâ da etmekteydi- elinden gelenin en fazlasının, delikanlının, gerektiğinde teslim edilmek şartıyla serbest kalmasına göz yummak olacağını açıkladı. Bay Jasper'ın bundan çıkardığı sonuç; Bay Sapsea'nin nehrin ve yatağının dikkatle araştırılması, kaybolmayla ilgili tüm ayrıntıların civar tüm kentlere ve tabii ki Londra'ya gönderilmesi, Edwin Drood adına kayıp ilanlarının basılıp geniş bir çevreye dağıtılmasını önerdiğiydi. Eğer ki bu delikanlı bilinmez bir nedenden dolayı kendini, amcasının yaşadığı yer ve oranın halkından uzak tutma kararı almışsa bile, birileri, onu canı gibi seven, fakat şimdi karalar bağlamış, ıstıraplar içindeki şu zavallı adama merhamet edip, onun yaşayıp yaşamadığını kendisine bildirmeliydi. Bay Sapsea'nin kastettiği de tam anlamıyla bu olduğundan (bu sıralananlara dair tek söz etmemiş olmasına karşın), görünüşe bakılırsa, sözde imaları kusursuz biçimde anlaşılmış, konuya ilişkin gerekli tüm önlemler derhal alınmaya başlanmıştı.

En fazla dehşet ve hayret içinde kıvrananın hangisi olduğuna karar vermek güçtü: Neville Landless mi, John Jasper mı? Ancak Jasper konumu gereği etken, Neville ise konumu gereği edilgen kalmaya mecburdu. Bu durumda aralarında bir seçim yapmaya gerek de kalmıyordu. Ne de olsa ikisinin de boynu bükülmüş, ikisi de kırılmıştı.

Ertesi sabahın ilk ışıklarıyla birlikte işçiler nehirde çalışmaya başladılar; pek çoğu gönüllü olan bir diğer grup da nehir yatağını incelemeye koyuldu. Bitmek bilmeyen o gün boyunca araştırmalar sürdü; nehirdeki incelemeler mavna, sırık, tırmık ve ağlar yardımıyla sü-

rerken, nehrin balçıklı ve sazlık yatağında lastik çizmeler, el baltaları, kürekler, halatlar, köpekler ve akla hayale gelebilecek daha bin türlü alet imdada yetişiyordu. Gece bile nehir, fenerlerle benek benek aydınlanmış, ateşin yansımalarıyla renklenmişti; ötelerde gelgitlerle yıkanan koylarda öbek öbek izleyiciler birikmiş, kulakları dalgaların kıyıya inerken çıkardıkları seste, gözleri suların sırtında getireceği yükteydi; ertesi günün şafağında, deniz yakınlarındaki çakıl setlerde ve uzak, ıssız noktalarda olağandışı bir şekilde parıldayan meşaleler ve kat kat giyinmiş suretler seçiliyordu; fakat Edwin Drood'a ait en ufak bir iz bile gün ışığına çıkmadı.

Gün boyunca aramalar devam etti. Kâh mavna ya da kayığın birinde, kâh kıyıda söğütlerin arasında, kâh su seviyesinin altında kalan tenha ve üzerindeki mevcut her bir şeklin hayaleti andırdığı çamurlu arazilere bata çıka, dallar ve keskin taşlar arasında avare dolanan Bay Jasper, bir hayli çalışmış ve artık takatı kalmamıştı. Fakat çabalar boşunaydı; çünkü hâlâ, Edwin Drood'a ait en ufak bir iz yoktu ortada.

Jasper, o gece sularda oluşacak herhangi bir değişikliği kaçırmak istemediğinden, saatini tekrar ayarladı ve bitkin bir halde evin yolunu tuttu. Saçı başı dağınıktı; pejmürde görünüyordu; üzerine sıvanan çamur kuruyup kalmış, giysilerinin çoğu lime lime olmuş halde koltuğuna çöküverdi. Bu sırada karşısında Bay Grewgious'u buldu.

"Haberler tuhaf doğrusu," dedi Bay Grewgious.

"Tuhaf ve ürkütücü."

Jasper bu sözleri söylerken yorgun gözlerini konuğuna dikti; başı bitkin bir şekilde koltuğunun bir yanına düşünce, bakışlarını tekrar yere indirdi.

Bay Grewgious saçını ve yüzünü sıvazladı, sonra ateşe bakarak dikilmeyi sürdürdü.

Jasper bir süre sonra, baygın, yorgun bir sesle, "Kızınız nasıl?" diye sordu.

"Zavallıcık! Onun durumunu da tahmin edersiniz."

"Onun kız kardeşini gördünüz mü?" diye sordu Jasper, sesi aynıydı.

"Kimin?"

Bay Grewgious'un sorusunun kısalığı ve başını ateşten Jasper'a doğru o ağır aheste çevirişi, başka zaman olsa Jasper'ı deliye döndürebilirdi. Ancak bu bunalımlı ve bitkin haliyle, elinden, gözlerini açıp, "Şüpheli delikanlının," demekten başka şey gelmemişti.

"Ondan mı şüpheleniyorsunuz?" diye sordu Bay Grewgious.

"Ne düşüneceğimi bilemiyorum. Karar veremiyorum."

"Ben de öyle," diye karşılık verdi Bay Grewgious. "Ancak ondan şüpheli delikanlı diye söz ettiğinize göre, bir an için, kararınızı vermiş olduğunuzu sandım. Şimdi Bayan Landless'in yanından geliyorum."

"Onun durumu nedir?"

"Kendisi bütün şüpheleri inkâr etmekte ve kardeşine karşı sarsılmaz bir inanç örneği göstermekte."

"Zavallıcık!"

"Ancak," diye sözlerine devam etti Bay Grewgious, "ancak buraya ondan söz etmek için gelmedim. Vasisi olduğum kızımdan söz etmek için buradayım. Sizi şaşırtacak birkaç söz edeceğim. İlk duyduğumda, en azından beni şaşırttı."

Jasper, iniltili bir iç çekişle öbür yana döndü.

"Acaba yarına kadar ertelemeli miyim?" dedi Bay Grewgious. "Unutmayın ki sizi şaşırtabileceğine dair uyarımı yaptım!"

Bay Grewgious'un bir defa daha başını sıvazlayıp dudakları büzülü ve kararlı bir şekilde yüzünü tekrar ateşe dönüşünü gören John Jasper'ın gözleri, birden ve daha bir dikkatle açıldı.

Koltuğunda dikilen Jasper, "Nedir? Dinliyorum," dedi.

Bay Grewgious gözlerini ateşten ayırmayarak, sinirlendirecek kadar yavaş ve içten bir şekilde, "Emin olmak için, daha önceden de öğrenebilirdim; bana bu konuyla ilgili bir giriş yapmıştı Rosa, ama ben o kadar ölçülü bir adamımdır ki bu aklıma hiç gelmedi; ben de tüm bunları istismar ettim," dedi.

Jasper, bir kez daha "Nedir o?" diye sordu.

Bay Grewgious ellerini ısıtmak için ateşe uzatmış, avuçlarını bir açıp bir kapıyor, durmadan da yan gözle Jasper'ı süzüyordu. Bu hareketini ve bakışını hiç bozmadan anlatmaya koyuldu.

"Bu genç çift; şu kayıp delikanlı ve vasisi olduğum Bayan Rosa, bunca zamandır nişanlı olmalarına, bu durumu kabul etmiş ve pek yakında evlenecek olmalarına karşın..."

Bay Grewgious göz ucuyla, donuk bakışlı kireç gibi bir surat ve bükülmüş dudaklar gördü. Jasper çamurlu elleriyle, koltuğunun iki yanını tutmuş, sıkıyordu. Ellerinin o halini görmemiş olsa, yüzünde fark ettiği o ifadeye aldırış etmeden geçebilirdi belki.

"Bu genç çift, yavaş yavaş, hem bugünlerinde hem de geleceklerinde karı koca olmak yerine; sevgili birer arkadaş, birer kardeş olarak kalmalarının ikisini de daha

mutlu edeceğini, bunun ikisi için de daha iyi olacağını keşfetmişler (ki kanımca bu, ikisinin tastamam ortak kararıdır)."

Bay Grewgious göz ucuyla, koltuğunda resmen griye dönen bir yüz ve bu yüzde adeta eriyik demirden çıkan kabarcıkları ya da baloncukları andıran hareketlenmeler gördü.

"Bu genç çift sonunda ortak keşiflerinden elde ettikleri kararlarını gayet açık, makul ve şefkatli bir şekilde paylaşmayı akıl etmişler. Bu amaçla buluşmuşlar. Bir süre masumane ve dürüst bir şekilde konuştuktan sonra, müstakbel bir evliliğe giden mevcut ilişkilerini sonsuza dek bitirme kararı almışlar."

Bay Grewgious ağzı açık, kireç beyazı bir suretin koltuğundan kalkıp, iki yana açılmış ellerini başına götürüşüne tanık oldu.

"Bu gençlerden biri, sizin yeğeniniz olan delikanlı, korktuğundan; tabii bunun da ötesinde, sizin ona beslediğiniz şefkati, sevgiyi ve kendisinin o tasarlanmış yaşamdan vazgeçişinin, sizde nasıl buruk bir düş kırıklığına sebebiyet vereceğini bildiğinden, bu sırrı birkaç gün sizden saklamayı seçti. Bunun, o gittikten sonra, ziyaretim sırasında benim tarafımdan size açıklanmasının daha yerinde olacağını düşündü. İşte ben de bunu yapıyor, şimdi onun yokluğunda sizinle konuşuyorum."

Bay Grewgious, kireç beyazı bir suretin, başını geriye atıp elleriyle saçlarını yolarcasına sıvazladığını ve kıvranarak öbür yanına döndüğünü gördü.

"Sizin onları son kez birlikte gördüğünüz o gece, gözyaşları ve ıstırabın eksik olmadığı bir konuşmanın ardından, kesinlikle ayrılmış oldukları dışında, söyleyeceğim her şeyi size söylemiş bulunuyorum."

Bay Grewgious'un Kuşkuları

Bay Grewgious, bu kez korkunç bir gıcırtı duydu; ardından göz ucuyla gördüğü o kireç beyazı suret artık ne oturuyor ne de ayakta duruyordu; bunun yerine, zeminde lime lime ve çamur içinde bir giysi yığınıydı tek gördüğü.

O zaman bile hiç istifini bozmadan, ellerini ısıtmak için avuçlarını açıp kapamayı sürdürürken göz ucuyla yerdeki giysi yığınına baktı.

ON ALTINCI BÖLÜM

Fedai

John Jasper, konuğunun özellikle çağırdığı Bay ve Bayan Tope'un özel bakımı sayesinde, geçirdiği nöbet ve baygınlıktan kurtuldu. Görünüş itibariyle bir kalası andıran konuğu, sandalyesinde dimdik oturmuş, elleri dizlerine yaslı, onun iyileşmesini seyretmekteydi.

Epeyce ürkmüş görünen Bayan Tope, "İşte! Sonunda gözünüz biraz açıldı, efendim," dedi. "Ah nasıl da tükenmiş haldeydiniz bir bilseniz."

Bay Grewgious o her zamanki, bir dersi tekrar eder havasıyla, "İnsan tamamen tükenmiş olmasa huzurunun böylesine kaçmasına, aklının amansız bir ıstırapla kıvranmasına ve vücudunun bitkinlikten harap olmasına hiç müsaade eder mi ki zaten," dedi.

Jasper yardımla koltuğuna taşınırken özür diler bir edayla, "Korkarım sizin de huzurunuzu kaçırdım?" dedi.

"Hayır, bilmukabele," diye karşılık verdi Bay Grewgious.

"Çok naziksiniz."

Bay Grewgious bir kez daha, "Hayır, bilmukabele," diye karşılık verdi.

Bayan Tope, "Biraz şarap alsanıza beyefendi," dedi. "Bakın öğlen oldu ve sizin için getirdiğim marmelatı daha ağzınıza bile sürmemişsiniz. Oysa sizi bu olabilecekler konusunda uyarmıştım da, biliyorsunuz, kahvaltı da etmemiştiniz. Yirmi defa sofraya gidip gelen şu tavuk kanadı rostosunu beş dakika içinde bir kez daha getireceğim ve bu iyi kalpli beyefendi de burada olduğuna göre, umarım onu yediğinizden emin olabileceğiz artık."

O iyi kalpli beyefendi buna evet de, hayır da anlamına gelebilecek; fark etmez ya da asla anlamına da gelebilecek bir homurtuyla karşılık verdi. Bu durum Bayan Tope masayı kurmakla fazlasıyla meşgul olmasaydı, onu hayli şaşırtabilirdi, ama bu seferlik es geçildi.

Masa örtüsü serilirken, "Siz de benimle bir şeyler yersiniz, değil mi?" diye sordu Jasper.

"Boğazımdan lokma geçmiyor, teşekkür ederim," diye yanıt verdi Bay Grewgious.

Jasper neredeyse oburca bir telaşla yiyip içti. Bunu yaparkenki hızı yediklerinin tadına aldırış etmezliğinin kanıtı gibiydi. Damağını şenlendirmek için değil, sadece yeni bir manevi yıkıma karşı kendini güçlendirmek için yiyip içiyor gibiydi. Bu sırada Bay Grewgious sandalyesinde dimdik, ifadesiz bir suratla ve adeta her yerinden serinkanlı, kabalığa kaçmayan bir itiraz akıyormuşçasına oturmuştu. Karşıdan gelecek bir sohbet davetine karşı, birden ağzından şu sözler dökülüverecek gibiydi:

"Gözlemlesem de, sayenizde, mevzuların hiçbirine dair en ufak bir fikir olsun elde edemedim henüz."

Jasper tabağı ve bardağını bir kenara itip birkaç dakika, sessizce derin düşüncelere dalıp oturduktan sonra, "Biliyor musunuz," dedi, "beni oldukça şaşırtan bu konuşmanızda aslında bir rahatlama kırıntısı da bulmadım değil."

"Öyle mi?" diye karşılık verdi Bay Grewgious ve içinden gayet donuk bir şekilde aklından şu sözleri geçirdi: "Oysa ben bulmadım, sayenizde!"

"Benim sevgili oğlumun bu tamamen apansız gelen, onun için inşa ettiğim bütün kaleleri yıkan bu haberlerinin ilk şokunu atlattıktan ve düşünmek için biraz zaman bulduktan sonra, evet, kanaatim budur."

Bay Grewgious gayet yavan bir dille, "Bulduğunuz bu rahatlama kırıntılarını paylaşmak isterim doğrusu," dedi.

"Böyle bir şey var mı yoksa ben acımı hafifletmek için kendi kendimi mi kandırıyorum bilinmez, ama bunun, belki de oğlumun, bu mahcup düşürücü durumun ağırlığından kurtulmak için kaçıp gitmiş olabileceğine dair bir umut olabileceğini düşündüm."

Bay Grewgious, biraz kafa yorduktan sonra, "Böyle bir şey olmuş olabilir," dedi.

"Böyle şeyler daha önce de olmuş. İnsanların gelip geçici bir endişeyle yüzleşmek ve nice münasebetsiz ve beş para etmez adama kendilerini anlatmaya çalışmak yerine, ortadan kaybolup uzunca bir süre de kimselere görünmeden yaşadıklarını okumuştum."

Bay Grewgious yine biraz düşünüp taşındıktan sonra, "Böyle şeylerin olmuş olabileceğine ben de inanıyorum," dedi.

"Sevgili oğlumun benden bir şey sakladığını, hem de böylesi hayati bir mevzuda bana açılmadığını anladığımda, şu kara gökte benim için nasıl parlak bir ışık yandı bilemezsiniz," dedi Jasper; artık yeni bir yol tutturmuştu. "Müstakbel eşinin burada olduğunu ve pek yakında düğünlerinin yapılacağını bilerek, onun kenti gönüllü terk edebileceğini nasıl düşünebilirdim? Buna gerekçe bulunamazdı. Büyük bir zalimlik ve şımarıklık olmaz mıydı bu? Fakat bana anlattıklarınıza bakılınca, daha fazla ışık varmış gibi görünmüyor mu? Artık yeğenimin kendi iradesiyle ortadan kaybolma ihtimali daha bir gerekçelendirilebilir, bu daha az zalimce gelmiyor mu? Kızınızdan henüz ayrılmış olması bile çekip gitmesi için başlı başına bir neden olabilir. Bu, onun gidişini benim için zalimce bir hareket olmaktan çıkarmaya yetmiyor, bu doğru; ama en azından, bunu kızınıza karşı yapılmış bir zalimlik olmaktan çıkarıyor."

Bay Grewgious bunu onaylamaktan başka çare bulamadı.

Jasper hâlâ tutturduğu bu yeni yolda ilerlerken sözlerini sürdürüyor, gitgide de hararetlenip ümitleniyordu: "Hatta benim için bile geçerli olabilir bu; ne de olsa sizin bana geleceğinizi biliyordu; sizin bana söylemeniz gereken her şeyi harfiyen söyleyeceğinizden emindi; eğer ki sizin anlattıklarınız, benim kafamda bu yeni yolun, yeni bir dayanak noktasının belirmesine neden olduysa, bu sonucu yeğenimin de önceden tahmin etmesi gayet mümkün. Onun bu sonucu öngördüğünü farz edelim; müzik dehası John Jasper'a yapacağı zalimliğin farkında olmasına rağmen ortadan kaybolmayı seçer."

Bay Grewgious bir defa daha söylenenleri onaylamaktan başka çare bulamadı.

"Daha önce de itimatsızlıklar ve hatta fena itimatsızlıklar yaşamıştım, fakat sizin anlattıklarınızdan, ilk başta canıma okuyan o haberlerinizden sonra sevgili oğlumun, onu bunca seven, hâlâ içinde onun için sönmek bilmeyen ümitler besleyen amcasından nasıl hüsran verici derecede büyük bir sır sakladığını anladım. Bundan size söz ettiğimde ise, siz, bu ümidimi söndürmek şöyle dursun, aksine bunun makul bir ümit olabileceğini kabul dahi ettiğinize göre," (burada durup ellerini birbirine vurdu), "o halde ben de yeğenimin kendi rızasıyla aramızdan ayrıldığına, hâlâ sağ ve iyi olabileceğine inanmaya başlıyorum," dedi Jasper.

O sırada içeri Bay Crisparkle'ın girdiğini gören Jasper son cümlesini bu kez onun için tekrar etti:

"Yeğenimin kendi rızasıyla aramızdan ayrıldığına, hâlâ sağ ve iyi olabileceğine inanmaya başlıyorum."

Bir sandalye çekip bunun nedenini sorgulamaya girişen Bay Crisparkle'a, Bay Jasper tarafından, hemen az önce sayıp dökülen savlar süratle tekrar sıralandı. Eğer bu savlar daha az inandırıcı olsaydı, belki de Bay Crisparkle, bunların karşısında daha hazırlıklı durabilir ve sonunda talihsiz öğrencisini aklamaya girişebilirdi. Ama o da, bu genç delikanlının ani kayboluşundan hemen önce, hayatının proje ve ilişkisi konusunda, herkesin önünde mahcup düşeceği, alışık olmadığı böyle bir konuma düşüşünün, ne kadar kilit bir nokta olduğunu fark etmiş ve bu anlatılanların olaya yeni bir ışık tuttuğunu kabul etmişti.

"Kendisiyle görüşmeye gittiğimizde Bay Sapsea'ye de ki," dedi Jasper, "iki delikanlı arasında o son geceki yemekte hiçbir sürtüşme geçmediğini söylemiştim. Bu delikanlılar arasında geçen ilk görüşmenin ne yazık ki

pek de dostane olmadığını biliyoruz; ama benim evimdeki son buluşmalarında etraf süt limandı. Sevgili oğlumun her zamanki keyfi yoktu üstünde; kederli olduğu belliydi -bu gözümden kaçmamıştı- ve bundan böyle, ardında özel bir neden olduğunu bildiğim, hatta onun kendince ortadan kaybolma kararı almasına bile yol açmış olabilecek bu nedeni daha fazla deşmek bana düşüyor."

"Tanrı'dan dilerim ki dediğiniz gibidir!" dedi Bay Crisparkle.

"Tanrı'dan dilerim ki dediğim gibidir!" diye tekrarladı Bay Jasper. "Biliyorsunuz ki -Bay Grewgious da aynı şekilde bilmeli ki- o ilk buluşmadaki öfkeli çıkışı yüzünden Bay Neville Landless'in aleyhinde bir tavır aldım. Yeğenimin, onun o saldırgan ve gözü kara tavrına maruz kalmasından hayli endişelendiğim için, o halde kapınıza geldim. Günlüğüme bile bununla ilgili bir başlık attım; hatta burada da belirttiğim, onunla ilgili karanlık çekincelerim olduğu gerçeğini sizinle de paylaştım. Bay Grewgious'un da durumun tamamından haberdar olması şart. Benden sadece olayın bir kısmını duyup geri kalanını duymaması yakışık almaz. Onun iyice anlamasını istediğim şey, bu esrarengiz olay vuku bulmadan önce şiddetle Bay Landless'in aleyhinde olan düşüncelerimin, kendisinin yaptığı konuşma sonrasında, nihayet bir değişikliğe uğrayabilir gibi göründüğüdür."

Bu doğruculuk Yardımcı Papaz'ı biraz huzursuz etti. Bunun kendi söylemiyle aynı dürüstlükte olmadığını görüyordu. Bir serzenişle kendi kendini suçlamaya girişti; bunun nedeni de Neville'in Edwin Drood'a yönelik ikinci öfke patlamasını sineye çekip bundan kimseye söz etmemiş olması ve işin içinde bir de Neville'in bağ-

rında alevlenen tutkulu bir kıskançlığın olduğunu bilmesi, bunu da sadece kendisine saklamış olmasıydı. Neville'in bu çirkin kayboluş hikâyesinde bir payı olmadığına, onun bu konuda masum olduğuna ikna olmuştu gerçi; ancak ne yazık ki zaten aleyhinde bir dolu irili ufaklı söylenti varken, bunlara iki yenisini ve gayet de hacimlisini eklemek istemedi. O, yeryüzündeki en dürüst insanlardan biriydi; ancak bu durumda gönüllü bir şekilde ortaya çıkıp iç huzursuzluğuna aldırmadan bu iki gerçek kesitini onlarla paylaşmasının, gerçeği bulmaya çalışmak yerine bir yanlışlığın parçalarını bir araya getirmek anlamına gelip gelmeyeceğini tartıp biçiyordu kafasında.

Ancak şimdi karşısında bir örnek vardı. Daha fazla tereddüt etmedi. Bu gizemin aydınlatılmasında büyük rolü olacak haberleri getirdiği için otorite ilan edilen Bay Grewgious'a (beklenmedik bir şekilde kendini bu konumda bulan Bay Grewgious o yontulmamış halini aşmaya bile başlamıştı) hitaben verdiği ifadeyi, Bay Jasper'ın katı adalet anlayışına sundu. Yine de sevgili öğrencisinin, belki de gördüğü en kızgın ve azılı mizaca sahip olduğunu, bunun özellikle de duygusal yaklaşımı sonucu, aynı kadına âşık olduklarını sanmasından ileri gelen kıskançlıkla alevlenerek, Bay Jasper'ın yeğenine yöneldiğini bilmesine rağmen, onun olayla ilgili en ufak bir itham altında kalmayacak şekilde aklanacağına dair katı bir inanç beslediğini eklemeden geçmedi. Bu anlatılanların Bay Jasper'ın yüzünde nasıl umutlu bir tepkiye neden olduğunu görmek bile, bu gerçeklerin ifşa edilmesinin pek de hayırlı olmadığının kanıtıydı. İyice sararan Jasper, yine de Bay Grewgious'un anlattıklarından edindiği umuda sığınacağını, eğer ki sevgili oğlunun

izine rastlanamazsa ve bir şekilde ortadan kaldırıldığına dair o ürkütücü çıkarımla baş başa kalınırsa, son olasılığa, yani yeğeninin kendi deli ve hür iradesiyle kaçıp gittiği umuduna dört elle sarılacağını söyledi.

İçi hâlâ durulmamış halde adamların arasından ayrılan Bay Crisparkle, evinde bir mahkûm gibi barındırdığı o genç adamı düşündükçe daha da huzursuzlandı ve bir daha asla hatırından silinmeyecek o gece yürüyüşüne çıkmaya, işte böyle karar verdi.

Cloisterham bendine yürüdü.

Her zaman böyle yapardı; bu gece de o istikamete meyyal adımlarında bir fevkaladelik yoktu. Fakat bu gece, içindeki endişe onu hangi istikamete gittiğini bilmekten, yoluna çıkan nesneleri görmekten tamamen alıkoyduğundan, bende yaklaştığını ancak yüksekten akan suyun sesini duyduğu anda anlayabildi.

Durduğunda aklına ilk gelen düşünce, "Ben buraya nasıl geldim?" oldu.

İkincisi ise, "Ben neden buraya geldim?" idi.

Sonra bir hevesle durup suyun sesine kulak verdi. Kilise okumalarından birinin bir paragrafında bahsi geçen o "havai dillerin hecelediği erkek adları"[1] birden kulağına üşüşüverince sanki havada ellerini sallayıp sesleri, adeta elle tutulur birer varlıklarmışçasına, savuşturmaya çalıştı.

Yıldız ışığıyla aydınlanıyordu her yer. Bent, genç delikanlıların fırtınayı seyrettikleri noktanın tam iki bu-

1 Bkz. Milton, *Comus*, dizeler: 205-9
"Bu ne olabilir ki: bin tane hayal
Üşüşmeye başladı hafızama
Albenili şekillerde, artlarında dehşetli gölgeleriyle
Ve havai dilleriyle, erkek adlarını heceleyen
kumlara, sahillere ve çöl yabanlığına" (ç.n.).

çuk kilometre yukarısındaydı. Burada henüz bir araştırma yapılmamıştı. Bunun nedeni Noel arifesi gecesinde şiddetli bir cezrin olması, bu durumda da ölümcül bir kaza gerçekleşmişse de ceset için bulunması en olası yerin aşağılar olacağı görüşüydü. Ne de olsa -dalga hem gelir hem de giderken- suyun taşıdığı bütün yük, bu nokta ve deniz arasında kalacaktı. Bende dolan sular, her sıradan, soğuk ve yıldızlı gecede olduğu gibi bir gürültüyle akarken, etrafta pek az şey seçilebiliyordu. Oysa civarda tuhaf bir şey olduğu hissi, Bay Crisparkle'ın içini fazlasıyla kaplamıştı.

Kendi kendine kafa yordu: Neydi bu? Neredeydi? Kanıtlasana o zaman! Nasıl bir histi bu?

Etrafta olağandışı bir şey olduğuna dair bir işaret yoktu. Tekrar kulak kesildi ve bir defa daha suların soğuk ve yıldızlı bir gecede Weir bendine dolarken çıkardığı o olağan sesi işitti.

Çevreye bu tekinsiz havayı salanın pekâlâ aklından çıkmayan o malum gizem olabileceğini bilmesine karşın, o kartal gözlerini iyice açıp bakışını netleştirmeye çalıştı. Bende daha da yaklaştı; civarında kümelenmiş, kendisinin de iyi tanıdığı kalaslara ve kerestelere dikti gözlerini. Karanlığa gömülü açıklardan, olağandışı en ufak bir şey ilişmiyordu gözüne. Yine de sabah erkenden tekrar gelip etrafı kolaçan etmeye karar verdi.

Bütün gece uykusunu o su bendi bölüp durdu; şafak vakti oraya geri dönmüştü bile. Dışarıda açık, ancak dondurucu bir hava vardı. Dün gece dikildiği yerde tekrar dikildiğinde, karşısında uzanan manzara bu kez en ince ayrıntısına dek seçilebiliyordu. Birkaç dakika dikkatle bu manzarayı izledi; tam vazgeçecekti ki gözleri bir noktaya takılıp kaldı.

Sırtını bende döndü, gözlerini önce göğe, sonra toprağa çevirdikten sonra bir kez daha aynı noktaya dikti. Tekrar gözleri o noktaya mıhlanıp kaldı, görüntüye iyice odaklanmaya çalıştı. Koskoca manzarada küçücük bir benek gibi kalsa da, bu noktayı kaybetmesi mümkün değildi artık. Bu nokta gözlerini almıştı bir kere. Kendinden geçmiş gibi elleriyle üzerindeki paltoyu çekiştiriyordu. Bunun nedeni, bendin bir köşesinde gözüne ilişen bu şeyin ışıldadığını görmüş, hiç kımıldamamasına, sabitliğine karşın üzerinde parıldayan su damlalarını seçebilmiş olmasıydı.

Bundan emin olduktan sonra giysilerini çıkarıp attı ve buz gibi soğuk suya dalıverdi. Uzaktan gördüğü o noktaya dek yüzdü. Köşede kümelenmiş kerestelere ulaştı, üzerlerine tırmanıp aralarından sallanan zincire uzandı; eline aldığı zincir, arkasında E. D. harfleri yazılı altın bir saatti.

Saati karaya çıkarıp tekrar suya girdi, kıyıya çıkıp tekrar daldı. Bu bendin en kuytularını dahi avcunun içi gibi biliyordu; ta ki soğuğa dayanamaz hale gelinceye kadar defalarca, defalarca dalıp çıktı. Aklından geçen, cesedi bulmaktı; ancak onca dalıp çıkma sonunda sadece bataklık bir alana saplanmış bir kol düğmesi bulabildi.

Bu keşiflerle Cloisterham'a döndü. Neville Landless'i de yanına alarak doğruca belediye başkanına gitti. Bay Jasper çağrılıp saat ve kol düğmesi teşhis edildi, Neville alıkonuldu ve aleyhinde olabilecek en azgın, deli saçması denecek kadar feci bir rapor hazırlandı. Buna göre tabiatında kindar ve vahşi olan bu delikanlıya, üzerinde tesiri olan yegâne şahıs, yani kız kardeşi de olmasa, asla güvenilmeyecekti; hatta o olmasa, derhal infaz

heyeti önüne çıkarılmıştı bile. Söylentilere bakılırsa Neville, geldiği yerdeki yerli halk tarafından -ki bu halk, bir Asya'ya bir Afrika'ya konan, oradan Batı Hindistan'a, sonra da Kuzey Kutbu'na göçen ve Cloisterham'da haklarında daima siyah, daima iyi ahlaklı oldukları, kendilerine daima *Me,* başkalarına da cinsiyete göre *Massa* ya da *Missie*[2] diye seslendikleri, daima çat pat İngilizcesiyle kulağa bir hayli anlaşılmaz gelen risaleler okudukları, fakat iş bunları kendi anadillerinde anlamaya geldi mi hiç fire vermedikleri gibi bir kanı olan göçebe insanlardan oluşuyordu- ölümüne kırbaçlanmıştı. Hatta söylenenlere göre Neville, Bay Crisparkle'ın saçlarını bir gecede bembeyaz etmişti (bu özgün deyişler tabii ki Bay Sapsea'ye aitti). Durmadan Bay Crisparkle'ın canına kastedeceğini söylüyordu. Hatta hatta herkesin canına kastedeceğini, kendisinin yeryüzünde kalacak son insan olacağını bile söylüyordu. Londra'dan Cloisterham'a bir hayırsever tarafından getirilişinin nedeni neydi peki? Bunun nedeni bu hayırseverin de belirttiği gibi: Yeryüzündeki kardeşlerine, BENTHAM'ın da dediği gibi, yeryüzünün bu en büyük tehlikesinin, en az insana zarar vermesini sağlamayı bir borç bilmesiydi.

Başka bir durumda olsa, ardı ardına çamların devrildiği bir ortamda vızır vızır atılan bu kurusıkılar, Neville'i hayati bir yerinden vuramazdı belki. Ama onun, karşısında durması gereken atışlar işinin ehli ve menzilden şaşmayan silahlardan geliyordu bu kez. Ne de olsa hem kayıp delikanlıya ettiği tehditten ötürü adı çıkmış-

---

[2] Burada yerlilerin kendilerine özgü seslenme biçimlerinden söz edilmektedir. Kimi siyahlar İngilizcede birinci tekil şahıs zamiri *"I"* yerine bunun nesne adılı olan *"Me"* yi kullanırlar. *"Massa"* ve *"Missie"* ise siyah yerli halkın "Mister" ve "Miss" yerine bay ve bayan için seslenme biçimleridir (ç.n.).

tı, hem de kendisi için çok didinmiş sadık dostu ve öğretmeni tarafından da, yıldızı düşük bu gence beslediği azılı düşmanlığı tescillenmişti. Ayrıca o ölümcül gece, ağır bir silah kuşanıp, gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra sabahın erken saatinde yollara düşen kendisi değil miydi? Dahası, üzerinde kan lekeleri bulunmuştu; tamam belki sahiden bu lekeler anlattığı gibi olmuştu, ama bu şekilde olmamış da olabilirlerdi. Odası, giysileri ve kimi ziynet eşyaları üzerinde yapılan bir inceleme sonucu tutulan tutanakta, gencin kaybolduğu gün, öğleden sonra, Neville'in kâğıt benzeri tüm evraklarını yok ettiği, tüm eşyalarını ise yeni baştan düzenlediği yazılıydı. Bentte bulunan saatin, kuyumcu tarafından aynı gün öğleden sonra, Edwin Drood için ikiyi yirmi geçeye kurulup ayarlandığı biliniyordu; saat suya düşmeden önce yine geri kalmıştı; kuyumcuya göre saat çok büyük olasılıkla bir daha kurulmamıştı. Bu da saatin, sahibi gece yarısı yanında ona son kez eşlik eden yegâne şahısla birlikte Bay Jasper'ın evinden çıktıktan kısa bir süre sonra kendisinden alınmış, birkaç saat el konulmuş, sonra da fırlatılıp atılmış olduğu savını doğruluyordu. Fakat neden fırlatılıp atılsındı ki? Eğer bu genç öldürülmüş ve böyle bir ustalıkla parçalanıp gizlenmiş ya da her ikisine birden maruz kalmışsa; katilin, kurbanın eşkâlinin kesinlikle belirlenememesini isteyeceği göz önüne alındığında, cesedin üzerindeki en belirgin, en kolay tespit edilebilecek ziynet eşyalarını çıkarmış olması şaşırtıcı değildi. Sözü edilen bu eşyalar da elbette ki saati ve kol düğmeleriydi. Bu şüphelere maruz kalacağını bildiği de düşünülürse, onları yol yakınken nehre atmış olması da gayet anlaşılabilirdi. Ne de olsa onu, kentin bu yakasında, aslına bakılırsa her yerinde,

son derece sefil ve allak bullak bir halde gezinirken gören pek çok insan da olmuştu. Bunları atacağı yere gelince, bu gibi cinai kanıt teşkil eden eşyalar, nerede bulunursa bulunsunlar, üzerinde ya da himayesinde bulunmalarından iyiydi. İki gencin uzlaşım amacıyla gerçekleştirdikleri bu son buluşmanın da Bay Landless'in lehine pek bir şey ifade ettiği söylenemezdi; çünkü bu buluşmanın onun değil, Bay Crisparkle'ın arzusuyla tertiplendiği, onun bu davete Bay Crisparkle'ın zorlamasıyla katıldığı herkesçe biliniyordu. Bay Crisparkle'ın kendisi de, onun bu davete nasıl gönülsüz, keyifsiz ve zorlama bir şekilde katıldığını anlatabilirdi! Neville'in tarafı incelendikçe, lehine olan dayanak noktaları da gitgide zayıflıyordu. Kaybolan delikanlının kendi isteğiyle kaçıp gittiğine dair oluşan yaygın kanı bile; Edwin'in henüz ayrıldığı genç bayanın ortaya çıkışı ve soruşturma sırasında büyük bir samimiyet ve elemle söyledikleri üzerine, oldukça düşük bir olasılık halini almıştı. Genç bayan, Edwin'in büyük bir açıklık ve hevesle, vasisi Bay Grewgious'un gelmesini beklemeye karar verdiğini anlatmıştı. Ancak görünüşe göre, bu beyefendinin gelmesini beklemeden ortadan kaybolmuştu.

Şüpheler alevlenip destek bulmaya başlayınca Neville, bir alıkonulup bir salınıveriyor, sonra tekrar alıkonuluyor, araştırma dört koldan devam ediyor ve Jasper gece gündüz demeden çalışıyordu. Ancak yeni bir şey bulunmuş değildi. Kaybolan delikanlının ölmüş olduğuna dair hiçbir bulgu elde edilemeyince, sonunda zanlı olduğu düşünülen şahsın salıverilmesi zaruri hale geldi. Ve Neville serbest bırakıldı. Ancak bunu, Bay Crisparkle'ın pek tabii öngörmüş olduğu bir sonuç izledi. Neville'in bulunduğu yeri belli etmesi gerekiyordu; kent

onu kovuyor, sürgün ediyordu. Böyle olmasa bile Çin porselenlerindeki çobanı andıran o yaşlı bayanın hali ne olacaktı? Kadıncağız evde böyle birini konuk ettikleri için duyduğu korku ve endişeden ölürdü. Bu olmasa bile, Yardımcı Papaz'ın karar verme hakkını resmen kendisine devrettiği otorite de bu hükmü verecekti zaten.

Başpapaz söze girişti: "İnsani adalet yanılabilir, ancak yine de doğru bildiği yoldan şaşmamalıdır. Sığınmacı alınan günler geride kaldı. Bu genç adam bizi sığınak bellememeli," dedi.

"Yani evimden gitmeli mi demek istiyorsunuz, efendim?"

"Bay Crisparkle," diye karşılık verdi ihtiyatlı Başpapaz, "evinizdeki meseleler üzerinde hak iddia ettiğimi sanmayın. Ben yalnızca, bu delikanlıyı birden, sizin yol göstericiliğiniz ve hocalığınızdan mahrum bırakmak gibi buruk bir gereklilikle karşı karşıya kalmanızla ilgili fikir alışverişinde bulunmak istiyorum."

"Sahiden içler acısı bir durum, efendim," dedi Bay Criparkle.

"Oldukça," diye karşılık verdi Başpapaz.

Bay Crisparkle bir tereddütle, "Eğer bu bir gereklilikse," dedi.

"Sizin de düşündüğünüz üzere, ne yazık ki öyle," dedi Başpapaz.

Bay Crisparkle razı gelircesine boynunu eğdi: "Onun durumu hakkında erken bir yargıda bulunmak güç, efendim, ama ben de mantığımı kullanıp..."

"Aynen öyle. Harika. Dediğiniz gibi Bay Crisparkle," diye söze girdi Başpapaz, başını hafif hafif sallıyordu, "yapılacak başka bir şey yok ki. Buna şüphe yok, hem de hiç. Sizin o güzel mantığınızın da keşfettiği gibi, başka bir çözümü yok bunun."

"Ancak içimde onun tamamiyle masum olduğu konusunda en ufak bir şüphe taşımıyorum, efendim."

Başpapaz bu kez daha kendinden emin bir tonda ve bir yandan da belli etmeden etrafı kolaçan ederek, "Pekâ-lâ!" dedi, "doğrusunu isterseniz, ben olsam bunu bu rahatlıkla söyleyemezdim. Bu rahatlıkla olmaz, hayır. Bu delikanlının aleyhinde onca şüphe varken, hayır, ben olsam bunu bu rahatlıkla söylemezdim."

Bay Crisparkle tekrar itaatkâr bir tavırla başını eğdi.

Başpapaz sözlerini sürdürdü: "Partizanlık bizim işimiz değil belki de. Hayır, partizanlık bizim işimiz değil. Biz din adamları kalplerimizi sıcak, başlarımızı serin tutar, sağduyulu bir orta yol izleriz."

"Umarım toplum önünde, kendimi bu genç delikanlının yerine koyarak yaptığım açıklamada, onun bu sıra dışı olayla ilgili olarak hakkındaki iddiaların çürütülmesi ya da yeni şartların ortaya çıkması halinde, geri döneceğini açıklamış olmamda sizin için bir sakınca yoktur?"

"Tabii ki yok," diye karşılık verdi Başpapaz. "Ancak biliyor musunuz," dedi, gayet hoş bir telaffuzla, sonraki sözcüklerin üzerine de basa basa, "ben olsam, kendimi onun yerine koyarak, ifadesini kullanmazdım. Toplum önünde açıklamada bir sorun yok. Ama kendinizi onun yerine koymak mı? Yoooo. Sanmıyorum. Bu durumda Bay Crisparkle, biz din adamlarının yapmaları gereken kalplerimizi sıcak, başlarımızı serin tutmaktır; bizim kendimizi kimsenin yerine koymaya ihtiyacımız yoktur."

Bundan böyle, Neville Landless, Yardımcı Papaz Evi'nde boy göstermez oldu; adı ve namı üzerinde kara bir lekeyle, aldı başını ve kim bilir nereye gitti.[3]

---

[3] Kabil'in kara lekesiyle kıyaslayınız: "Ve Kabil Tanrı'ya dedi ki: "Benim cezam taşınamayacak derecede büyüktür. İşte, sen nasıl ki beni bugün yeryüzünden kovdun; ben artık senin yüzünden saklanacak, dünyada kaçak ve

O zamana kadar John Jasper henüz korodaki görevine geri dönmemişti. Bitap ve gözleri kan çanağı, bütün umutları sönmüş, o iyimser havasından eser kalmamış ve en fena kaygılarıyla baş başa bir haldeydi. Bundan birkaç gün sonra, cüppesini çıkardığı sırada elini paltosunun cebine atıp "Günlük"ünü çıkarmış, sayfaları arasında şöyle bir gezindikten sonra gözünde bir ışık çakmış, sonra da tek kelime etmeksizin defteri Bay Crisparkle'a uzatıp ondan yazılanları okumasını istemişti.

"Sevgili oğlum öldürüldü. Saati ve kol düğmelerinin bulunmuş olması, beni, oğlumun o gece öldürüldüğüne ve kimlik tespitini engellemek için de bu ziynet eşyalarına el konulmuş olduğuna ikna etmeye yetiyor. Nişanlısından ayrılmış olduğunu öğrendikten sonra kapıldığım ümitlerin hepsini rüzgâra salıyorum. Bu ölümcül keşfin ardından silinip gidiyorlar. Bundan böyle elimde somut bir ipucu olmadığı takdirde, bu gizemi hiçbir insanla konuşmayacağıma dair yemin ediyor ve bu andı bu sayfaya kaydediyorum. Gizliliğimi ve araştırmalarımı yılmadan, usanmadan sürdüreceğim. Bu cinayet cürümünü, sevgili oğlumun katili olan kişiye yapıştırmayı kendime bir borç bilirim. Kendimi o şahsın mahvı uğruna feda ediyorum."

serseri dolanacağım ve vakit olacak ki, her kim beni bulursa katledecek." Bunun üzerine Tanrı ona dedi ki, "O halde her kim ki Kabil'i katlederse intikam yedi kat fazlasıyla onun üzerine olsun." Ve Tanrı Kabil'e onu öldürmelerini engellemek için bir iz koydu." (ç.n.).

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Profesyonel ve Amatör Hayırseverlik

Dolu dolu bir yarım yıl gelip geçmişti. Bay Crisparkle Londra Hayırseverlik Barınağı merkez bürosu konuk kabul salonunda oturmuş, Bay Honeythunder'a meramını anlatabileceği vaktin gelmesini bekliyordu.

Bay Crisparkle üniversite yıllarında katıldığı atletizm idmanlarında, zamanının soylu dövüş sanatı olan "yumruk kavgası" hocalarıyla tanışma fırsatı bulmuş ve onların şu eldivenli buluşmalarından birkaçına katılmıştı. O sırada oturduğu yerden sürekli gelip geçen adamların kafalarını arkadan görüp, dolayısıyla kafatası oluşum biçimlerini inceleme fırsatı yakalayan Bay Crisparkle, hayırseverliği meslek edinmiş bu adamlarla boksörler arasında şaşırtıcı bir benzerlik görüyordu. Tüm bu organların gelişiminde yeryüzündeki kardeşlerine "şevkle saldırma"ya uygun bir yapılanma ya da buna hazır bulunma eğilimi olurdu ve Hayırseverler'in de bundan hayli nasibini almış oldukları görülüyordu. İçeri dışarı gezinip duran bir dolu Hayırseverlik hocasının

üzerinde de tıpkı o bol seyircili ringlerden aşina olduğu hava vardı; karşılarına çıkacak ilk Çaylak'ı yere sermeye hazır, asabi bir havaydı bu. Kırsalda yapılacak ufak ahlaki bir "Maç"ın son hazırlıkları için koşturuluyor, diğer hocalar ise bahisçilerin tavrına göre, tekliflerin katlanmasına yarayan en gözde vaazı veren ağırsıkletlerin sırtını sıvazlıyordu. Bay Crisparkle, takdire şayan bulunan kürsü taktikleriyle ün salmış resmi yöneticilerden birini, tıpkı, kendi çapında aynı yolun adamı olan bir hayırsevere, bir zamanlar Bulamaç Suratlı Jack[1] diye nam salmış, eski günlerde sihirli çemberlerin etrafı ip ve sopalarla çevrilirken[2] bu alanın denetçisi olarak çalışmış o merhum şahsa benzetti. Bu hocalar ve diğerleri arasında benzeşmeyen üç yön vardı aslında. Bunların ilki Hayırseverler'in kondisyonlarının oldukça düşük olmasıydı: Bu adamların hepsi de bir hayli yağlıydı; hem vücutlarında hem de suratlarında, boks uzmanlarınca iyi bilinen "böbrek yağı"ndan hatırı sayılır bir miktar olduğu belliydi. İkincisi, Hayırseverler'de boksörlerin o neşeli halinden eser yoktu; ayrıca kullandıkları dil de onlarınkinden kötüydü. Üçüncüsü, dövüş kurallarının, ciddi biçimde gözden geçirilmesi gerekiyordu; bu kuralların sıkılaştırılması sadece adamların iplerle içeride tutulması için değil, saçmalığın sınırlarının çizilmesi için de onları rakiplerine sadece vurmak, ama neresine isabet ederse orasına bir darbe indirmek, sonra yere sermekle

---

[1] Yüzündeki çopurlar nedeniyle "Bulamaç Suratlı Jack" olarak bilinen Jack Fogo, bir zamanların ünlü spor yazarı ve dövüş müsabakası tertipçisidir (ç.n.).

[2] "Sihirli çember" diye sözü edilen şey eskiden boks müsabakalarının içinde yapıldığı ve çevresini bahisçilerin sardıkları çemberdir. Daha sonra bu müsabakalara daha sıkı kurallar getirilince maçın yapıldığı ring de kare, etrafı ip ve sopalarla çevrili bir saha halini aldı (ç.n.).

de kalmayıp üstüne çıkıp zıplamak, adamı merhametsizce ezip, peltesini çıkarmaktan alıkoymak için de elzemdi. Bahsi geçen bu son ayrıntılar dikkate alındığında, okuldaki Soylu Dövüş Sanatı hocalarının, şu Hayırseverlik hocalarından çok daha soylu olduğu söylenebilirdi.

Bay Crisparkle, bir yandan, her zamanki gibi birilerinden düşmanca bir tavırla bir şeyler koparıp kimselere asla kendinden bir şey vermeme üzerine kurulu ayak işlerini koştururken bir içeri bir dışarı dolanıp duran bu Hayırseverler'i izler, bir yandan da onlar ve diğerleri arasındaki benzerlik ve farklar üzerine derin derin düşünürken, o zamana kadar adının iki defa çağrıldığını işitmemişti. Üçüncüde adını işitip de yanıt verdiğinde, sefillik derecesinde paspal giyimli, her halinden bir hayli düşük ücretle çalıştığı belli olan (insan ırkının malum düşmanıyla işbirliği yapsa bile bundan fena bir duruma düşmesi zor gibi görünen) bir Hayırsever eşliğinde, Bay Honeythunder'ın odasına götürüldü.

Bay Honeythunder o heybetli sesiyle, hakkında hiç de iyi düşünceler beslemediği bir öğrencisine emirler yağdıran bir okul müdürü edasıyla, "Bayım, oturun," diye gürledi.

Bay Crisparkle bir yer bulup oturdu.

Bay Honeythunder o sırada bütün aileleri derhal ayaklarını yere sağlam basıp, kayıtsız şartsız Hayırseverler arasına katılmaya davet eden, aksi takdirde şeytana uymuş olacaklarını muştulayan binlerce el ilanından geriye kalan birkaç düzineyi daha imzaladıktan sonra, bir başka (tavrında samimiyse eğer, yaptığı işe karşı epey alakasız görünen) paspal Hayırsever, bunları bir sepete doldurdu, yanına aldı ve yürüyüp gitti.

Yalnız kaldıklarında Bay Honeythunder sandalyesini ona doğru çevirip, ellerini dizlerine yaslayarak kaşlarını çattı ve sanki seninle işimi kısa tutacağım der bir havaya büründükten sonra, "Şimdi, Bay Crisparkle," dedi, "siz ve ben insan hayatının kutsallığı konusunda farklı fikirlere sahibiz."

"Öyle miyiz?" diye karşılık verdi Bay Crisparkle.

"Evet, öyleyiz, bayım."

"Sizden bu konuyla ilgili görüşlerinizi öğrenebilir miyim o halde?" dedi Yardımcı Papaz.

"İnsan hayatına kutsal bir emanet gibi bakılması gerektiğidir, bayım."

Bu sözle ikna olan Yardımcı Papaz, "O halde, benim bu konuyla ilgili görüşümün ne olduğunu sandığınızı sorabilir miyim acaba?" dedi.

Bay Honeythunder ellerini iyice dizlerine yaslayıp kaşlarını daha da bir çattıktan sonra, "Aziz Yorgi aşkına!" dedi, "bunu en iyi, kişinin kendisi bilir."

"Buna bir itirazım yok. Ama farklı görüşlerimiz olduğunu öne sürerek bunu başlatan sizsiniz. Demek ki (ya da değil) kafanızda bana ait olduğunu düşündüğünüz kimi görüşler şekillenmiş. Rica ederim, bana ait olduğunu düşündüğünüz ne gibi fikirler var aklınızda?"

Bay Honeythunder üstüne basa basa, "Burada bir adam, genç bir adam," derken sanki bu, işleri hepten kötüleştirip, yaşlı bir adamın kaybı daha katlanılır olabilirmiş gibi bir izlenim verdi, "genç bir adam bir şiddet eylemi sonucu yeryüzünden süpürülüp gitti! Buna ne diyorsunuz?"

"Cinayet," diye yanıt verdi Yardımcı Papaz.

"Peki, ya bu eylemi gerçekleştirene ne ad veriyorsunuz, bayım?"

"Katil."

Bay Honeythunder, olabildiğince saldırgan bir tavırla, "Bu kadarını itiraf etmenize sevindim," diye sert bir karşılık verdi. "Size bütün içtenliğimle söyleyebilirim ki bu kadarını da beklemiyordum." Bu sırada Bay Crisparkle'ın üzerine doğru iyice eğildi.

"Lütfen bana bu nereden çıktığı meçhul ifadelerinizin bir açıklamasını yapma inceliğini gösterir misiniz?"

Hayırsever, yükselip kükremeye dönen sesiyle, "Bayım, ben birileri gelsin de bana gözdağı versin diye oturmuyorum burada" dedi.

Yardımcı Papaz oldukça alçak bir sesle, "Burada sizden başka bir tek ben olduğuma göre, bunu kimse benden iyi bilemez herhalde," diye karşılık verdi. "Buna rağmen açıklamanızı bölme gereği duyuyorum."

Bay Honeythunder kürsüdeki gibi kollarını kavuşturduktan ve yine o alışkanlıkla, hissi iletmede yetersiz kalan her sözcüğün ardından, tiksindirici bir düşünceye gömülmüşçesine salladığı kafasıyla, adeta coşkulu hülyalarda geziniyormuş gibi sözlerini sürdürdü, "Cinayet! Habil! Kabil! Benim Kabil ile aram iyi değildir. Onun kırmızı eli bana uzandığında, ürpertiyle geri çeviririm."

Bay Crisparkle bunun üzerine, kamu yararına tertiplenen Kardeşlik toplantısı katılımcılarının böyle bir durumda şaşmadan verecekleri tepkiyi verip aniden sandalyesine gömülerek kıs kıs gülmek yerine, sessizce, üst üste attığı bacaklarını değiştirdi, sonra da munis bir tonla: "Bir kere başladınız mı, benim açıklamanızı bölmeme müsaade etmeyin," dedi.

Bay Honeythunder, "On Emir'de 'Öldürmeyeceksin' der. Öldürmeyeceksin der, bayım!" diye sözlerine devam etti. Ancak sonra yine, sanki Bay Crisparkle alenen

"On Emir'de birazcık öldürüp sonra kaçabilirsin" der gibi bir iddiada bulunmuşçasına, kürsüdeki suskunluklarından birine daha gömüldü.

Bay Crisparkle ise bu arada, "On Emir'de ayrıca yalancı şahitlik etmeyeceksin de der," diye karşılık verdi.

Bay Honeythunder, toplantılardan birinde olsa salonu yıkacak bir vakar ve şiddetle "Yeter!" diye resmen böğürdü. "Yee-teer! Vasiliklerini üstlendiğim bu çocuklar artık yaşlarını doldurmuş oldukları için ve benim de aklıma her gelişte tüylerimi diken diken eden bir sorumluluktan azat edilmiş olmam dolayısıyla, sizin onlar adına üstlenmeyi taahhüt ettiğiniz hesaplar ve bunun karşılığında da almayı taahhüt ettiğiniz, ancak pek yakın bir zamanda elinize geçeceğe benzemeyen belirli bir bakiye de olduğunu biliyoruz. İzin verirseniz bayım, size hakkınızda ne düşündüğümü söyleyeyim; hem bir erkek hem de bir yardımcı papaz olarak sizin için, keşke daha iyi bir iş tuttursaydı, diye düşünmüyor değilim." Bunu bir kafa sallayışı izledi. "Daha çok işe yarayacağınız bir iş!" Bunu bir kafa sallayış daha izledi. Sonra peş peşe üç kafa sallayış eşliğinde, "Daha çok işe yarayacağınız bir şey!" diye tekrarladı.

Bay Crisparkle ayağa kalktı; yüzü hafiften ısınmıştı, ama yine de kendine hâkim olmak konusunda en ufak bir kusur işleyecekmiş gibi görünmüyordu.

Bahsi geçen evraka atıfta bulunarak, "Bay Honeythunder," dedi, "benim daha iyi ya da kötü bir işte çalışıp çalışmadığım zevke ve bakış açısına göre değişir. Size kalsa, ben sizin şu derneğinizde çalışsam çok daha iyi etmiş olurum."

Bay Honeythunder başını tehditkâr bir tavırla sallayarak, "Ah, aslına bakılırsa öyle!" diye sert bir karşılık

verdi. "Bunu uzun zaman önce düşünseydiniz iyi etmiş olurdunuz!"

"Ben ise aksini düşünüyorum."

Bay Honeythunder başını tekrar sallayarak, "Ya da sizin meslekten birinin, bir suçlunun bulunması ve cezalandırılması işini sıradan birinin üstlenmesine izin vermek yerine, kendi mesuliyetini kabul etmesinin, kendine daha iyi bir iş alanı yaratmak olacağını düşünüyorum," dedi.

"Bağlı olduğum öğretiye göre, benim mesleğimden birinin ilk sorumluluğu muhtaçlara ve dertlilere, yalnız ve bastırılmışlara karşıdır," dedi Bay Crisparkle. "Ancak birilerine beyanat vermenin benim mesleğimin gereklerinden biri olmadığı konusunda kesin bir yargıya sahip olduğumdandır ki size daha fazla açıklama yapma gereği duymuyorum. Fakat bu konuda Bay ve Bayan Landless'e karşı (buna kıyasla çok daha ufak çaplı olmakla birlikte, bir de kendime karşı) sorumluyum; size, bütün bu olaylar cereyan ederken Bay Neville'in yüreğini ve aklını en kuytusuna kadar biliyor ve anlıyor olduğumu, Neville'de teessüf edilecek ya da düzeltilmesi icap eden hiçbir şeye karşı en ufak bir utanç duygusu beslemeksizin veya bunu gizlemeye çalışmaksızın, onun bana anlattığı hikâyenin doğruluğuna inandığımı duymanızı sağlamak, benim boynumun borcudur. Ondan en ufak bir kuşkum olmadığı için de onunla dostluğum sürecek. Beni kuşkulandıracak bir şey çıkmadığı sürece de bu dostluk devam edecek. Eğer bu konuda beni sarsacak bir endişeyle karşılaşırsam, kendimden öyle utanırım ki o zaman zaten, kimsenin hakkımda söyleyeceği iyi bir çift söz, benim kendi kaybımın açacağı yaraya merhem olamayacaktır."

İyi adam! Adam gibi adam! Hem de mütevazı biriydi şu Yardımcı Papaz. Konuşması süresince, Yardımcı Papaz'da, rüzgârlı bir sahada, tek işi maç sırasında beysbol topunun düştüğü yeri gözlemek olan küçük bir çocuğunkinden öte bir kendini ispat çabası yoktu. O en büyük davaya da, en küçüğüne de aynı sadakatle sarılıyordu. Tıpkı bütün gerçek ruhların daima yapmış, yapmakta ve yapacak olduğu gibi. Ruhu sahiden büyük olan için küçük dava diye bir şey yoktur.

Bay Honeythunder aniden ona dönüp, "Peki, bu eylemi gerçekleştirenin kim olduğunu düşünüyorsunuz, o zaman?" diye sordu.

"Tanrı beni birini aklamaya çalışırken bir başkasını karalama gafletine düşmekten korusun! Suçlayabileceğim kimse yok."

Bay Honeythunder'ın ağzından çıkıveren, "Hah!" ünleminde fena bir tiksinti seziliyordu, ne de olsa bu, Hayırseverlik Kardeşliği'nin pek sık kabul ettiği bir kaide değildi. "Ayrıca bayım, sizin hiç de tarafsız bir tanık sayılamayacağınızı da akıldan çıkarmamak lazım."

Bay Crisparkle neden bahsedildiğini tahmin dahi edemeyip, masumane bir tebessümle, "Ben neden taraf tutacakmışım ki?" diye sordu.

Bay Honeythunder iyice bayağı bir tavırla, "Ee, öğrenciniz tarafından size maaş niyetine ödenen tutar belki de yargınızı az da olsa etkilemiştir, değil mi ya!" dedi.

Aldığı yanıtla aydınlanan Bay Crisparkle ekledi: "Belki de bunu almayı sürdürmek istiyorumdur, öyle mi? Bunu mu kastediyorsunuz?"

Profesyonel Hayırsever, "Eh, bayım," diyerek ayağa kalktı, ellerini pantolon ceplerine daldırırken, "yarası olan gocunur. Eğer ki insanlar benim söylediklerimde

gocunacak bir şey buluyorlarsa, buyursunlar gocunsunlar. Bu, onların sorunudur, benim değil."

Bay Crisparkle, onu dargın gözlerle süzdü, ama tekrar vazifesinin yolunda yürümeye koyuldu:

"Bay Honeythunder, ben buraya gelirken, herkesin özel yaşamının kendisine ait olduğu ve buna hoşgörüyle yaklaşılması gerektiği görüşüne bağlı kalarak, beni bu kürsülerden gelme tavırlarınız üzerinde yorum yapmaya mecbur bırakmayacağınızı umuyordum. Ancak siz, bana bu tavırların öyle nadide örneklerini sundunuz ki eğer sessiz kalıp onlara saygı gösterseydim, bu hal ve tavırlara layık biri konumuna düşmüş olurdum. Oysaki ben, onları tiksindirici buluyorum."

"Müsaadenizle ben de sizin bunlara hiç de layık olmadığınızı söyleyeyim, bayım."

Bay Crisparkle, lafın arasına girdiğini fark bile etmeden, "Bunlar sahiden tiksindirici," dedi. "Bunlar Hıristiyanlığa özgü adaleti de, beyefendilik sınırlarını da hiçe sayıyorlar. Size kalırsa, mevcut şartlar gereği tanıştığım ve masumiyetine canıgönülden inanmak için kendimce bir dolu nedenim olan biri, büyük bir suç işlemiş. Sizinle bu can alıcı noktada ayrılıyor olduğumuz için de buna bulduğunuz kürsü çaresi ne olsa beğenirsiniz? Aniden bana saldırıp, beni cürümün vahametinden bihaber olmakla, ona yaverlik ve yardakçılık yapmakla suçlamak! Böylece beni başka vakalarda karşınıza çıkan rakiplerden biri belleyip, bir kez daha malum kürsü safdilliliğine başvurdunuz ki bana kalırsa bu, gülünç bir yanılsama ya da yıkıcı bir iddiayı temel alan; bununla beslenip, destek bulup, büyütülen ortak bir inancın ifşasından başka bir şey değildir. Ben buna inanmayı reddediyorum, siz de bunun üzerine derhal o kürsü çarele-

rinize sığınıp benim hiçbir şeye inanmadığımı iddia ediyorsunuz; sonra sizin gözünüzde, kendi uydurmanız olan bir Tanrı'nın önünde eğilmiyorum diye, gerçek Tanrı'ya da inanmıyor oluyorum! Bir başka sefere, kendinizce yine bir kürsü keşfine tutunup, 'savaş bir felakettir' diyor ve sonra da bunun, uçurtmanın kuyruğunun püskülleri gibi havaya savurduğunuz bir dizi fikirle yeryüzünden silinip gideceğini öne sürüyorsunuz. Ben en azından, bu keşfin size ait olduğunu kabul etmiyorum; ayrıca sizin derman gördüklerinize de zerre kadar inancım yok. Ayrıca sizin kürsü söyleminize kalsa ben, iblisin vücut bulmuş hali olarak, savaş meydanlarında keyfince cirit atan bir yaratığım. Bir başka sefere, insan ayırt etmeden ateş püsküren bir başka kürsü söyleminde ise ayık gezeni ayyaş yüzünden cezalandırırsanız şaşmam. Ben ayık gezenlerin rahatı, huzuru ve canlandırılması için çaba harcanması gerektiğini öne sürüyorum, siz kürsünüze çıkıp, bende cennetten çıkma canlıları domuzlara, vahşi yaratıklara dönüştürmeye meyyal sapkın bir isteğin olduğunu iddia ediyorsunuz. Sizin girişimci, takipçi ve destekçilerinizin -yani her kıdemden hocalarınızın- elinden, bütün bu durumlar karşısında sadece çıldıran Malezyalılar gibi amok koşmaktan[3] başkası gelmiyor. En basit ve ufak işleri bile (kısa bir süre önce cereyan eden olayı hatırlatmak isterim) alışkanlık haline getirdikleri büyük bir özensizlikle yapan bu çalışanlarınız, sizin de gözünüzden kaçmayacak kasti bir

[3] "Amok koşmak" Malezyalılar için cinnet geçirmek anlamında kullanılan bir deyiştir. Malezya halkının keyif için alınan afyona oldukça duyarlı oldukları bilinir. Thomas De Quincey, "amok koşan" ve kendisini "pek çok belaya sürükleyen" böyle bir dolu insanla karşılaştığını yazmıştır. Bunun sadece kendi deneyimi olmadığı, doğuya yolculuk eden başka kimselerin de bu yönde yorum yaptıklarını sözlerine eklemiştir (ç.n.).

tarafgirlikle ortaya şaşırtıcı rakamlar çıkarıyorlar. Onlara kalsa son derece karmaşık bir hesabın dökümünü bile, sonuçta sahibini ya sadece alacaklı ya da sadece borçlu çıkarabilecek gibi düzenleyebilirler. Bütün bunlar, Bay Honeythunder, bana sizin kürsünüzün ve o berbat okulunuzun toplum için hayli kötü bir örnek teşkil ettiğini; hele bir de özel yaşantıya sokuldu mu, o zaman katlanılmaz bir baş belasına dönüştüğünü düşündürtüyor."

Hayırsever, "Bunlar büyük laflar, bayım," diye çıkıştı.

"Umarım öyledir," diye karşılık verdi Bay Crisparkle. "İyi günler."

Barınaktan çıkarken adımları fazlasıyla hızlıydı, ancak çok geçmeden her zamanki seri ve şen yürüyüşüne kavuştu; kısa bir süre sonra da, Çin porselenlerindeki çobanları andıran yaşlı bayanın, onu, bu hararetli olay sırasında Bay Honeythunder'ı dövmekten beter ederken görse ne düşüneceğini hayal etmesi üzerine, yüzüne bir tebessüm bile gelip oturdu. Bay Crisparkle'ın, tam kararındaki zararsız gururu, onu bir yandan gayet isabetli konuştuğunu ümit ettirirken, bir yandan da Hayırseverlik kılıfını pek şık hamlelerle kırpıp sahibini dımdızlak bıraktığını düşündükçe, yüzünü ateşler basıyordu.

Staple Hanı'nın yolunu tuttu, ancak bu defa ne J.B.T'ye, ne de oradaki Bay Grewgious'a gidiyordu. Her adımda gıcırdayan merdivenden yukarı çıktı; köşede bir dizi çatı katı odası vardı, kilitsiz kapılardan birinin mandalını çevirdi ve kendini Neville Landless'in oturduğu masanın başında dikilir buldu.

Bu odaların civarında bir inziva, yegâne oda sakininde ise bir münzevi hissi vardı. Oda sakini de, odanın

kendisi gibi bitap durumdaydı. Akıtan tavanları; hantal, paslı kilitleri ve ocak ızgaraları; içten içe çürüyen ağır tahta kiriş ve kolonları ile oda tıpkı bir hapishaneyi, odanın sakini ise o tükenmiş suratıyla tıpkı bir mahkûmu andırıyordu. Yine de önünde fayanslı bir teras uzanan ufak çatı katı penceresinden içeri güneş ışığı giriyordu. Pencerenin önündeki çatlak ve duman karası parmaklıklarda ise koltuk değneklerini yuvada bırakmış sakat tüylü yaratıklar, hatta romatizmalılar gibi sekip duran fukara serçeler fink atıyordu. Hemen az ileride hâlâ canlı ağaç yaprakları oynaşıp havayı değiştiriyor, doğada olsa ahenkli bir melodi sayılacak, oysa burada kulaklara kusurlu gelen bir müzik icra ediyordu.

Odada pek eşya yoktu, ama epeyce kitap vardı. Bütün ipuçları, burada yoksul bir öğrencinin yaşadığına işaret ediyordu. Bay Crisparkle'ın girerken kitaplara doğru attığı o dostane bakışı gören herkes, bunları seçenin, ödünç verenin, bağışlayanın ya da bunların üçünü birden yapanın, kendisi olduğunu tahmin etmekte zorlanmazdı.

"Nasıl gidiyor, Neville?"

"Yüreğimi ferah tutuyor ve işime bakıyorum, Bay Crisparkle."

Bay Crisparkle, elini delikanlının elinden kurtarırken, "Ama keşke gözlerin de bu kadar büyük ve parlak olmasaydı," dedi.

"Sizi gördükleri için böyle parlıyorlar," diye karşılık verdi Neville. "Eğer bana sırt çevirseydiniz, çok geçmeden donuklaşırlardı."

Öteki, kışkırtıcı bir ses tonuyla atıldı: "Hadi bakalım, silkelen! Mücadele et, Neville!"

"Ölüm döşeğinde bile olsam, sizin bir sözünüzün benim silkelenmeme yeteceğini hissediyorum. Sizin bir dokunuşunuzla, duran nabzım sanki tekrar atmaya başlar gibi geliyor," dedi Neville. "Ama ben zaten silkelendim ve yoluma pekâlâ devam ediyorum."

Bay Crisparkle delikanlının yüzünü biraz daha ışığa çevirdi.

Kendi sağlıklı yanaklarını örnek göstererek, "Bu suratta biraz daha fazla pembelik görmek istiyorum," dedi. "Güneş yüzünde daha fazla ışıldasın istiyorum."

Neville birden yüzünü düşürüp alçak bir sesle, "Henüz kendimde bunu yapacak kuvveti bulamıyorum. Belki onu yapacağım gün de gelecek, ama henüz değil. Eğer siz de Cloisterham sokaklarından benim geçtiğim gibi geçseydiniz; neredeyse bütün başlar size çevrilse ya da sözde daha iyi niyetliler, onlara dokunmayasınız ya da çok sokulmayasınız diye siz geçerken kenara çekilip kendilerince size yol verselerdi, gündüz gözü etrafta dolaşamayışımın nedenini çok da akıldışı bulmazdınız," dedi.

Bay Crisparkle, halden anlar bir sesle, "Benim zavallı dostum!" diye söze başladı, ancak delikanlı, uzanıp, öğretmeninin elini avcunun içine almaktan alıkoyamadı kendini. "Bunun akıldışı olduğunu hiç söylemedim ki ben, ne de böyle olduğunu düşündüm. Ama ben yine de senin bunu yapmanı diliyorum."

"Sırf bu sözleriniz bile beni harekete geçirmeye yetecektir. Ama henüz yapamam. Bu koca kente uğrayan yabancılar ordusunun dahi, bakışlarını kuşkuyla üzerime çevirmeden geçip gittiklerine bir türlü ikna olamıyorum. Tek dışarı çıktığım vakit olan geceleri bile, üzerimde bir iz, kara bir lekeyle dolaştığımı hissediyorum.

Fakat o zaman karanlığın beni sarmalıyor oluşundan biraz cesaret alıyorum."

Bay Crisparkle bir elini delikanlının omzuna götürdü ve ona uzun uzun baktı.

Neville, "Eğer adımı değiştirebilecek olsaydım, bunu yapardım," dedi. "Ama sizin de gayet haklı uyarınızla anlatmaya çalıştığınız gibi bunu yapamam; çünkü bu, beni iyice zanlı gibi gösterecektir. Buradan biraz uzaklara gitmek de bir çare olabilirdi, ama yine aynı nedenden ötürü bunu aklımdan dahi geçiremiyorum. Her iki girişim de saklanıyor ya da kaçıyor olduğum şeklinde yorumlanacaktır. Hem masum olup hem de bir kazığa bu şekilde bağlanmak hiç de kolay gelmiyor insana, ama şikâyet etmiyorum."

Bay Crisparkle şefkatle, "Bir mucizenin gerçekleşip sana yardım edeceğini de bekleme, Neville," dedi.

"Hayır, efendim, bunun olmayacağını biliyorum. Her zamanki gibi, zamanın ve koşulların olgunlaşmasına güvenmek zorundayım."

"Sonunda seni haklı çıkaracaklar, Neville."

"Ben de buna inanıyorum ve umuyorum ki bunu görmeye ömrüm yeter."

Ancak delikanlının içine düşmekte olduğu umutsuzluk dalgasını fark eden Yardımcı Papaz'ın yüzüne bir gölge düştü. Omzunda duran elinde de artık ilk anki o doğal gücün, o sağlam dokunuşun kalmadığını, elin hafiflediğini fark eden delikanlının yüzü birden aydınlandı ve söze atıldı:

"Yine de çalışmak için harika koşullar! Ne kadar çok çalışmam gerektiğini siz de biliyorsunuz Bay Crisparkle. Sizin bana özellikle hukuk gibi zor bir alana girmek için çok çalışmamı tavsiye ettiğinizi unutmuş değilim ve el-

bette ki sizin gibi bir dost ve destekçinin tavsiyesini kulak ardı edecek değilim!"

Bu sözlerin ardından biraz güçlenen eli, omzundan kaldırıp öptü. Bay Crisparkle'ın gözleri yine odadaki kitaplara çevrildi, fakat ilk girişindeki gibi ilgili bakmıyordu.

"Suskunluğunuzdan, vasimin, bu konuda benim aleyhimde düşündüğünü anlıyorum, doğru mu Bay Crisparkle?"

Yardımcı Papaz, "Senin şu vasin dünyanın en akılsız insanı olduğundan, onun düşüncelerinin senin aleyhinde, lehinde ya da canı nasıl isterse öyle olması, hiçbir şey ifade etmiyor," diye karşılık verdi.

Neville biraz bezgin, biraz neşeli bir tavırla, "Neyse ki bir şeyler öğrenip adam olmaya çalıştığım şu zamanlarda, maddi açıdan hayatta kalmama yetecek desteğim hâlâ var. Aksi halde, 'Otlar büyürken koyunlar açlıktan ölür' atasözünün canlı kanıtı olabilirdim."

Bunu söylerken birkaç kitabı karıştırıyordu; çok geçmeden işaretli sayfalardaki açıklayıcı paragraflar arasına dalıp gitmişti bile; Bay Crisparkle da yanına oturmuş, durmadan anlatıyor, düzeltiyor, tavsiyelerde bulunuyordu. Yardımcı Papaz'ın katedraldeki görevleri bu ziyaretleri güçleştiriyor, ancak birkaç haftalık aralarla gerçekleşebilmelerine neden oluyordu. Yine de, bu şekilde bile Neville Landless için oldukça yararlı ve kıymetliydiler.

Çalışmayı tamamladıktan sonra birlikte pencerenin kenarına geçmiş, aşağıdaki küçücük bahçeyi seyrediyorlardı. "Gelecek hafta," dedi Bay Crisparkle, "yalnız kalmaktan kurtulacaksın artık; yanına sana pek düşkün biri taşınıyor."

"Ama," diye karşılık verdi Neville, "buranın kız kardeşimi getirmek için pek de uygun bir yer olduğundan emin değilim."

"Ben aynı kanıda değilim," dedi Bay Crisparkle. "Burada hem yapılacak işler var hem de bir kadın hissine, dokunuşuna ve cesaretine ihtiyaç var."

Neville açıklamaya girişti: "Buranın fazlasıyla sıkıcı ve kadın hissinden uzak olduğunu, bu yüzden de Helena'nın burada kendine uygun bir arkadaş ya da çevre edinmesinin mümkün olamayacağını kastetmiştim."

"Şunu unutma ki," dedi Bay Crisparkle, "sen burada tek başınasın ve onun gelip seni gün ışığına çıkarması gerekiyor."

Bir süre suskun kaldılar, sonra Bay Crisparkle tekrar söze başladı.

"Neville, seninle ilk konuşmamızda kardeşinin, senin aksine geçmişinizin talihsizlikleri arasından sıyrılıp, Cloisterham Kulesi nasıl ki evinizin bacalarını aşıyorsa, onları öyle aştığını söylediğini anımsıyor musun?"

"Evet, harfiyen."

"O zaman bunun bir kaçış hevesiyle söylendiğini düşünmüştüm. Şimdi düşündüklerimden bağımsız elbette bu söylediğim. Vurgulamak istediğim şey, kardeşinin, gururu üzerindeki hâkimiyeti açısından, senin için iyi ve yerinde bir örnek olduğudur."

"Helena'nın karakteri her yönüyle öyledir."

"Öyle olsun; ama şunu bir dinle. Kız kardeşin doğasının getirdiği gurura nasıl hâkim olacağını öğrenmiş. Senin bu halinden ötürü yara alan gururunun dahi üstesinden gelmeyi biliyor. Senin derin acılarla yürüdüğün o yollardan geçerken, onun da benzer acılar çekmiş olduğuna şüphem yok. Senin hayatını karartan bulutun

onunkini de karartmış olduğu kesin. Ancak o gururunu asabiyet ya da kibre kapılmadan, büyük bir soğukkanlılıkla dönüştürüp, sana ve gerçeğe olan inancından vazgeçmeyerek, sonunda şehrin caddelerinden, herhangi birinin gördüğü saygının aynısını görür şekilde geçmeyi başarıncaya dek direndi. Edwin Drood'un kayboluşundan bu yana, yaşamının her gün ve saati, senin uğruna, ancak cesur tabiatlı ve kendine hâkim birinin yapabileceği bir şeyi yapıp, dil uzatmalar ve alaylarla yüzleşerek geçti. Bu hep böyle devam edecek. Gururu daha zayıf biri olsa çoktan düşer, kalbi kırılırdı; ama onunki gibi bir gurura hiçbir şey olmaz: Onun gururu ne sinmeyi ne de sahibinin egemenliğini ele geçirmeyi bilir."

Yanında duran o solgun yanağa, yapılan kıyaslama ve bununla ima edileni kavrayınca, birden yüzünü sıcak basmıştı. "Onu elimden geldiğince örnek alacağım," dedi Neville.

Bay Crisparkle yiğitçe bir sesle, "Yap bunu ve o nasıl ki cesur bir kadınsa, sen de öyle cesur bir adam ol!" dedi. "Hava kararmaya başladı. Hava yeterince kararduğında benimle dışarı gelir misin? Ama unutma ki dışarıya çıkmak için havanın kararmasını bekleyen ben değilim."

Neville, ona hemen şimdi eşlik edeceği karşılığını verdi. Bay Crisparkle, Neville'den birkaç dakikasını rica edip, nezaketen Bay Grewgious'a şöyle bir uğraması gerektiğini, ama hemen ardından odasının kapısına geri geleceğini ve kendisiyle orada buluşma inceliğini gösterirse buna sevineceğini bildirdi.

Bay Grewgious, her zamanki tavrıyla bir kalas gibi dimdik oturmuş, açık camının önünde, günbatımı şarabını yudumluyordu. Şarap bardağı ve sürahisi, dirseğini

yasladığı yuvarlak masada, kendisi ve bacakları pencere kenarında duruyordu; tek bir noktadan destek almış, sanki bütün vücudu tek bir menteşe tarafından taşınmaktaydı.

Bay Grewgious konuğunu bol keseden bir misafirperverlikle buyur edip karşılığında gayet samimi yanıt alırken, "Nasılsınız, muhterem beyefendi?" diye sordu. "Peki, ya sorumluluğunu üstlendiğiniz delikanlı nasıl, şahsım tarafından, boş ve müsait olduğu bildirilen odasından memnun mu?"

Bay Crisparkle, buna uygun bir karşılık verdi.

"Odaları onaylamış olmanıza sevindim," dedi Bay Grewgious; "çünkü ben de bu delikanlının gözümün önünde oluşundan hoşnudum doğrusu."

Ancak bu lafın ardından odaları görebilmek için başını kaldırıp arkasına bakınca, sözlerinin düz anlamıyla değil de kinayeli okunması gerektiği anlaşıldı.

"Bay Jasper'ı bıraktığınızda nasıldı, muhterem efendim?" diye sordu Bay Grewgious.

"Bay Crisparkle ayrıldığında, Jasper gayet iyi durumdaydı."

"Peki, onu nerede bıraktınız, muhterem efendim?"

"Bay Crisparkle onu Cloisterham'da bırakmıştı."

"Peki, Bay Jasper'ı ne vakit bıraktınız, muhterem efendim?"

"Bu sabah."

"Aaa!" dedi Bay Grewgious. "Herhalde size geleceğini söylemedi?"

"Nereye geleceğini?"

"Ne bileyim, herhangi bir yere," dedi Bay Grewgious.

"Hayır."

Bütün bu soruları, endişeli gözlerle dışarı bakarak sormuş olan Bay Grewgious ekledi: "Çünkü kendisi şu anda burada ve pek de hoş bakmıyor, öyle değil mi?"

Bay Grewgious sözlerini sürdürürken, Bay Crisparkle pencereye yanaştı:

"Bir zahmet benim arkamdan dolanıp odanın karanlığından, gözlerinizi şuradaki evin ikinci katının penceresine çevirirseniz, odanın içinde gizli gizli dolananın ortak dostumuzun ta kendisi olduğunu fark etmemeniz mümkün değil."

Bay Crisparkle, "Haklısınız," diye bağırdı.

Bay Grewgious, "Aaa!" dedi. Sonra da öyle ani bir hareketle yüzünü çevirdi ki az kalsın Bay Crisparkle ile kafa kafaya tokuşuyorlardı. Sonra ekledi: "Sizce dostumuzun burada ne işi olabilir?"

Bay Crisparkle'ın aklında birden, "Günlük"te gördüğü o son sayfa canlanınca şiddetli bir şekilde irkilip Bay Grewgious'a, "Acaba Neville'in biri tarafından durmadan izleniyor olma ihtimali var mıdır?" diye sordu.

Bay Grewgious, "İzlenmek mi?" diye tekrar edip, derin derin düşündü. "Tabii ya!"

Bay Crisparkle sıcak bir tonda, "Ona hayatı zindan etmekle kalmayıp, onu sürekli, ne yapıp ettiği, nereye girip çıktığı konusunda diken üstünde bırakacak bir eziyetten, böyle bir izlemeden söz ediyorum.'

Bay Grewgious hâlâ derin düşüncelerde, "Tabii ya!" dedi. "Onun sizi beklediğini görüyor muyum, diye mi soruyorsunuz?"

"Şüphesiz görüyorsunuzdur."

"O zaman sizin onunla buluşmak ve dışarıda ona eşlik etmek üzere çıkışınızı, bu sırada doğruca yolunuza gidip, bizim şu malum dostumuzu fark etmemiş gibi ge-

çip gidişinizi görmek için ayağa kalkıp pencereden bakmamı mazur görürsünüz herhalde," dedi Bay Grewgious. "Bu gece onun böyle gözümün önünde oluşundan bir nevi keyif alıyorum, biliyor musunuz?"

Bay Crisparkle ciddiyetle başını sallayıp denilene razı geldi. Tekrar Neville'in yanına gitti ve onunla birlikte handan çıktı. Birlikte akşam yemeği yedikten sonra henüz tamamlanmamış tren istasyonunda ayrıldılar. Bay Crisparkle evin yolunu tuttu; Neville ise caddeler, köprüler boyunca yürüyüp, gecenin karanlığını dost bilip, kentin etrafında, bitap düşünceye kadar koca daireler çizdi durdu.

Yalnız gezintisinden dönüp merdivenleri çıktığında gece yarısı olmuştu. Dışarıda hava hâlâ sıcak olduğundan merdiven boyunca bütün pencereler sonuna kadar açıktı. En yukarıya vardığında, pencere kenarında (ki orada kendininkinden başka oda da yoktu) birinin oturmakta olduğunu görünce, içini soğuk bir ürperti dalgası yaladı geçti. Penceredeki adamın, öyle boynunu kollayan bir amatörden çok, bir camcının cüreti ve rahatlığıyla oturmuş hali, insana, oraya çıkmak için merdiveni değil de lağım borusunu kullanmış olduğunu düşündürüyordu.

Neville anahtarını kilide sokana dek, yabancı hiçbir şey söylemedi; bu eylemle birlikte girenin kim olduğundan tam emin olunca konuştu:

Yabancı, pencereden yüzünde samimi, güler yüzlü bir ifade ve tatlı bir seslenişle, "Affedersiniz," dedi, "fasulyelerin sahibi."

Neville hiçbir şey anlamamıştı.

"Şu sarmaşıklı," dedi ziyaretçi. "Çalıfasulyelerinin bitişiğindeki, arkaya bakan odadan."

"Tabii ya!" dedi Neville. "Muhabbet çiçeği ve sarı şebboyun da mı?"

"Aynen," diye karşılık verdi ziyaretçi.

"Lütfen içeri girin."

"Teşekkürler."

Neville mumlarını yaktı; konuğu da bir yer bulup oturdu. Konuğunun çocuksu bir yüzü, ona kıyasla daha olgun görünen dinç bir bedeni ve geniş omuzları vardı. Boyu iki kırk, neredeyse iki buçuk metreydi. Güneşte öyle bir yanmış, kararmış yüzü ile şapka siperinin gölgesinde beyaz kalmış alnı ve boyun bağının arasında görünen beyaz boynu arasında öyle bir zıtlık oluşmuştu ki; alnı öyle geniş, gözleri ışıl ışıl bir mavi, gür kahverengi saçları ve bembeyaz bir tebessümü de olmasa, bu manzara karşısında insan, kendini kahkahalarla gülmekten zor alıkoyardı.

"Fark ettim ki," dedi ziyaretçi, "...bu arada adım Tartar."[4]

"Fark ettim ki (kusuruma bakmazsanız söyleyeceğim) uzun süredir buraya kapanmış yaşıyorsunuz ve benim yukarıdaki bahçem de hoşunuza gidiyor sanki. Eğer siz de bahçeye daha yakın olmak isterseniz, penceremden sizinkine birkaç dal ve sürgün uzatıp, sarmaşığın sizin buraya da ulaşmasını sağlayabilirim. Ayrıca elimde fazladan muhabbet çiçeği ve sarı şebboy saksısı da var. Onları da (yine elimdeki kancalı askılarla) sizin şu su oluğu üzerine asıp, sulanmaları ya da bakım gereksinimleri oldu mu kendi tarafıma alıp, bu işler hallolduktan sonra da yerlerine geri koyabilirim. Böylece size hiçbir sorun da çıkarmamış olurlar. Size sormadan

[4] "Tar", İngilizcede "Bahriyeli" anlamına gelen argo bir sözcüktür (ç.n.).

bu işe kalkışmak istemedim, işte şimdi sormaya cüret ediyorum. Tartar, yani kapı komşunuz."

"Çok naziksiniz."

"Yok canım. Lütfen öyle düşünmeyin. Aslında bu kadar geç uğradığım için özür dilemeliyim sizden. Ama geceleri geç saatte dışarı çıktığınızı (affınıza sığınarak) fark ettim ve size en az rahatsızlığı, dönüşünüzü bekleyerek vereceğimi düşündüm. Aylak bir adam olan bendeniz, meşgul adamlara rahatsızlık vermekten hep çekinmişimdir."

"Söylemeseniz, görünüşünüzden böyle biri olduğunuzu çıkaramazdım doğrusu."

"Öyle mi? Bunu iltifat kabul ediyorum. Aslında ben Kraliyet Donanması'nda büyüdüm; bu işi bıraktığımda da oranın ilk teğmeniydim. Ancak donanmanın hayal kırıklığına uğrattığı amcalarımdan biri, bana, oraya hizmeti bırakmam karşılığında bir mülkünü bağışlamayı önerince bu kısmeti geri tepmeyip istifamı verdim."

"Uzun zaman önce olmasa gerek değil mi?"

"Eh, hayatımın ilk on beş yirmi yılını feleğin çemberinden geçmeye harcadım. Buraya sizden dokuz ay kadar önce geldim; siz gelmeden önce bir tek bitkim vardı. Bu mekânı seçmemin nedeni, hayatının bundan önceki kısmı küçücük bir korvette çalışarak geçmiş biri için, kendini en çok evinde hissedeceği yerin böyle, kafasını durmadan tavanına çarpıp duracağı bir yer olacağını düşünmemdir. Ayrıca, benim gibi çocukluğu gemilerde geçmiş biri için aniden lüks bir yaşantıya geçmek hiç de hayırlı olmazdı. Dahası, yine hayatı boyunca hep azıcık alana, azıcık bir kara parçasına sahip olmaya alışkın biri için, arazide yaşamaya geçişin en iyi yolu da bunu küçük saksılarda başlatmaktı."

Bu sözleri söylerken sezilen havailiğe bir de o şen heveslilik katılınca, bu havailik iki kat hissedilir olmuştu.

"Fakat," dedi Teğmen, "kendimden yeteri kadar bahsettim. Bu, aslında pek tarzım değildir; sadece kendimi size doğal bir şekilde sunmak istedim. Eğer bahsettiğim şeyi yapmama izin verirseniz, bana bir meşgale daha çıkacak, bu da benim için büyük iyilik olacaktır. Bunun sizi rahatsız edeceğini ya da hayatınıza tecavüz olacağını düşünmeyin sakın; benim niyetimin, bununla uzaktan yakından bir ilgisi yoktur."

Neville, konuğuna bunun kendisi için bir lütuf olacağını ve teklifini memnuniyetle kabul ettiğini bildirdi.

"Sizin pencerelerinizi de kullanabileceğim için çok mutluyum," dedi Teğmen. "Ben kendi bahçemde çalışırken, sizin bana bakışınızdan, sizin (affınıza sığınarak söylüyorum ki) fazlasıyla çalışkan ve hassas biri olduğunuzu düşünmüştüm. Acaba, sağlığınız ne durumda diye sormamın bir sakıncası var mı?"

Neville, kafası biraz karışmış bir halde, "Beni hastalanmanın eşiğine sürükleyen ağır bir üzüntü yaşadım," dedi.

"Bağışlayın," dedi Bay Tartar.

Büyük bir nezaket örneği sergileyerek konuyu değiştirip, lafı derhal tekrar pencerelere getirdi ve Neville'den, pencerelerden birini açmasını rica etti. Neville pencereyi açar açmaz, yerinden ok gibi fırlayıp, sanki acil durum alarmı çalmış gibi, örnek alınacak bir maharetle yukarı tırmanmaya başladı.

Neville, "Tanrı aşkına!" diye bağırdı. "Nereye gidiyorsunuz Bay Tartar? Düşüp bütün kemiklerinizi kıracaksınız!"

Teğmen, evin tepesinden gayet sakin aşağıya, Neville'e bakıp, "Her şey yolunda!" diye seslendi. "Bitkiler gayet sağlıklı ve düzgün görünüyor. Bu dallar sabaha kalmadan camınızın önünü donatmış olacaklar. Hazır buraya kadar çıkmışken, kestirmeden evime girsem ve size de iyi geceler dilesem nasıl olur?"

"Bay Tartar!" diye telaşla söylendi Neville. "Lütfen! Sizi öyle gördükçe içim bir fena oluyor!"

Ancak Bay Tartar el sallayıp, bir kedi çevikliğiyle çalıfasulyesi sarmaşığının altına girmiş, tek bir yaprağını dahi incitmeden penceresinden içeri sıvışıvermişti.

Bu sırada Bay Grewgious, eliyle yatak odası perdesinin köşesini hafiften aralamış, o sırada gözü tesadüfen Neville'in odasına takılmıştı. Neyse ki gözü hep evin arka değil de ön cephesinde olduğundan, görse uykularını kaçırabilecek o tırmanma vakasına tanık olmamıştı. Ancak pencerede herhangi bir ışık ve hareket göremeyince bakışlarını gökyüzündeki yıldızlara çevirdi; sanki ondan gizlenen bir şeyi öğrenmek için yıldızlardan medet umar gibiydi. Aslında elimizden gelse çoğumuz yapardık bunu; ama henüz bizim harflerimizi yıldızlardan okuyabilecek ya da varoluşun bu evresinde bunu yapabilecek gibi görünen kimse yok aramızda. Görünüşe göre, onların alfabesine vakıf oluncaya kadar da pek az dil çözülebilecek.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yeni Bir Cloisterham Sakini

Tam bu zamanlarda, Cloisterham'a beyaz saçlı, kara kaşlı bir yabancı geliverdi. Üzerindeki daracık mavi frak, içindeki hardal sarısı yelek ve gri pantolonuyla bir harbiyeliyi andıran bu adam, kaldığı (ve elinde tek bir bavulla teşrif ettiği klasik bir otel olan) Crozier'de kendisini, hazır para yiyen bekâr, aylak bir ihtiyar olarak tanıtmış, niyetinin, bu güzeller güzeli tarihi kentte bir iki ay konaklayıp sonra da buraya yerleşmek olduğunu açıklamıştı. Bu iki beyanat da Crozier'in kafeteryasında verilmişti. Bunu, ayakta, sırtı şömineye dönük, kızarmış dilbalığı, dana pirzolası ve koca bir şeri bardağından oluşan yemeğini beklerken, salonda ilgili ilgisiz herkesin duyacağı biçimde söylemişti. Ve garson, bu ilgili ilgisiz kişileri temsilen anlatılanları dinleyip (ki bu, Crozier Oteli'ndeki daimi lakaytlığın bir kanıtıydı), bilgiyi bir sünger gibi emmişti.

Bu beyefendinin beyaz saçlı kafası alışılmadık büyüklükteydi; koca bir yumağı andıran saçları ise gür ve sıktı. Akşam yemeğine oturmadan önce, o saç yumağı kafasını bir Newfoundland köpeği[1] misali sallayarak, "Garson," dedi, "herhalde buralarda benim gibi bekâr bir gemici için kalacak uygun bir yer bulunur, değil mi?"

Garsonun bundan kuşkusu yoktu.

"Eski yerler," dedi adam. "Gidip bir saniyeliğine şu askıdan şapkamı getirir misin? Hayır hayır, ben istemiyorum; sen çevirip içine bak bakalım. İçinde ne yazıyor?"

Garson okudu: "Datchery."

"Artık adımı biliyorsun," dedi adam: "Dick Datchery. Şimdi geri as bakalım şapkamı. Diyordum ki eski yerler tercihimdir. Farklı, ayakaltında olmayan; belki kutsal, mimari açıdan değerli ve elden geçmesi gerekecek olan yerler."

Garson bu konuda naçizane bir kendine güvenle, "Kentte elden geçmesi gereken epey yer var sanırım, efendim," diye karşılık verdi. "Ne kadar ince eleyip sık dokusanız da, bu açıdan size uyacak bir şeyler bulabileceğimizden şüphem yok. Ama iş mimari açıdan kıymetli bir şeyler bulmaya geldi mi..." Bu konu garsonu zorlamış gibiydi.

"Katedrale ait bir yer mesela?" diye sordu Bay Datchery.

Garson, eli çenesinde düşünürken birden aklına parlak bir fikir gelmişçesine atıldı: "Bay Tope, size bu konuda en iyi bilgiyi o verebilir."

---

[1] Kanada'nın Newfoundland eyaletinde yetiştirilen, hayli büyük ve akıllı oldukları bilinen köpek cinsi (ç.n.).

Dick Datchery, "Kim bu Bay Tope?" diye sordu.

Garson onun katedralin zangoçu olduğunu, bir zamanlar Bayan Tope'un dışardan konuk kabul ettiğini ya da en azından böyle bir teşebbüste bulunduğunu, ancak gelen giden olmayınca, Bayan Tope'un bir zamanlar bir Cloisterham Kurumu olan evinin penceresindeki ilanın da kayıplara karıştığını, kim bilir hangi gün uçup gittiğini ve bir daha da yerine konmadığını anlattı.

"Akşam yemeğinden sonra Bayan Tope'a bir uğrayacağım," dedi Bay Datchery.

Bunun üzerine, Bay Datchery, yemeğini bitirir bitirmez tarif edilen istikamette yola koyuldu. Ancak Crozier Oteli'nin her şeyden el etek çekmiş havasıyla garsonun yaptığı feci tarif birleşince iyice kafası karışan Bay Datchery, Katedral Kulesi'nin etrafında şaşkın şaşkın dönüp duruyor, çocukların oynadıkları şu soğuk sıcak oyunundaki gibi, kuleyi ararken hep sıcakken, onu gözden kaybetti mi buz kesiyordu.

Mutsuz bir koyunun otladığı mezarlık alanına vardığında hava epey soğumuştu. Koyunun mutsuz olmasının nedeni, haylaz bir veledin parmaklıklar arasından onu taşlıyor oluşuydu. Bir ayağını sakatlamıştı bile. Ama bunu kötü bir niyet gütmeden, sırf spor olsun diye yapıyor gibi görünen çocuğun, kalan üç bacağı da kırıp koyunu yere devirmek için duyduğu heyecan gözlerinden okunuyordu.

Zavallı yaratık olduğu yerde sıçrayıverince çocuk, "Yine vurdum işte!" diye bağırdı. "Postunda etti mi bir delik daha, ha!"

Bay Datchery, "Onu rahat bıraksana!" dedi. "Bacağını sakatladığını görmüyor musun?"

Sporcu velet, "Uydurukçu!" diye bağırdı. Sözcükleri kafasına göre telaffuz ederek. "O kendi kendini sakat etti tamam mı! Kendi kendini sakat ettiğini gördüm, ben taşı attım ama, uyarı tekerlemesini de söyledim. Günah benden gitti," dedi.

"Hadi gel buraya."

"Yok ya! Sıkıysa yakala da geliyim!"

"O zaman kal orada ve oradan bana Bay Tope'un nerede oturduğunu göster."

"O-hooo, hem orda kal diyosun hem de Kinfreederal'ın ötesinde, geçidi geçtikten bilmem kaç blok ötedeki Topeların evini göster diyosun! Sa-lak! Sa-lak! Hah!"

"Sen bana orayı göster, ben de karşılığında sana bir şeyler vereyim."

"Hadi gel o zaman!"

Bir çırpıda ilerleyiveren konuşma sonlandı; çocuk yola devam etti ve bir süre sonra kemerli bir geçidin biraz uzağında durup eliyle işaret etti.

"Şuraya bak. Şu sarmaşıklı kapıyı görüyo musun?"

"Bu mu Tope'un evi?"

"Uydurma be; diil. O Jasper'ın evi."

Bay Datchery ilgiyle bir kez daha bakışlarını o eve çevirip, "Sahi mi?"[2] dedi.

"Evet. Ve ben daha öteye gitmem, haberin olsun."

"Nedenmiş o?"

Yine sözcüklerle kafasına göre oynamaya başlayan velet, "Gidiyim de beni bacaklarımdan tuttuğu gibi tavana assın di mi? Yok ya! Ama bir gün arkasından, onun o yaşlı kafasına öyle büyük bir taş fırlatıcam ki şaşıcak! Şimdi kemerin öteki yanına bak, Jasper'ın kapısının olduğu yere değil be, diğer tarafa," dedi.

---

[2] Bu cümle taslak metinden çıkarılmıştır.

"Gördüm."

"Biraz içeri girdikten sonra alçak bir kapı göreceksin, aşağı iki basamak ineceksin. Orası Topeların evi, kapılarının üzerinde de oval bir tabela var."

Bay Datchery cebinden bir şilin çıkarıp, "Güzel. Al," deyip çocuğa uzatır. "Ama bunun yarısını borçlusun bana, haberin olsun."

"Sana borcum falan yok! Seni daha önce görmedim bile."

"Sana, bu paranın yarısını bana borçlusun, diyorum; çünkü cebimde bozukluğum yok. Bu yüzden de bir dahaki karşılaşmamızda bana bir yardımda daha bulunacak ve borcunu ödeyeceksin."

"İyi ya, ver hadi şunu."

"Senin adın ne peki; nerede oturuyorsun?"

"Muhtar. Yolgeçen Hanı'ndayım, şu çayırın öteki ucunda."

Çocuk, Bay Datchery'e pişman olma fırsatı bırakmayacak kadar ani bir hareketle, şilini kaptığı gibi fırlayıp kaçtı; yeterince uzaklaştığında da durup, adamın içinin rahat etmediğini de bilmenin verdiği keyifle, bunun geri dönüşü olmadığını anlatan, o kışkırtıcı, iblis dansına başladı.

Bay Datchery koca beyaz bir yumağa benzeyen saçlarını bir kez daha savurmak için kafasından şapkasını çıkardı, vaziyeti kabullenmiş bir halde süklüm püklüm tarif edilen eve doğru ilerledi.

Bay Tope'un lojmanı olan ve bir merdivenle Bay Jasper'ın giriş dairesine bağlanan bu evi oldukça mütevazı ebatlarda, hatta kısmen serin bir zindanı andırır nitelikteydi. Asırlık duvarları öyle heybetliydi ki sanki oda planlarına uygun olarak, sonradan konmuş gibi değil

de, odalar onların içinden zorla oyulup çıkarılmış gibi duruyordu. Giriş kapısı, tarif edilemez bir şekle sahip, tavanı kemerli bir odaya açılıyordu. Bu oda ise yine kemerli ve yine şeklinin tarifi mümkün olmayan bir başka odaya açılıyordu. Kalın duvarlara gömülü pencereleri de bir hayli küçüktü. Bayan Tope'un onca zaman şu kadir kıymet bilmez kente sunduğu odaları işte, ortam açısından boğucu, ışık alma açısından hayli karanlık olan bu iki odaydı. Oysa Bay Datchery, diğerlerine nazaran kıymet bilirdi. Eğer giriş kapısı açık otururşa, hem gelen gidenleri seyrederek eğlenebileceğini hem de ihtiyacı olan ışığa kavuşmuş olacağını düşünmüştü. Ayrıca Bay ve Bayan Tope'un giriş çıkışlarını, doğruca sokağın ortasına açılan ve o daracık kaldırımdan -sınırlı sayıda da olsa- geçen yayaların şaşkınlık ve rahatsızlığına sebebiyet veren, o küçük yan kapıdan yapmaya razı gelmeleri halinde, Bay Datchery de resmen ayrı bir konutta, tek başına yaşamanın keyfini sürebilecekti. Kirayı cüzi bulmuştu; etraftaki her şey, tam da düşündüğü gibi, elden geçirilmeyi bekliyordu. Bu durumda ikamet etmek için bundan iyi yer olamazdı. Zangoç'un duvarda birer oyuk gibi duran bu odaları, giriş kapısının diğer tarafında oturan Bay Jasper'ın dairesine bağlandığına göre, bu beyefendinin de kendilerini tavsiye etmesi koşuluyla, derhal parayı ödeyip akşamına da oraya taşınacağını bildirdi.

Aslında bu zavallı beyefendi öylesine yalnız ve üzgündü ki... Yine de Bayan Tope, kendisi lehinde konuşacağına kuşkusu olmadığını söyledi. Acaba Bay Datchery de geçen kış orada olup bitenler hakkında bir şeyler duymuş olabilir miydi?

Bay Datchery, aslında pek de rahat hatırlayabilecekken nedense bunu bir türlü başaramayıp, malum olayla ilgili ayrıntıları öyle birbirine karıştırdı ki; Bayan Tope'tan, onu her saniye, yanlış bir lafını düzeltmek zorunda bıraktığı için özür diledi. Ancak kendisi gibi tek derdi boş gezmek olan, hazır para yiyen yalnız bir moruğun, sürekli bir dolu insanın başka bir dolu insanla yaşadıkları münasebetleri takip etmesinin; onun gibi kendi halinde bir adamın, bu olayların ayrıntılarını karıştırmadan aklında tutabilmesinin bir hayli güç olduğunu söyledi.

Bay Jasper'ın, sahiden Bayan Tope ile konuşmaya hevesli olduğunu kanıtlamasının ardından, zaten yukarıya kartvizitini göndermiş olan Bay Datchery, merdivenlere buyur edildi. Bayan Tope, Belediye Başkanı'nın da orada olduğunu, ama onun yabancıdan sayılamayacağını, ne de olsa Bay Jasper ve onun çok iyi dost olduklarını söyledi.

Bay Datchery, ayağını geriye atıp, şapkasını da kolunun altına alarak, iki beyefendiyi de selamlarken, "İzninizle," dedi. "Benden başka kimseyi ilgilendirmeyen, bencilce bir mesele için sizi rahatsız ediyorum, ama kusuruma bakmayın. Hazır para yiyen, ömrünün geri kalan kısmını bu güzel kentte huzur ve sükûn içinde geçirmeyi planlayan benim gibi bir ihtiyara, Tope Ailesi'nin saygın bir aile olup olmadığını söyleme lütfünü bahşetmenizi rica edeceğim."

Bay Jasper en ufak bir tereddüde düşmeden olumlu bir yanıt verdi.

"Bu, benim için yeterli, bayım," dedi Bay Datchery.

Bay Jasper nazik bir el hareketiyle karşısındaki yöneticiyi göstererek, "Belediye Başkanı dostum," dedi. "Bir

yabancı için, tavsiyesi, benim gibi meçhul birininkine kıyasla çok daha mühim olan bu beyefendinin de onların lehine konuşacağından eminim."

Hafif bir reveransla başkanı selamlayan Bay Datchery, "Hürmetli Başkanım, bu lütfuyla beni mahcup ediyor."

Bay Sapsea, tepeden bakar bir edayla, "Bay ve Bayan Tope, çok iyi insanlardır," dedi. "Güzel düşünceli, güzel davranışlı, saygıda kusur etmeyen insanlardır. Başpapaz ve Kilise Heyeti'nin de takdirini kazanmışlardır."

Bu sözler üzerine Bay Datchery, "Saygıdeğer Başkanım, onlar hakkında gurur duymaları gereken laflar etti. Sayın Başkan'a bir soru daha sormak isterim (tabii izin verirse). Acaba kentinizde, sizin hayırsever idareniz altındaki ilgi çekici tarihi eserlerin sayısı çok mudur?"

Bay Sapsea, "Biz, bayım, oldukça eski bir katedral kentiyiz," diye karşılık verdi. "Bu gibi kentlerin gerektirdiği şekilde anayasal koruma altındayız ve bu görkemli ayrıcalıklarımızı muhafaza etmeye elbette ki çalışıyoruz."

Bay Datchery başını eğerek, "Sayın Başkan bu söyledikleriyle beni kent hakkında daha fazla şey öğrenmek için sabırsızlandırıp, ömrümün geri kalanını burada geçirme düşüncemi pekiştiriyor."

Bay Sapsea, "Ordudan mı emeklisiniz, bayım?" diye bir tahmin yürüttü.

"Saygıdeğer Başkanım, bana hak ettiğimden fazla itibar ediyor," diye karşılık verdi Bay Datchery.

Bay Sapsea bu sefer, "Donanmadan mı, bayım?" diye sordu.

Bay Datchery, "Yine," diye tekrarladı. "Saygıdeğer Başkanım bana hak ettiğimden fazla itibar ediyor."

Bay Sapsea bu kez ortaya bir laf atıp, "Diplomasi iyi bir şeydir," dedi.

Maharetli bir tebessüm ve selamlamayla, "Artık itiraf ediyorum ki Sayın Başkanım benim için biraz fazlalar," dedi Bay Datchery; "kendisinin bu oltasına en diplomatik balık bile gelirdi."

Bu son laf başkanın koltuklarını hepten kabartmıştı. Bay Sapsea'nin karşısında bir belediye başkanına nasıl davranılması gerektiğinin harika bir örneğini sunan, rütbe ve soyluluğa alışkın, muhteşem değilse de güzel hitap etmeyi bilen bir beyefendi vardı. Ayrıca Bay Sapsea, bu adamın kendisine hitap ederken üçüncü tekil şahıs kullanmasının da sahip olduğu fazilet ve mevkiini iyice ortaya çıkardığını düşünmüştü.

Bay Datchery, "Eğer bir anlığına vaktinizi alma gafletinde bulunmuş, kendi naçizane meselelerimi, otelim Crozier ile ilgili mevzuları unutuverdiysem, bütün kalbimle beni bağışlama lütfunu göstermenizi diliyorum," dedi.

"Hiç de değil, rica ederim," diye karşılık verdi Bay Sapsea. "Ben de eve dönüyordum zaten; geçerken katedral avlusunu gezmek isterseniz, hazır yolumun üstüyken size eşlik edebilirim."

Bay Datchery atıldı: "Saygıdeğer Başkanım inanılmaz nezaketi ve merhametiyle beni mahcup ediyor."

Bay Datchery, Bay Jasper'a teşekkürlerini sunduktan sonra, odadan Sayın Başkan'dan önce çıkmaya bir türlü razı gelmeyince, Sayın Başkan merdivenlerden inmeye koyuldu; Bay Datchery ise şapkasını koltuğunun altına sıkıştırıp, kafasındaki beyaz saç yumağı akşam esintisinde savrulurken onu takip etti.

"Sayın Başkanıma, acaba az önce ziyaret ettiğimiz bu beyefendi, civardaki söylentilerde adını işittiğim, yeğeninin kaybıyla yıkılan ve hayatını onun öcünü almaya adayan beyefendi mi diye sorabilir miyim?" dedi Bay Datchery.

"Bu beyefendi ta kendisi olur. John Jasper, bayım."

"Sayın Başkanımın izniyle, bu konuda şüpheleri üzerine çeken biri olup olmadığını da sorabilir miyim?"

"Var, hem de kendisinden şüphe edilen değil, emin olunan biri."

"O halde?" diye bağırdı Bay Datchery.

Başkan, "Ama kanıtlar, bayım, kanıtlar ilmek ilmek işlenmelidir," dedi. "Dediğim gibi insan daima neticeye bakmalıdır. Adaletin ahlaki açıdan emin olması yetmez, ahlak *dışı,* yani yasal açıdan da emin olmak zorundadır."

"Sayın Başkan, bu söyledikleriyle bana hukukun doğasını hatırlattı. Ahlak dışı. Ne kadar da doğru!"

Başkan, tumturaklı tavrını sürdürerek, "Dediğim gibi bayım, hukukun eli güçlü ve uzundur. Bu, *benim* tanımım. Güçlü ve uzun bir el," diye ekledi.

"Ne kadar da güçlü sözler bunlar! Ama bir o kadar da doğru!" diye mırıldandı Bay Datchery.

"Ve mahpushanenin sırlarını ele vermeden -bu arada mahpushane sırları, yargıç kürsüsü için benim bulduğum bir deyiş,"[3] dedi Bay Sapsea.

---

[3] Mahpushanenin sırları: Bkz. Hamlet, I. V.13-16
"Yasak olmasaydı söylemek bana,
Mahpushanemın sırlarını
Öyle bir hikâye anlanrdım ki sana,
En basit sözü bile,
Yeterdi ruhunu pare pare etmeye"

Bay Datchery, "Ve orayı, Sayın Başkanımın bu buluşundan daha iyi hangi deyiş anlatabilirdi ki?" diye söze karıştı.

"Demek istiyorum ki o mahpushanenin sırlarını ele vermeden, sizi temin ediyorum ki az önce yanından ayrıldığımız adamın çelikten (bu ifadeyi kullanmaya cüret edişimin nedeni onun gücünü anlatabilmektir) iradesi sayesinde, hukukun uzun eli buraya da ulaşacak, güçlü eliyse sillesini vuracaktır. İşte bu da bizim katedralimiz, bayım. En iyi yargıçların bile hayranlığını kazanmış, kentimizin en değerli şahsiyetlerinin bile gurur kaynağı olmuş bir yerdir burası."

Yürüdükleri bütün bu süre boyunca Bay Datchery'nin şapkası kolunun altında, beyaz saçları efil efildi. Bay Datchery, elini şapkasına götürünce, Bay Sapsea de boş bulunup elini kafasına götürmüş, içine bir kurt düşmüşçesine, şapkasının üzerinde bir başka şapka var mı diye bir yoklama gereği duymuştu.

Bay Sapsea, gayet açık bir imayla, "Lütfen şapkanızı giyin, bayım," dedi, "sizi temin ederim ki benim için hiçbir sakıncası yoktur."

"Sayın Başkanım çok nazikler, ama ben bunu başımı serin tutmak için yapıyorum."

Ardından Bay Datchery katedrale methiyeler düzmeye, Bay Sapsea de sanki binayı icat ve inşa eden kendisiymişçesine hareket etmeye başlamıştı. Örneğin binayla ilgili tasvip etmediği kimi ayrıntılar vardı, ancak başkan, sanki bu ayrıntılar işçilerin onun yokluğunda yaptıkları hatalarmış gibi, onları görmezden gelmeye çalışıyordu. Katedrali aradan çıkardıktan sonra, akşam güzelliğinin tadına varmak için kilise avlusuna ilerledi;

ne tesadüftür ki kendilerini tam da Bay Sapsea'nin eseri olan Sin Yazıtı civarında buldular.

Bay Sapsea, tıpkı lirini almak için Olympos'tan aşağı inen Apollo gibi, bir yükselmenin ardından yeryüzüne düşüp de birden hatırlamışçasına, "Bu arada," dedi; "bunlar da bizim küçük aslanlarımız. Bunun oluşmasına neden olan halkın düşkünlüğüdür; hatta zaman zaman bu yazıyı bir kâğıda not eden yabancılara bile rastlanır. Benim için küçük bir iş olduğundan, bunun üzerinde pek bir yargıda bulunmuyorum. Ama bayım, inanın bana, bu zarafeti ortaya çıkarabilmek sahiden güç bir iş oldu."

Bay Sapsea'nin yazıtı karşısında oldukça coşan Bay Datchery, ömrünün geri kalan günlerini bu kentte geçirmeyi planlaması vesilesiyle, bu yazıyı not etmek için fazlasıyla fırsatı olacağını bilmesine karşın, cebinden bir not defteri çıkardı; tam yazıtı kopya etmeye hazırlanıyordu ki önünde duran malzemenin yapımcısı ve onu ölümsüzleştiren şahsın, yani Durdles'ın, karşıdan hımbıl hımbıl gelişiyle bu girişimi yarım kaldı. Bay Sapsea, Durdles'a kendinden üstünlere nasıl davranılması gerektiğine dair bir örnek gösterme arzusuyla onu görür görmez seslenmişti.

"Ah, Durdles! Bu bizim taş ustamız Durdles, bayım. Cloisterham'ın kıymetli şahsiyetlerindendir. Burada herkes Durdles'ı tanır. Durdles; Bay Datchery, buraya yerleşmeyi düşünen bir beyefendi."

"Ben olsam bunu yapmazdım," diye mırıldandı Durdles. "Bizim üzerimizde ölü toprağı vardır."

Bay Datchery atılıp, "Tabii bunu söylerken kendinizi, kendinizden de öte Sayın Başkan'ı hiç katmıyorsunuzdur herhalde," dedi.

"Sayın Başkan kim?"

"Sayın Belediye Başkanı."

Durdles gözünde, belediye başkanlığı makamının sadık bir kulununkinden başka her şeye benzeyen bir bakışla, "Daha önce kendisinin huzurunda hiç bulunmamıştım," dedi. "Hazır bulunmuşken ben de kendisini onurlandırayım bari. Elimden geldiğince tabii:

'Bay Sapsea'dir onun adı,
İngiltere'dir yurdu
Cloisterham'dadır evi
Müzayedeciliktir mesleği.'"

O sırada (havada uçan deniz kabuğu kendinden önce gelen) Muhtar boy gösterdi ve Bay Durdles'ın, derhal kendisine olan üç sentlik borcu "çıkmasını" istedi. Bu sırada bir haciz memuru gibi vakur bakışlarla adamı baştan ayağa süzdü. Bu beyefendi yavaşça kolunun altındaki çıkını açıp, içinde bulduğu paraları sayarak velede verirken, Bay Sapsea de kentin yeni sakinine Durdles'ın alışkanlıkları, uğraşları, adresi ve ünüyle ilgili bilgileri veriyordu. Bunun üzerine Bay Datchery, "Sanırım olmadık bir zamanda olmadık bir insan çıkıp, sizin işlerinize bakmaya gelebilir, değil mi Bay Durdles?" dedi.

Durdles dişlerinin arasında bir, elinde de yarım sent ile, "Yanında iki kişilik içki getirdiği sürece herkese her saat kapım açıktır," diye karşılık verdi Durdles. "Eğer bu miktarı iki katına çıkarmak isterse, kapım da ona iki kat açıktır."

"Geleceğim o halde. Muhtar Bey, bana ne borcunuz vardı sizin?"

"Bir iyilik."

"O zaman Bay Durdles'a gitmek istediğimde bana yolu gösterirsen, borcunu dürüstçe kapatmış olursun."

Muhtar ağzının içindeki o koskoca boşluktan çıkardığı kulak tırmalayıcı bir ıslık eşliğinde gözden kayboldu.

Saygıdeğer Başkan ve onun kıymetbilir kulu, yolları ayrılana kadar birlikte yürüdüler. Hürmetli'nin kapısına vardıklarında ve bir dolu merasimle oyalanırlarken bile Hürmetbilir'in şapkası kolunun altında, beyaz saçları efil efildi.

O gece Bay Datchery, Crozier'in kafeteryasında, gaz lambası ışığında otururken, aynadaki aksinde beyaz saçlarını görünce, önce kafasını şöyle bir salladı ve kendi kendine "Bekâr, halim selim, kendi yağında kavrulan aylak bir ihtiyar için hayli meşgul bir öğleden sonraydı!" diye düşündü.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Güneş Saatinde Bir Gölge

Bayan Twinkleton beyaz şarap ve pasta eşliğinde bir veda konuşması daha yapmış ve kızlar bir kez daha evlerine dağılmışlardı. Helena Landless de kardeşinin yazgısını paylaşmak üzere Rahibeler Evi'nden ayrılmış, böylece güzel Rosa yine bir başına kalakalmıştı.

Bu yaz günlerinde Cloisterham ışıl ışıldı; öyle ki katedral ve manastır harabelerinin kalın duvarları adeta şeffafmış gibi görünüyordu. Dışarıdan içeriye değil de, içerilerden dışarıya yumuşacık bir parıltı sızıyordu; öyle ki bu hoş görüntü mısır tarlaları ve ötelerinde kıvrım kıvrım uzanan toz duman yollardan dahi seçilebiliyordu. Cloisterham'ın bahçeleri, olgunlaşan meyveler sayesinde kızıla kesmişti. Vakit, seyahat etmekten üstü başı toz toprak içinde kalmış, kentin tenteli uğrakları arasında, bölükler halinde tıngır mıngır dolaşan gezginlerin vaktiydi; vakit, harman ve hasat arasında kalan sürede yollara düşüp, tam bir Çingene hayatı süren, had-

dinden fazla kir pas içinde kalmış ve o halleriyle sahiden toprağın tozundan mamullermiş izlenimi veren, serin kapı önlerinde oturup pençe tutmaz olmuş ayakkabılarını onarmaya çalışan ya da bu ümitsiz işi seyyar ayakkabıcılara bırakıp, içlerinde henüz kullanmadıkları, kamıştan iplere sarılı orakların da bulunduğu çıkınlarında yeni bir çift pabuç arayan seyyahların vaktiydi. Yollarda ne kadar çok umumi tulumba varsa bu, o kadar çok çıplak ayağın serinliğe kavuşacağı, ayrıca suları avuç avuç içen bu bedevilerden daha fazla ağız çalkalama ve su püskürtme sesi işitileceği anlamına geliyordu. Bu sırada devriye gezen Cloisterham polisleri, bu gezginleri kuşkulu bakışlarla süzüyor, bu davetsiz misafirlerin, kent hudutlarını bir an önce terk edip, tekrar o kızgın otoyollarda haşlanma vakitlerinin gelmesini sabırsızlıkla beklediklerini gizleyemiyorlardı.

Böyle bir günün öğle sonrasında, son katedral ayininin bitişinin ardından ve tam da High Caddesi'nin Rahibeler Evi'nin bulunduğu tarafını, -o eski bahçesinin iki koca ağaç dalı arasından batıya açılan bölümü hariç her yerini- merhametli bir gölge boylu boyunca sarmışken, hizmetlilerden biri Rosa'ya seslenip, Bay Jasper'ın kendisini görmek istediğini haber verdi.

Özellikle seçse, onu böyle müşkül bir durumda yakalayamazdı. Belki de sahiden özellikle seçmiştir. Helena gitmişti, Bayan Tisher yoktu, (iş dışına özgü ruh halinde seyreden) Bayan Twinkleton ise yanına etli bir turta alıp bir pikniğe teşrif etmişti.

Rosa çaresizce, "Ah neden, neden, neden ona evde olmadığımı söylemedin?" diye bağırır.

Hizmetçi, Bay Jasper'ın bunu hiç sormadığı yanıtını verir. Zaten onun evde olduğunu bildiğini söyleyip, ken-

disinin onu görmek istediğinin haber edilmesini rica ettiğini anlatır.

Rosa ellerini birbirine vurarak, "Ne yapmalıyım, ne yapmalıyım?" diye düşünür.

Elinin kolunun bağlı olduğunu fark eden Rosa, az sonra Bay Jasper ile bahçede görüşebileceğini bildirir. Onunla evin herhangi bir yerinde kapalı kalma fikri tüylerini ürpertir; fakat evin pek çok penceresi bahçeye baktığından, orada hem rahatça görülüp hem de rahatça duyulabilecektir. Ayrıca açık havada dilediği gibi çığlık atıp kaçabilecektir de. İşte aklından böylesi hiddetli düşünceler geçer.

O ölümcül gecenin ardından bir daha görüşmemişlerdi; onu en son Belediye Başkanı'nın önünde sorgulandığı sırada, arkada kayıp yeğenini temsilen oturmuş, öç almak için yanıp tutuşur halde, kederli bakışlarla etrafı süzerken görmüştü. Rosa gezinti şapkasını koluna asar ve dışarı çıkar. Verandada onu güneş saatine yaslanır halde görür görmez, o eski his, onun tesirinde tutsak kalma hissi gelip çullanır üzerine. O anda bile geri gitmek istediğini; fakat onun, ayaklarını resmen kendine doğru çektiğini hisseder. Buna karşı koyamayıp, başı önde, güneş saatinin yanındaki bahçe sandalyesine oturur. Korkudan başını kaldırıp da ona bakamasa da karşısındaki adamın tam bir matemli gibi giyinmiş olduğunu fark eder. Kendisi de öyledir. İlk başlarda böyle değildiyse de artık kayıptan çoktan ümit kesilmiş ve ona ölü muamelesi yapılmaya ve yası tutulmaya başlanmıştı.

Jack, konuşmaya, onun eline dokunarak başlayacaktır. Ancak bu niyeti sezen Rosa, derhal elini çeker. Her ne kadar kendi gözleri çimlerden başkasına bakamıyor-

sa da, Jack'inkilerin kendisine mıhlandığının farkındadır.

"Bir süredir," diye başlar söze, "senin yanındaki görevime tekrar çağrılmayı bekliyordum."

Rosa, Jack'in bir hayli yakından izlemekte olduğunu bildiği dudaklarını bir şey söyleyecekmiş gibi tereddütle birkaç kez oynatır ve sonunda, "Ne görevi, efendim?" diye sorar.

"Sana hocalık etme, senin sadık müzik öğretmenin olma görevi."

"Ben bu çalışmalarımı sonlandırdım ama."

"Sonlandırdığını sanmıyorum. Yarıda bıraktın demek daha doğru. Vasin bana, çalışmalarına, hepimizi de fena halde etkileyen o darbe sonrasında ara verdiğini söyledi. Ne zaman tekrar başlayacaksın?"

"Hiçbir zaman, efendim."

"Hiçbir zaman mı? Benim sevgili oğlumu sahiden sevseydin de daha fazlasını yapamazdın."

Rosa, bir öfke patlamasıyla, "Onu sahiden sevdim!" diye bağırır.

"Evet; ama tam da olması gerektiği gibi değil, öyle değil mi? Niyetlenilen ve umut edilen şekilde değil. Tıpkı benim mutsuz, haddinden fazla benci ve bencil (bu anlamda sizi kıyasladığımı düşünmenizi istemem) olan oğlumun da hakkını veremeden sevmesi gibi. Belki de onun yerinde kim ne kadar sevebilirse, o da o kadar sevmiştir!"

Rosa hâlâ aynı şekilde oturmakta, yalnızca az daha küçülmüş görünmektedir.

"O halde bana çalışmalarınıza ara verdiğiniz söylenirken, kibarca, çalışmalarınızı tamamen bıraktığınız mı anlatılmaya çalışılıyordu?"

"Evet," diye yanıt verir Rosa, "ama bu kibarlık vasime aittir, bana değil. Ben ona bırakmaya kararlı ve bu kararımda da ısrarcı olduğumu bildirmiştim."

"Hâlâ da öyle misin?"

"Evet öyleyim, efendim. Bu konuda daha fazla sorgulanmak da istemiyorum. Zaten daha fazla yanıt da vermeyeceğim; buna hakkım var."

Rosa, karşısındaki adamın, onun o gizleyemediği öfkesini ve öfkenin getirdiği alevlenmeyi, yabaniliği nasıl şeytani bir zevkle izlediğinin farkındadır. Öyle ki azıcık kendine gelecek olduğunda, tıpkı o gece piyanonun başındayken olduğu gibi, bunu bir türlü başaramayıp; bir utanç, küçük düşmüşlük ve korku dalgası içinde debelenip durur.

"Ben de itiraf edeyim ki sizin bu karşı çıkışınızı gördükten sonra ben de daha fazla sorgulamayacağım."

Rosa ayağa kalkıp, "Sizi daha fazla dinlemek istemiyorum, efendim," diye bağırır.

Bu kez Jack, elini uzatıp ona dokunur. Rosa ise bu dokunuştan kaçmak için tekrar büzülüp sandalyesine oturur.

Jack, alçak sesle, "Bazen isteklerimize aykırı davranmamız gerekir," der. "Şu anda sen de ya bunu yaparsın ya da başkalarına geri dönüşü olmayan zararlar vermiş olursun."

"Ne zararı?"

"Şu andan, tam da şu andan söz ediyorum. Bak sen de beni sorguluyorsun, o halde bana seni sorgulama yasağı getirmen hiç de adil değil. Yine de senin bu sorunu yanıtlayacağım, sevgili Rosa! Büyüleyici Rosa!"

Rosa tekrar ayağa fırlar.

Bu sefer Jack ona dokunmaz. Ancak güneş saatine yaslanmış, günün üzerine kara bir gölge düşürerek dikildiği yerden yüzü öylesine habis ve lanetli görünür ki Rosa, ona bakınca kapıldığı dehşet hissiyle donakalır.

Jack pencerelere bakarak, "Kaç pencereden birden görülüyor olduğumuzu unuttuğumu sanma," der. "Sana dokunmayacağım, şundan daha yakınına yaklaşmayacağım. Şimdi otur Rosa ve müzik hocanın rahat rahat, bir direğe yaslanmış seninle konuşmasında, bütün olan biteni ve ortak anıları yad edişinde şüphe çekici bir şey oluşmasın. Hadi otur, canım benim."

Ona kalsa çoktan çekip gitmiştir aslında, hem de kaç kere; ama o karanlık tehditkâr yüzün peşini bırakmayacağını bilmek, onu bir kez daha yolundan alıkoyar. Yüzünde o anın donmuş ifadesiyle, tekrar sandalyesine oturur.

"Rosa, sevgili oğlum seninle nişanlıyken bile seni delice sevdim; seni eş olarak seçtiği takdirde mutluluğunun kesin olduğunu anladıktan sonra dahi seni delice sevmeyi sürdürdüm; onu sana daha büyük bir tutkuyla bağlanmaya iterken dahi seni delice sevdim; senin çalakalem yapılmış, duvarıma sırf onun hatırına asmışım numarası yaptığım, oysa bir işkence gibi karşısına geçip tapındığım güzel yüzünün resmini bana hediye ettiği zaman da seni delice seviyordum. Gündüzün tatsız işleri arasında, geceleri gözüme uyku girmeyen sefil halimle, kâh kirli gerçeklikler arasında dolandığım, kâh cennet ve cehennemde kollarımın arasında senin suretinle dörtnala gezindiğim vakitlerde, seni hep delice sevdim."

Eğer bu sözlerini, olduğundan daha korkunç gösteren bir şey varsa, o da, Jack'in bu sıradaki vahşi bakışı

ve konuşma biçimi ile soğukkanlı tavrı arasındaki zıtlıktı.

"Bunların hepsine sessizce dayandım. Onun senin, senin de onun olduğunu farz ettiğim süre boyunca sırrıma sadık kaldım. Kalmadım mı?"

Fazlasıyla doğru olan bu sözlere kıyasla düpedüz iğrenç olan bu yalan Rosa'nın dayanma sınırını aşar. Yakıcı bir öfkeyle söze girişir: "Tıpkı şimdi olduğu gibi, baştan beri koca bir yalandınız, efendim. Ona da her saat, her dakika yalan söylediniz. Peşimde oluşunuzla beni nasıl mutsuz ettiğinizi biliyorsunuz. Gözlerinizi öyle koca koca açışınızın beni nasıl korkuttuğunu, sözde onun iyiliği, onun güvenini kırmamak için, beni ondan gerçeği, sizin nasıl, nasıl kötü bir adam olduğunuz gerçeğini gizlemeye zorladığınızı biliyorsunuz!"

Jasper rahat tavrını korumaya çalışırken, durmadan kımıldayan yüzü ve çırpınan elleri, içindeki şeytanı ele vermektedir; sonra yüzünde korkutucu derecede aşırı bir hayranlık ifadesiyle dönüp şöyle der:

"Ne kadar da güzelsin! Kızgınken, sakinken olduğundan da güzelsin. Senden aşkını istemiyorum; bana kendini ve nefretini ver; bana kendini ve bu güzelim öfkeyi, kendini ve bu büyüleyici küçümsemeyi ver yeter."

Yaşlar daha fazla sabredemeyip, küçük, titreyen güzelliğin gözlerinden boşalıverir. Rosa bir kez daha fena içerlemiş halde ayağa kalkıp gitmeye, eve sığınmaya yeltenince, Jack'in eli bir kez daha ileri uzanır, ancak bu kez sanki içeri girmesini isteyen oymuş gibi atılıp sundurmanın kapısını açar.

"Seni nadide, baş döndürücü yaratık, seni tatlı cadı; sana kalıp sözlerimi dinlemen gerektiğini, yoksa geri dönüşü olmayan zararlara neden olabileceğini söyleme-

dim mi ben? Bana ne zararı diye sordun? Otururbut anlatacağım. Yok gidersen, bunu aynen tatbik edeceğim!"

Anlamını tam kestiremese de, karşısında sindiği bu tehditkâr surat nedeniyle Rosa, bir kez daha gitmekten vazgeçer. Az sonra onu boğuverecekmişçesine hızlanan soluğuna karşın, elini göğsüne bastırır ve kalır.

"Sana yönelik aşkımın delice olduğunu itiraf ettim. Öylesine delice ki sevgili yeğenimle aramdaki ilişkiyi bile pamuk ipliğine bağlı hale getirmeye yetti. Senin kendini ona dahi verdiğini bilmek, onu temizlemek için yeterli bir neden olabilirdi."

Bir anlığına ayağa kalkan Rosa'nın gözlerinin önüne, bu sözler karşısında bayılmasına ramak kalmış gibi bir perde iner.

"Ona dahi," diye tekrarlar. "Evet, ona dahi! Rosa, beni görüyor ve duyuyorsun. Artık seni sevecek bir başka canlının yaşamının, kimin ellerinde olduğunu sen takdir et!"

"Ne demek istiyorsunuz, efendim?"

"Sana aşkımın ne kadar delice olduğunu göstermeye çalışıyorum. Bay Crisparkle'ın dikkatle yaptığı son sorgulamalarda, genç Landless'in de benim kayıp oğlum gibi senin bir hayranın olduğu gerçeği ortaya çıktı. Bu, benim gözümde bağışlanamaz bir kabahattir. Yine aynı Bay Crisparkle, benim kendimi katilin -her kim olursa olsunkeşfine ve mahvına adadığımı, katili bir ağın içine sıkıştıracak ipuçlarını elde etmeden bu konuyu kimseyle tartışmamaya kararlı olduğumu biliyor. Şu zamana kadar da ipi o delikanlının etrafında sabırla dolamaya çalıştım durdum ve yavaştan onun bu ağa dolandığını görebiliyorum."

Rosa, "İnancınız, Bay Landless'in suçluluğu doğrultusundaysa, bu Bay Crisparkle'ın inancı değil, sadece si-

zinkidir. Ayrıca Bay Landless de çok iyi bir adamdır," diye sert bir karşılık verir.

"Benim inancım kendimedir; bunu kendime saklıyorum zaten, sevgili tanrıçam! Kiminde masum da olsa, bir adamın aleyhine öyle çok kanıt birikir ki bu onu ipe bile götürür. Aynı şekilde suçunun eksik bir halkası azimle çalışılıp ortaya çıkarılan bir zanlının, önceki delil yetersizliğine bakılmaksızın, birden ölüverdiği de görülmüştür. Bay Landless'in her iki şekilde de başı derde girecek gibi görünüyor."

Rosa'nın beti benzi atmıştı; suçlayıcı bir tavırla, "Eğer bir şekilde, Bay Landless'ten hoşlandığımı ya da Bay Landless'in bana bu konuda açıldığını sanıyorsanız, yanılıyorsunuz," der.

Jasper bunu küçümser bir el hareketiyle ve dudak bükerek geçiştirir.

"Sana nasıl da delice âşık olduğumu göstermekti niyetim. Aşkım şimdi her zamankinden de deli; bunu da seni bölüşmem icap edebilecek ikinci bir nesneden daha vazgeçmeye hazır oluşumdan anlıyorum. Böylece yolumda seni paylaşmak zorunda kalabileceğim başka kimse kalmayacak. Bayan Landless senin can dostun oldu, değil mi? Onun huzurunu önemsiyorsun, değil mi?"

"Onu candan seviyorum."

"Onun itibarı senin için önemli olsa gerek, değil mi?"

"Dedim ya efendim, onu candan seviyorum."

Jasper, güneş saatinin üzerinde kollarını bağlar ve çenesini direğe yaslar, böylece pencereden bakan biri (arada farklı yüzler belirip kaybolmaktadır) onun havadan sudan, eğlenceli şeylerden bahsettiğini düşünecektir; sonra yüzüne bir de gülümseme kondurup, "Farkında olmadan tekrar sorgulamaya geçiyor ve seni gücendiriyorum. O halde bundan böyle sana sadece söz

söyleyeceğim, soru sormayacağım. Bu can dostunun itibarını da, huzurunu da önemsediğine göre, üzerine çöken darağacı gölgesini kaldır, hayatım!"

"Bana bunu ne cesaretle teklif ediyorsunuz..."

"Hayatım, buna cesaret etmek mi, orada bir dur bakalım. Eğer seni tanrıçalaştırmaksa suçum, evet, suçluyum, ama; eğer bu sevapsa, yeryüzünün en iyi adamı benim. Benim sana olan aşkım bütün aşkların, benim sana olan dürüstlüğüm bütün doğruların ötesinde. Bana azıcık ümit ver, senin uğruna her şeyden vazgeçeyim."

Rosa ellerini şakaklarına götürür, saçlarını geriye atar; ona vahşi ve kin dolu gözlerle bakarken, kendisine açılırken, böyle kopuk kopuk konuşuyor olmasının ardındaki esas nedeni düşünür.

"Şu anda aklına hiçbir şey gelmesin, sadece o güzelim ayaklarının emrine amade oluşumu, leş gibi tozun toprağın içine kapanıp da onları öpücüklere boğmaya, sonra da zavallı bir yabaninin yapacağı gibi başımın üzerine koymaya hazır olduğumu düşün. Ölmüş de olsa sevgili oğluma bir vefa borcum var. İşte sen çiğne geç bunu!"

Bunu söylerken elleri, sanki yere değerli bir şeyini düşürmüş gibi devinir.

"Sana olan hayranlığımın karşısında bağışlanamaz bir kabahat duruyor. Ama kimin umurunda!"

Yine benzer bir jest yapar.

"Altı ay boyunca bir öç uğruna çalışıp didinmişliğim ne olacak peki? Un ufak et hepsini!"

Aynı jesti bir defa daha tekrarlar.

"Bir de harcanmış geçmişim ve bugünüm var. Yapayalnız yüreğim ve ruhum... Huzurum ve çaresizliğim... Hepsini bir çırpıda ezip toza çevir, böylece benden ölesiye nefret etsen de kabul edebilirsin beni."

Jasper Açar Ağzını Yumar Gözünü

Jasper'ın artık son haddine ulaşan ürkütücü öfkesi Rosa'yı öylesine korkutur ki, adeta onu yerine mıhlayan kara büyüyü kırıp geçer. Bunun üzerine Rosa hızla sundurmaya doğru ilerlemeye başlar; fakat Jasper derhal yanındaki yerini alır ve kulağına bir şeyler fısıldamayı sürdürür.

"Rosa, bak yine beni güç durumda bırakıyorsun. Eve kadar, sakince yanında yürüyeceğim. Senden biraz olsun yüreklendirme ve ümit bekliyorum. Hemen geri gelmeyeceğim. Beni yolcu ettiğine dair bir işaret ver şimdi."

Rosa zoraki bir biçimde hafifçe elini sallar.

"Bundan tek bir kimseye olsun söz etmeye kalkma, yoksa ertesi güne kalmaz, haberler kente bomba gibi düşer. Şimdi bir işaret daha ver."

Rosa elini bir kez daha sallar.

"Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum. Eğer şimdi beni atlatmaya kalksaydın, ki bunu yapmayacaksın, yine de benden kurtulamazdın. Aramıza kimse giremeyecek. Ölene dek peşinde olacağım."

Bu sırada hizmetçi gelip kapıyı açar; Jasper şapkasını çıkarıp bir selam verdikten sonra, arkasını dönüp yoluna koyulurken, suratındaki keder, yine de, evin karşısındaki Bay Sapsea'nin babasına ait heykelin ifadesinden daha vahim değildir. Rosa ise, merdivenlerden çıkarken bayılıverir ve derhal hizmetçilerce odasına taşınıp yatağına yatırılır. Hizmetçiler bir fırtınanın yaklaşmakta olduğunu söylerler; bu güzel hanımefendiyi yataklara serenin boğucu sıcaklar olduğunda hemfikirdirler; bu hava yüzünden bütün gün kendilerinin bile dizleri tir tir titrememiş midir?

YİRMİNCİ BÖLÜM

Firar

Rosa kendine gelir gelmez, o son görüşmenin anısını, bir kez daha capcanlı karşısında buldu. Bu anı, sanki baygınken bile peşini bırakmamış, şuursuz yatarken dahi onsuz bir an olsun geçirmemişti. Korkmuş, ne yapması gerektiğine dair en ufak bir fikri olmaksızın kalakalmıştı; aklındaki tek net fikir bu adamdan derhal uzaklaşması gerektiğiydi.

Fakat nereye sığınabilir, nasıl gidebilirdi? O güne dek ondan nasıl ödü koptuğunu Helena dışında kimseyle paylaşmamıştı. Eğer Helena'ya gidip olan biteni anlatırsa, Rosa'nın, Jasper'ın gerçekleştireceğinden emin olduğu tehditlerinin geri dönüşü olmayan o malum zararlarıyla sonuçlanabilirdi her şey. Hafızasında ve hayalinde çizdiği resim gitgide ürkütücü hale gelirken, Rosa'nın sorumluluk hissi de katlanarak artıyordu; yapacağı en ufak bir hata, bir eylem ya da bir gecikme, Jasper'ın bü-

tün habisliğinin, süngüsünden boşalıp Helena'nın kardeşinin üzerine yağması anlamına gelebilirdi.

Son altı aydır Rosa'nın içinde ne fırtınalar kopuyordu. Daha önceleri tam anlamıyla biçimlenmemiş ve dile getirilmemiş bir şüphe olarak aklına sokuluveren şey, bugün şiddetli bir ivme kazanarak doruklara ulaşmış, şimdi de yavaştan aklının derinliklerine gömülmeye başlamıştı; bir an için ele gelecek gibi oluyor, hemen ardından ise yitip gidiyordu. Jasper'ın, yeğeniyle sağ iken olan sınır tanımaz meşguliyeti ve onun nasıl öldüğünü -tabii öldüyse eğer- bulma yolunda yürüttüğü yılmaz gayretleri, herkesin ağzına sakız olacak kadar aşikârken, bu işin içinde bir iş olduğundan kimsenin şüphelenmesi mümkün değildi. Kendine şu soruyu sormamış değildi: "Kimsenin aklından dahi geçmeyen bir hainlikten şüphelendiğim için, acaba ben miyim esas hain olan?" Sonra da kendine, bu olay olmadan önce de ondan şüphe edip etmediğini sormuştu. Eğer öyleydiyse, bu, aklındaki şüphenin geçersizliğini kanıtlamıyor muydu? Sonra tekrar düşündü. "Benim suçlamama göre, bunu hangi güdü yaptırmış olabilir ki ona?" Kafasında da olsa bunu yanıtlamaya utanarak, "Beni elde etme güdüsü!" diye düşündü. Sonra da bir cinayeti, böylesi boş bir kibre dayandırmayı aklından dahi geçirmiş olması, en az onun kadar büyük bir suçmuşçasına, elleriyle yüzünü kapadı.

Rosa, Jasper'ın güneş saati başında söylediklerini bir kez daha düşündü. O, bu kaybın, bir cinayet olduğunda fazlasıyla ısrarcıydı; zaten saat ve kol düğmeleri bulunduğundan bu yana toplum önündeki söylemi de hep bu doğrultudaydı. Eğer suçun izinin sürülmesini istemiyor olsaydı, bunu gönüllü bir ortadan kaybolma olayı gibi

göstermek daha çok işine gelmez miydi? Ancak diğer yandan da, yeğeniyle aralarındaki bağlar bu kadar sağlam olmasa, onu bile Rosa'nın yanından uzaklaştırıp kendi elleriyle temizleyeceği lafı çıkmıştı ağzından. Acaba bu, sözünü ettiği şeyi sahiden yapmış olduğu anlamına gelebilir miydi? Sırf onun uğruna altı ayını bir öç peşinde koşarak geçirdiğinden de söz etmişti. Söyledikleri sahici olmasa, bunu böyle vahşice bir tutkuyla yapabilir miydi? Yine böyle olmasa işin içine yapayalnız yüreğini ve ruhunu, harcanmış ömrünü ve çaresizliğini karıştırır mıydı? Onun için yaptığı ilk özverinin, sevgili oğlunun ölümü ardından hâlâ ona sadık kalışı olduğunu da söylemişti. Mevcudiyeti ima edilmeye dahi kalkışılamayan bir arzu için, bunlar elbette ki katlanılması güç şeylerdi. Lakin bu, onun korkunç bir adam olduğu gerçeğini değiştirmiyordu! Velhasıl zavallı kızcağız dönüyor dolaşıyor, fakat nihayetinde Jasper'ın korkunç ve kaçılması gereken bir adam olduğundan başka bir sonuca ulaşamıyordu. (Zaten o, cinai zekânın işleyişiyle ilgili ne bilebilirdi ki; bu konunun ihtisasını yapanlar bile, bunu başlı başına ele alınması gereken ürkütücü bir mucize kabul etmek yerine, olayları ortalama bir insanın ortalama zekâsı üzerinden değerlendirmeye kalktıklarından, sürekli yanılmıyorlar mıydı?)

Rosa, bütün bu süre boyunca Helena'nın en büyük dermanı ve tesellisi olmuştu. Usanmadan kardeşinin masumiyetine olan inancını, onun düştüğü bu berbat durumda hep yanında olduğunu tekrarlıyordu. Ancak bu kayıp vakasının ardından Helena kardeşini ne görmüş ne de Neville'in kendi hakkında Bay Crisparkle'a yaptığı ve olayla ilgili ilginç bir ayrıntı olan, etrafa da bir hayli yayılan bu itirafa dair en ufak bir ipucu vermişti. Rosa

için o, Helena'nın talihsiz kardeşiydi, hepsi bu. Yani o nefretlik talibine yaptığı açıklama kesinlikle doğruydu; fakat bir kez daha düşününce, kendimi bu açıklamayı yapmaktan alıkoymuş olsam daha da iyi olabilirdi, diye düşündü. Jasper'ın, bu açıklamayı, bizzat kendi ağzından duyduğunu düşünmek, birden, ondan fena halde korkan aydınlık ve kırılgan, küçük bir yaratık olan Rosa'nın ruhunu dalgalandırıverdi.

Fakat nereye gidecekti ki? Bunun çözümü onun varamayacağı bir yere gitmek değildi. Uygun bir yer mutlaka olmalıydı! Vasisine gitmeye, hem de hemen gitmeye karar verdi. Helena ile ilk sırlarını paylaştıkları gece söylediği gibi, nereye gitse güvende olamadığı, o eski manastırın sağlam duvarlarının bile onun hayaletini dışarıda tutmaktan aciz oldukları hissi öyle güçlüydü ki hiçbir düşünce dehşetini yatıştırmaya yetmiyordu. Öyle uzun zamandır ona duyduğu tiksinmeyle yaşıyordu ve artık bu his öyle karanlık doruklara ulaşmıştı ki, Rosa, sanki onun lanetiyle gözleri her an kör olabilirmiş gibi hissediyordu. Giyinirken dahi pencereden dışarıya bakan Rosa, onun, itiraflarını sıralarken yaslandığı güneş saatini gördü; her zamankinden farklı olarak, adeta Jasper, tabiatının karanlıklarından bir parçayı da orada bırakmışçasına bir hisle, bu manzara karşısında ilk kez buz kesti ve derhal başını başka yöne çevirdi.

Bayan Twinkleton'a, acilen vasisini görmesini gerektiren beklenmedik bir şeyin çıktığını, bu yüzden de onu ziyarete gittiğini anlatan ve endişelenecek bir durum olmadığını, kendisinin de gayet iyi olduğunu belirten bir not yazıp bıraktı. Epey küçük bir çantaya, telaşla, gereksiz birkaç eşya doldurup notu görülebilecek bir

yere bıraktıktan sonra dışarı çıktı ve kapıyı arkasından yavaşça kapattı.

Cloisterham'ın High Caddesi'nde tek başına yürüdüğü ilk seferdi bu. Ancak bütün sapaklarını ve ara yollarını avcunun içi gibi bildiğinden, acele edip hızla at arabasının kalktığı köşeye doğru ilerledi. Araba tam o sırada kalkıyordu.

"Joe, rica etsem durup beni de alır mısın, Joe? Derhal Londra'ya gitmem gerekiyor da."

Bir dakikaya kalmadan kendini, Joe'nun himayesinde istasyona doğru yol alırken buldu. Arabadan indiğinde Joe durup bekledi, onu sağ salim vagona yerleştirdikten sonra, sanki Rosa'nın kesinlikle taşımaya zahmet etmemesi gereken devasa bir yük, koskoca bir bagajmış gibi davrandığı o küçücük çantasını da nihayet eline verdi.

"Geri döndüğünde Bayan Twinkleton'a uğrayıp beni sağ salim bindirdiğini haber verebilir misin, Joe?"

"Başüstüne, Bayan."

"Sevgilerimi de ilet lütfen, Joe."

"Tabii, Bayan -kendi üstüme biraz alınmakta sakınca görmüyorum hani!" diye düşündü, fakat son cümleyi dillendirmedi.

Tam bir azimle, döne döne Londra yollarında ilerlemekte olan Rosa'nın daha önce üstünkörü geçtiği düşünceleri, enine boyuna değerlendirecek kadar vakti vardı artık. Jasper'ın ilanıaşkına ilişkin o hiddetli düşünce aklını kirletmişti; bu ahlaksız lekeden arınıp temizlenmenin tek yolunun ise dürüstlük ve gerçeklikten yana tavır almak olduğunu sezmesi, bir süre için korkularıyla baş etmesine ve aldığı bu aceleci kararla barışmasına yardımcı oluyordu. Ancak hava gitgide kararmaya

ve devasa şehir gözlerinin önüne serilmeye başladığında, onun aklında da, böyle bir durumda kalan herkesin aklına gelen sorular belirmeye başladı. Peki de Bay Grewgious bunun fazla ileri gitmek olduğunu düşünmeyecek miydi? Acaba buna nasıl bakacaktı; peki ya yolculuğun sonunda onu bulabilecek miydi; ya onu evde bulamazsa böylesine yabancı ve kalabalık bir yerde bir başına ne yapacaktı? Belki ilk önce bekleyip geri dönüp dönemeyeceği konusunda birilerine danışmalıydı; ama geri dönmek de istemiyordu ki: İşte bunun gibi rahatsız edici bir sürü düşünce aklına üşüştükçe üşüşüyor ve gitgide huzurunu daha da kaçırıyordu. Sonunda tren, evlerin sadece çatılarının göründüğü yüksek yollardan geçerek Londra'ya girdi, daha da aşağılarda ise sıcak bir yaz gecesinde, üzerinde gereksiz yere erkenden yakılmış sokak lambalarının parıldadığı tozlu caddeler görünüyordu.

"Hiram Grewgious Beyefendi, Staple Hanı, Londra." Rosa'nın, istikametine dair elindeki yegâne bilgi buydu; yine de bir at arabasına atlayıp bir süre daha bu tozlu yollarda tıngır mıngır gitmesine yetecek bir bilgiydi bu. Bu yollarda giderken kiminde birazcık hava alabilmek için avlu ve sapa yol köşelerinde duran öbek öbek insanlara, kiminde ayaklarını acınası bir yeknesaklıkla kızgın kaldırım taşlarında sürüye sürüye gezinen insanlara rastlıyorlardı; değişmeyen bir manzara varsa o da herkesin ve her şeyin üzerinin tozla kaplı ve paspal oluşuydu.

Oradan buradan müzik sesleri yükseliyor, ancak bu manzarayı canlandırmaya yetmiyordu. Ne vaziyeti kurtaracak bir laterna ne de bu donuk kasveti dağıtacak büyük davullar çalıyordu. Tıpkı dört yandan işitilen, la-

kin tuğla yüzeylerden aksedip her şeyin tozunu kaldırmaktan başka etkileri varmışa benzemeyen şapel çanları gibi. Üflemeli çalgılara gelince; onlar da kırlara özlemden yüreklerini ve ruhlarını çatlatmış gibiydiler.

Tıngır mıngır ilerleyen yolculuğu, sıkıca kilitlenmiş, sanki erkenden uyumaya gitmiş ve hırsızlardan fena korkan birine aitmiş izlenimi veren bir giriş kapısında son buldu. Rosa arabadan indi ve mahcup bir edayla kapıyı çaldı; bir bekçi gelip onu ve küçük çantasını içeri aldı.

"Bay Grewgious burada mı yaşıyor?"

Bekçi eliyle daha ileriyi işaret ederek, "Bay Grewgious şurada yaşıyor," dedi.

Bunun üzerine Rosa ilerledi ve saatler tam onu vurduğunda B.J.T'nin merdivenlerinde -aklında, bu B.J.T'nin sokak kapısını ne yaptığı sorusuyla- dikilmiş beklemekteydi.

Bay Grewgious'un boyayla yazılmış adını görünce merdivenlerden yukarı çıkıp, kapıya yavaşça, birkaç defa vurdu. Kimse cevap vermeyip de Bay Grewgious'un kapı tokmağı bir dokunuşla elinde kalınca, Rosa içeri girdi ve vasisini açık bir pencere önünde, köşedeki masaya koyduğu bir lambanın loş ışığında otururken buldu.

Rosa odanın karanlığında ona daha da yaklaştı. Bu sırada onu gören Bay Grewgious alçak bir sesle, "Tanrım!" dedi.

Rosa gözyaşları içerisinde boynuna atılınca, Bay Grewgious da onun sarılışına karşılık vererek sordu:

"Kızım! Evladım benim! Seni bir an için annen sandım!"

Yatıştırıcı bir edayla, "Ama ne oldu, ne oldu böyle," diye ekledi. "Canım, seni hangi rüzgâr attı buraya? Kim getirdi?"

"Kimse. Ben yalnız geldim."

Bay Grewgious boş bulunup, "Tanrım sen aklıma mukayyet ol!" deyiverdi. "Yalnız gelmek mi? Neden gelip seni almam için yazmadın bana?"

"Vaktim yoktu. Ani bir karar aldım. Zavallı, zavallı Eddy!"

"Ah, o zavallı çocuk, zavallıcık!"

Rosa aniden tekrar gözyaşlarına boğulup, ayağını sertçe yere vurarak, "Amcası bana ilanıaşk etti," deyiverdi. "Onun karşısında korkudan tir tir titriyorum; sana da, beni ve hepimizi ondan koruman için geldim."

Bay Grewgious birden inanılmaz bir enerji patlaması yaşıyormuş gibi, "Korurum," diye bağırdı. "Tanrı onun cezasını versin!"

Allak bullak et taktiklerini!
Üçkâğıdının sonu hüsran olsun!
Ola ki senden medet umdu,
Cezası iki kat olsun![1]

Bay Grewgious, mizacına kıyasla bir hayli olağandışı sayılacak bu patlamasının ardından odayı arşınlarken, ne o ne de Rosa, bunun vefa borcunu ödeme hevesi mi yoksa savaş ilanı mı olduğunu kestirebildi.

---

[1] Henry Carey'in *Tanrı Merhametli Kralı Korusun* adıyla anonim olarak 1742 yılında Harmonia Anglicana'da yayınlanan eserinin ikinci kıtasından alıntıdır:

"Tanrımız, Rabbimiz kalk
Ve helak et onun düşmanlarını,
Elden ayaktan düşür hepsini,
Allak bullak et taktiklerini!
Üçkâğıdının sonu hüsran olsun!
Ola ki senden mi medet umdu?
Cezası iki kat olsun!"

Bir süre sonra Bay Grewgious durdu ve eliyle yüzünü silerek şöyle dedi: "Kusuruma bakma canım, ama inan daha iyi hissediyorum. Şimdi bana daha fazla bir şey anlatma, yoksa yine aynını yapabilirim. Senin canlanmaya ve neşelenmeye ihtiyacın var. En son ne zaman yemek yedin? Kahvaltıda mı, öğle yemeğinde mi, beş çayında mı, yoksa gece mi?"

Bay Grewgious'un, Rosa'nın önünde bir dizini yere koymuş, şapkasını çıkarıp, ona dolanmış güzelim saçlarını açmasına yardımcı olurkenki şefkatli ve saygılı hali tam bir şövalyeyi andırıyordu. Zaten bu durumda, onu yüzeysel olarak tanıyan da, -sözde değil- adamakıllı tanıyan da, ondan böyle bir şövalyelik beklemez miydi?

"Ayrıca kalacağın yer de ayarlanmalı," diye sözlerini sürdürdü. "Furnival's'ın en güzel odasını vermeliyiz sana. Özel tuvaletin ve emrinde sana sınırsız hizmeti sağlayacak -bundan kastım sana özel çalışacak, başka kimseyle ilgilenmeyecek- bir başhizmetçi olmalı. Odanın o karanlığında haklı olarak zar zor seçebildiği o küçük şeye bakıp, "Bu bir çanta mı?" diye sordu. "Senin çantan mı bu, tatlım?"

"Evet, efendim. Yanımda getirdim."

Bay Grewgious samimi bir tavırla, "Sana yetecek bir çanta gibi durmuyor, ama bir kanaryanın günlük ihtiyaçları için iyi düşünülmüş doğrusu! Kim bilir belki de yanında bir kanarya getirmişsindir, ha?"

Rosa gülümseyip hayır anlamında başını salladı.

"Getirmiş olsaydın da başımın üzerinde yeri vardı," dedi. "Sanıyorum o da dışarıdaki kancaya asılıp, niyetiyle icraatı birbirini pek tutmayan -ki bu, pek çoğumuz için de geçerlidir!- haşin Staple serçeleriyle tanıştığına memnun olurdu. Hâlâ bana ne yemek istediğini söylemedin? Bütün öğünleri karıştırıp da mı denesek?"

Rosa teşekkür edip yalnızca bir bardak çay içebilecek durumda olduğunu söyledi. Bay Grewgious, çayın yanında gidecek marmelat, yumurta, su teresi, salamura balık ve yaprak salam gibi seçenekleri sıralamak için bir süre, sürekli içeri dışarı koşturup durduktan sonra, odadan şapkasız fırlayıp, yine koşarak, son talimatlarını vermek üzere Furnival's'a gitti. Çok geçmeden bu talimatlar gerçekleştirilmiş ve bir sofra hazırlanmıştı.

Bay Grewgious lambayı yemeğin üzerine çevirip, "Tanrım, bana mukayyet ol!" dedi ve sandalyesini Rosa'nın karşısına çekti. "Bu, benim gibi kendi halinde, yontulmamış bekâr bir ihtiyar için, tahmin edersin ki yeni bir his."

Rosa'nın küçük fakat anlamlı kaşları, ne demek istediğini sorarcasına kalktı.

"Genç bir bayanın, mevcudiyetiyle evimi aklayıp, paklayıp, renklendirip süslemesi ve ortaya şahane bir tablo çıkarması hissinden söz ediyorum," dedi Bay Grewgious. "Ah bu ben, ah!"

Bu iç çekişte kederli bir şeyler vardı; onun çay fincanına dokunuşunu fırsat bilen Rosa, bir cesaretle küçücük elini kaldırıp ona dokunuverdi.

Bay Grewgious, "Teşekkür ederim, tatlım," diye karşılık verdi. "Pekâlâ, hadi biraz sohbet edelim."

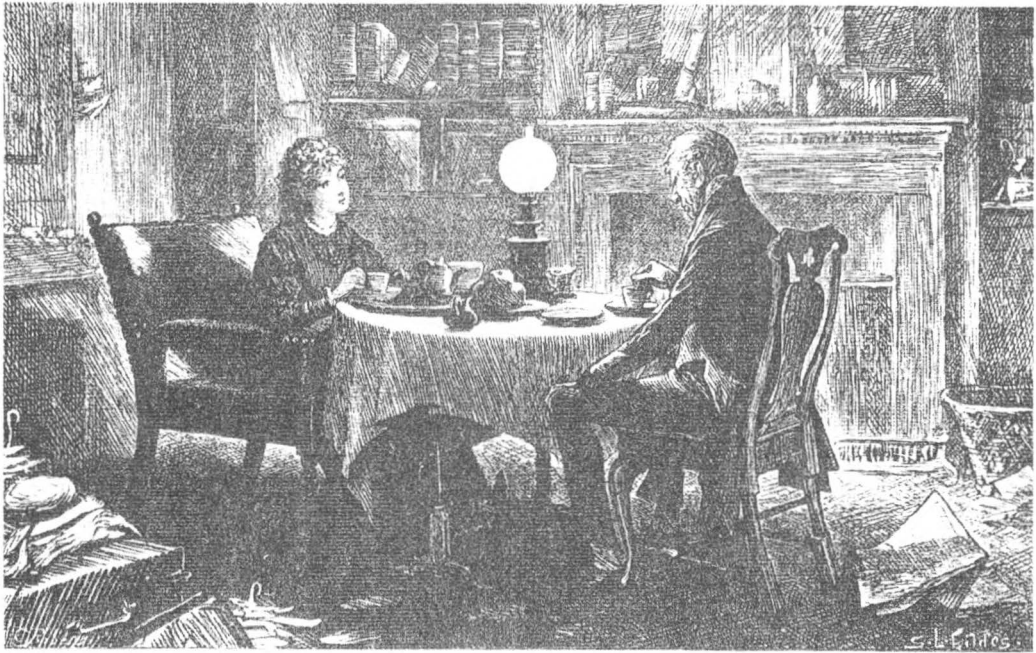
Bunun üzerine Rosa sordu: "Hep burada mı yaşıyorsunuz, bayım?"

"Evet, tatlım."

"Peki hep yalnız başınıza mı?"

"Hep yalnız başıma; Bazzard adında günlük işlerimde bana yardımcı olmak için gelen beyefendinin olduğu vakitler dışında tabii; kendisi kâtibim olur."

"O burada yaşamıyor mu?"

Bay Grewgious Yeni Bir Hissi Tecrübe Eder

"Hayır, iş saatlerinden sonra kendi yoluna gider. Aslında bu aralar geçici bir süre için izinli, aşağı kattaki, iş münasebetlerim olan şirketten, onun yerine birini gönderiyorlar. Fakat Bazzard'ın yerini temelli bir başkasıyla doldurmak çok zor olurdu."

"Sizi çok seviyor olsa gerek," dedi Rosa.

"Duruma elinden geldiğince metanetle katlanmaya çalışıyor, ki yeterince metin olduğundan şüpheliyim. Bunu sanmıyorum. Bu yüzden de zavallı adamcağızın memnuniyetsizliği yüzünden okunuyor."

Rosa'dan doğal olarak, "Neden memnun değil ki?" tepkisi geldi.

Bay Grewgious son derece gizemli bir havayla, "Yanlış yerde de ondan," dedi.

Rosa'nın kaşları, hâlâ soru işaretleriyle dolu ve karmakarışık aklını yansıtır şekilde kalkık duruyordu.

Bay Grewgious sözlerine devam etti: "Öylesine yanlış bir yerde ki onun adına üzülmeden bir an olsun geçirmiyorum. Ve o da (hiç dile getirmese de) böyle hissetmekte haksız olmadığımı biliyor."

Bay Grewgious bu sırada öylesine gizemli bir tavra bürünmüştü ki, Rosa söze nasıl devam edeceğini bilemedi. Rosa tam bunu düşünürken, Bay Grewgious ikinci bir patlamayla kendinden geçip söze atıldı:

"Hadi sohbet edelim. Bay Bazzard'dan bahsediyorduk, değil mi? Bu şey bir sır, Bay Bazzard'ın sırrı, ama soframdaki bu tatlı varlık yüreğimi öylesine açıyor ki içimden bir ses bu açıklanmaması gereken sırrı dahi onunla paylaşıvermem için beni dürtüyor. Bay Bazzard ne yapsa beğenirsin?"

Aklı doğrudan Jasper'a kayan Rosa, sandalyesini biraz yaklaştırarak, "Aman Tanrım!" diye bağırdı. "Umarım kötü bir şey değildir!"

Bay Grewgious fısıltıyla, "Bir oyun yazmış," dedi. "Bir targedya."

Rosa bir hayli rahatlamışa benziyordu.

Bay Grewgious aynı ses tonuyla devam etti: "Bundan hiç kimsenin hiçbir şekilde haberi olmayacak."

Rosa düşünceli bir ifadeyle bakıp ağır ağır başını sallarken, içten içe, "Peki ama neden? Hiç anlamıyorum," der gibiydi.

"Artık biliyorsun," dedi Bay Grewgious. "*Ben* hayatta bir oyun yazamazdım."

Rosa, kaşlarını tekrar harekete geçiren gayet masumane bir tavırla, "İyi mi peki, efendim?" diye sordu.

"Evet. Eğer kellem kesilerek idam edilecek olsam; infazım da derhal gerçekleştirilecek olsa ve tam bu sırada bir acele posta servisiyle içinden mahkûm Grewgious adına bir paket gelse -bu arada bir oyun yazmış olduğumu farz edersek- ben kütüğün bir an önce uzuvlarıma;" bu sırada elini çenesine götürüp, "aslında tekil kullanmam gerekirdi" deyip düzelterek, "o malum uzvuma inmesi için cellada yakarırdım," dedi.

Rosa, bu tuhaf örneğe benzer bir durumda kalsa, kendisinin ne yapacağını düşündü.

"Uzun lafın kısası," dedi Bay Grewgious, "Bay Bazzard her koşulda kendini benden üstün hissedecekti zaten, ama benim onun patronu olmam, vaziyeti hepten kızıştırıyor."

Rosa, "Peki ama siz nasıl onun patronu oldunuz?" diye sordu.

Bay Grewgious, "Gayet doğal bir soru," deyip anlatmaya koyuldu: "Efendime söyleyeyim, Bay Bazzard'ın babası, oğlunun bir oyun yazdığına dair en ufak bir kuşku duyduğu anda eline sabanı, tırmığı ve bulabildiği

her türlü tarım aletini tutuşturarak hücuma geçecek yapıda, Norfolklu bir çiftçiydi. Bu yüzden de oğlu, zamanında, benim yanıma gelip elime babasının (benim de kabul ettiğim) kirasını tutuşturmuş, benimle sırrını paylaşmış ve dehasının peşinden gitmeye kararlı olduğunu, bu dünyaya açlık ve sefalet çekmeye gelmediğinden emin olduğunu anlatmıştı."

"Dehasının peşinden gitmek için mi, efendim?"

"Hayır, tatlım. Açlıktan ölmemek için. Bay Bazzard'ın açlık çekecek yapıda biri olmadığı aşikârdı. Bu yüzden, o ve yapısına taban tabana zıt yazgısı arasına girecek kişinin ben olmamı çok rica etti. Böylece benim kâtibim oldu ve bunu hiç unutmuyor," dedi, Bay Grewgious"

"Vefalı olması ne güzel," dedi Rosa.

"Aslında kastettiğim tam olarak bu değildi, hayatım. Onun, bunu alt sınıfa düşmek gibi gördüğünü, bu yüzden de hiç unutmadığını kastetmiştim. Bay Bazzard'ın yine tragedya yazarı ve kimsenin yayınlanmış tek bir eserini olsun bilmediği başka dâhilerle de tanışıklığı vardır. İşte bu seçilmiş ruhlar yazdıkları oyunları birbirlerine ithaf ederler, ithaf ettikleri kişiye de methiyeler düzerler. Bay Bazzard'ın da bu ithaflardan birine tabi olmuşluğu vardır. Şimdi anladın mı? Misal, *bana* ithaf edilmiş böyle bir oyun yok!"

Rosa, ona, adeta binlerce ithafı hak ettiğini anlatır gözlerle baktı.

Bay Grewgious, "Bu da doğal olarak Bay Bazzard'ı içten içe yiyip bitiren bir mevzu olsa gerek," diye sözlerini sürdürdü. "Bazen bana karşı çok mesafeli duruyor, o zaman anlıyorum ki derin düşüncelere dalmış ve muhtemelen içinden şöyle diyor: 'Bu kaz kafalı benim

patronum ha! Daha ne ölüm acısı anlatan bir tragedya yazabildi, ne de ömrü hayatında gelecek nesillere örnek teşkil edeceği düşünülen karakterinden ötürü, büyük iltifatlarla, şahsına bir oyun adandığını görecek!' Ne düşünceler ama, ömür törpüsü! Oysa ben ona talimat vermeden önce aklımdan hep şunları geçiririm: 'Belki de o bundan hoşlanmaz' ya da 'Ondan şunu rica etmemi hoş karşılamayabilir.' Bu sayede iyi geçiniyoruz. Aslında beklediğimden çok daha iyi geçiniyoruz."

"Bu tragedyanın bir adı var mı, efendim?"

Bay Grewgious, "Kesinlikle aramızda kalacak ama," diye yanıt verdi. "Kendine fazlasıyla yaraşır da bir adı var. Adı 'Endişe Dikeni'. Bay Bazzard da, ben de er ya da geç oyunun basılacağını umuyoruz."

Bay Grewgious'un böylece Bazzard'ın bütün hikâyesini anlatmış olduğunu kestirmek hiç de güç değildi, en azından vesayeti altındaki bu genç bayanı biraz eğlendirecek, aklının biraz olsun onu buraya getiren konudan uzaklaşmasını sağlayacak kadar konuşmuştu; elbette bunu, kendi sosyalleşme ve iletişime geçme arzusunu gidermek için de yapmıştı. "Evet, şimdi, tatlım," dedi Bay Grewgious, "eğer çok yorgun değilsen, bana bugün olup bitenlerden biraz daha söz edebilir misin? Anlatacaklarını dinlemek hoşuma gidecektir, ama unutma ki, sadece bunu yapabilecek gibiysen. Üzerine bir de uyku çektim mi, duyduklarımı daha iyi sindirebilirim."

Sonunda sakinleşmiş olan Rosa, Jasper ile aralarında geçen görüşmeyi vasisine kelimesi kelimesine anlattı. Bay Grewgious bu süre zarfında sık sık saçlarını düzeltip, Helena ve Neville ile ilgili bölümlere gelindi mi her seferinde, Rosa'dan buraları tekrar etmesini rica edip durdu. Rosa bitirdiğinde birkaç dakika ciddi, suskun ve düşünceli bir şekilde oturdu.

En sonunda da, "Gayet açık şekilde anlatıldı," dedi ve yine saçını düzelterek, "tarafımca da aynı şekilde anlaşılmış olduğunu umuyorum," yorumunu yaptı. Rosa'yı açık pencerenin önüne götürerek, "Tatlım, bak, işte onların yaşadığı yer burası! Şuradaki karanlık pencereleri görüyor musun?" dedi.

Rosa, "Yarın Helena'yı ziyarete gidebilir miyim?" diye sordu.

Vasisi pek de emin olmadığı anlaşılan bir sesle, "Bunu da bu gece uykumda düşüneceğim," karşılığını verdi. "Ama önce izin ver, seni istirahat edeceğin mekâna kadar geçireyim; buna fazlasıyla ihtiyacın olmalı."

Bunun üzerine Bay Grewgious, onun şapkasını tekrar takmasına ve koluna da o varla yok arası minik çantasını asmasına yardımcı olduktan sonra, elinden tutup (bu sırada o hantal yürüyüşüne, gözden kaçmayacak -adeta menuete kalmış gibi- bir ciddiyet gelmişti) ona Horlborn'u geçip Furnival's Hanı'na gidene dek eşlik etti. Otel kapısında, onu hizmette sınır tanımayan başhizmetçiye teslim etti; Rosa, odasına bakmaya çıktığı sırada da kendisi, odasının değiştirilmesini ister ya da bir eksiği olduğunu fark ederse diye aşağıda kalacaktı.

Rosa'nın odası havadar, temiz, rahat, hatta neredeyse iç açıcıydı. Başhizmetçinin, çantasında noksan olan her şeyi (yani Rosa'nın bütün ihtiyaçlarını) tedarik etmiş olduğunu gören Rosa, hızla merdivenlerden aşağı inip vasisine, ona gösterdiği düşünceli ve şefkatli tavrından ötürü teşekkür etti.

Bay Grewgious sonsuz bir mutluluk içinde, "Hiç önemli değil, tatlım," diye karşılık verdi. "Bu büyüleyici güvenin ve yakınlığın için benim sana teşekkür etmem gerekir. Sabah kahvaltın gayet düzgün, zevkli, eksiksiz

ve minik (yani tam sana göre) bir salonda takdim edilecek; saat on gibi de ben uğrayacağım. Umarım alışık olmadığın bu yeri çok yabancılamazsın."

"Ah, hayır, kendimi oldukça güvende hissediyorum."

Bay Grewgious, "Evet aslında öylesin, mesela merdivenlerin yangına dayanıklı olduklarından emin olabilirsin," dedi. "Sonra, etrafı yakıp yıkmaya meyilli en ufak bir kıvılcımın, derhal bekçi tarafından bulunup kontrol altına alınacağından da kuşkun olmasın."

"Bunu kastetmemiştim," dedi Rosa. "Demek istediğim, burada 'O'ndan yana korkumun kalmadığıydı."

Bay Grewgious, "Buranın kalın demir parmaklıklı dış kapısı, onu pekâlâ dışarıda tutacaktır," dedi. "Furnival's'ın özel aydınlatmalı ve korumalı olduğunu ve benim de hemen şuracıkta oturduğumu unutma!" O gezgin şövalye tavrıyla, sözünü ettiği bu korumaların yeterli olduğundan bir hayli emin görünüyordu. Aynı tavırla çıkıştaki nöbetçiye, "Geceleyin otelde kalan biri yanıma gelmek isterse, bunu haber verenin payı bende saklıdır, bilesiniz," dedi. Ve yine aynı şövalye tavrıyla, sanki bir aslan kafesinin tepesindeki tüneğe bir kumru bırakmış ve kumrunun aşağı düşme ihtimali hiç aklından çıkmıyormuşçasına, demir parmaklıklı kapının önünde, en az bir saat gezindi.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Eski Bir Dost

O gece yorgun kumruya, telaşla kanat çırptıracak hiçbir şey olmadı ve kumru, tazelenmiş olarak uyandı. Saat onu vurduğunda otele, Bay Grewgious ile birlikte Cloisterham Nehri'ndeki sabah dalışından dönen Bay Crisparkle da gelmişti.

Bay Crisparkle, Rosa'ya, "Bayan Twinkleton son derece huzursuz olmuştu, Bayan Rosa," diye durumu açıklamaya girişti. "Elindeki notla bize geldiğinde öylesine meraklanmıştı ki sabah ilk trene atlayıp buraya gelme görevini üstlenmeye gönüllü oldum. İlk anda keşke bana gelmiş olsaydınız diye düşündüm, ama şimdi düşünüyorum da vasinize gelmekle en iyisini yapmışsınız."

"Aklıma gelmediniz değil," dedi Rosa, "fakat Yardımcı Papaz Evi, onun evine çok yakındı."

"Anlıyorum. Haklısınız da."

Bay Grewgious sözü alıp, "Bay Crisparkle'a dün gece bana anlattıklarının hepsini anlattım, tatlım. Elbette

bunları ona yazarak bildirecektim, ama çıkıp gelmesi büyük şans oldu doğrusu. Ayrıca daha yeni dönmüşken, buraya tekrar gelmeyi göze almış olması da büyük nezaket."

Rosa ikisine birden hitap ederek, "Helena ve kardeşi için ne yapılması gerektiğine karar verebildiniz mi?" diye sordu.

"Pek sayılmaz aslında," dedi Bay Crisparkle. "Kafam allak bullak oldu. Aklı benden çok daha iyi çalışan ve konuyla tanışıklık açısından benden bir gece önde olan Bay Grewgious bile bu konuda henüz karar verebilmiş değilken ben ne yapabilirim ki?"

"Hizmette Sınır Tanımayan", kapıyı tıklatıp içeri kabul edildikten sonra, kapıdan başını uzatıp, şayet aralarında Bay Crisparkle diye bir beyefendi varsa, dışarıda onu görmek isteyen bir başka beyefendi olduğunu haber verdi. Eğer yoksa da, bu beyefendinin, rahatsız ettiği için kusura bakmamalarını rica ettiğini bildirdi.

Bay Crisparkle, "Böyle bir beyefendi var, ancak şu anda meşgul," diye karşılık verdi.

Rosa atılıp, bir cesaretle, "Esmer biri mi?" diye sordu.

"Hayır, Bayan, koyu kumral gibi."

Rosa bir daha cesaretini toplayıp atılarak, "Siyah saçlı olmadığına emin misin?" diye sordu.

"Bundan oldukça eminim, Bayan. Kendisi kahverengi saçlı ve mavi gözlü bir beyefendi."

Bay Grewgious her zamanki temkinli tavrıyla, "Belki de onu görmeniz iyi olur," dedi. "İnsan güç bir durumda oldu mu, Sayın Muhterem, ya da yolunu kaybetti mi, nereden bir kapı açılacağı hiç belli olmaz. Bu, aynı zamanda benim çalışma ilkemdir de; böyle bir durumda

asla hiçbir kapıyı yüze kapatmamak, aksine gözünü kulağını iyice açıp her tarafı dikkatle izlemek gerekir. Size bununla ilgili bir alıntı bile yapardım, ama şimdi yeri olmayabilir."

Bunun üzerine Bay Crisparkle, "O halde Bayan Rosa müsaade ederse beyefendiyi içeri buyur edeyim," dedi.

Beyefendi içeri girdi; dürüst fakat mütevazı bir nezaketle Bay Crisparkle'ı yalnız yakalayamadığı için özür dileyip muhatabına döndü ve o beklenmedik soruyu yöneltti: "Ben kimim?"

"Siz az önce Staple Hanı'nda ağaçların altında sigara içerken gördüğüm beyefendisiniz."

"Doğru. Ben de sizi görmüştüm. Bunun dışında kimim ben?"

Bay Crisparkle dikkatini iyice bu yakışıklı, güneşten hayli yanmış yüze yoğunlaştırınca, gözünün önünde yavaştan, uzun zaman önce terki diyar eylemiş bir çocuğun puslu hayali belirmeye başladı.

Adam, Bay Crisparkle'ın yüzünde güçbela da olsa bir anımsama ışığının çaktığını görünce gülümseyerek şöyle dedi: "Bu sabah kahvaltıda ne yiyeceksin? Reçelin bitmiş."

Bay Crisparkle, sağ elini havaya kaldırıp, "Dur bir dakika!" diye bağırdı. "Bir saniye ver bana! Tartar!"

İkisi büyük bir içtenlikle el sıkışıp, iki İngiliz beyefendisinin asla yapmayacağını yapıp ellerini birbirlerinin omuzlarına koydular ve birbirlerinin yüzüne neşeyle baktılar.

"Sevgili çömezim benim," dedi Bay Crisparkle.

"Sabık ustam benim."

"Beni boğulmaktan kurtaran adam," dedi Bay Crisparkle.

"Hemen sonra da yüzmeyi alışkanlık edindiğini hatırlatırım!" dedi Bay Tartar.

"Tanrı bana akıl fikir versin!" dedi Bay Crisparkle.

"Amen!" dedi Bay Tartar.

Sonra bir defa daha alabildiğine içten el sıkıştılar.

Bay Crisparkle ışıl ışıl gözlerle, "Bayan Rosabud ve Bay Grewgious, Bay Tartar'ın daha küçücük bir lise birinci sınıf öğrencisi olduğuna bakmadan, benim gibi koca bir son sınıf öğrencisini kurtarmak için suya dalıp, sonra da beni bir güzel saçımdan yakalayıp, kıyıya kadar bir deniz canavarı gibi sürüklediğini hayal edebiliyor musunuz?!" dedi.

Bay Tartar söz alıp, "Onun çömezi olmama rağmen, boğulmasına izin vermediğimi düşünebiliyor musunuz?!" dedi. "Ama doğrusunu söylemek gerekirse o, benim hem koruyucum hem de dostumdu ve bana diğer bütün ustalardan fazla iyiliği dokunmuştu. Bu yüzden de mantıkdışı bir güdü bana, onu yakalamak için dalmamı ve onu kurtarmamı söyledi."

Bay Grewgious, elini uzatıp, "Vay canına! Sizinle tanışma şerefine erişmeme izin verin, bayım," dedi. "Onur duyacağım. Umarım üşütmemişsinizdir. Umarım çok su yutup da rahatsızlanmamışsınızdır. O zamandan beri nasılsınız peki?"

Bay Grewgious'un ne söylediğini bilmediği aşikârdı, ancak olabildiğince dostane ve minnettar bir tavır takınmaya çalıştığı da öyle.

Rosa, "Keşke Tanrı zavallı annemin imdadına da böyle cesur ve hünerli birini yetiştirmiş olsaydı!" diye düşündü. Ayrıca o zamanlar bu adam kim bilir nasıl da gencecik, nasıl da narindi!

Bay Grewgious odayı bir iki defa ağır aksak arşınladıktan sonra, öylesine beklenmedik ve anlaşılmaz bir biçimde konuşmaya başladı ki, herkes onu ya boğuluyor ya da bir krampla kıvranıyor sandığından, bütün başlar ona çevrildi: "Takdire şayan olduğunu zannettiğimden değil ama, aklıma gelen bir fikri beyan etmek isterim," dedi. "Sanırım bir fikrim var. Galiba Bay Tartar'ın adını hanın çatı katında, köşe odalar bölümünde kalanlar listesinde görme şerefine erişmiştim, doğru mu?"

Bay Tartar, "Evet, bayım," diye karşılık verdi. "Buraya kadar söylediklerıniz doğru."

Bay Grewgious sağ başparmağını sol elinin üzerine getirip, "Buraya kadar söylediklerim doğruysa, bunun yanına bir çentik atalım," dedi. Sonra miyopluğu yüzünden, Bay Tartar'ın surat ifadesinde bir şey kaçırırım korkusuyla adama iyice yaklaşıp, "Sizin katta, bölme duvarın öteki tarafında kalan komşunuzu tanıyor olma ihtimaliniz nedir acaba?" diye sordu.

"Landless."

Odayı bir boy daha arşınlayıp geri dönerken, "Buna da bir çentik atalım," dedi. "Fakat yakınen tanışmıyor olduğunuzu sanıyorum, bayım, doğru mu?"

"Azıcık, ama tanışmışlığımız var."

Bir boy daha gidip dönerken, "Buna da bir çentik atalım," dedi. "Tanışmanız nasıl oldu Bay Tartar?"

"Tanışıklığımız, kendisinin zor durumda bir delikanlı olduğunu düşünüp, ondan -hemen bir iki gün içinde- çiçeklerimi onun katına kadar çıkarıp kendisiyle paylaşmamda, yani bahçemi penceresine kadar genişletmemde bir sakınca olup olmadığını sormamla başladı."

Bay Grewgious, "Lütfen, oturmaz mısın?" diye sordu. "Bir fikrim var!"

Hepsi bu isteğe razı geldi, ama konuya tamamen yabancı olan Bay Tartar daha da bir hevesliydi. Bay Grewgious tam ortada, elleri dizlerine yaslı oturdu ve her zamanki o ezbere konuşur tavrıyla fikrini beyana koyuldu.

"Mevcut şartlar altında, hele ki bu yeni dostumuzun Bay ve Bayan Landless ile olan münasebetini öğrendikten sonra her şeyi açık açık konuşmanın ihtiyatlı bir davranış olup olmadığından çok emin değilim. Ancak Cloisterham'dan bir arkadaşımızın (ki muhteremin de izniyle, bu arkadaşımızın belasını bulması için en içten dileklerimi gönderiyorum) sinsice buralarda gezindiği, etrafı gözetleyip durduğu bilinen bir gerçek. Bunu kendi yapmadığı zaman ise Staple civarında takılan bir bekçi, kapıcı ya da bunun gibi birini gözcü tayin etmiş olabileceğini sanıyoruz. Diğer taraftan Bayan Rosa pek tabii olarak dostu Bayan Helena'yı görmek istemektedir; ben de, Bayan Helena'nın (ve -onun aracılığıyla olsa da- kardeşinin) olan biteni, neyle tehdit edildiklerini, arkadaşı Rosa'nın kendi ağzından işitmesinin önemli olduğu kanısındayım. Bu söylediklerime genel olarak katılıyor musunuz acaba?"

Büyük bir ilgiyle dinlemekte olan Bay Crisparkle, "Sonuna dek hemfikirim," diye karşılık verdi.

Bay Tartar ise gülümseyerek, "Anlatılanları biraz olsun anlasam, benim de hemfikir olacağıma şüphem yok," dedi.

Bay Grewgious, "Aslında adil ve nazik olan, siz de müsaade ederseniz, bizim olan biten her şeyi zatıâlinize anlatmamızdır tabii. Şimdi Cloisterhamlı bu dostumuzun kendisini gidişat hakkında bilgilendirmek üzere tuttuğu bir gözcü varsa, bu, olsa olsa Bay Neville'in odası-

nın olduğu kısmı izliyordur. Bu gözcü, dostumuzu gelen gidenden haberdar ederken, dostumuz da bu malumatlar doğrultusunda, gelenlerin eşkallerini kendisi tespit edebilecektir. Bütün Staple'ı gözetleyecek ya da bütün odalara kimin girip çıktığını rapor edecek bir gözcü tutmuş olamaz. Olsa olsa bir de benimkini izliyordur o kadar."

Bay Crisparkle, "Şimdi sizi anlamaya başlıyorum," dedi, "ve ihtiyatlı tavrınızı da takdir ediyorum."

Bay Tartar ise, "Herhalde henüz hiçbir şeyin nedenini, nasılını anlamadığımı tekrar etmeme gerek yoktur," diye karşılık verdi. "Nitekim neye ihtiyacınız olduğunu da anlamamış değilim. Eğer odam işinize yarayacaksa, kendi yeriniz gibi rahatça kullanabilirsiniz."

Bay Grewgious muzaffer bir edayla saçını düzeltirken, "İşte!" diye bağırdı. "Artık hepiniz fikrimin ne olduğunu anladınız herhalde. Tatlım, sen anladın mı?"

Bay Tartar'ın bir an için kendisine baktığını gören Rosa kızararak, "Sanırım," diye yanıt verdi.

"O halde Staple Han'a Bay Crisparkle ve Bay Tartar ile birlikte gideceğini anlamış olmalısın," dedi Bay Grewgious. "Ben her zamanki gibi, yalnız başıma bir içeri bir dışarı gezip dururken, sen bu beyefendilerle birlikte Bay Tartar'ın odasına çıkacaksın; sonra Bay Tartar'ın çiçek bahçesini gezecek ve orada durup Bayan Helena'nın gelmesini bekleyecek ya da ona seslenip yakınlarda bir yerde olduğunu belli edeceksin; sonra da onunla dilediğin gibi konuşabilirsin; bunu akıl edecek röntgenci daha anasının karnından doğmadı!"

"Şey olmasından çekiniyorum..."

Rosa'nın tereddüdü üzerine Bay Grewgious, "Ne olmasından, tatlım?" diye sordu. "Çok mu korkuyorsun?"

Rosa mahcup bir tavırla, "Hayır, öyle değil," dedi. "Bay Tartar açısından. Onun odasını böyle işgal etmekten çekiniyorum."

Beyefendi atılıp, "Sizi tenzih ederim," diye karşılık verdi. "Sizin sesinizin odamda bir kez olsun yankılandığını bilmek bile benim için onurdur."

Rosa buna karşılık ne söyleyeceğinden emin olamayınca bakışlarını yere indirdi ve sonra da Bay Grewgious'a dönüp, görev bilinciyle, şapkasını taksa mı takmasa mı daha iyi olur diye sordu. Bay Grewgious'tan taksa pek iyi olacağı yanıtını aldıktan sonra işe koyuldu. Rosa'nın şapkayı giymesini fırsat bilen Bay Crisparkle bu sürede -ki şapkayı takması hayli uzun bir süre almıştı- Bay Tartar'a, Bay ve Bayan Landless'in başlarındaki belayı kısaca özetledi.

Bay Tartar, Rosa'nın girmesi için kolunu uzattı; Bay Crisparkle ise onlardan bağımsız, bir adım önden yürümeye başladı.

Bu şekilde ilerlerlerken, Rosa, "Zavallı, zavallı Eddy!" diye düşündü.

Bay Tartar sağ elini sallayıp, başını hafifçe Rosa'ya doğru eğmiş, neşeli bir şekilde konuşuyordu.

Rosa, ona bir bakış atıp, "Muhtemelen Bay Crisparkle'ı kurtardığında bu kadar güçlü ve yanık tenli değildi; ama eminim, o zaman da bugünkü gibi düzgün ve kararlı bir çocuktu," diye düşündü.

Bay Tartar, ona bir zamanlar bir denizci olduğunu, yıllar yılı gemilerle her yeri gezerek yaşadığını anlattı.

"Ne zaman tekrar denize dönüyorsunuz?" diye sordu Rosa.

"Hiçbir zaman!"

Rosa, "Kızlar kendisini bir denizcinin kollarında gelirken görseler ne derlerdi acaba?" diye düşündü. Gelen geçenlerin, kendisini büyük bir tehlikeden kurtarıp, dinlenmeden kilometrelerce taşıyabilecek kadar güçlü yapılı birinin kollarında hepten ufak ve biçare görecekleri geldi aklına.

Mavi gözlerine bakıp, onların çok uzaklardaki tehlikeleri izlemeye, hiç ürkmeden gittikçe yaklaşmalarını gözlemeye alışkın olduklarını düşündü. Bu sırada tam gözlerini kaldırıp ona bakacakken, Bay Tartar'ın da, onun gözlerini düşündüğünü ele veren bakışlarıyla karşı karşıya geldi.

Bunun üzerine biraz kafası karışan Rosebud'ın, bu beyefendinin, kaşla göz arasında, yere değil göğe kurduğu o çiçek bahçesine nasıl tırmandığı konusunda en ufak bir fikri yoktu. Tek hatırladığı kendini birden, sihirli fasulye sırığındaki gibi tomurcukların patladığı muhteşem bir bahar manzarasının içinde bulduğuydu. Hep ama hep büyüsün, serpilsin bu sarmaşık!

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Ve Tozlu Yollara Girilir

Bay Tartar'ın odası bu güneş, ay ve yıldızların altında görülebilecek en temiz ve en düzenli odaydı. Yerler insana, Londra'nın o kömür isi havasının yok olup gittiğini, hatta hatta bu toprakları ilelebet terk ettiğini düşündürtecek kadar iyi ovulmuştu. Bay Tartar'ın zimmetindeki pirinçten yapılma her bir nesnenin her bir milimi ayna gibi parlatılmıştı. Bay Tartar'ın irili ufaklı ziynet eşyalarının hiçbirinin üzerinde bırakın pisliği ya da lekeyi en ufak bir kara nokta bile yoktu. Oturma odası tıpkı küçük bir amiral kamarasını, banyosu bir mandırayı, her yanı küçük dolap ve çekmecelerle dolu yatak odası ise tıpkı bir tuhafiyeci dükkânını andırıyor ve evin orta yerine bir güzel asılmış hamak ise soluk alıp verir gibi kendiliğinden hafif hafif sallanıyordu. Bay Tartar'a ait her şeyin bir yeri vardı: Kitaplarının, fırçalarının, şişelerinin, teleskopunun ve diğer araç gereçlerinin de. Ayrıca her şey her an el altında olacak şekilde yerleşti-

rilmişti. Raf da, konsol da, çekmece de, askı da aynı erişim kolaylığına sahipti; başka hiçbir yere sığmayacak kadar eşyayı şaşırtıcı bir biçimde istifleyip, odada zerre kadar alan israfına yer vermiyordu. Servis masasındaki parıltılı yemek takımı öyle muntazam duruyordu ki rasgele atıverilmiş minicik bir tuz kaşığının bile derhal göze çarpması işten değildi. Tuvalet masasının üzerindeki eşyalar öylesine düzgün yerleştirilmişti ki, masaya öylesine atıverilmiş bir kürdan bile ilk bakışta göze çarpardı. Ayrıca evin dört yanı, bu beyin, çıkmış olduğu türlü türlü seferlerden dönerken getirdiği gizemli nesnelerle doluydu. Türüne göre ya kurutularak ya doldurularak ya da cilalanarak muhafaza edilmiş kuşlar, balıklar, uzuvlar, giysi parçaları, kabuklar, yosunlar, otlar ya da mercan kalıntıları evin her yerini süslüyordu. Bu anıların hepsinin içine cuk oturdukları ve bakana bundan iyi teşhir edilemeyeceklerini düşündürten, kendilerine ait birer yeri vardı. Boya ve cila kutuları gözden uzak bir yere konmuş, fakat Bay Tartar'ın odasında yavaştan seçilebilir olmaya yüz tutan bir parmak izi peyda olur olmaz, derhal hücuma geçebilecek bir yere konuşlanmışlardı. Daha önce hiçbir savaş gemisinde, dikkatsiz bir dokunuşa böylesi bir titizlikle ve temizlikle kafa tutulmamıştır. Bu pırıl pırıl yaz gününde, Bay Tartar'ın çiçek bahçesinin üzeri, bir denizci elinden çıktığı her halinden belli olan, fevkalade hoş bir tenteyle donatılmıştı. Bütün bu manzaranın üzerinde ise bir deniz havası esiyor, öyle ki, görene, bu çiçekler alarga giden bir geminin kamara pencerelerine ait olabilirmiş hissi veriyordu. Sanki Bay Tartar, bir köşeye atılmış duran borazanı ağzına götürüp, çapa toplansın, bütün tayfa buraya gelsin, yelkenler açılsın diye boğuk bir boru sesiyle

emirler yağdırmaya başlasa, gemideki herkesin bütün endişesi de savrulup gidecekti.

Bu güzel zanaatı icra etme şerefine erişmiş olan Bay Tartar, diğerleriyle son derece uyumluydu. Bir insan, hiç kimseye zararı dokunmayan böyle naçizane bir uğraşla haşır neşirse, bu sürede içinden pür neşe bir maskaranın fırlaması her zaman için hoş karşılanabilir bir şeydir. Hele ki bu, candan biri, bir gönül insanıysa; bir de hayat dolu ve tamamen yapmacıksızsa, bu insan, başka hiçbir zaman işinin başındayken olduğu kadar dört dörtlük görünmez göze. Bu nedenle yaptığı çeşit çeşit çiçek tertiplerine bakıp kâh gülüp kâh eğlenen Bay Tartar'ı seyreden Rosa'nın (her ne kadar gemiye bir Büyükamiral Eşi ya da Baş Su Perisi'ne layık bir misafirperverlikle buyur edilmiş olmasa da) ondan etkilenmiş olması son derece doğaldı. Bu yanık tenli denizcinin, bahçeyi teftişi bitip de amiral kamarasından nazikçe çıkıp, sonra da Rosa'dan, kendini oranın kraliçesi gibi hissetmesini rica edip, ayasında Bay Crisparkle'ın canını saklayan elini hoşça kal manasında sallayarak, çiçek bahçesinden çıkışının, Rosa'ya onun dört dörtlük biri olduğunu düşündürmesi gayet doğaldı.

"Helena! Helena Landless! Orada mısın?"

"Kim o? Rosa mı yoksa?" Hemen ardından karşısında bir güzel yüz belirdi.

"Evet, canım!"

"Neden, nasıl geldin buraya, hayatım?"

Rosa kızarıp, "Şey... tam bilemiyorum aslında," diye karşılık verdi. "Elbette bütün bunlar birer hayal değilse."

Yüzünü niye allar basmıştı ki? Onların yüzleri, kendileri gibi diğer çiçeklerle baş başa değil miydi sadece? Yüzdeki bu allar da sihirli fasulye sırığı diyarına özgü meyvelerden biri miydi yoksa?

Helena gülümseyerek, "*Ben* hayal görmüyorum," dedi. "Öyle olsa bunu daha doğal karşılardım. Peki ama hiç beklenmedik bir şekilde nasıl böyle bir araya gelebildik ki?"

Kendilerini B.J.T'nin bu isli damları ve bacaları arasında, bu tuzlu denizden fışkıran çiçeklerin arasında bulmaları sahiden de beklenmedik bir şeydi. Fakat Rosa derhal atılıp onları bir araya getiren meselenin nasılını niçinini kısaca özetleyiverdi.

Rosa konuyu çarçabuk bağlarken sonunda, "Bay Crisparkle da burada," dedi. "İnanabiliyor musun? Bu adam uzun zaman önce onun hayatını kurtarmış!"

Helena yüzünü gizlemeye çalışarak, "Bay Crisparkle ile ilgili her şeye inanırım," diye karşılık verdi.

(Fasulye sırığı diyarında yeni allar peyda oldu.)

Rosa bir çırpıda yanlışı düzeltmek üzere atılıp, "Evet ama bunu yapan Bay Crisparkle değil ki," dedi.

"Anlamıyorum, canım."

"Bay Crisparkle'ın kurtulmuş olması çok güzel," dedi Rosa. "Ayrıca Bay Tartar'a beslediği minnet hissini de bundan açık ortaya koyamazdı. Ama onu kurtaran Bay Tartar'mış."

Helena'nın kara gözleri, yaprakların arasındaki pırıl pırıl yüze büyük bir içtenlikle baktı. Sonra daha yavaş ve düşünceli bir ses tonuyla sordu:

"Bay Tartar da yanında mı şimdi?"

"Hayır; çünkü odasını bana -yani bize- bıraktı. Orası nasıl güzel bir yer öyle!"

"Öyle mi?"

"Gelmiş geçmiş en seçkin yolcu gemisinin içi gibi. Nasıl desem şey gibi, sanki, sanki!"

Helena, "Rüya gibi mi?" diye atıldı.

Rosa denileni onaylarcasına başını sallayıp çiçekleri kokladı.

Helena acıdığı birini düşünüyormuş gibi bir ifadeyle (belki de Rosa hayal görüyordu) kısa süre sessiz kaldıktan sonra, "Zavallı kardeşim Neville kendi odasında kitap okuyor; bu saatte güneş buraya çok sert vuruyor da. Senin bu kadar yakınında olduğunu bilmese daha iyi olur bence," dedi.

Rosa derhal, "Ah, bence de öyle," diye karşılık verdi.

Helena, kuşkuyla sözlerini sürdürdü: "Senin bana anlattıklarının hepsini onun zaten bildiğini düşünüyorum; ama emin de değilim. Bay Crisparkle'a akıl danışsana, tatlım. Ona, bana anlattıklarının kendimce makul olan kadarını Neville'e anlatmalı mı yoksa hiç anlatmamalı mıyım diye sor."

Rosa bu soruyu sormak üzere lüks kamarasına geri döndü. Yardımcı Papaz her şeyi Helena'nın yargısına bırakıyordu.

Rosa edindiği bilgiyi aktardıktan sonra, Helena, "Bay Crisparkle'a çok teşekkür ediyorum," dedi. "Peki ona en iyisinin bu Neville'i karalama ve takip girişimleri son bulana kadar beklemek mi yoksa sabretmeye çalışmak mı, yani arkamızdan karanlık bir şeylerin çevrilip çevrilmediğini öğrenmek açısından sebat etmek mi olacağını da sorabilir misin?"

Yardımcı Papaz bu konuyla ilgili kesin bir yanıt vermekte bir hayli zorlandı; birkaç deneme yanılmadan sonra en iyisinin Bay Grewgious'a danışmak olacağında

karar kıldı. Helena da buna rıza gösterince, Bay Crisparkle avlunun karşı tarafına, B.J.T'nin odasına gidip derdini anlattı. Bay Grewgious önce genel ilkelere kararlılıkla bağlı bir tavır izleyerek, eğer ki bir hayduda ya da vahşi bir hayvana gizlice hücum etme fırsatı varsa bu fırsatın kaçmayacağını, ayrıca bu özel vakaya gelinceyse, benzer bir kararlılıkla, John Jasper'ın da haydut ve vahşi hayvan kırması sınıfına girdiğini belirtti.

Aldığı bu tavsiyeyle geri dönen Bay Crisparkle, Helena'ya iletilmek üzere edindiği bilgiyi Rosa'ya aktardı. Penceresinde durmuş kendi düşünce zincirinin peşinde sürüklenen Helena, bu yeni haber üzerine de durup biraz düşündü.

"Bay Tartar'ın bize yardım çabasına güvenebilir miyiz, Rosa?" diye sordu.

Rosa içinden mahcup bir edayla "Ah, tabii ki!" diye geçirdi. "Tabii ki!" Rosa bu soruya neredeyse kendisinin yanıt verebileceğini biliyordu. Ama yine de Bay Crisparkle'a sormalı mıydı? Helena sakince, "Tatlım, bence bu konu üzerinde senin fikrin de en az onunki kadar geçerli olacaktır," diye konuştu. "Bunun için tekrar ortadan kaybolmana lüzum yok." Bir âlem şu Helena!

Helena biraz daha düşündükten sonra, "Neville burada başka kimseyi tanımıyor, anlıyor musun? Kimseyle bir çift laf etmişliği yok. Eğer Bay Tartar bunu daha sık ve daha açık bir şekilde yapsa, bu amaç için günde bir iki dakikasını ayırsa, hatta bunu gün aşırı yapabilse, sence bundan bir şeyler çıkmaz mı?" dedi.

Rosa oldukça allak bullak bir suratla arkadaşının güzelliğini seyre dalmışken, duyduğu son lafı yineledi: "Bundan bir şeyler çıkmaz mı? Çıkar mı?"

"Eğer Neville'in her hareketi sahiden izleniyorsa ve bundaki amaç onun dostları ve tanıdıklarıyla, dışarıyla olan bağını günbegün, gıdım gıdım da olsa koparmaksa (bu, senin açından da bir tehdit olabilir), o zaman düşmanının Bay Tartar'la iletişime geçip, onu Neville'den uzak durması konusunda uyarması pek mümkün görünmüyor mu? Bu durumda belki sadece olaydan haberdar olmakla da kalmaz, Bay Tartar'dan sohbetin rengini de öğrenebiliriz."

Rosa, "Anlıyorum," diye bağırdı. Ve derhal lüks kamarasına giriverdi.

Çok geçmeden Rosa'nın daha da allanmış yüzü tekrar göründü ve Bay Crisparkle'a konuştuklarını anlattığını, bunun üzerine Bay Crisparkle'ın gidip Bay Tartar'ı getirdiğini, Bay Tartar'ın ise kendisiyle görüşmek istemesi halinde hemen şimdi hazır ve nazır olduğunu anlattı. Bunları söylerken hep bir yandan arkasına bakan Rosa, yüzünde bu lüks kabin ve dışarısı arasında kaldığını hiç de gizleyemeyen karışık bir ifadeyle, Bay Tartar'ın, kendisinin önerdiği biçimde hareket etmeye ve görevine derhal koyulmaya hazır olduğunu belirttiğini de sözlerine ekledi.

Helena, "Ona tüm kalbimle teşekkür ederim," dedi. "Lütfen bunu ona ilet."

Yine çiçek bahçesi ve kabin arasında kalmışlığından doğan hatırı sayılır kafa karışıklığıyla, mesajını götürmek için içeri dalıp, Bay Tartar'dan duyduğu birkaç güven verici lafla birlikte hemen çıkıverdi. Helena ve Bay Tartar arasında bölünmüş, bocalar haliyle, bu gibi kafa karışıklıklarının her zaman sakil durmayacağının, kiminde ortaya pek sevimli bir manzara da çıkarabileceğinin canlı bir kanıtı gibiydi.

"Ve şimdi tatlım," dedi Helena, "bizi bu şekilde buluşmak zorunda bırakan tehdide karşı ihtiyatlı davranıp, burada ayrılsak iyi olacak. Zaten Neville'in ayak sesleri de gelmeye başladı. Sen geri mi dönüyorsun?"

"Bayan Twinkleton'ın yanına mı?" diye sordu Rosa.

"Evet."

"Ah, artık oraya asla dönemem. Hele ki o görüşmeden sonra asla."

"O zaman nereye gidiyorsun, canım?"

"Şimdi düşündüm de, bilmiyorum," diye karşılık verdi Rosa. "Henüz hiçbir şey düşünmedim, ama vasim bana göz kulak olacaktır. Senin için rahat olsun. Elbet bir yer bulacağım."

(Öyle olacağa benziyordu da zaten.)

"Peki ben, Rosebud'ımla ilgili haberleri Bay Tartar'dan mı alacağım o zaman?" diye sordu Helena.

Rosa ismini anmak yerine, yine hafiften eli ayağına dolaşarak başıyla içeriyi işaret etti: "Evet, sanırım öyle olacak; şeyden alırsın..." Sonra da ekledi: "Ama ayrılmadan önce bana bir şey söylemeni istiyorum sevgili Helena, Bana kesinlikle, kesinlikle ve kesinlikle elimden bir şey gelmediğinden emin olduğunu söylemeni istiyorum."

"Neyin elinden gelmediğinden, tatlım?"

"Onun bu habis ve kin dolu hali karşısında, elimden bir şey gelmediğinden. Onunla hâlâ iyi ilişkiler içinde bulunamazdım, öyle değil mi?"

Helena dargın bir ifadeyle, "Seni ne kadar çok sevdiğimi ve pek yakında cansız bedenini onun o hain ayaklarının önünden kaldırmayı hiç mi hiç arzulamadığımı biliyorsundur herhalde."

"Bunu duymak içimi nasıl rahatlattı bilsen! O zavallı kardeşine de böyle söylersin değil mi? Ve ona selam ve sevgilerimi iletirsin, öyle değil mi? Ayrıca benden nefret etmemesini de söyler misin?"

Helena, bu son ricayı gereksiz bulduğunu belli eden kederli bir edayla başını salladı ve iki eline birden kondurduğu öpücükleri arkadaşına yolladı. Aynı şekilde ondan da avuç dolusu öpücükler geldi. Sonra çiçeklerin ve yaprakların arasından bir başka (esmer) elin onu geçirmek üzere uzandığını gördü.

Bay Tartar'ın Amiral Kamarası'nda yaylı bir dolabın tokmağına ve tek bir çekmecenin kulpuna dokunarak ortaya çıkardığı yemekler ve düzdüğü sofra büyüleyiciydi. Göz açıp kapayıncaya kadar en lezizinden bademli kurabiyeler, şahane içkiler, fevkalade iyi muhafaza edilmiş tropik çeşniler ve tropik cennet meyvelerinden yapılma reçeller bol keseden ortaya serilip döküldüler. Fakat Bay Tartar zamanı durduramazdı ya; zaman taş kalpli tez canlılığıyla öyle bir aktı ki Rosa birden, sihirli fasulye sırığı diyarından tekrar yeryüzüne inip vasisinin odasına gitme vaktinin gelip çattığını fark etti.

"Pekâlâ, tatlım," dedi Bay Grewgious. "Şimdi ne yapılmalı? Ya da bir başka deyişle, seninle ne yapmalı?"

Rosa'nın elinden, hem kendi yolunu hem de başkalarının yolunu böylesi tıkamış olduğu için af diler gözlerle bakmaktan başka bir şey gelmedi. Ömrünün geri kalanını Furnival's'ın yangına dayanıklı merdivenlerinin epey yukarılarındaki bir odada geçirmek, şu an için aklına gelen tek şeydi.

"Bak aklıma ne geldi," diye söze başladı Bay Grewgious, "Sayın Bayan Twikleton'ın dönem aralarında za-

man zaman Londra'yı ziyaret edip, bağlantılarını genişletmek amacıyla eline fırsat geçtiğinde büyükşehirdeki ailelerle görüşmeye geldiğini biliyorum. Biz de aklımızı başımıza toplayıp, belimizi doğrultana kadar Bayan Twinkleton'ı buraya, bir aylığına seninle kalmaya davet edebiliriz, ne dersin?"

"Peki ama nerede kalmaya, efendim?"

Bay Grewgious açıklamaya girişerek, "Şehir merkezinde mobilyalı bir daire tutup, bir aylığına sorumluluğunu üstlenmek üzere de Bayan Twinkleton'ı davet edebiliriz," dedi.

"Ya sonra?"

"Sonrasında da halimiz şimdikinden fena olmayacak ya!"

Rosa, "Sanırım bu, ortamı biraz yumuşatacaktır," diyerek rıza gösterdi.

Bay Grewgious ayağa kalkıp, "O halde," dedi, "hemen gidip mobilyalı bir daire bakalım. Benim için, geçen akşamki gibi, tatlı bir varlığın eşliğinde geçirilecek akşamların bir ömür sürmesinden büyük mükâfat olamaz; ancak buralar genç bir bayan için tekin yerler değil. Hadi şimdi biraz maceraya atılalım da mobilyalı bir daire aramaya koyulalım. Şimdi buradaysa da, her an geri dönmeye niyetli olan Bay Crisparkle'ın da memnuniyetle, Bayan Twinkleton'ı görmeye gidip, onu bizimle işbirliğine davet edeceğinden kuşkum yok."

Bu görevi memnuniyetle üstlenen Bay Crisparkle derhal yola çıktı; Bay Grewgious ve kızı ise keşif gezilerine.

Bay Grewgious'un mobilyalı bir daire bakmaktan anladığı, camında uygun fiyatlı kiralık ilanı olan bir ev

gördü mü, karşı kaldırıma geçip evi öylece seyre dalmak, sonra güçbela evin arkasına ulaşmanın bir yolunu bulup bu kez de evi arkadan seyretmek olduğundan; hiç ilerleme kaydedilemiyor değilse de hayli az yol alınıyordu. En sonunda aklına Bay Bazzard'dan çok daha önce dul kalan, bir zamanlar emlak işiyle ilgisi olduğunu söylediği ve Bloomsbury Meydanı, Southampton Caddesi'nde yaşayan kuzeni geldi. Bu bayanın ismi bakır bir plakaya hiç çıkmamasıya kazınmış hatırı sayılır büyüklükteki harflerle, fakat cinsiyetini ve medeni halini açık etmeyecek şekilde, BILLICKIN olarak yazılmıştı.

Kendine özgü bir dermansızlık ve aşırı dürüstlük Bayan Billickin'in mizacının belirleyici özellikleriydi. Onları, son derece takatsız; peş peşe gelen baygınlık nöbetlerinden sırf mühim bir görev için kalkmış halde, evinin umuma kapalı arka kapısından çıkarak karşılamıştı.

Bayan Billickin konuğunu başıyla selamlayarak, "Umarım haliniz vaktiniz yerindedir," dedi.

"Teşekkürler, gayet iyiyim. Ya siz, hanımefendi?" diye karşılık verdi Bay Grewgious.

"Ben de öyle," dedi ve üstüne çöken baygınlık bulutunun altından nefes almaya çalışırken, "Soluk alabildiğim zamanlarda elbette!" diye ekledi.

Bay Grewgious, "Kızım ve orta yaşlı bir bayan için, ortalama bir ay kalacakları nezih bir daire arıyoruz," dedi. "Elinizde uygun bir şeyler var mıdır acaba, bayan?"

"Bay Grewgious," diye karşılık verdi Bayan Billickin, "size ne yalan söyleyeyim, elimde buna uygun yerler var."

Bu tavrını şu sözlerle de sürdürdü: "'Beni idama dahi götürseler, yaşadığım sürece hep böyle dürüst olacağım."

Bay Grewgious bunun üzerine rahatça, "Pekâlâ, hangi daireler bunlar, bayan?" diye sordu. Adeta, Bayan Billickin'in o belirgin sertliğini uysallaştırmak ister gibiydi.

Bayan Billickin, Rosa'yı da konuşmaya katmak için ona hitap ederek, "Bir misafir odası ya da adına ne derseniz artık, ön tarafa bakan bir oturma odası var, bayan," dedi. "Arkadaki salon ise şahsıma ait olup umuma açık değildir. Yukarıda, zemininde gaz tesisatı olan iki yatak odam var. Size yatak odalarınızın zeminin çok sağlam olduğunu söyleyemeyeceğim, çünkü değiller. Gazı döşeyen adam bunu yapmak için bütün tesisatın sökülüp altından girilmesi gerektiğini söyleyince, bunun benim gibi bir kiracının haddini aşacağını düşündüm. O yüzden de çözüm olarak, boruları döşemelerin üzerinden geçirdiğimizi bilmenizi isterim."

Bay Grewgious ve Rosa hoşnutsuz bir şekilde bakıştılar, ama henüz böyle bir tesisatın başlarına açabileceği dertlerden de aslında habersizdiler. Bayan Billickin, üzerinden bir yük kalkmışçasına, elini kalbine koymuş duruyordu.

Bay Grewgious, biraz kabararak, "Eh! Çatı iyi durumdadır herhalde," dedi.

Bayan Billickin, "Bay Grewgious, size tepenizdeki damın taş gibi olduğunu söylersem, bu sizi kandırmak olur, ki bu da benim yapacağım şey değildir," diye karşılık verdi. "Rüzgârlı havalarda elbette ki kim olursanız olun, ne kadar gayret ederseniz edin, kiremitleriniz uçacaktır. Bay Grewgious'a sıcak davranan Bayan Billickin, bu noktada, üzerinde kurduğu ahlaki hükümran-

lığı kaybetmemek için arayı biraz soğutmaya girişti. Bayan Billickin daha sakin, ancak hâlâ o şaşmaz dürüstlüğünden taviz vermeksizin sözlerini sürdürdü: "İşimi gücümü bırakıp evin tepesine çıksam, sonra siz oradaki bir lekeyi gösterip, bu bir leke mi Bayan Billickin dediğinizde, benim dönüp de, 'Sizi anlamıyorum, bayım,' diye karşılık vermemden daha kötü bir son olabilir mi? Hayır, bayım. Ben size böyle dolaplar çevirir miyim hiç? Ben, siz leb demeden leblebiyi anlıyorum. Evet, bayım, içerisi ıslanıyor. Kiminde su içeri sızıyor, kiminde de sızmıyor. Burada belki ömrünüzün yarısını kuru geçirirsiniz; ama gün olur, o serpiştirmeleri mumla ararsınız."

Bay Grewgious, bu kez, içine böyle bir bit yeniğinin bu kadar erken düşürülmüş olmasından ötürü çok daha memnuniyetsiz bakıyordu.

Sonra, "Peki başka odalarınız var mı, hanımefendi?" diye sordu.

Bu kez Bayan Billickin de çok daha resmi bir tavırla, "Bay Grewgious, var elbette. Bana var mı diye sordunuz, bu soruya vereceğim açık ve dürüst yanıt da tabii ki evet, olacaktır. Bir ve ikinci katlar da boş, sevimli odalardır da," diye konuştu.

Bay Grewgious kendi kendini teselli edercesine, "Hadi bakalım! Ne de olsa henüz aleyhlerinde bir şey duymadık," dedi.

"Bay Grewgious, merdivenleri söylemeyi unuttum. Eğer siz kendinizi merdivene hazırlamadıysanız, bunun, sizi hayal kırıklığına uğratması kaçınılmaz." Bu kez de bir serzenişle Rosa'ya dönüp, "Birinci ve ikinci katları giriş katına koyamazsınız ya, bayan?" dedi. "Hayır, bunu yapamazsınız, bayan. Bu, sizin gücünüzü aşar; o zaman niye deneyesiniz ki?"

Bayan Billickin, bunu öyle hisli söylemişti ki duyan da, Rosa, katiyen bu odaları kiralayamayız diye ısrar edip duruyor sanırdı.

Vasisi, "Peki bu odaları görebilir miyiz, hanımefendi?" diye sordu.

Bayan Billickin, "Bay Grewgious, görebilirsiniz, sizden onları gizleyecek değilim, bayım, görebilirsiniz," diye karşılık verdi.

Sonra şalını (ki fi tarihinden kalma bu şalı sarınmadan hiçbir yere gidemeyeceğine dair batıl bir inancı vardı) almak üzere arka odaya gidip, evdeki görevlinin de yardımıyla kuşandıktan sonra, yolu göstermek üzere merdivenlere yürüdü. Merdivenlerde birkaç defa kibarca durup soluklandı, ama çalışma odasına vardıklarında elini kalbine öyle bir götürüşü vardı ki sanki yüreği tam kanatlanıp uçacakken onu zor alıkoymuştu.

İlkini tatminkâr bulan Bay Grewgious, "Peki, ya ikinci kat?" diye sordu.

Bu kez Bayan Billickin tam da işin anlaşılması en zor yerine gelinmiş de kendini ağırdan satmanın ve olaya biraz merasim katmanın vakti gelmişçesine vakur ve özgüvenli bir edayla, "İkinci kat bunun üstünde," yanıtını verdi.

"Onu da görebilir miyiz hanımefendi?"

"Evet, bayım," diye cevap veren Bayan Billickin, bir de şöyle ekledi: "Zaten yiğidin malı meydanda olur."

Bu kanıtı da tatmin edici bulan Bay Grewgious, Rosa'un fikrini alıp onunla iki kelime etmek üzere bir pencere kenarına çekildi. Sonra da bir kalem ve mürekkep isteyip anlaşmaya dair birkaç satır bir şey karaladı. Bu sırada Bayan Billickin de boş durur mu, o da elinde, içinde olağan sorunun yanıtının bulunduğu bir fihrist ya da ona benzer bir çizelgeyle gelip oturdu.

"Yılın bu vakti için aylık düşünüyorsanız haftada beş pound kırk şilinden aylığı hesap ederseniz," dedi Bayan Billickin. "Bu iki taraf için de uygun olur sanırım. Burası ne Bond Caddesi ne de St James Sarayı; ama öyle olduğu da iddia edilmiyor zaten. Kemerli geçidin bir ahıra açıldığının inkâr edildiği de yok, zaten neden edilsin ya, değil mi? Ahırlar yaşatılmalıdır. Hizmete değer verdiğimden, evde tatminkâr maaşa çalışan iki yardımcı var. Lafı esnafın kulağına kadar taşımam gerekiyordu, ama bunun nedeni komisyon almak istemem değil, sırf kapımdaki beyaz mermerin üzerinde kara kara ayak izleri görmek istememmedi. Kömür ya ateşin *yanında* durur ya da kovanın *içinde.*" Edatları, kulağa nüans gibi gelseler de, büyük farklar yarattıklarına dikkat çekercesine alabildiğine vurgulayarak söylüyordu. "Köpekler hoş karşılanmaz. Ayrıca pislikleri bir yana, bir de çalınma dertleri yok mu, sen o zaman gör etrafı; her kafadan çıkan bir başka şüphenin, etrafı nasıl kırıp geçirdiğini, ortaya nasıl nahoş sahneler çıkardığını."

Bu sürede Bay Grewgious anlaşma metnini noktalamış ve naçizane kira bedelini de hazır etmişti. "Bayanlar adına imzayı ben attım, hanımefendi, siz de vaftiz adınız ve soyadınızla birlikte burayı imzalama inceliğini gösterirseniz eğer, işler hallolacak."

Bayan Billickin bir başka dürüstlük patlaması daha yaşayıp, "Bay Grewgious, olmaz, bayım. Vaftiz ismimi vermeyişimi hoş görmelisiniz."

Bay Grewgious, karşısındaki kadına boş boş bakakaldı.

"Kapıdaki tabela korunma amacıyla o şekilde yazıldı; bu amaca hizmet de ediyor doğrusu," diyen Bayan Billickin, "bundan öteye geçemem," diye de ekledi.

Bay Grewgious bu kez de boş boş Rosa'ya baktı.

"Olmaz, Bay Grewgious, beni hoş görmelisiniz. Bu evin Billickin'e ait olduğu bilindiğinden bu yana, benim nerede saklandığım, ana kapıya yakın bir yerde mi, bodruma açılan avluda mı yaşadığım, boyumun ve kilomun kaç olduğu ayaktakımı için bir muammadır ve böyle oldukça da kendimi güvende hissederim. Kendimi yalnız bir kadın olarak mı tanıtayım, hayır, bayan!" Bayan Billickin, fazlasıyla incinmişçesine, "Ya da bir an için olsun cinsiyetinizi kullanarak bundan çıkar sağlamayı aklınıza getirebilir misiniz; karşınızda edepsiz bir örnekle büyümediyseniz tabii?" dedi.

Karşısındaki hanımefendiye haddini aşacak, küçük düşürücü en ufak bir şey yapmamış da olsa yine de kızaran Rosa, Bay Grewgious'u bulup imzada hangi isim kullanılırsa kullanılsın buna razı gelmesini rica etti. Bunun üzerine bir baron edasıyla[1] evrak sadece BILLICKIN yazılarak imzalandı.

Bayan Twinkleton'ın ne zaman geleceği dışında her türlü ayrıntı konuşulup karara bağlandıktan sonra Rosa ve vasisi kol kola Furnival's'ın yolunu tuttular.

Furnival's'ı arşınlamakla meşgul olan Bay Tartar karşıdan onların geldiğini görünce, kendine bir çekidüzen verip o yöne doğru yürümeye başladı.

Bay Tartar söze girişerek, "Havanın güzelliğini, suların makul yüksekliğini de görünce aklıma birlikte nehre gidebileceğimiz fikri geldi," dedi. "Benim Temple Stairs rıhtımına bağlı bir sandalım var."

Bay Grewgious fikri cezp edici bulduğunu gizleyemeden, "Bugün nehre gitme fırsatım da olmamıştı aslında," dedi.

---

1 Asilzadeler imzalarını sadece unvanlarına eklenen soyadlarını yazarak atarlardı (ç.n.).

Rosa ise, "Bense zaten oraya hiç gitmedim," diye karşılık verdi.

Yarım saate kalmadan, bu mevzuu çıktıkları nehir gezintisinde halletmeye koyulmuşlardı bile. Akıntı onlardan yanaydı ve büyüleyici bir öğleden sonra havası vardı. Bay Tartar'ın sandalı da kusursuzdu. Bay Tartar ve Lobley (Bay Tartar'ın yardımcısı) birlikte kürek çekiyorlardı. Görünen o ki, Bay Tartar'ın Greenhithe'e bağlı bir de yatı vardı; Lobley her ne kadar şu anda işinden edilmişse de normalde bu yatın bakımından sorumluydu. Bu adam sararmış kahverengi saçları, favorileri ve koskocaman kırmızı suratıyla gayet şen biriydi. Başının her yanından fışkıran saçları ve favorileri etrafa saçılan ışınlar gibi duruyor, bu haliyle basmakalıp bir güneş resmini andırıyordu. Üzerine giydiği -kimine göre ise giymediği- bir gemici gömleği, kolları ve göğsünü kaplayan türlü desende dövmeleriyle sandalın içerisinde pırıl pırıl bir manzara yaratıyordu. Lobley, halinden pek memnun gibiydi, Bay Tartar da öyle; fakat her çekişte kürekler suyu bir hızla yarıyor, sandal altlarında sarsılıyordu. Lobley ve Bay Tartar, sahiden hiçbir şey yapmayan Rosa ve elinden, dümeni sürekli yanlış yönlendirmekten ötesi gelmeyen Bay Grewgious ile, bu yaptıkları işten sayılmazmış gibi rahat konuşuyordu. Ancak Bay Grewgious'un bu başarısız girişimlerinin hiçbir önemi yoktu, ne de olsa hepsi de Bay Tartar'ın hünerli bir bilek hareketiyle ya da Bay Lobley'nin sadece şöyle bir sırıtıp küreklere biraz daha asılmasıyla kurtarıverilecek hatalar değil miydi? Bütün gün akıntı onları olabilecek en keyifli, en şen biçimde sürüklemiş durmuştu, ta ki akşam yemeği için dört mevsim yeşil kalan ağaçlardan oluşan ve hiç kimselerin onları tanımayacağı bir bahçe-

de mola verene dek. Dönüş yolunda, bütün gün onlara yarenlik etmiş bu akıntı yön değiştirince, kendilerini söğüt dalları arasında sürüklenirken buldular. Bu sırada Rosa'nın küreklere asılıp elinden geleni yapma girişimleri aldığı büyük yardımlarla fevkalade sonuçlanırken, elinden tutanı olmayan Bay Grewgious'un çabalarının akıbeti ise sırtüstü düşüp, yerde iki büklümken küreğin tekini çenesinin altına yemesi oldu. Daha sonra ağaçların dalları altında biraz dinlenmek (hem de ne dinlenmek!) için duruldu; bunun üzerine Lobley atlayıp derhal yerleri silerek, minder ve örtüleri yerleştirdi; bütün bunları sandalın kenarlarında, ayakkabının boş inanç, çorabın ise zulüm olduğunu düşünen bir cambaz edasıyla yalınayak gezinerek yapmıştı.

Sonra gelsin yeni açan limon çiçeği kokuları ve ahenkli su şırıltıları! Lakin çok geçmeden devasa kara kentin gölgesi düştü suya; kara kara köprüler uzanmaya başladı üzerlerinde, tıpkı yaşamın üzerinde uzanan ölüm gibi. Ve bir süre sonra, o dört mevsim yeşil bahçe, kim bilir kaç mevsim uzaklarında kalmıştı; ebediyen terk edilmiş, geride bırakılmış gibiydi.

"İnsanlar, yaşamlarını böyle tozlu yollardan geçmeden sürdüremezler mi acaba?"

Rosa ertesi gün, kenti kaplayan o toz bulutuna ve her şeyin üzerine sinmiş, gelmeyecek bir şeyi beklemekten kaynaklanan o tuhaf ve huzursuz manzaraya bakıp işte böyle düşündü. Cevabı hayırdı. Artık Clositerham'da geçirdiği okul günlerinin geçmişte kaldığını, önünde yavaş yavaş, üzerinde yürümekten bıkıp usanacağı tozlu yolların açılmakta olduğunu düşünmeye başladı.

Fakat Rosa ne bekliyordu ki? Bayan Twinkleton'ı mı? Bayan Twinkleton da tam vaktinde gelmişti. Arka

Nehirde

odasından Bayan Twinkleton'ı karşılamak üzere çıkan Bayan Billickin'in gözünde çakan savaş ilanını okumak için âlim olmaya lüzum yoktu.

Bayan Twinkleton, yanında hem kendine hem de Rosa'ya ait eşyaların olduğu bir dizi valiz getirmişti. Ayak bağı olan bu bagajdan fena halde rahatsız olan Bayan Twinkleton, eve girerken bırakın kendini tanıtmayı, burnunun ucundakini bile göremez durumdaydı. Sonuçta bu durum, Bayan Billickin'ın o kasvetli tahtında iyice gerinip, malum soyluluk damarının kabarmasından başka şeye yaramadı. Bayan Twinkleton çileden çıkmış bir halde getirdiği on yedi kutu ve valizi tek tek sayarken, Bayan Billickin'i de on bir numara diye hesaba katınca, söz konusu B., bu kadarını fazla bularak açtı ağzını.

Bayan Billickin, bir yerden sonra işgüzârlığa kaçan fazla göstermelik bir açıksözlülükle, "Her şey böyle bir çırpıda ayaklar önüne serilemez, ne de olsa evin sahibesi ne bir çıkın, ne bir kutu ne de bir valizdir; - size teessüf ederim Bayan Twinkleton, ne de evin sahibesi bir dilencidir," dedi. Bu son söylediğiyle, Bayan Twinkleton'ın telaşla içeri girerken, iki şilin altı penilik ücreti, arabacı yerine onun eline sıkıştırmış oluşuna atıfta bulunmaktaydı.

Bu laflar üzerine silkelenen Bayan Twinkleton çılgın gibi "hangi beyefendilere" ödeme yapması gerektiğini sordu. Bu konumda iki beyefendi bulunduğunu gören (ne de olsa iki at arabasıyla gelmişti) Bayan Twinkleton, her birinin açılmış ayasına iki şilin altı sentlik ücreti bıraktı ve adamların, tek söz etmese de, cümle âleme yapılan haksızlığı anlatan ağızlarının bir karış açıldığı görüldü. Bu tehlikeli manzara karşısında dehşete

kapılan Bayan Twinkleton, adamların hâlâ açık duran avuçlarına birer şilin daha bırakıp bir yandan da kafa ütüleyici bir şiveyle yasalardan örnekler vermeye koyuldu; valizlerini yeni baştan sayıyor, ancak bu kez işini, toplam miktarı çorba ettiğini düşündüğü iki adamın yokluğunda yapıyordu. İkisi de bir süre, sanki yeterince uzun baksalar, paranın gümüşten altına döneceğine inançları tammışçasına avuçlarına son düşen şiline fena halde kilitlenip bir süre baktıktan sonra merdivenlerden inerek, homur homur homurdanarak arabalarına binip gittiler. Arkalarında ise sersem halde tahta bir kutunun başına çökmüş, gözyaşları içinde bir Bayan Twinkleton bıraktılar.

Billickin, bu zayıflık gösterisine pabuç bırakmayıp, valizlerle boğuşmak üzere gelen "genç bir delikanlıya" talimatlar vermeye girişti. Bu gladyatörün arenayı terk etmesinin ardından etrafı bir huzur kapladı ve evin yeni sakinleri akşam yemeğine oturdular.

Billickin, nasıl olduysa bir yerden, Bayan Twinkleton'ın bir okulu olduğu bilgisini almıştı. Bu bilgiye dayanarak, Bayan Twinkleton'ın, kendisine de bir şeyler öğretmeye niyeti olduğu sonucunu çıkarması hiç de zor olmamıştı. "Ama bunu yapamazsınız, ben sizin talebeniz değilim," diye kendi kendine söylenen Bayan Billickin, sonra da Rosa'yı kastederek, "belki şu zavallıcık olabilir!" diye ekledi.

Diğer taraftan üzerini değiştirmiş ve kendini biraz toparlamış olan Bayan Twinkleton, her açıdan vaziyeti kurtarmak için duyduğu hafif arzunun peşinden gitmeye, olabildiğince serinkanlı bir izlenim vermeye çalışıyordu. İki farklı ruh hali arasında bir uzlaşım sağlamış olan Bayan Twinkleton, tam da önüne, içinde ders not-

ları olan sepetini koymuş ve şen şakrak, fakat ölçülü haliyle, üzerine naçizane sağgörülü bir bilgi de eklenince tadından yenmez olan bir arkadaş görüntüsüne bürünüvermişti ki Bayan Billickin tekrar boy gösterdi.

Şalına sarınmış gelen Bayan B, "Sizden saklayacak değilim, bayanlar," diye bir giriş yaptı, "zaten herhangi bir şekilde niyetimi veya icraatımı saklamak benim karakterime ters düşer. Demek istediğim, buraya gelmek cüretini göstermemin nedeni, akşam yemeğinizin hoşunuza gidip gitmediğine bakmak istememdi. Aşçımız okullu değil alaylıysa da, çok şükür, aldığı maaşın dolgunluğu sayesinde, kendinde, bize sadece kızarmış ya da ödü patlamış et yedirmenin ötesine geçecek hevesi buluyor.

"Sahiden çok güzel bir akşam yemeğiydi," dedi Rosa. "Teşekkürler."

"Bol ve besleyici, ancak sade ve sağlıklı yemeklere alışkın olan bizler için, bu akşam yemeğini gördükten sonra, ne o antik kentten ne de alışkın olduğumuz o kurallı, fakat görevlilerin sessiz bir yeknesaklıkta salındıkları hizmet anlayışından ayrı düşüşümüze üzülmemiz için hiçbir neden kalmadığını anladık," diyen Bayan Twinkleton'ı hasetle dinleyen kulaklar, konuşmanın sonunda, gaipten, "Tamam mı şekerim!" gibi bir ses duyuyordu.

Bayan Billickin söylenenlere derhal bir dürüstlük dalgasıyla karşılık vererek, "Aşçımızdan bahsetmeyi iyi akıl etmişim demek," diye söze başladı. "Tedbir olarak buna değinmiş olmam pek isabetli olmuş anlaşılan, sizin de benimle hemfikir olduğunuzu umuyorum Bayan Twinkleton; çünkü anladığım kadarıyla, bu genç bayanın, burada adına 'kötü beslenme' denen beslenme alış-

kanlıklarını kademe kademe iyileştirmek gerekecektir. Ayrıca kıt miktarlardan cömert miktarlara; sonra, sizi bilmem ama bence sallapati bir hizmetten kurallıya, yani o düzenden buna geçiş, gençlikte, hele ki yatılı okullarda hepten baltalanmış bir gençlikte pek sık rastlanmayan sağlam bir bünye gerektirir."

Bu sözlerin ardından, Bayan Billickin'in açık açık Bayan Twinkleton'ı düelloya davet ettiği ve onu tabii hasmı bellediği anlaşılıyordu.

Bayan Twinkleton, soğuk bir ifadeyle had safhada erdemli bir tavır takınarak, "Sözlerinizin iyi niyetli olduğundan kuşkum yok," diye karşılık verdi; "fakat izninizle bunların konuya hatalı bir ayna tuttuğunu ve bunun da sadece ve sadece sizin o aşırıya kaçan, eksiksiz bilgi verme arzunuzdan kaynaklandığını da belirtmek isterim."

"Benim bîlgîlendirme arzum..." Bayan Billickin, ilk seferde kulağa kibar ve güçlü geldiğini düşündüğü için sözcüğü şapkalı i ile telaffuz ederek, "Benim bîlgîlendirme arzum, Bayan Twinkleton, benim şahsi tecrübem olup genellikle de iyi bir yol gösterici olarak nitelendirilmemi sağlar. Ancak öyle ya da değil, ben de gençken oldukça nezih bir yatılı okulda okumuştum, müdiremizin de sizden, belki birkaç yaş dışında, aşağı kalır bir yanı yoktu; işte oranın yemeklerinden kanıma bir zafiyet karıştı ki çıkarmaya ömrüm yetmedi."

Bayan Twinkleton hâlâ o mesafeli duruşuyla, "Pek mümkün ve pek yazık. Rosa, tatlım, çalışman nasıl gidiyor?" dedi.

Billickin, saraylılara özgü bir edayla sözlerini sürdürdü: "Bayan Twinkleton, bir kadının yapacağı şeyi yapıp, anladığımı anlayıp bir kenara çekilmektense, hazır kadın kadına konuşuyorken size sözlerimden kuşkunuz olup olmadığını sormak isterim."

"Bu tahmini yürütmenizin temelinde yatanın ne olduğunu bildiğimden emin değilim," diye söze başlayan Bayan Twinkleton'ın konuşması, Billickin tarafından bir güzel kesildi.

"Hiçbir şekilde tarafımca yürütülmüş tahminler olmasalar da, öyle olduklarını iddia ettiğiniz lafları lütfen ağzıma tıkmayınız. Konuşmanızın akıcılığına diyecek yok doğrusu, Bayan Twinkleton. Bir talebenin öğretmeninden bekleyeceği ve aldığınız parayı hak etmenizi sağlayacak nitelikte olduğu su götürmez bir gerçek. Su götürmez, evet. Ancak ben, size ne akıcı konuşmanız için para ödüyor, ne de bunları işitmek için yanıp tutuşuyor olduğuma göre, izninizle sorumu tekrar etmek isterim."

"Eğer kan dolaşımınızın zayıflığından söz ediyorsanız," diye bir kez daha söze başlamayı deneyen Bayan Twinkleton, Billickin tarafından bir kez daha güzelce susturuldu.

"Ben öyle bir cümle sarf etmedim."

"Eğer kansızlıktan bahsediyorsanız..."

Billickin son derece açık ve net bir tavırla, "Bunun başıma yatılı okuldayken geldiğini söylüyorum," dedi.

"O halde," dedi Bayan Twinkleton, "tek söyleyebileceğim, aslında pek zayıf olan iddianıza inanmaktan başka çarem olmadığıdır. Ayrıca şunu da söylemeden edemeyeceğim; eğer bu talihsiz durum, sizin konuşmalarınızı dahi etkiliyorsa o zaman sahiden yazık; o halde daha çok kanınız olmasını dilemekten başka çare kalmıyor. Rosa, tatlım, nasıl gidiyor?"

Billickin, asilzade tavrıyla Bayan Twinkelton'ı saf dışı bırakıp, Rosa'ya hitaben konuşarak, "Hımın! Odama çekilmeden önce, sizle benim aramda bir şeyin açıklığa kavuşturulmasını isterim, o da bundan sonraki ilişkile-

rimin sadece ve sadece sizi muhatap alacağıdır. Burada sizden yaşça büyük bir başka bayan tanımıyorum ben, hanımefendi," dedi.

Bayan Twinkleton, "Pek isabetli bir karar olur bu, Rosa, tatlım," diye karşılık verdi.

Billickin alaycı bir tebessümle, "Pek değil, bayan, yaşlı ve bekâr kadınları öğütüp genç hanımefendiler haline getiren (bu, kimilerimiz için ne büyük lütuf olurdu ya!) değirmenin[2] sahibi benim aslında, ama buna kalkışsam kendimi sizinle sınırlamak zorunda kalırdım!"

Bayan Twinkleton tepeden bakan, şen şakrak bir tavırla, "Rosa, canım, eğer evin sahibesine bir şey söylemem gerekirse, bunu sana söylerim, sen de, eminim ki, bu zahmete katlanıp sözün muhatabına iletilmesi görevini üstlenirsin," dedi.

Billickin bu kez sevecen, fakat mesafeli bir ses tonuyla, "İyi geceler, bayan," dedi. "Benim gözümde evdeki yegâne insan siz olduğunuzdan en iyi geceler sizin olsun demek istiyor ve sizden başka hiç kimseye -ki bunun böyle olmasının nedeni yine sizsiniz ne yazık kiteessüflerimi iletmek zorunda hissetmediğimi kıvançla ifade etmek istiyorum."

Billickin bu kapanış konuşmasının ardından kibarca odadan çıktı ve Rosa, bundan sonra kendini iki badminton oyuncusu arasında mekik dokuyan yorgun bir top gibi hissetti. İyi bir maç sergilenmedikçe, elden bir şey

---

[2] Buradaki değirmen kinayesi, hem pamuk değirmenlerindeki araçları kullanan kadınlar arasında çok sık rastlanan kazalara hem de "Manchester Günbegün Kalkınıyor" adlı popüler şarkıya göndermedir:

"İplik eğirme çarkları dönüyor da dönüyor
Tuhaf işler başarıyor, dediler bana, bayım.
Yaşını almış bayanların,
Etini büküp, onlardan gencecik bakireler yapıyor" (ç.n.).

gelmezdi. Örneğin üçünün bir arada olduğu bir vakit, Bayan Twinkleton, her gün bahsi geçen akşam yemeği sorunsalına yönelik, "Tatlım, belki de evin sahibesine bu akşam için kuzu kızartma ya da hiç olmadı, rosto tavuk temin edebilir mi diye sorar mısın?" der; Billickin ise buna dudak büküp (Rosa'nın ağzından tek kelime çıkmaksızın), "Eğer kasap etine alışkın olsaydınız, bayan, zaten kuzu kızartma fikrine hiç de sıcak bakmazdınız. Öncelikle, bu mevsimde kuzular çoktan koyun oldular bile. Ayrıca, kesim günleri diye bir şey vardır, bu da geçti gitti. Tavuk rostoya gelince, bayan, sizce de son zamanlarda biraz fazla tavuk yemedik mi? Tabii sizin, alışverişe gidip de, sanki en ucuzunu seçmeye alışkınmışsınız gibi, o bacakları diken diken, en yaşlı tavukları getirdiğiniz zamanlar hariç tabii. Daha yaratıcı olun, bayan. Örneğin evin idaresiyle meşgul olun biraz. Hadi bakalım, aklınızı biraz da başka şeylere yorun," diye cevabı yapıştırdı.

Adeta bilge ve açık görüşlü bir uzmandan gelen ve içinde küçümseyici bir müsamahanın izlerini taşıyan bu yönlendirme karşısında kızaran Bayan Twinkleton, sert bir yanıt verdi:

"Ya da tatlım, evin sahibesine bir ördek almasını önerebilirsin."

Billickin, "Pekâlâ, bayan!" diye çıkıştı (Rosa hâlâ tek laf etmemişti). "Ördekten söz ederek beni hayrete düşürüyorsunuz doğrusu! Mevsiminin geçtiğini ve ateş pahası olmalarını boş verin, sizi ördek yerken görmek beni kalbimden vuracaktır; sizin de bildiğiniz gibi ördeğin bıçağa gelir tek yumuşak yeri göğsüdür, onu da ayıklasanız, nasıl olduğuna akıl sır erdirmesem de ortada et falan kalmaz; içler acısı görünen tabağınızda da sadece

deri ve kemik kalıverir! Siz kendinizi düşünün, başkalarını boş verin değil mi, bayan? Bu sefer de kuzu uykuluğundan ya da biraz koyun etinden bir yemeğe ne dersiniz? Böylece herkes eşit şekilde nasiplenebilir!"

Zaman zaman oyun bir hayli kızışsa da, bu karşılaşma, yapılan akıllıca ataklarla dizginlenip uysal bir müsabakaya dönüştürülüyordu. Ancak Billickin istisnasız her yarıyı açık ara farklı kazanıyor; tam köşeye sıkışmış gibi göründüğü anlarda bile en beklenmedik, tarifi imkânsız köşe vuruşlarını o yapıyordu.

Bütün bunlar Londra'daki toz bulutunu ya da Londra'nın Rosa'ya verdiği, o "asla gelmeyen bir şeyi bekleme hissi"ni dağıtmaya yetmedi. Bir yandan çalışıp bir yandan da Bayan Twinkleton ile muhabbetten yorgun düşen Rosa, bu kez de çalışmanın yanına, okumayı eklemeyi önerdi; bu konudaki hüneri tescilli olan Bayan Twinkleton, bir okuma âşığı olarak bu öneriyi derhal kabul etti. Fakat Rosa, çok geçmeden, Bayan Twinkleton'ın okurken hile yaptığını keşfetti. Aşk sahnelerini atıyor, kızların bekâretine övgüler düzen yeni paragraflar icat ediyordu; ayrıca dinsel içerikli, hatırı sayılır daha ne dolaplar çeviriyordu. Buna örnek olarak şu hararetli paragraf gösterilebilirdi: "Pek sevgili ve pek kıymetlim," dedi Edward ve o güzelim başı göğsüne bastı; bunu derken parmaklarını, onun o ipeksi saçlarında gezdiriyor, saçlar elinden bir altın yağmuru misali dökülüyordu: "Pek sevgili ve pek kıymetlim, bu kadir bilmez dünyadan; onun bu taş kalpli, kısır ayazından kaçıp, Güven ve Aşk Cenneti'nin bereketli sıcağına sığınalım." Bayan Twinkleton'ın dolandırıcı uyarlamasına göre ise metin bu şekilde usul usul akıyordu: "Ailelerimizin iki taraflı rızası ve bölgenin saçlarına kır düşmüş papazının da onayıyla,

benimle nişanlanmayı kabul edersen," diyen Edward, dikiş, nakış, tığ işi ve kadınlara özgü daha pek çok zanaata yatkın o kalem gibi parmaklarını dudaklarına götürüp sözlerini sürdürdü: "İzin ver de yarın batıdan güneş ağarken, babanı ziyaret edip ona bu yörede, naçizane, fakat tam bize göre, kendisinin de daima şeref konuğumuz sayılacağı, her şeyin ekonomiye yatırım ve baş meleğin de evdeki mutluluğa yapacağı katkılarla, sürekli skolastik ilimin paylaşılacağı bir kurum oluşturma fikrimizden bahsetmeme izin ver."

Günler böylece sürüp gider ve ilginç hiçbir şey olmazken, komşular, Billickin'in evindeki pek hüzünlü görünen ve çalışma odasının tozlu pencerelerinde pek sık endam eden bu güzel kızın keyfinin epey kaçmaya başladığını konuşur olmuşlardı. Tesadüfen eline geçmiş, deniz yolculukları ve deniz maceralarını anlatan bir dizi kitap da olmasa, bu güzel kızın keyfi sahiden kaçabilirdi. Bu kitapları da sesli okuyan Bayan Twinkleton, kırptığı aşk sahnelerine telafi olarak enlem ve boylamları, kerterizleri, rüzgârları, akıntıları, derinlikleri ve diğer istatistiki bilgileri (bunların hiçbiri hakkında en ufak bir şey bilmediğini fark eden Rosa, en azından bir şeyler öğreniyorum diye avunuyordu) alabildiğine allayıp pulluyor; Rosa da can kulağıyla dinliyor, içlerinden ruhuna en fazla hitap edenleri seçip o da kendince allayıp pulluyordu. Böylece öncekilere nazaran bu okuma, ikisine de çok daha iyi geliyordu.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yine Bir Şafak Vakti

Bay Crisparkle ve John Jasper, gün aşırı katedral çatısı altında karşılaşıyor olsalar da, Jasper'ın, ağzını dahi açmadan, kendisine olayla ilgili çıkarımını ve hükmünü not ettiği "Günlük" sayfasını göstermesinin üzerinden altı aydan fazla bir süre geçmiş ve o zamandan beri aralarında Edwin Drood'a dair tek kelime sarf edilmemişti. Yine de bir tek görüşmede olsun bu malum konu akıllarından çıkmamıştı aslında. Çok sık görüşüyor olsalar da, birinin ötekine bakıp da onun kafa karıştırıcı bir muamma olduğunu düşünmediği tek görüşme geçmemişti. Neville Landless'in ihbarcısı ve takipçisi olan Jasper ile onun yılmaz yandaşı ve fedaisi olan Bay Crisparkle, en azından, birbirlerinin sabrı ve bir sonraki adımının ne olacağı konusunda hevesli tahminler yürütebilecek kıvama gelecek kadar uzunca bir süre zıtlaşmayı sürdürdüler. Fakat konuyu hiç açan olmadı.

Yalandan bir tavır takınmak Yardımcı Papaz'ın doğasında olmadığından, sonunda tereddütsüz bir açıklıkla, konuyu tekrar ele almalarının zamanı geldiğini ve hatta bunu sahiden arzuladığını söyledi. Oysa Jasper'ın kararlı ketumluğu öyle kolay aşılabilir görünmüyordu. Tek gayesi bellediği yolda, yalnız yürümeye mahkûm olduğunu düşünen Jasper, ruhsuz, efkârlı, ancak azimli bir şekilde ilerliyor, insanlardan elini eteğini çekmiş yaşıyordu. Sürekli olarak çevresindeki insanlarla mekanik bir uyum içerisinde olmayı gerektiren; o ve diğerleri arasında hoş bir birlik ve ahenk olmaksızın asla başarılamayacak bir sanat icra eden bir adamın ruhunun, nasıl olup da çevresindeki herhangi bir şeyle manevi hiçbir alışverişinin kalmadığını anlamak sahiden zordu. Aslında, şu anki inadının da sebebi olan malum olaydan önce, bu konuda, kayıp yeğenine içini dökmüştü.

Rosa'nın apar topar ayrılışını da, buna kendisinin neden olduğunu bildiğine de şüphe yoktu. Acaba Rosa'yı sessiz kalmaya mahkûm ettiğini mi sanıyordu, yoksa o son buluşmalarının ayrıntılarını başkalarına, örneğin Bay Crisparkle'a anlatmış olabileceği geçiyor muydu aklından? Bay Crisparkle işte buna karar veremiyordu. Ancak adil bir adam olarak, yine de Rosa'ya âşık olmanın onunla gazap üzerine bir aşk inşa etme teklifi dışında suç olmadığını itiraf etmeden duramıyordu.

Jasper'ın, Rosa'nın aklının hayalinin almakta zorlandığı o korkunç zannının Bay Crisparkle'da bir karşılığı olmadığı aşikârdı. Bu, kimi zaman Helena'nın veya Neville'in aklından geçmedi değilse de, bu konuyla ilgili tek söz olsun etmemişlerdi. Bay Grewgious ise Jasper'a duyduğu tükenmeyen antipatiyi saklama gereği duymamış, fakat uzaktan yakından bunun kaynağına atıfta bu-

lunmamıştı. O ayrıksı olduğu kadar ketum bir adamdı da; katedral giriş dairesinde, ateşin başında ellerini ısıtırken yerde yatan, lime lime ve çamur içinde bir giysi yığınını seyrettiği o akşamdan da kimselere söz etmemişti.

Uyuşuk Cloisterham, ne zaman ki uyanıp üzerinden altı ay geçmiş ve sulh yargıcınca düşürülmüş bu davaya tekrar bir göz atmaya karar verse, oylar iki farklı görüş arasında gayet eşit bir şekilde bölünüyordu: Bir grup John Jasper'ın sevgili yeğeninin tutkulu rakibi tarafından zulmedilerek öldürüldüğü ya da giriştikleri bir düelloda öldüğü kanısındayken, öteki grup, delikanlının kendince nedenlerle ve kendi iradesiyle ortalardan kaybolduğu kanısında oluyordu. Sonra bir ara gözünü açıp, yeğeninden mahrum kalan Jasper'ın hâlâ bir adanmışlıkla kendini keşif ve öç almaya vermiş olduğunu görüyor, fakat çok geçmeden tekrar uykuya dalıyordu. Hikâyenin ulaştığı mevcut son, işte bundan ibaretti.

O akşam katedralin kapısı kapandığında, son iki ya da üç ayindir ortada görünmeyen Jasper, Londra yollarına düşer. Tıpkı o gün Rosa'nın gittiği gibi, aynı vesaiti kullanarak yol alır; tıpkı Rosa'nın vardığı gibi, sıcak ve tozlu bir gecede şehre varır.

Seyahat için yanına aldığı ve elinde rahatlıkla taşınabilen bagajıyla birlikte yürüyerek, Aldergates Caddesi'nin arkasındaki küçük meydanda, postanenin çok yakınındaki karma bir otele gider. Ziyaretçisinin gözünden burası ya bir otel, ya bir pansiyon ya da boş odalarını kiraya veren bir evdir. *Railway Advertisers* adlı seyahat rehberinin yeni sayısında buradan, usulca yıldızı parlamaya başlamış, çiçeği burnunda bir mekân olarak söz edilmektedir. Burası ıkına sıkına, hatta neredeyse üstüne bir de özür dileyerek, müşterilerinin, bu güzel, es-

ki yapının sınırları dahilinde, köpek öldüren şarabı içip sonra da bir yere kusmalarının hoş kaçmayacağını, ille de mikroplarını öldürmek istiyorlarsa midelerini boş verip, aşağıdaki lostrada ayakkabılarını temizletebileceklerini, hatta yatak, kahvaltı, bütün gece emirlerinde olacak bir görevli ve kapıcı hizmetlerinin tümüne sadece sabit bir ücret karşılığında sahip olabileceklerini duyurmaktadır. Bu ve benzeri ifadeleri duyan pek çok Britanyalı vatandaş, raylı sistemlerin gelmesiyle, İngiltere'de -yakında bir tane bile kalmayacağa benzeyen otoyollar hariç her yerde- artık sınıflar hepten birbirine karışacak canım, şeklinde çıkarımlar yapmakla meşguldür.

Jasper iştahsızca yemeğini yiyip tekrar yollara düşer. Eski püskü caddelerden geçip doğuya, durmadan doğuya doğru ilerler, ta ki varmak istediği yere varana dek; burası, civardaki pek çok sefil avludan da daha sefil görünen bir avludur.

Kırık bir merdivenden aşağı iner; bir kapıyı aralar; karanlık, boğucu bir odadan içeri bakar ve sorar: "Yalnız mısın?"

Vıraklar gibi çıkan bir ses, "Yalnızım, tatlım; benim için ne yazık, senin için ne talih değil mi?" der. "İçeri gelsene hadi, her kimsen artık: Bir kibrit çakmadan yüzünü seçemeyeceğim, ama sanki bu sesi bir yerden çıkartacağım. Seninle tanışıyoruz, değil mi?"

"Kibritini yak da bir dene bakalım."

"Pekâlâ, tatlım, yakalım bakalım; ama elimin titremesinden kibriti kutunun üzerinde tutamıyorum ki. Hem baksana nasıl öksürüyorum; bu halde kibritleri asla koyduğum yerde bulamıyorum. Ben öksürüyorum, onlar canlılarmış gibi hoplayıp zıplamaya başlıyorlar. Nereden, seferden mi böyle, tatlım?"

"Hayır."

"Denizci değil misin?"

"Hayır."

"Eh, kara müşterilerini deniz müşterileriyle karıştırmamak lazım. Ben ikisine de annelik ederim. Avlunun karşısındaki Çinli Bahriyeli'den farkım budur. O ikisine de babalık etmez. İçinde yok ne yapsın! O gerçek karışımın sırrını bilmez, ama yine de benim kadar para alır, hatta koparabildiğinden bile fazlasını ister. İşte bir kibrit buldum, mum nerede acaba? Şimdi öksürüğüm tutmayagörsün, mumu bulana kadar yirmi kibrit söndürürüm, yeminle!"

Buna kalmadan kadın mumu bulup yakar. Öksürük onu tam zafer anında yakalar; kadın oturup ileri geri sallanmaya ve nöbet bitene dek belirli aralıklarla, "Ah, ciğerlerim korkunç halde, soğan filesi gibi delik deşik oldu!" diye yakınır. Bu mücadele sırasında kadında, her şeyi tüketen öksürükten geriye, ne etrafında olan biteni görmeye ne de bir başka şeye takat kalır; fakat nöbet dindiğinde, kadın tekrar gözlerini açmaya zorlar ve konuşacak takatı bulur bulmaz da haykırır:

"Demek sensin ha!"

"Beni gördüğüne şaşırdın mı?"

"Seni bir daha asla görmeyeceğimi sanmıştım, tatlım. Sen öldün ve cennete gittin sandım."

"Niye?"

"Senin bu zayıf, ihtiyar ruhunun, gerçek bir karışımın tarifini bile bile bu kadar uzun süre dayanabileceğini düşünmedim de ondan! Ayrıca matemin de var! Teselli niyetine bir iki pipo tüttürmeye niye gelmedin? Yoksa sana para kaldı da artık teselliye ihtiyacın mı yok?"

"Yoo!"

"Kimdi o ölen, tatlım?"

"Bir akrabam."

"Neden öldü peki, şekerim?"

"Ecelden, herhalde."

Kadın onu teselli etmek istercesine bir narayla, "Hiç tahammülünüz yok bu akşam," diye bağırır. "Bu akşam hem tahammülsüzüz hem de efkârlı! Ama biraz duman tüttürmek için beklemeye de tahammülünüz yok! Tepemizin tası atmış artık, değil mi tatlım? Oysa burası hepsinin şifa bulacağı yer değil mi zaten? Burada bütün tatsızlıklar duman olup gitmez mi?"

Ziyaretçisi, "O halde istediğin zaman hazır et bir tane," diye karşılık verir.

Jasper ayakkabılarını çıkarıp kravatını gevşetir ve sol kolunu başının altına koyup o berbat görünüşlü yatağa uzanır.

Kadın onaylar bir ifadeyle, "Şimdi kendin gibi görünmeye başladın biraz," der. "Şimdi eski müşterimi tanımaya başladım! Bunca zamandır kendi karışımını kendin hazırlamaya mı çalışıyordun, canikom?"

"Arada sırada, kendi bildiğim şekilde içiyordum işte."

"Hiçbir zaman kendi bildiğin şekle güvenme. Bu ne satışlar için ne de senin için iyi olur. Nerede benim mürekkep şişem, nerede benim yüksüğüm ve küçük kaşığım bakalım? Bu beyefendi, bu sefer de ustalıkla hazırlanmış bir tane deneyecek, değil mi tatlım!"

Kadın, hazırlıklarına başlamış, avuçlarının içinden görünen küçük kıvılcımı canlandırmak için, hem üfleyip hem dumanı hızlı hızlı içine çeker; bir yandan da dumandan mest olmaya başladığını belli eder bir ses to-

nuyla ara sıra da olsa teması hiç koparmadan konuşur. Oysa Jasper konuşmaya başladı mı asla kadının yüzüne bakmaz; sanki düşünceleri şimdiden onu bir bir terk etmeye başlamışlardır bile.

"Burada sana az mı tüttürmelik nevale hazırladım ben, değil mi adamım?"

"Epey."

"Buraya ilk geldiğinde bu işin epey yenisiydin değil mi?"

"Evet, o zamanlar beni bir çırpıda dağıtıverirdi."

"Ama bu âleme alıştın, sonra da nevalenin en iyisini içmeye başladın, değil mi ya?"

"Tabii. Ve de en fenasını."

"İşte tam ağzına layık! İlk geldiğinde nasıl da şeker bir şarkıcıydın! Başın düşer, kendi kendine kuş gibi şarkılar söylerdin! İşte hazır, tatlım!"

Jasper itinayla pipoyu kadının elinden alıp ucunu ağzına yerleştirir. Kadın da onun yanına oturup pipoyu tazelemeye hazır halde bekler. Jasper sessizce birkaç nefes aldıktan sonra konuşmak niyetiyle kadının yanına sokulur:

"Hâlâ eskisi kadar güçlü mü?"

"Neden söz ediyorsun tatlım?"

"Neden söz edeceğim, şu ağzımdakinden tabii!"

"Eskisiyle aynı. Her zaman aynıdır."

"Tadı pek öyle değil ama. Ayrıca daha da yavaş yanıyor."

"Buna epey alıştığını söylemiştim, değil mi?"

"Nedeni bu da olabilir tabii. Dinle bak." Durup birden hülyalara dalar ve kadına "dinle bak" dediğini unutuverir. Kadın üzerine eğilip kulağına bir şey fısıldar.

Sözcükleri bölük pörçük söylemeye başlayan kadın, "Seni dinliyorum. 'Dinle bak' dedin ya. İşte bakıyo-

rum. Az evvel senin buna epey alıştığını konuşuyorduk," der.

"Biliyorum. Sadece düşünüyordum. Dinle. Diyelim ki aklında bir şey var, yapmayı planladığın bir şey..."

"Evet, tatlım; ne gibi bir şey ama?"

"Tam olarak yapmaya karar veremediğin bir şey."

"Evet, tatlım."

"Yapsam mı yapmasam mı diye düşündüğün; anlıyor musun?"

"Evet." Kadın bir topluiğnenin ucuyla piponun içindekileri karıştırır.

"Böyle bir şeyi, bu yatakta yatarken hayalinde yaptığın oldu mu hiç?"

Kadın başını sallar. "Defalarca."

"Tıpkı benim gibi! Ben de defalarca yaptım. Bu odada yüz binlerce defa yaptım onu."

"Umarım hoşuna gitmiştir, tatlım."

"Evet, hoşuma gitti."

Bunu söyleyişinde vahşi, kadını yerinden sıçratabilecek kadar irkiltici bir hava vardır. Ancak kılı kıpırdamayan kadın, elindeki minik kaşıkla piponun ağzındaki nevaleyi karıştırıp yenisini doldurur. Kadının işine gösterdiği ilgiyi gören Jasper, tekrar eski tavrına bürünür.

"Bir yolculuktu, zor ve tehlikeli bir yolculuk. Aklımdaki konu buydu işte. En ufak bir tökezlemenin mahva yol açabileceği, uçurumların tepesinde yapılacak riskli, zararla sonuçlanabilecek bir yolculuk. Yere bak, yere! Orada, yerde duranın ne olduğunu görüyor musun?"

Bunu söylemek için öne atılıp, adeta hayali bir nesne görmüşçesine parmağıyla işaret eder. Jasper'ın kasılmalı yüzü kadınınkine iyice sokulunca, kadın da ona ve işaret ettiği şeye bakmaya çalışır. Kadın, suskunluğunun

konuğu üzerinde yaratacağı etkiyi biliyormuş gibidir; bu suskunluğa karşılık Jasper çok geçmeden sakinleşince de, hesaplarında yanılmadığı anlaşılır.

"Eh, sana söyledim ya. Burada onu yüz binlerce defa yaptım. Ne diyorum ben? Belki milyon, milyar kere yaptım. Ve bunu o kadar sık ve uzun bir süre yaptım ki sahiden yaptığımda ise, buna değmezmiş gibi hissettim, sanki daha vakti değildi."

Kadın sessizce, "Çıktığın yolculuk buydu değil mi?" diye sorar.

Jasper bir yandan duman çekip bir yandan kadına bakarken gözleri dolar, sonra da yanıt verir: "Yolculuk bu, doğru."

Suskunluk devam eder. Gözleri kiminde açık, kiminde kapalıdır. Kadın hemen yanı başında oturmuş, bütün bu süre zarfında konuğunun ağzından hiç çıkmayan pipoyu büyük bir dikkatle takip etmektedir.

Jasper, gözlerini uzunca bir süre kadına mıhlayıp, ona, yanı başında değil de, adeta uzak mı uzak bir diyardaymışçasına donuk bakışlarla bakmaya başlayınca, "Bu yolculuğu her tekrarında, onu farklı bir şekilde yaşadığına bahse girerim, öyle değil mi?" diye sorar kadın.

"Hayır, hep tek şekilde."

"Hep aynı şekilde mi yani?"

"Evet."

"En sonunda sahiden nasıl yaptıysan öyle mi?"

"Evet."

"Bu yolculuğa her çıkışında aynı zevki aldın mı?"

"Evet."

O an için sanki Jasper'ın, bu dört harfli tembel işi sözcükten öte bir yanıt üretmeye mecali yoktur. Kadın,

bunun takılmış bir plak yanıtı olmadığından emin olmak için bir sonraki sorunun şeklini değiştirir.

"Tatlım, bundan hiç yorulmadın mı peki, değişiklik olsun diye yeni bir şey denemek istemedin mi?"

Jasper güçbela doğrulup oturmaya çalışarak kadına çıkışır: "Ne demek istiyorsun? Ben ne istedim sanıyorsun? Buraya niye geldim ben?"

Kadın nazikçe Jasper'ı geri yatırır, düşürdüğü aleti ona geri vermeden önce kendi nefesiyle canlandırır, sonra da tatlılıkla, "Tabii, tabii, tabii! Doğru, evet, evet! Şimdi anladım seni. Benim için biraz hızlı gidiyordun. Şimdi anlıyorum. Buraya bu yolculuğa çıkma niyetiyle geldin. Bu böylesine apaçık ortadayken, ben nasıl oldu da anlayamadım, hayret!" diye konuşur.

Jasper, önce bir kahkaha atar, sonra da ihtirasla dişlerini bileyerek konuşur: "Evet, buraya bu niyetle geldim. Hayatıma tahammül edemez oldum ve biraz teselli bulmak için buraya geldim; buldum da. Tek bir taneydi! Tek bir tane!" Bunu söylerken sesi alışılmadık bir hararetle, adeta bir kurt hırlaması gibi çıkar.

Kadın, edeceği bir sonraki lafın, aklına bir vahiy gibi inmesini beklercesine durup, Jasper'ı dikkatle inceler ve şöyle der: "Demek bir yol arkadaşın vardı, tatlım."

"Ha, ha, ha!" Jasper'ın çığlığı andıran kahkahaları etrafta çın çın öter.

Jasper, "O yol arkadaşını bilmem kaç kere düşünüp, bunu bilmemek ne demek bir düşün! O yolculuğa defalarca çıkıp, yolu bir kez olsun görmemek ne demek!" diye bağırır.

Kadın yere diz çöker, Jasper'ın yanı başında, kolları yatak örtüsü üzerinde bağlı, çenesi de kollarına yaslı öy-

lece durur. Sinmiş vaziyette onu izlemeyi sürdürür. Pipo ağzından düşmek üzeredir. Kadın pipoyu tekrar ağzına yerleştirip, elini göğsüne yaslayıp, onu yavaşça bir o yana bir bu yana sallar. Bunun üzerine Jasper, sanki kadın bir şey söylemiş de ona yanıt vermek istercesine konuşmaya başlar:

"Evet! Ben daima ilk önce yolculuğa çıktım, renk değişimleri, harika manzaralar ve göz alıcı alaylar başlamadan önce. Onu aklımdan çıkarmadan başlayamazlardı da zaten. O zamana kadar aklımda başka hiçbir şeye yer yoktu."

Bir kez daha birden sessizliğe gömülür. Kadın da bir kez daha, elini onun göğsüne koyup, bir kedinin yarı ölü bir fareyi yoklarken yaptığı gibi onu yavaşça ileri geri sallar durur. Ve yine sanki kadın konuşmuş gibi söze başlar:

"Ne? Dedim ya! Sonunda gerçekleştiğinde öylesine yavan olur ki, ilk defa gerçek değilmiş gibi gelir insana. Duydun mu?"

"Evet, tatlım. Seni dinliyorum."

"Zaman da, mekân da tamam."

Bu sırada Jasper ayağa kalkar; fısıltıyla, karanlıktaymışçasına konuşur.

Kadın onun ses tonunu taklit edip, ona kolundan destek olurken, "Zaman, mekân ve yol arkadaşı tamam," diye ekler.

"Yol arkadaşı olmadan zaman nasıl tamam olsun? Şşşt! Yolculuk tamamlandı. Geçti artık."

"Bu kadar çabuk mu?"

"Demiştim sana. Vakitsiz olduğunu söylemiştim. Dur biraz. Bu bir sanrı sadece. Üzerine bir uyku çekmeliyim. Bu kez çok çabuk ve kolay oldu. Bundan daha

Üzerine Bir Uyku Çeker

iyisini görmeliyim; bu hepsinden de vasattı. Ne bir mücadele, ne tehlikenin yaklaştığına dair bir his, ne bir yakarış -ama bunu daha önce hiç görmemiştim." İrkilir.

"Neyi görmemiştin, tatlım?"

"Şuraya bak! Ama ne zavallı, ne habis, ne sefil bir şey bu böyle! Bu sefer gerçek olmalı. İşte geçti artık!"

Bu tutarsız sabuklamaya bir de manasız, savruk jestler katılmıştır; fakat bu hareketler, usuldan üzerine çöreklenen uyuşukluk bulutu altında silinip gider ve sonunda Jasper kütük gibi yatar kalır.

Oysa kadın hâlâ meraklıdır. Kedinin fareyle oyununu andıran hareketi tekrarlayıp Jasper'ı hafiften sarsar ve kulak verir, biraz daha sallar ve yine kulak verir; bir şeyler fısıldar ve kulak verir. O heyecanlı kısmı geride bıraktıklarını yavaştan fark eden kadın bir hayal kırıklığıyla doğrulur, arkasını dönüp gitmeden önce elinin karasıyla Jasper'ın yüzüne bir fiske kondurur.

Ancak kadın en fazla ocağın önündeki sandalyeye kadar uzaklaşır. Gidip oraya oturur, bir dirseğini kolçağa koyup çenesini üzerine yaslar ve pür dikkat Jasper'ı seyretmeyi sürdürür. Kadın zor işitilen bir sesle tatlı tatlı, "Bir defasında şöyle dediğini duymuştum," der, "bir defasında, ben burada senin uzandığın yerde uzanırken, bu kez sen benim söylediklerimi çıkarmaya çalışırken, 'Anlamsız laflar işte!', dediğini hatırlıyorum. İşte böyle dediğini duydum, sadece bana değil, diğer ikisine de dedin bunu. İnsan kiminde tükürdüğünü yalıyor, hiçbir zaman bu kadar emin konuşma, güzellik!" der.

Jasper bir daha konuşacak gibi görünmez. Ara sıra hem yüzü hem bedeni çirkin bir irkilmeyle sarsılır; bunun dışında ise hantal ve sessiz uzanmaktadır. Yanan ucuz mumun tükenmeye yüz tuttuğunu gören kadın,

geriye kalan parçayı parmaklarının arasına alıp üzerinden yeni bir mum yakar, sonra rezil kokular çıkaran o titrek alevli, kızgın parçayı iyice şamdanın içine itip yuvaya yerleştirir ve üzerine yenisini yapıştırır; mumu içeri öyle bir itişi vardır ki adeta leş kokulu, çirkin bir büyü silahına mermisini doldurur gibidir. Yeni mum da yanıp tükenirken Jasper hâlâ şuursuz uzanmaktadır.

Jasper, tir tir titreyerek uyandığında ise, çok zaman geçmiş gibi hissetmez, doğrulur, yavaşça nerede olduğunu kavrayacak bilince ulaşır ve gitmeye hazırlanır. Uzattığı parayı, "Tanrı seni sevdiklerine bağışlasın, Tanrı seni korusun, tatlım!" sayıklamalarıyla kabul eden ve bir hayli bitkin görünen kadın, Jasper odayı terk ederken yatmaya hazırlanıyor gibi görünür.

Görünen kiminde doğrudur kimindeyse yanıltıcı, ki Jasper'ın ayağının altında gıcırdayan merdivenin ahşabı sustuğunda, kadının, arkasından süzülerek gelip, üzerine basa basa, "Seni bir daha kaçırmayacağım!" demesine bakılırsa, bu durumda yanıltıcıdır.

Avlunun giriş kapısı haricinde bir çıkış yeri yoktur. Yüzünde tuhaf bir bakışla kapının önünde duran kadın, Jasper'ın dönüp arkasına bakmasını bekler. O ise sendeler adımlarla gözden kaybolmadan, dönüp bakmaz arkasına. Kadın onu takip eder, avludan başını uzatıp baktığında onun arkasına bakmadan yalpalaya yalpalaya gittiğini görür ve bir süre onu gözden kaybetmeden ilerler.

Jasper tekrar kapıları bir tıklamayla hemen açılan otelinin bulunduğu Aldersgate Caddesi'ne döner. Kadın bir başka kapı önüne çömelir ve olan biteni izlemeye koyulur; onun burada geçici olarak kaldığını anlaması çok sürmez. Böyle saatler de geçse, bu, sabrını hiç mi hiç taşırabileceğe benzemez. Karnı da acıksa, hemen iki

adım ileride sokak satıcılarından ekmek de, süt de alabilecektir, nitekim alır da.

Jasper öğle vakti tekrar ortaya çıkar; bu kez üstünü değişmiştir, fakat ne elinde bir bagaj vardır ne de arkasından eşyalarını taşıyan birileri. Kadın bu manzaradan onun henüz evine dönmediğini anlar. Onu kısa bir süre takip edip durur ve gayet kendinden emin bir tavırla geri dönüp Jasper'ın çıktığı eve girer.

"Cloisterhamlı beyefendi içeride midir acaba?"

"Az önce çıktı."

"Hay aksi! Peki, beyefendi Cloisterham'a ne zaman dönecek?"

"Bu akşam altıda."

"Tanrı sizden razı olsun, sağ olun. Tanrı, benim gibi bir fukaranın sorusuna bile böyle medeni yanıt veren bir işletmenin rızkını artırsın!"

Bu fukara caddede, pek de medeni olmayan bir tavırla kendi kendine, "Seni bir daha kaçırmayacağım," diye tekrarlar. "Son defasında seni tam yolculuğunun bitimine doğru, istasyonla evin arasında bir yerde kaybetmiştim. Doğruca oraya gittiğinden bile emin değildim. Ama şimdi gittiğini biliyorum. Benim Cloisterhamlı beyefendim, bu kez senden önce orada olacak ve seni bekleyeceğim. Seni bir kez daha kaçırmayacağıma ant içtim!"

O akşam bu fukara aynen dediği gibi Cloisterham'da hazır beklemektedir; High Caddesi'nde gezinip, Rahibeler Evi'nin antika kalkanlı pencerelerini seyreder ve saat dokuza kadar öldürebildiğince vakit öldürür. Bu saat geldiğinde artık gelen arabalardan inenler arasından ilgisini çekecek birileri çıkacağını sanmaktadır. Bu saatte çöken karanlığın yarenliği inenlere iyice bakıp

teşhis edebilmesini kolaylaştırır ve sonunda, bir daha elden kaçırılmaması gereken yolcu da diğerlerinin arasında görünür.

"Seni bir de burada görelim bakalım. Git hadi!"

Bu, havaya söylenmiş bir laf olarak kalır. Ancak kemerli girişe gelene kadar High Caddesi boyunca uysal uysal yürüyen, sonra umulmadık şekilde gözden kaybolan bu yolcuya hitaben söylenmesi de mümkündür. Bunun üzerine kadın adımlarını hızlandırır, hızla yürüyüp tam kemerden dönmek üzereyken ona epey yaklaşmayı başarır. Ancak tek gördüğü, bir tarafta yukarı giden uzunca bir merdiven, diğer tarafta ise eski, kubbeli bir oda ve bu odada, tuhaf bir biçimde, geçiş ücretsiz olsa da yerinde oturmayı sürdüren bir gişe görevlisi gibi doğruca geçide karşı oturmuş, gelen geçeni gözleyip bir şeyler yazan koca kafalı, kır saçlı bir adam olur.

Kadının gelip de geçidin başında durduğunu gören adam, "Selaaam!" diye bağırır. "Kimi aramıştın?"

"Az önce buradan geçen bir beyefendi var ya, bayım. Şu matemli beyefendi."

"Gayet tabii. Ondan ne istiyorsun?"

"O nerede oturuyor, tatlım?"

"Nerede mi oturuyor? Şu merdivenin tepesindeki yerde."

"Tanrı senden razı olsun! O halde sessiz olalım. Peki adı ne tatlım?"

"Soyadı Jasper. Vaftiz adı John. Bay John Jasper."

"Kendisi iş güç sahibi, iyi bir beyefendi midir?"

"İş güç sahibi mi? Evet. Koroda söyler."

"Kulede mi?"

"Koroda."

"O nedir?"

Bay Datchery kâğıtlarının başından kalkıp kapısının önüne çıkar. Dalga geçer gibi, "Katedral nedir bilir misin?" diye sorar.

Kadın başını sallar.

"Nedir peki?"

Kafası karışan kadın, zihninde bu sözcüğe bir tanım arar gibi bakar, ancak karşısında karanlık göğe ve yeni beliren yıldızlara sırtını yaslamış duran o devasa şeyi parmağıyla işaret etmenin daha kolay olacağına karar verir.

"Doğru yanıt. Yarın sabah saat yedide oraya gidersen Bay John Jasper'ı görme, hatta dinleme şansın olabilir."

"Sağ olun! Sağ olun!"

Kadının ona teşekkür edişindeki muzaffer hava, hazır para yiyen bu bekâr, mülayim, aylak ihtiyarın gözünden kaçmaz. Kadına bakar ve onun gibi ihtiyarların sıklıkla yaptıkları gibi ellerini arkasında kavuşturup kadının yanına, içerisinde seslerinin yankılandığı avluya doğru seğirtir.

Başını aniden geri atarak, "Veyahut da," der, "doğruca yukarı Bay Jasper'ın evine çıkabilirsin."

Kadın onu dikkatle ve sinsi bir tebessümle süzüp başını iki yana sallar.

"Ah! Onunla konuşmak istemiyorsun demek!"

Kadın o suskun yanıtını yineler ve dudaklarından sessiz bir "Hayır" okunur.

"Dilediğinde, onu günde üç defa uzaktan sevebilirsin. Yine de o kadar yol bunun için gelinir mi?"

Kadın derhal kafasını kaldırıp adama bakar. Eğer Bay Datchery bu şekilde, onu nereden geldiğini söylemesi için kandırmaya çalışıyorduysa, bu adam kendinden bile saf olmalıydı. Ancak karşısında, kentin tescilli boş ge-

zeni gibi,[1] elleri amaçsızca ceplerindeki birkaç bozuk parayı şıngırdatıp aylaklık eden, şapkasız, kır saçları rüzgârda uçuşan bu adamı görünce, kafasında beliren o fesat düşünce birden kaybolur gider.

Kadının, para şıngırtısına aç kulakları, bu sesi duyunca dikilir. "Sevgili beyefendi benim bu gece Yolgeçen Hanı'ndaki konaklama masrafıma ve yol parama bir katkıda bulunmak istemezler mi? Ben fukaranın tekiyim, sahiden öyleyim; bir de başımda feci bir öksürük belası var ki sormayın!"

Bay Datchery bir yandan hâlâ cebindeki parayı şıngırdatırken, mülayim bir sesle, "Anladığımı kadarıyla Yolgeçen Hanı'nı biliyor ve buradan çıkınca oraya gidiyorsun öyle mi? Buraya sık mı gelirsin, sevgili bayan?" diye sorar.

"Hayatımda bir defa geldim."

"Öyle mi, öyle mi?"

Birlikte Keşişler Bağı'nın girişine varırlar. Aslının bir maketini andıran bu bahçeyi gören kadının zihninde aniden bir anı canlanır. Giriş kapısında durup heyecanla, "Belki inanmazsınız ama bir gün tam burada, ben öksürmekten ciğerlerim yerinden fırlayacak bir halde, bu çimlerin üzerinde oturmuşken, bir beyefendi yanıma gelip bana üç şilin altı sent vermişti. Ondan tamı tamına üç şilin altı sent istemiştim, o da çıkarıp vermişti," der.

Bay Datchery imalı bir edayla, "İstediğin miktarı söylemek çok şık bir davranış değil sanki, ya sence?" der. "Ne kadar verileceğini karşı tarafa bırakmak âdetten değil midir? Görünüşte bu, senin o genç beyefendiyi malum tutarı vermeye zorladığın izlenimini yaratmamış mıdır sence?"

---

[1] Burada Bay Sapsea'ye gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

Kadın kendinden emin ve inandırıcı bir ses tonuyla, "Bana kulak verin, tatlım," der. "Ben o parayı, hem beni iyi yapan hem de ticaretini yaptığım bir ilaç için istedim. O genç adama da aynen böyle söyledim, o da çıkarıp verdi parayı; ayrıca bu parayı son kuruşuna kadar namusumla harcadım. Şimdi aynı miktarı yine aynı şekilde harcayacağım, tabii bana bu parayı verdiğiniz takdirde. Size şerefim üzerine yemin ederim ki son kuruşuna kadar namusumla harcayacağım!"

"Ne ilacıymış bu?"

"Size ilk baştan dürüst olacağım, sonrasında da tabii. Bu ilaç, afyondur."

Surat ifadesi aniden değişen Bay Dacthery, birden kadına bakar.

"Afyon işte, tatlım. Aynen öyle. Bu ilaç tıpkı bir insan gibidir, aleyhinde bir dolu laf işitir, lehine pek az şey duyarsın!"

Bay Datchery yavaş yavaş kadının kendisinden istediği miktarı saymaya koyulur. Kadın bir yandan açgözlü bakışlarla adamın ellerini izlerken, sözünü ettiği o örnek davranışı unutturmamak ister gibi tekrardan anlatmaya başlar.

"Buraya ilk gelişim geçen Noel arifesindeydi; işte bana o üç şilin altı senti veren genç adamla da o gün, havanın henüz karardığı bir vakitte karşılaşmıştım."

Kadın sözlerini sürdürür: "Ve genç adamın adı da Edwin idi."

Bay Datchery elinden birkaç bozukluk düşürür; almak için eğilir ve sarf ettiği çabadan ötürü kızarmış bir suratla sorar:

"Genç adamın adını nereden biliyorsun?"

"Sordum, o da söyledi. Ona sadece iki soru sordum, biri vaftiz adı, diğeri ise bir sevgilisi olup olmadığıydı? İlkine Edwin, ikincisineyse hayır diye yanıt verdi."

Bay Datchery bir an için hülyalı gözlerle elindeki bozukluklara bakakalır; pahalarını tartıp biçiyor ve onlardan ayrılmayı göze alamıyormuş gibi durmaktadır. Bu sırada kadın tam güvensiz gözlerle adamı süzmeye ve vereceği hediye üzerine bu kadar düşündüğü için ona sinirlenmeye başlamıştır, ki adam sonunda verdiği bu sadakaya saplanan aklını güçbela da olsa kurtarmışçasına, kadına parayı bağışlamayı başarır; karşılığında bir köle tavrıyla defalarca teşekkürler eden kadın da yoluna gider.

Bay Datchery bir başına eve dönerken, karşıda John Jasper'ın, içeride lambası yanan evi tıpkı bir Deniz Feneri gibi ışıldamaktadır. Tehlikeli bir deniz yolculuğunda, bir sahile yanaşırken, ötesindeki ve belki de asla varılamayacak limanın ikaz ışıklarına bakan denizciler gibi, Bay Datchery de üzgün gözlerle bu işaret ışığına ve ötesine bakar.

Evine geri dönmesinin yegâne nedeni, gardırobunda gereksiz bir eşya olarak asılı duran şapkasını takmak istemesidir. Tekrar avluya çıktığında katedral saati on buçuğu vurur, yani Bay Durdles'ın taşlanarak eve sokuluşuna rastlayabileceği o keyifli saat gelmiştir; sanki bir umut, taşlama misyonunu üstlenmiş o küçük şeytanı görürüm diye avluda boş boş dolanıp etrafına bakınır.

Sahiden de "Kötülük Gücü" devriye gezmektedir. Hazırda taşlayacak canlı bir hedefi olmadığı için avlunun parmaklıkları arasından ölülere dadanmış bu veledi, bu melun görev üzerindeyken, Bay Datchery yakalar. Küçük şeytan, bu son buluşundan fena bir haz almakla

birlikte, bu şekilde hedefi fena halde kızdırabileceğini düşünmektedir; bunun ilk nedeni, bu mezarlığın kutsal kabul edilmesidir; ikincisi ise uzun mezar taşlarının isabet ettirmeye elverişli oluşu, hem de karanlıkta vuruldular mı sahiden canları acıdığı hissini uyandırıyor oluşlarıdır.

Bay Datchery velede seslenir: "Selaaam, Winks!"[2]

Çocuktan gelen yanıta bakılırsa, bu sürede aralarındaki muhabbet epey koyulaşmıştır: "Selaam, Angut!"

Çocuk, "Ama ben sana ne diyorum," diye çıkışarak, kendine özgü vurgulamasıyla konuşmaya başlar, "adımı cümle âleme duyurmasan da olur di mi? Hiçbi yerde adım yoktur benim, hatırlatiyim. Handa girişte adımı deftere yazıcakları zaman, 'Adın ne?' diye sorduklarında, onlara, 'Bilin bakalım' diyorum. Peki ya, 'Dinin ne?' dediklerinde, ben yine 'Bilin bakalım!' diyorum. Bunun, ölüm halinde hem devlete, hem de İstatistik Kurumu'na vahim sonuçları olacaktır herhalde."

Çocuk, "Ayrıca," diye ekler, "Winksler diye bir aile de yok."

"Vardır canım."

"Yalancı! Yok bi kere. Bu ismi bana yolcular verdi. Huzurlu bir uyku uyumadığım, bütün gece uyanık gezdiğim için; benim bir gözüm kapalıysa, diğeri açıktır. Winks bu demek işte. Muhtar, yine bana en uygun isim, ama benim ismim ille de budur dediğimi de hayatta göremezsin."

"O zaman senin adın hep Muhtar olsun. Biz iyi arkadaşız, değil mi Muhtar, ha?"

---

[2] Winks hem bir özel isim olup, hem de argoda geceleri gözüne uyku girmeyen, gözünü kırpmayan, gece kuşu anlamları taşımaktadır. Sözcüğün bu çifte anlamlılığından yararlanılarak birkaç cümle sonra da açıklanacağı gibi, bir söz oyunu yapılmıştır (ç.n.).

"Çok iyi."

"İlk tanıştığımızda bana olan borcunu silmekle kalmadım, bunun haricinde epey bir altmış sentim de cebine girdi, öyle değil mi?"

"Eh! Üstelik, sen Jasper'ın arkadaşı da değilsin. O diil miydi beni yok yere ayaklarımdan sallandırıcaanı söyliyen?"

"Sahiden de. Ama sen onu boş ver şimdi. Bu gece hediye olarak bir şilin seni bekliyor, Muhtar, ona göre. Az önce dermansız, öksürüp duran bir kadınla konuştum; onu hana almış olmalısınız, değil mi?"

Muhtar, alaycı bir ifadeyle yan yan, tilki gibi bakarak, "Keş," diye karşılık verir. Bir yandan tek eliyle hayali bir pipo tüttürür, diğer yandan gözlerini süzdürüp, aklarını öyle bir çıkarır ki gören, gözleri dışarı fırlayıvereceklermiş sanır. "Hafyon keşi."

"İsmi ne peki?"

"Ekselansları Keş Prenses."

"Bundan başka bir adı da olsa gerek. Nerede yaşıyor peki?"

"Londra'da. Miçoların arasında."

"Bahriyelilerin mi?"

"Biz ne dedik, miçoların işte. Ve diğer çekiklerle, itin kopuğun arasında."

"Tam olarak nerede oturduğunu öğrenmeliyim senden."

"Oluur. Önce mangırları görelim."

"Dürüstlük ilkelerine dayalı bütün iş ilişkilerine hâkim olması gereken güven havasında bir şilin, müstakbel hizmet karşılığı olarak verilir ve bu iş de böylece kapanmış olur."

"O zaman sen asıl şu bombaya gel," diye bağırır Muhtar. "Ekselansları yarın sabah nereye gidecek bil bakalım?" İlk sözcüğü büyük bir coşkuyla alabildiğine uzatarak söylerken, bir ayağını yere vurup, tiz bir kahkahayla iki büklüm olur: "KIN-FREE-DER-EL'e gitmiyorsa ben de ne olayım!"

"Sen nereden biliyorsun, Muhtar?"

"Bana söyledi de oradan. İşe koyulmak için hazır ve nazır olması gerektiğini de söyledi. Aynen şöyle dedi: 'Muhtar, sabah erkenden yıkanıp, alabildiğine şık olmalıyım, çünkü sabah KIN-FREE-DER-EL'de bir işim var.'"

Çocuk yine bu sözcüğü aynı zevkle heceler, ancak bu kez bu gülünçlük karşısında ayağını kaldırıma vurmakla yetinmeyip, belki bir başpapazdan beklenecek türden, asilzadelere yakışır ağır bir dansa girişir.

Bu bilgi alışverişinin ardından yüzü hayli hoşnut, ancak düşünceli bir ifadeye bürünen Bay Datchery konuşmayı sonlandırır. Kendi tuhaf odasına dönüp, Bayan Tope'un onun için hazır ettiği peynir, ekmek, salata ve birinci sınıf biradan oluşan akşam yemeğinin başına oturur; yemeği bitirdikten sonra dahi aynı şekilde masanın başında oturmayı sürdürür. Nihayet kalkmaya yeltendiğinde gidip köşedeki dolaplardan birini açar ve tebeşirle atılmış birkaç kaba çentiğe bakar.

Kendi kendine, "Bu eski moda hesap tutma yöntemini seviyorum," der. "Bu hesabı alacaklı dışında kimse okuyamaz. Çentiği atanın hiçbir sorumluluğu yokken, çentiği yiyenin hesabı katlandıkça katlanır. Ahhh! Ama bu seferki nasıl da zayıf bir sayıdır!"

Bu sayının vahametini düşünüp iç geçirir; dolabın çekmecelerinin birinden bir parça tebeşir alır, ancak nasıl bir çentik atacağına karar veremez halde elinde tebe-

şirle kalakalır. Konuyu nihayetine kavuşturmak üzere, "Sanırım bu sayı karşısında en fazla, mütevazı bir çentik atabileceğim," deyip, kararıyla uyumlu bir çizik attıktan sonra dolabın kapağını kapar ve yatmaya gider.

Eski kentin üzerinde pırıl pırıl bir gün doğar.[3] Eski yapı ve harabeleri, güneşte parıldayan capcanlı sarmaşığı ve bu ılık havada salınan gür ağaçlarıyla büyüleyici güzelliktedir. Ağaçların salınan dallarında oynaşan o muzaffer ışık; kuşların şakımaları, bahçeler, orman ve tarlalardan -ya da bu verimli mevsimde toprağı ekili olan bu büyük adanın en büyük bahçesinden-[4] yükselen kokular katedrali sarıp, o küf kokusunu yumuşatırken, Diriliş ve Yaşam'ı[5] vazetmektedir. Asırlık soğuk mezar taşları ılınmakta, binanın o kaskatı mermer köşelerine düşen ışık benekleri, kanat çırpışlar misali oynaşmaktadır.

---

[3] Bu paragraf ve aşağıdaki cümleler Dickens'ın yazdığı son cümlelerdir. Forster *Life* adlı eserinde bu son yazılanları şu şekilde alıntılar:
"8 Haziran'da neredeyse bütün gününü Châlet'de yazarak geçirdi. Öğle yemeği için dışarı çıktı. Ardından, her zamanki alışkanlığının aksine aynen masasına geri döndü. O zaman yazdığı cümleler, uzun edebi yaşamının son cümleleri oldu. Okur, yazarın bu son saatlerinde sürdürmekte olduğu ince işçiliği de, düşüncelerinin tutturduğu istikameti de gözden kaçırmayıp, dokunaklı bir ilgiyle takip edecektir. O 8 Haziran günü Rocherster'ın üzerinde pırıl pırıl bir günün doğduğunu hayal eder. Güneşte parıldayan capcanlı sarmaşığa, o ılık havada salınan gür ağaçlara, kentin antik yapılarına ve harabelerine, katedral ve kalesine bakıp onlarda görkemli bir güzellik bulur. Ancak onun hayranlığı katı, ölü formlara değil; asırlık soğuk mezar taşlarını dahi ılıtan; üzerlerinde çırpınan birer kanat gibi titreşen ışık benekleriyle onları aydınlatanadır. Ona göre; bu güneşli sabahta, ağaçların salınan dallarında oynaşan parlak ışık, kuşların şakımaları, bahçelerden, ormandan ve tarlalardan yükselen kokular, hepsi katedrali sarıp, onun o küflü havasını yumuşatmış; Diriliş'i ve Yaşam'ı vazetmektedir" (Forster, 2.414-15) (ç.n.).

[4] Geleneklere göre İngiltere'nin bahçesi olarak anılan Kent şehrine gönderme yapılmaktadır (ç.n.).

[5] Cenaze ayini açılış sözleri: "Ben diriliş ve yaşamım, dedi Tanrı: o bana inandı ve ölmüş de olsa yaşayacaktır: onun gibi yaşayıp da bana inanmış kim varsa ilelebet yaşayacaktır." (ç.n.).

Sırasıyla önce elinde koskoca anahtarlarla Bay Tope gelip esneye esneye kapıyı açar. Ardından süpürge perileri Bayan Tope ve yardımcısı gelirler. Tam bu sırada kilise orgcusu ve körükçü çocuklar da gelirler; balkondaki kırmızı perdelerin arasından başlarını uzatıp aşağıyı gözetlemeye, kitaplarını önlerindeki ayaklıklara ve parmaklıklara vura vura gayet pervasızca tozlarını o yüce divandan aşağı silkmeye başlarlar. Sonra koca kulenin tepesine, göğün dört yanından ekinkargaları sökün ederler. Sanki titreşimden zevk alırlar; kuleye bir konup bir kalkmalarının nedeni de çanın ve orgun onlara istedikleri şeyi vereceğini bilmeleridir sanki. Bunu, çoğunluğunu Yardımcı Papaz Zaviyesi ve katedral avlusundan gelenlerin oluşturdukları, oldukça küçük ve bölük pörçük bir topluluk izler. Ardından her zamanki gibi temiz pak ve aydınlık Bay Crisparkle ve onun hizmetindeki pek de temiz pak ve aydınlık olmayan din kardeşleri takip eder. Bunun ardından da bir telaşla içeri, John Jasper'ın başını çektiği koro (ki koro daima telaş içinde gelir ve mensupları, uykudan kaytarmaya çalışan çocuklar gibi, hep son anda beyaz entarilerini üstlerine geçirmeye uğraşırlar) girer. En son olarak da Bay Datchery gelip hepsi boş olan sıralardan birini seçer, beğenir ve gidip oturur; gözleri ise Keş Prenses Hazretleri'ni aramaktadır.

Bay Datchery, ayinin epey ilerlediği bir vakit Prenses Hazretleri'ni anca görebilir. Gördüğünde de kadın, karanlık bir köşede oturmaktadır. Bir sütunun arkasına geçmiş, itinayla, Koro Başkanı'nın menzili dışında kalmayı seçmiştir; ama gözleri onun üzerindedir. Jasper ise onun varlığından bihaber, şarkılarını, ilahilerini söyler.

Jasper'ın müziğinin doruğuna çıktığı anda kadın, yareni bellediği sütunu siper alıp, yumruk yaptığı elini -Bay Datchery'nin de tanıklığında!- ona doğru savurur!

Bay Dacthery gözlerine inanabilmek için tekrar kadına bakar. Ve tekrar görür! Kadın o sıskacık kollarını, cumbadaki tahta koltukların alt köşe destekleri üzerindeki hayli çirkin ve ölgün görünüşlü masalsı oymalar gibi; iblis kadar habis; kanatlarında kutsal kitap taşıyan pirinçten büyük kartal heykeli kadar sert bir şekilde (ki heykeltıraşın kondurduğu bu haşin hatlara bakılırsa, hayvanın din değiştirmesine sebep, kesinlikle kendileri değildir) kendi bedenine dolayıp, sonra hızla açıp, iki yumruğunu birden Koro Başkanı'na doğru savurur.

İşte tam bu sırada koronun bulunduğu salonun kafesli giriş kapısının parmaklıkları arasından, ustası olduğu uydurma bahanelerden birine daha başvurarak, Bay Tope'un gözcülüğünü alt etmiş olan Muhtar, başını uzatmış keskin gözlerle, bir tehdit edene, bir tehdit edilene hayretler içinde bakmaktadır.

Ayin sona erer ve katılımcılar kahvaltı etmek üzere dağılırlar. Koro itiş kakış arasında sahneyi terk ederken (beyaz entarilerini giyerlerken nasıl bir telaş içindeydiyseler şimdi de aynı telaşla soyunmaktadırlar), Bay Datchery de yeni tanışığıyla iki çift laf etmek üzere dışarı çıkar.

"Eee, hanımefendi. Günaydın. Onu gördün mü?"

"Gördüm, tatlım; onu gördüm!"

"Onu tanıyor musun peki?"

"Hem de ne tanımak! Ben onu, burada onu tanıyan bütün muhterem papazların toplamından iyi tanırım."

Bayan Tope'un özenli ellerinden çıkan bir hayli tertipli ve temiz bir kahvaltı, kiracısını beklemektedir.

Kiracısı ise kahvaltıya oturmadan önce gidip köşedeki dolabı açar; rafından bir parça tebeşir çıkarır; diğerleri arasına bu kez dolap kapağının bir ucundan diğerine uzanan koca bir çentik daha ekler ve iştahla yemeğe girişir.

charles dickens
edwin drood'un gizemi

İngilizce Aslından Çeviren: Işıl Aydın

Charles Dickens...

Hiç beklenmedik bir anda felç geçirip öldüğünde henüz 58 yaşındaydı. Yaratıcılığının doruğundaydı ve belki de en büyük eserini yazıyordu. Büyük bir üne ve servete kavuşmuştu. Geniş bir çevresi; doğal olarak dostları, düşmanları ve rakipleri vardı. Charles Dickens'ın böyle bir ortamda bir anda ölmesi, çeşitli söylentilere ve spekülasyonlara yol açtı. Aradan geçen yaklaşık yüz elli yıl boyunca, ölümü ve bitirmeye fırsat bulamadığı son romanı *Edwin Drood'un Gizemi* etrafında, bugün bile tam kalkmamış kalın bir sır perdesi oluştu. Bazıları işi, Dickens'ın *Edwin Drood'un Gizemi*'nde "kendi ölüm kehanetini" yazdığını söylemeye kadar vardırdı.

Edwin Drood'un Gizemi

Otoriteler tarafından klasik anlamda ilk "gerçek" polisiye roman sayılan *Edwin Drood'un Gizemi*'nin yarım kalmış olması kitabı gerçek bir gizem haline getirdi. Aradan geçen bir buçuk asır boyunca kitap hakkındaki tartışmalar hiç hız kesmeden günümüze kadar sürdü. Farklı yazarlar tarafından yazılan "devam" metinlerinin sadece tanınmış olanları bile 150'den fazladır. İlki Dickens'ın ölümünden hemen sonra, 1870 yılında T.C. De Leon tarafından ABD'de yayımlanmıştı. Sonuncusu ise Ulrike Leonhardt tarafından 2001 yılında Almanya'da yayımlandı. Bunların hiçbiri meraklıları ve eleştirmenleri tatmin etmedi. Geriye yine eserin aslı, her cümlesinde Charles Dickens'ın parlak dehasını yansıtan *Edwin Drood'un Gizemi* kaldı.

0617047
AHH

İMGE kitabevi
imge·com·tr internet kitabevi
ISBN 978-975-533-634-3
9 789755 336343